

Obsah

I Uznesenia, odporúčania a stanoviská

UZNESENIA

Európsky hospodársky a sociálny výbor

527. plenárne zasadnutie EHSV z 5. a 6. júla 2017

2017/C 345/01	Uznesenie — Príspevok Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru k pracovnému programu Európskej komisie na rok 2018	1
2017/C 345/02	Uznesenie Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Biela kniha Európskej komisie o budúcnosti Európy a ďalšie opatrenia	11

STANOVISKÁ

Európsky hospodársky a sociálny výbor

527. plenárne zasadnutie EHSV z 5. a 6. júla 2017

2017/C 345/03	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Zlepšenie účinnosti politík EÚ určených pre malé a stredné podniky (MSP) (stanovisko z vlastnej iniciatívy)	15
2017/C 345/04	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Odvetvie výroby falšovaného a pirátskeho tovaru (stanovisko z vlastnej iniciatívy)	25
2017/C 345/05	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Priemyselné zmeny v európskom sektore repného cukru (stanovisko z vlastnej iniciatívy)	32
2017/C 345/06	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Od vyhlásenia Cork 2.0 ku konkrétnym opatreniam (stanovisko z vlastnej iniciatívy)	37
2017/C 345/07	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Uplatňovanie pravidiel štátnej pomoci na poskytovanie náhrad za služby všeobecného hospodárskeho záujmu (rozhodnutie 2012/21/EÚ a rámec Spoločenstva) (stanovisko z vlastnej iniciatívy)	45

2017/C 345/08	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Dôsledky digitalizácie a robotizácie dopravy na tvorbu politík EÚ (stanovisko z vlastnej iniciatívy)	52
2017/C 345/09	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Vonkajší rozmer sociálneho hospodárstva (stanovisko z vlastnej iniciatívy)	58

III Prípravné akty

EURÓPSKY HOSPODÁRSKY A SOCIÁLNY VÝBOR

527. plenárne zasadnutie EHSV z 5. a 6. júla 2017

2017/C 345/10	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Návrh rozhodnutia Európskeho parlamentu a Rady, ktorým sa mení smernica 2010/40/EÚ, pokiaľ ide o obdobie prijímania delegovaných aktov [COM(2017) 136 final – 2017/0060(COD)]	67
2017/C 345/11	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Návrh smernice Európskeho parlamentu a Rady o posilnení právomocí orgánov na ochranu hospodárskej súťaže v členských štátoch na účely účinnejšieho presadzovania práva a zabezpečenia riadneho fungovania vnútorného trhu [COM(2017) 142 final – 2017/0063 (COD)]	70
2017/C 345/12	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady o cezhraničnej výmene kópií určitých diel a iných materiálov chránených autorským právom a s ním súvisiacimi právami v prístupnom formáte v prospech osôb, ktoré sú nevidiace, zrakovo postihnuté alebo postihnuté inou poruchou čítania, medzi Úniou a tretími krajinami [COM(2016) 595 final – 2016/0279 (COD)]	76
2017/C 345/13	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru: Návrh nariadenia Rady, ktorým sa mení nariadenie (EÚ) č. 904/2010 o administratívnej spolupráci a boji proti podvodom v oblasti dane z pridanej hodnoty [COM(2016) 755 final – 2016/0371 (CNS)] — Návrh smernice Rady, ktorou sa mení smernica 2006/112/ES a smernica 2009/132/ES, pokiaľ ide o určité povinnosti týkajúce sa dane z pridanej hodnoty pri poskytovaní služieb a predaji tovaru na diaľku [COM(2016) 757 final – 2016/0370 (CNS)] — Návrh smernice Rady, ktorou sa mení smernica 2006/112/ES, pokiaľ ide o sadzby dane z pridanej hodnoty uplatňované na knihy, noviny a periodiká [COM(2016) 758 final – 2016/0374 (CNS)]	79
2017/C 345/14	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady, ktorým sa mení nariadenie (ES) č. 883/2004 o koordinácii systémov sociálneho zabezpečenia a nariadenie (ES) č. 987/2009, ktorým sa stanovuje postup vykonávania nariadenia (ES) č. 883/2004 ⁽¹⁾ . [COM(2016) 815 final – 2016/0397 (COD)]	85
2017/C 345/15	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov – Ďalšie kroky smerom k udržateľnej budúcnosti Európy Európske opatrenia zamerané na udržateľnosť [COM(2016) 739 final]	91
2017/C 345/16	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Oznámenie Komisie – Pracovný plán v oblasti ekodizajnu na obdobie rokov 2016 – 2019 [COM(2016) 773 final]	97
2017/C 345/17	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov – Úloha energetického zhodnocovania odpadu v obehovom hospodárstve [COM(2017) 34 final]	102
2017/C 345/18	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Návrh smernice Európskeho parlamentu a Rady, ktorou sa mení smernica 2011/65/EÚ o obmedzení používania určitých nebezpečných látok v elektrických a elektronických zariadeniach [COM(2017) 38 final – 2017/0013 (COD)]	110

⁽¹⁾ Text s významom pre EHP a Švajčiarsko.

2017/C 345/19	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov – Preskúmanie vykonávania environmentálnych právnych predpisov EÚ: Spoločné výzvy a ako spojiť úsilie na dosiahnutie lepších výsledkov [COM(2017) 63 final]	114
2017/C 345/20	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Správa Komisie Európskemu Parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov – Ceny a náklady na energiu v Európe [COM(2016) 769 final]	120
2017/C 345/21	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru — Návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady, ktorým sa mení nariadenie (ES) č. 1008/2008 o spoločných pravidlách prevádzky leteckých dopravných služieb v Spoločenstve [COM(2016) 818 final – 2016/0411(COD)]	126
2017/C 345/22	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru — Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov – Budovanie európskeho dátového hospodárstva [COM(2017) 9 final]	130
2017/C 345/23	Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru — Návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady o rešpektovaní súkromného života a ochrane osobných údajov v elektronických komunikáciách a o zrušení smernice 2002/58/ES (nariadenie o súkromí a elektronických komunikáciách) [COM(2017) 10 final – 2017/0003 (COD)]	138

I

(Uznesenia, odporúčania a stanoviská)

UZNESENIA

EURÓPSKY HOSPODÁRSKY A SOCIÁLNY VÝBOR

527. PLENÁRNE ZASADNUTIE EHSV Z 5. A 6. JÚLA 2017

Uznesenie — Príspevok Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru k pracovnému programu Európskej komisie na rok 2018

(2017/C 345/01)

Európsky hospodársky a sociálny výbor na svojom plenárnom zasadnutí 5. a 6. júla 2017 (schôdza z 5. júla) prijal 191 hlasmi za, pričom 6 členovia hlasovali proti a 16 sa hlasovania zdržali, nasledujúce uznesenie.

1. Vytvorenie pozitívneho prístupu pre EÚ

1.1. Európsky hospodársky a sociálny výbor (EHSV) zdôrazňuje význam roku 2018 ako posledného roku, v ktorom bude súčasná Komisia i súčasný Európsky parlament naplno fungovať. Preto vyzýva Komisiu, aby svoj pracovný program vypracovala ambicióznym, avšak pragmatickým spôsobom, a riadne tak reagovala na výzvy, ktorým Európska únia historicky čelí. Vzhľadom na neistotu v súvislosti s brexitom a vývoj vo svete je dnes viac než kedykoľvek predtým potrebná rozsiahla, participatívna a štruktúrovaná diskusia o budúcnosti Európy. Je dôležité vrátiť sa ku koreňom a obnoviť pôvodný projekt a základné hodnoty a ciele Únie tak, ako sú zakotvené v zmluvách o EÚ.

1.2. Mali by sme budovať na doterajších kladných výsledkoch. Vzostup nacionalistických, protekcionistických, autoritatívnych a populistických postojov a hnutí by sa však mal považovať za varovanie vedúcim predstaviteľom inštitúcií EÚ a členských štátov v tom zmysle, že je potrebné porozmýšľať nad tým, čo by sa mohlo urobiť na opätovné získanie dôvery verejnosti a zabezpečenie úspešnej budúcnosti európskeho projektu.

1.3. EHSV preto vyzýva Komisiu, aby sa snažila o silnú, solídnu a súdržnú úniu, ktorá bude schopná zabezpečiť udržateľný rast, kvalitné pracovné miesta, blahobyt a rovnaké príležitosti pre všetky európske národy, pričom bude vychádzať zo spoločnej vízie a pozitívneho prístupu založených na zapájaní a účasti verejnosti. Zjednotená a súdržná únia budovaná na zodpovedajúcej angažovanosti členských štátov je naliehavo potrebná na to, aby sa mohlo reagovať na hospodárske, sociálne a environmentálne výzvy, ktorým EÚ čelí. Aj vnútorná súdržnosť je predpokladom toho, aby EÚ konala ako silný svetový aktér v takých oblastiach, akými sú medzinárodný obchod, bezpečnosť, energetika, klimatická politika a presadzovanie ľudských práv.

1.4. EHSV uznáva, že rokovania o brexite spôsobia, že rok 2018 bude rokom výziev. Je však dôležité, aby Komisia pokračovala v uplatňovaní dohodnutých opatrení, hlavne opatrení v súvislosti s iniciatívami v prospech jednotného trhu. Zároveň sa treba z dlhodobého hľadiska pripraviť na budúcnosť EÚ. EHSV by tu chcel poukázať na svoje názory k bielej knihe o budúcnosti Európy. EHSV predloží aj stanoviská k súvisiacim súhrnným dokumentom. V tomto príspevku sa preto iba stručne venuje týmto témam.

1.5. Keďže hospodárstvo, zamestnanosť, blahobyt obyvateľstva a životné prostredie spolu úzko súvisia, EHSV žiada Komisiu, aby si vo svojom pracovnom programe za nadradený prístup zvolila udržateľný rozvoj. EHSV preto z hľadiska troch pilierov udržateľnosti svoj príspevok rozdelil takto:

a) upevnenie ekonomických základov Európy;

- b) podpora jej sociálneho rozmeru;
- c) uľahčenie prechodu na nízkouhlíkové a obehové hospodárstvo.

1.6. EHSV zdôrazňuje, že tieto piliere sú univerzálne, nedeliteľné a vzájomne späté. EÚ by mala byť ambiciózna a snažiť sa o politiky a iniciatívy prinášajúce také riešenia, ktoré budú výhrou tak z hľadiska svojich hospodárskych, ako aj sociálnych a environmentálnych prínosov.

1.7. Preto EHSV vyzýva Komisiu, aby svoje politiky pripravila integrovane, uplatňovala pritom ucelený a dôsledný prístup všetkých častí Komisie a zabezpečila bezprostrednejšie prepojenie medzi oddeleniami, ktoré pripravujú politiky, a tými, ktoré pripravujú právne predpisy. EHSV okrem toho vyzýva Komisiu, aby v súlade so zásadami lepšej regulácie ďalej zlepšovala kvalitu tvorby právnych predpisov EÚ a ich zjednodušovanie a objasňovanie s cieľom dosiahnuť praktické prínosy pre všetkých aktérov.

1.8. Okrem toho opakuje svoju požiadavku rozčleniť zastrešujúcu stratégiu tak, aby sa ciele udržateľného rozvoja v zmysle programu OSN do roku 2030 zohľadňovali vo všetkých relevantných politikách EÚ a žiada Komisiu, aby pripravila dlhodobú víziu a stratégiu udržateľnosti vychádzajúcu z pripravovaného stanoviska EHSV na tému „Prechod k udržateľnejšej európskej budúcnosti – stratégia do roku 2050“.

1.9. EHSV zdôrazňuje rozhodujúci význam štruktúrovanej účasti občianskej spoločnosti na príprave, vykonávaní a monitorovaní politík, programov a iných iniciatív EÚ, ak sa majú dosiahnuť hmatateľné výsledky a akceptácia verejnosťou a podporiť súdržnosť spoločnosti. Sociálni partneri musia zohrávať osobitnú úlohu pri príprave a vykonávaní politík, ktoré priamo alebo nepriamo ovplyvňujú zamestnanosť a trh práce.

1.10. Návrh činností je podrobnejšie uvedený v častiach 2 – 5, ale EHSV súhrne navrhuje nasledujúce **hlavné priority** pracovného programu Komisie na rok 2018.

- EHSV vyzýva Komisiu, aby pokračovala v implementácii stratégií a programov zameraných na ďalší rozvoj jednotného trhu a zohľadnila hospodárske a sociálne rozmery v rámci modelu trvalo udržateľného rozvoja. Uznáva, že hospodárska a menová únia (HMÚ) tvorí podstatu jednotného trhu, ale sú potrebné aj ďalšie opatrenia, osobitne v oblasti kapitálových trhov a digitálneho, energetického a dopravného trhu. Okrem toho EHSV žiada aktívnu obchodnú politiku, ktorá by zohľadnila, že je potrebná transparentnosť a intenzívne zapájanie občianskej spoločnosti.
- Komisia by mala prijať rozsiahlu stratégiu podpory podnikania, inovácií a priemyselného rozvoja a zahrnúť do nej príležitosti a výzvy, ktoré prinášajú globálne megatrendy, ako je rýchly rozvoj digitalizácie a internetu vecí, a prechod na nízkouhlíkové a obehové hospodárstvo.
- EHSV vyzýva Komisiu, aby rozvinula sociálny rozmer EÚ s cieľom podporiť vytváranie kvalitných pracovných miest, zlepšiť zručnosti a schopnosti, zvýšiť sociálne investície a rozvoj sociálneho hospodárstva, ako aj predchádzať chudobe, nerovnostiam, diskriminácii a sociálnemu vylúčeniu, pričom osobitný dôraz treba klásť na začlenenie mladých ľudí do spoločnosti. Okrem toho by sa osobitná pozornosť mala venovať reakciám na zásadné zmeny spôsobené digitalizáciou a ovplyvňujúce celú spoločnosť.
- EHSV žiada, aby sa zaviedli opatrenia na efektívne smerovanie verejných finančných zdrojov a reagovanie na budúce výzvy spôsobené brexitom a potrebou udržateľného rastu, inovácií, zamestnanosti a súdržnosti. Okrem verejných investícií je rovnako potrebné stimulovať súkromné investície s cieľom reagovať na zásadné investičné potreby.
- Komisia by mala pokračovať v uplatňovaní opatrení na ochranu Európanov proti rôznym bezpečnostným hrozbám. Rovnako by mala zintenzívniť opatrenia na to, aby sa EÚ stala efektívnejším aktérom na svetovom javisku, a to prostredníctvom multilaterálnej spolupráce a aktívneho predchádzania konfliktom. EHSV okrem toho považuje za potrebné zlepšiť obrannú spoluprácu.

— EHSV vyzýva Komisiu, aby vypracovala stratégiu, ktorej cieľom je dosiahnuť štruktúrovaný občiansky dialóg, ktorý bude organizovaný efektívne a na stálom základe, a ponúka Komisii svoju pomoc.

2. Upevnenie ekonomických základov Európy

2.1. Európsky semester a HMÚ

2.1.1. Proces európskeho semestra by mal upevniť koordinačnú úlohu Komisie, aby sa zabezpečilo plnenie cieľov a odporúčaní stratégie Európa 2020 a uplatňovanie štrukturálnych reforiem členskými štátmi, teda reforiem, ktoré sú potrebné na vytváranie kvalitných pracovných miest a dosiahnutie dlhodobého udržateľného hospodárskeho rastu a sociálneho pokroku. Intenzívnejšie zapojenie sociálnych partnerov a iných organizácií zastupujúcich občiansku spoločnosť a zväčšenie ich zodpovednosti za prípravu a uplatňovanie reformných programov je rozhodujúcim činiteľom úspechu tohto procesu, pričom treba uznať, že sociálni partneri musia vzhľadom na svoje výlučné schopnosti, zodpovednosti a úlohy zohrávať osobitnú úlohu.

2.1.2. EHSV žiada symetrickú makroekonomickú úpravu v eurozóne, ktorú musia uskutočniť nielen členské štáty s deficitmi, ale aj členské štáty s prebytkami. Súčasťou úpravy musia byť celkové kladné zámery fiškálnej politiky pre eurozónu ako celok.

2.1.3. HMÚ je ústredným prvkom európskej integrácie. EHSV by chcel odkázať na svoje predchádzajúce postoje a žiada iniciatívy na dokončenie HMÚ vrátane rozvoja jej správy, demokratickej kontroly a makroekonomického dialógu.

2.2. Finančné zdroje a investície

2.2.1. Najbližším viacročným finančným rámcom (VFR) by Komisia mala urobiť prípravu na efektívne sústreďovanie zdrojov a zareagovať na budúce výzvy spôsobené brexitom a potrebou udržateľného rastu, konkurencieschopnosti, inovácií, zamestnanosti a sociálnej súdržnosti, a to rozvinutím prístupu zameraného na výkonnosť a výsledky. EHSV vyzýva Komisiu, aby dobu trvania ďalších VFR zladila s politickým cyklom Európskej komisie a Európskeho parlamentu. Okrem toho žiada, aby sa urobili prípravy na zavedenie nových druhov vlastných zdrojov EÚ.

2.2.2. EHSV víta druhú fázu využívania Európskeho fondu pre strategické investície (EFSI) na rozprúdenie investovania s ešte väčším zapojením súkromného kapitálu spolu s verejným kapitálom z národných aj regionálnych zdrojov. Na to by sa pôsobnosť EFSI mala okrem bánk rozšíriť aj na iné finančné odvetvia.

2.2.3. EHSV zdôrazňuje, že je potrebné účinne a efektívne využívať európske fondy. Prioritou musí byť investovanie do inovácií, podnikania, rozvoja zručností, aktívnej politiky trhu práce a digitálnych, energetických a dopravných systémov, pričom sa musí zabezpečiť zodpovedajúce pridelovanie finančných prostriedkov na projekty s veľkým sociálnym vplyvom.

2.2.4. EHSV zdôrazňuje, že je potrebná ďalšia implementácia únie kapitálových trhov, aby sa zlepšila dostupnosť súkromných investícií s osobitným dôrazom na potreby malých a stredných podnikov (MSP). Malo by sa tiež podporovať väčšie využívanie trhového financovania prostredníctvom vlastného imania a kapitálu.

2.2.5. Pokiaľ ide o dokončenie bankovej únie, EHSV zdôrazňuje, že ďalšie rozdelenie rizík musí byť sprevádzané ďalšími návrhmi na ich obmedzenie. V nadchádzajúcich reformách bankových pravidiel by Komisia mala náležitú pozornosť venovať špecifickému charakteru a možnostiam malých a nekomplexných bánk.

2.2.6. EHSV požaduje kroky na boj proti daňovým podvodom, daňovým únikom a agresívnemu daňovému plánovaniu. Súčasné zvyhodňovanie v daňových sústavách, ktoré uprednostňuje dlhové financovanie podnikania by sa malo zmeniť. Pokiaľ ide o DPH, EHSV opakuje svoje odporúčanie, aby sa upustilo od súčasného prechodného systému a prešlo na konečný režim DPH prispôbený európskemu jednotnému trhu.

2.3. Digitálne, energetické a dopravné systémy

2.3.1. EHSV vyzdvihuje význam digitálneho jednotného trhu pre celú spoločnosť. Medzi najkritickejšie podmienky umožňujúce využívanie potenciálu digitalizácie patria digitálne zručnosti, vhodné podnikateľské prostredie a dôvera

spotrebiteľov. Keďže údaje sú výrobným činiteľom a surovinou na vytváranie pridanej ekonomickej hodnoty, má ich dostupnosť a voľný tok mimoriadny význam. Zároveň je potrebné zabezpečiť primeranú ochranu osobných a komerčných údajov, pričom sa osobitná pozornosť musí venovať údajom, ktoré sú generované jednotlivými podnikmi. EHSV tiež dôrazne žiada Komisiu, aby pokračovala vo svojom úsilí zväčšiť schopnosti v oblasti kybernetickej bezpečnosti a zintenzívniť spoluprácu. Okrem toho EHSV vyzýva na medzinárodnú spoluprácu v digitálnej oblasti, napríklad v rámci OBSE.

2.3.2. Musí sa pokračovať v rozvoji digitálnej infraštruktúry, vrátane širokopásmových a bezdrôtových pripojení, digitálnych energetických a dopravných systémov, sofistikovaných budov a inteligentných spoločenstiev. Potreby digitalizácie je potrebné zodpovedajúco propagovať v školstve, zdravotníctve a sociálnej sfére. Malo by sa tiež propagovať úplné využívanie digitalizácie, aby sa zjednodušili administratívne postupy. Osobitná pozornosť by sa mala venovať zabezpečeniu pokrytia odľahlých území a minimálnemu digitálnemu prístupu pre každého, čím by sa zlepšilo začlenenie znevýhodnených skupín do spoločnosti.

2.3.3. EHSV je už od začiatku jednoznačným zástancom energetickej únie. Žiada Komisiu, aby pokračovala vo vykonávaní stratégie pre energetickú úniu, zabezpečila vybudovanie primeranej energetickej infraštruktúry a hladký chod energetických trhov a zaistila širokej verejnosti a podnikom dodávky bezpečnej, cenovo dostupnej a klimaticky vhodne získavanej energie. EHSV vyzdvihuje význam energetického dialógu na úrovni EÚ, štátnej a miestnej úrovni, a to s plným zapojením občianskej spoločnosti. Pravidelne bude zverejňovať svoj názor na stav energetickej únie a jednotlivých iniciatív.

2.3.4. S energetickou úniou úzko súvisí doprava. Keďže je jedným zo základných prvkov umožňujúcich činnosť celej spoločnosti, zaslúži si v pracovnom programe Komisie veľkú pozornosť. Hlavným účelom opatrení by malo byť zabezpečovať ľuďom a podnikom dostupnú, bezproblémovú, bezpečnú, cenovo prijateľnú a klimaticky vhodnú mobilitu a dopravu. To si vyžaduje výrazné verejné a súkromné investície do dopravných systémov a rozvoj verejnej dopravy. Riešenie energetických a klimatických problémov súvisiacich s dopravou a zavádzanie nových technológií by nemalo prebiehať oddelene od problematiky dopravného trhu.

2.3.5. Vzhľadom na horizontálny význam služieb všeobecného hospodárskeho záujmu EHSV vyzýva Komisiu, aby zdokonalila pravidlá vyplácania verejnej náhrady za poskytovanie týchto služieb a zlepšila uplatňovanie týchto pravidiel, a poskytla tak usmernenia a vytvorila súhrn osvedčených postupov.

2.3.6. EHSV uznáva úlohu miest aj vidieka v hospodárskom, sociálnom a územnom rozvoji a súdržnosti. Na zdôraznenie úlohy miest by EÚ mala pokračovať v práci na vhodne definovanej a riadne uplatňovanej mestskej agende. Značný potenciál vidieckych, horských a ostrovných oblastí by sa mal používať v novom prístupe Komisie k integrovanému územnému rozvoju.

2.4. Rozvoj výroby a služieb

2.4.1. EHSV vyzýva Komisiu, aby zvolila rozsiahly prístup k priemyselnému rozvoju a prijala celistvú stratégiu tohto rozvoja. Osobitná pozornosť by sa mala venovať príležitostiam a výzvam, ktoré prinášajú globálne megatrendy, ako je rýchly rozvoj digitalizácie a internetu vecí, vzájomné prepojenie odvetví výroby a služieb a prechod na nízkouhlíkové a obuhové hospodárstvo.

2.4.2. Potenciál rastu, ktorý majú služby, vrátane maloobchodného sektora, sa taktiež musí v plnej miere rozvinúť, pričom treba zároveň chrániť práva spotrebiteľov a pracovníkov a uznať, že ešte stále existujú na jednotnom trhu bariéry.

2.4.3. Pre hospodársku konkurencieschopnosť a obnovu a na dosiahnutie sociálnych prínosov je rozhodujúca inovačná politika, vrátane sociálnej inovácie. EHSV žiada, aby sa v rámci programu Horizont 2020 podporovali nadnárodné siete a prierezové siete vysokých škôl, podnikov a organizácií. EHSV takisto odporúča zjednodušiť administratívne pravidlá financovania a štátnej pomoci.

2.4.4. Je potrebná stratégia Priemysel 4.0 a stratégia Spoločnosť 4.0 pre celú EÚ, ktoré budú zamerané na technológie a platformy, normy a referenčné štruktúry, siete regionálnych inovačných stredísk a zručnosti na všetkých úrovniach.

2.4.5. Pokiaľ ide o výzvy vyplývajúce z globálnych megatrendov v jednotlivých odvetviach, ako je automobilový, oceľiarsky a uhoľný priemysel, EHSV žiada, aby sa štrukturálne zmeny riadne usmerňovali prostredníctvom spravodlivých a vhodných prechodných rámcov a dialógu so sociálnymi partnermi o odvetvovo špecifických problémoch. Na druhej strane sa treba chopiť príležitostí, ktoré vznikajú v takých oblastiach, ako je kozmický a obranný priemysel, a treba ich premeniť na primerané výhody, ale so zabezpečením priaznivých podmienok na rozvoj priemyselných odvetví vo všeobecnosti, ako aj dobrých pracovných podmienok.

2.4.6. Osobitná pozornosť by sa mala venovať zlepšovaniu financovania, inovácie a internacionalizácie MSP a naplno sa musí implementovať iniciatíva *Small Business Act for Europe*. Politiky v prospech MSP musia byť prispôbené rozdielnym potrebám rôznych foriem podnikov, ako sú rodinné podniky, tradičné malé podniky a mikropodniky, začínajúce a rozširujúce sa malé podniky, vrátane podnikov sociálneho hospodárstva. EHSV takisto vyzýva Komisiu, aby začala konzultácie o vymedzení pojmu „malé a stredné podniky“.

2.4.7. EHSV tiež považuje za dôležité, aby sa komplexne posudzovali nové trendy v charaktere výroby a spotreby, ako sú kooperačné, obehové, spoločné a funkčné hospodárske modely, ako aj možnosti rozvoja sociálneho hospodárstva. Sú potrebné opatrenia na uľahčenie zavádzania týchto nových a rôznorodých modelov, ale zároveň sa musia zaručiť rovnaké podmienky činnosti a dodržiavanie relevantných a primeraných právnych predpisov, aby sa zabezpečila ochrana verejnosti a spotrebiteľov, ako aj práv pracovníkov.

2.4.8. Vzhľadom na špecifickú úlohu, ktorú zohráva sociálne hospodárstvo, EHSV opakuje svoju požiadavku, aby sa spustil komplexný akčný plán pre sociálne hospodárstvo v súlade so závermi zo zasadnutia Rady z decembra 2015 s názvom „Podpora sociálneho hospodárstva ako kľúčovej hybnej sily hospodárskeho a sociálneho rozvoja v Európe“.

2.4.9. Pri riešení problematiky financovania, modernizácie a zjednodušovania spoločnej poľnohospodárskej politiky v súvislosti s nasledujúcim VFR by v centre pozornosti mala zostať multifunkčnosť, rozmanitosť poľnohospodárskych modelov a udržateľnosť. Väčšie úsilie sa v poľnohospodárstve bude vyžadovať aj vo výskume a digitalizácii.

2.4.10. EHSV vyzýva Komisiu, aby prešla na integrovanejšiu poľnohospodársku a potravinovú politiku a zohľadnila aj potrebu prejsť na obehové hospodárstvo a radikálne znížiť množstvo potravinového odpadu. Komisia by mala prijať aj právne predpisy na odstránenie nekalých obchodných praktík v potravinovom dodávateľskom reťazci.

2.4.11. Aby sa umožnil riadny rozvoj a obnova priemyselných odvetví a poľnohospodárstva, musí politický a regulačný rámec vytvoriť stabilné a predvídateľné investičné a prevádzkové prostredie a zodpovedať zásadám lepšej tvorby právnych predpisov, a to v záujme blahobytu občanov.

2.5. Medzinárodný obchod

2.5.1. EHSV žiada viesť aktívne a spravodlivé obchodné rokovania s takými partnermi, ako je Japonsko, Mercosur a ASEAN, ako aj plynulú implementáciu už uzavretých dohôd, pričom sa majú zohľadniť otázky nastolené v predchádzajúcich stanoviskách EHSV. EHSV sa domnieva, že pri vykonávaní oznámenia Komisie s názvom „Obchod pre všetkých“ je dôležité zakončiť rokovania vyváženým a transparentným spôsobom, prinášať výhody podnikom a občanom a zabezpečiť ochranu environmentálnych, sociálnych, pracovných, spotrebiteľských a iných noriem, ako aj verejných služieb. Celkovo EHSV zdôrazňuje význam transparentnosti a zapojenia občianskej spoločnosti do rokovaní, implementácie a monitorovania obchodných dohôd od samotného začiatku.

2.5.2. EHSV víta zlepšenie, ktoré do urovnávania sporov medzi investorom a štátom prinieslo zavedenie nového systému, žiada však Komisiu prijať ďalšie kroky na to, aby systém investičných súdov mohol skutočne fungovať ako nezávislý medzinárodný súdny orgán.

2.5.3. Bilaterálne obchodné rokovania by nemali oslabiť záväzok EÚ voči WTO a snahu o silnú multilaterálnu celosvetovú dohodu. EHSV očakáva aktívnu reakciu na ministerskú konferenciu WTO z roku 2017 v takých oblastiach, ako

je poľnohospodárstvo a elektronický obchod. Okrem toho jestvuje naliehavá potreba posúdiť riziká a príležitosti z hľadiska občianskej spoločnosti s cieľom určiť ako pokračovať v prebiehajúcich mnohostranných rokovaniach o dohode o obchode so službami (TiSA) a dohode o environmentálnych statkoch (EGA). EHSV takisto žiada, aby sa rýchlo prijali a začali uplatňovať reformy politiky EÚ na ochranu obchodu.

2.5.4. EHSV považuje za dôležité zabezpečiť súlad medzi obchodnou politikou a cieľmi OSN v oblasti udržateľného rozvoja, Parížskej dohody o zmene klímy a rozvojovej politiky EÚ. Na tento účel by malo prevládať úsilie dosiahnuť ambiciózne kapitoly o obchode a udržateľnom rozvoji s dobrými mechanizmami monitorovania občianskou spoločnosťou, ktoré by sa začlenili do obchodných dohôd.

2.5.5. EHSV okrem toho žiada monitorovanie všetkých aspektov dohôd občianskou spoločnosťou, vrátane tých, ktorých ustanovenia špecificky neobsahujú spoločný monitorovací orgán s účasťou občianskej spoločnosti. Poznatky a skúsenosti EHSV sú jedinečným prínosom k takejto práci.

2.5.6. Okrem toho žiada, aby sa uskutočnili diskusie s občianskou spoločnosťou o posúdení vplyvu a praktickej implementácii navrhovaného mnohostranného investičného súdu.

3. Rozvoj sociálneho rozmeru Európy

3.1. Európsky pilier sociálnych práv

3.1.1. EHSV berie na vedomie oznámenie Komisie o európskom pilieri sociálnych práv a návrh vyhlásenia o európskom pilieri sociálnych práv a sprievodné legislatívne a nelegislatívne iniciatívy. EHSV pracuje na tomto súbore iniciatív ačas k nemu predloží svoje stanoviská.

3.1.2. Zatiaľ EHSV odkazuje na svoje skoršie stanovisko o európskom pilieri sociálnych práv⁽¹⁾ (SOC/542), v ktorom uviedol svoje všeobecné výhrady k vývoju tohto piliera prostredníctvom kombinácie právnych a neprávnych nástrojov v spojitosti s takými oblasťami, ako je budúcnosť práce, spravodlivé pracovné podmienky, zamestnanosť, presadzovanie jestvujúceho súboru právnych predpisov EÚ a sociálne investície. Skonštatoval, že pilier by mal platiť pre všetky členské štáty, pričom uznal, že pre eurozónu môžu byť potrebné osobitné nástroje, resp. mechanizmy. Zastáva názor, že európsky semester a národné programy reforiem by sa mali stať zásadnými prostriedkami na uplatňovanie a monitorovanie piliera a žiada, aby sa v európskom semestri uvádzali konkrétne referenčné hodnoty.

3.1.3. Rámcovými podmienkami na trhoch práce sa musia podporovať nové a rozmanitejšie pracovné kariéry. V pracovnom živote sú potrebné rôzne formy získavania práce a rôzne formy práce. To si vyžaduje zabezpečenie vhodného legislatívneho prostredia na ochranu zamestnanosti s cieľom poskytnúť rámec pre spravodlivé pracovné podmienky a stimulovať prijímanie do zamestnania v rámci všetkých pracovných zmlúv.

3.1.4. EHSV sa domnieva, že na reagovanie na meniaci sa dopyt po zručnostiach a schopnostiach je potrebné zlepšiť systém vzdelávania založeného na práci, odborného vzdelávania a odbornej prípravy, celoživotného vzdelávania, ako aj zvyšovania a zmeny kvalifikácie. Rovnako by sa mali nájsť spôsoby ako uľahčiť prechod z jedného pracovného miesta na druhé a z nezamestnanosti a vzdelávania do zamestnania s cieľom vytvoriť inkluzívny pracovný trh.

3.1.5. Uznávajúc, že budúcnosť EÚ je úzko spojená s dôverou mladej generácie v projekt EÚ, EHSV zdôrazňuje, že Komisia by mala posilniť svoju činnosť, aby mohla účinne riešiť hlavné príčiny nezamestnanosti a vylúčenia mladých.

3.1.6. Na zlepšenie inkluzívneho rastu a sociálnej súdržnosti EHSV žiada opatrenia, ktorými sa uspokojí potreba sociálnych investícií, pokiaľ ide o investovanie do ľudí, sociálnej infraštruktúry a služieb. Okrem toho je potrebné zvážiť, ako prepojiť „Junckerov plán 2“ s cieľom balíka o sociálnych investíciách, a to aj prostredníctvom EFSI. Okrem toho EHSV žiadal zriadenie európskeho paktu o sociálnych investíciách, ktorý by mal podporiť sociálne reformy a sociálne investície a prispieť k zavedeniu obnovenej hospodárskej, sociálnej a územnej konvergencie. Ročný prieskum rastu by mal byť zameraný aj na sociálne investície.

⁽¹⁾ Stanovisko z 25. januára 2017 k oznámeniu Komisie na tému *Otvorenie konzultácie týkajúcej sa európskeho piliera sociálnych práv* (Ú. v. EÚ C 125, 21.4.2017, s. 10).

3.1.7. Európsky sociálny fond by mal zostať hlavnou zložkou EŠIF a osobitná pozornosť by sa mala venovať podpore odbornej prípravy a pracovnej integrácie znevýhodnených skupín obyvateľstva (napr. mladých ľudí, prisťahovalcov, utečencov a ľudí so zdravotným postihnutím). Konsolidácia a šírenie nových postupov programu Erasmus musia byť systematickejšie a inkluzívnejšie. EHSV tiež opätovne zdôrazňuje svoju výzvu, aby mali všetci mladí ľudia príležitosť profitovať z európskych výmen.

3.1.8. EHSV uznáva, že znižovanie chudoby je hlavne v právomoci členských štátov, avšak poukazuje na to, že prostredníctvom procesu európskeho semestra by sa malo systematicky riešiť znižovanie chudoby, malo by sa pokračovať v podpore akademického výskumu referenčných rozpočtov, ktoré by umožňovali dôstojný život, a mali by byť porovnateľné spoločné ukazovatele, napríklad ukazovatele chudoby a nerovnosti, ako aj povinné posudzovanie sociálneho vplyvu všetkých reformných opatrení navrhnutých v národných reformných programoch a odporúčaní pre jednotlivé krajiny. EHSV sa tiež naďalej zasadzuje za to, aby bol vytvorený integrovaný európsky fond na boj proti chudobe a sociálnemu vylúčeniu, ktorý by vychádzal z doterajších skúseností s využívaním FEAD a ESF. Okrem toho by stratégia Európa 2020 mala byť prepojená s vykonávaním programu do roku 2030.

3.2. **Občianske a spotrebiteľské práva**

3.2.1. EHSV vyzýva Komisiu, aby vo všetkých členských štátoch dôsledne monitorovala súlad so základnými hodnotami a zásadami EÚ a posilnila postupy ochrany a obrany demokracie, právneho štátu, základných práv, ľudských práv a prístupu k spravodlivosti.

3.2.2. Spotrebiteľská politika je úzko spätá so záujmami verejnosti a preto môže vplývať na angažovanosť ľudí v prospech integrácie EÚ. EHSV vyzýva Komisiu, aby zabezpečila vymáhanie a dodržiavanie spotrebiteľských práv pri vykonávaní programu REFIT, v digitálnej oblasti a v oblasti bezpečnosti výrobkov a služieb. Komisia by mala zintenzívniť opatrenia na odstránenie energetickej a spotrebnej chudoby a pre všetkých Európanov zlepšiť dostupnosť potravín a služieb. Komisia by mala podporovať aj právo spotrebiteľov na informácie, vzdelávanie a účasť a ich právo organizovať sa, aby ich záujmy boli zastúpené pri navrhovaní pravidiel, ktoré sa ich týkajú.

3.2.3. Komisia musí dokončiť revíziu hlavných právnych a neprávnych nástrojov spotrebiteľskej politiky EÚ, ako prierezovej horizontálnej občianskej politiky, a musí predložiť nový akčný plán na ochranu a obranu spotrebiteľov v nasledujúcich desiatich rokoch.

3.2.4. EHSV vyzýva Komisiu, aby urobila všetky vhodné opatrenia na pôsobenie proti rodovej diskriminácii na trhu práce, vo vzdelávaní a v rozhodovacích procesoch, ako aj rodovo motivovanému násiliu. EHSV Komisiu tiež vyzýva, aby vytvorila program ochrany menších a znevýhodnených skupín, propagovala úplné dodržiavanie základných práv a zásad nediskriminácie. Komisia by mala zintenzívniť svoje snahy o odblokovanie smernice o uplatňovaní zásad rovnakého zaobchádzania a riešiť problematiku podmienok detí, žien a starších osôb v znevýhodňujúcich situáciách, ako aj problematiku nových foriem znevýhodnenia.

3.2.5. Komisia by mala zaktualizovať európsku stratégiu pre oblasť zdravotného postihnutia v súlade s odporúčaniami Výboru OSN pre práva osôb so zdravotným postihnutím a zapracovať tieto odporúčania do svojich vonkajších politík a programov, vrátane zavedenia karty EÚ osvedčujúcej zdravotné postihnutie, ktorá bude uznávaná vo všetkých členských štátoch. Malo by sa tiež začať s prípravami programu pre oblasť práv osôb so zdravotným postihnutím na roky 2020 – 2030, a rok 2021 by sa mal vyhlásiť za Európsky rok práv osôb so zdravotným postihnutím.

3.2.6. V iniciatívach digitálneho jednotného trhu by sa mala zovšeobecniť prístupnosť pre všetkých. Na to by Komisia mala zvýšiť svoje úsilie o ukončenie rokovaní s ostatnými inštitúciami o Európskom akte o prístupnosti. Mali by sa tiež posilniť práva cestujúcich, pričom by sa osobitná pozornosť mala venovať ľuďom so zdravotným postihnutím a obmedzenou pohyblivosťou.

3.2.7. EHSV tiež nabáda Komisiu, aby podporovala aktivity vo vzdelávacích inštitúciách na všetkých úrovniach s cieľom pomôcť študentom rozlišovať medzi falošnými správami (fake news) a vedecky podloženými faktami.

3.3. Migrácia

3.3.1. EHSV zdôrazňuje, že je potrebné poskytovať pomoc utečencom a žiadateľom o azyl a integrovať ich. Prihovára sa za účinnú reformu spoločného európskeho azylového systému, v ktorom sa dodržiavajú ľudské práva, a za vytvorenie skutočne spoločného systému pre všetky členské štáty. Rovnako odporúča pokročiť vo veci presídľovania a humanitárnych víz pre utečencov tak, aby sa uspokojili skutočné potreby. Komisiu žiada, aby monitorovala uplatňovanie dohody o rozdeľovaní utečencov medzi členské štáty.

3.3.2. Okrem toho žiada preskúmanie partnerských dohôd uzavretých s tretími krajinami, ktoré sú krajinami tranzitu a pôvodu migračných tokov, a to tak, aby sa dodržiavali ľudské práva a medzinárodné právo, a žiada rozvoj finančných nástrojov na riešenie základných problémov migrácie.

3.3.3. EHSV oceňuje prácu Komisie na legálnych migračných kanáloch vyhodnocovaním platných smerníc, ale žiada dlhodobejšie usmerňovanie pracovnej migrácie, plánovanie aktualizovaných legálnych migračných kanálov a výmenu informácií o príležitostiach na trhu práce. EHSV berie na vedomie európsku demografickú štruktúru a poukazuje na to, že je potrebné, aby sa výzva integrovať na trhu práce utečencov a migrantov premenila na príležitosť. Investície do odbornej prípravy a primerané podporné systémy budú kľúčovým faktorom pre uľahčenie integrácie na trhu práce s cieľom pomôcť migrantom rozvinúť ich potenciál, a tak využiť ich zručnosti, podnikateľského ducha a dynamiku, a pritom vo všeobecnosti uznať hodnotu rozmanitosti a rozličných kultúr v našej spoločnosti.

3.3.4. EHSV sa domnieva, že rok 2018, ktorý bude Európskym rokom kultúrneho dedičstva, predstavuje jedinečnú príležitosť zmobilizovať všetkých aktérov, aby sa vzopreli populizmu a nacionalizmu a propagovali kladnú víziu budúcnosti Európy. V tejto súvislosti by sa s ohľadom na utečencov a migrantov takisto mohlo zlepšiť zvyšovanie povedomia o potrebe porozumenia medzi kultúrami.

3.4. Vnútrotná bezpečnosť a vonkajšia politika

3.4.1. EHSV vyzýva Komisiu, aby pokračovala v uplatňovaní opatrení na ochranu Európanov proti rôznym bezpečnostným hrozbám, ako je terorizmus, organizovaný zločin a kybernetická kriminalita, vrátane účinnej kontroly vonkajších hraníc.

3.4.2. Okrem toho považuje za potrebné zlepšiť obrannú spoluprácu. EHSV na to podporuje vytvorenie európskej obrannej únie a víta akčný plán európskej obrany.

3.4.3. Vzhľadom na výzvy vyplývajúce z nepredvídateľnej politiky USA a rizika zvýšeného protekcionizmu a jednostrannosti, EHSV nabáda EÚ, aby naďalej pracovala v súlade so svojou globálnou stratégiou, v rámci OSN podporovala mnohostrannosť a aktívne pracovala na predchádzaní konfliktom a riešení medzinárodných kríz. EHSV tiež zdôrazňuje, že členské štáty musia lepšie koordinovať svoje ciele, politické opatrenia a zdroje, aby EÚ aktívnejšie pôsobila na svetovom javisku.

3.4.4. Uplatňovanie programu do roku 2030 by malo tvoriť základ rozvojovej spolupráce EÚ. Aby EÚ ukázala svoju vedúcu úlohu, mala by v OSN na politickom fóre na vysokej úrovni predstaviť dobrovoľný prehľad vnútorných a vonkajších činností týkajúcich sa cieľov udržateľného rozvoja.

3.4.5. EHSV podporuje vytvorenie platformy dialógu so sociálnymi partnermi v súvislosti s európskou susedskou politikou, aby sa lepšie vyhodnotil trh práce, a žiada členské štáty, aby pripravili spoločný európsky prístup, pokiaľ ide o koordináciu sústav sociálneho zabezpečenia medzi EÚ a južnými susednými krajinami. Susedská politika musí jasne poukázať na súvislosť medzi nestabilitou a chudobou, a medzi nerovnosťou a nedostatkom príležitostí, ktoré môžu zväčšiť znevýhodnenie a radikalizáciu a zbrzdiť demokratizáciu.

3.4.6. EHSV poukazuje na vplyv vonkajších ekonomických vzťahov a medzinárodnej diplomacie na zachovanie a zvýšenie stability a bezpečnosti. Zároveň vyzýva EÚ, aby naplno využívala úlohu, ktorú v medzinárodných vzťahoch môže zohrávať kultúra.

4. Uľahčenie prechodu na nízkouhlíkové a obehové hospodárstvo

4.1. Akčný plán pre obehové hospodárstvo by sa mal vykonávať ucelene a zosúladiť, a mali by sa pritom využívať príležitosti na zladenie hospodárskych, sociálnych a environmentálnych aspektov. EHSV žiada Komisiu, aby podporou inovácií, uľahčovaním a rozširovaním priekopníckych iniciatív, a to aj v odľahlých a mestských oblastiach, a poskytnutím priaznivého regulačného rámca nabádala k trhovému motivovaným činnostiam. Poukazuje aj na súvislosti medzi obehovým hospodárstvom a „novými hospodárskymi modelmi“.

4.2. Primeraná pozornosť by sa mala venovať aj uplatňovaniu „tradičnej“ environmentálnej politiky a legislatívy, ktorá zahŕňa nakladanie s odpadmi a ochranu ovzdušia, vody, pôdy a biodiverzity. EHSV dôrazne vyzýva Komisiu, aby v rámci európskeho skúmania vykonávania environmentálnych právnych predpisov pokračovala v tejto práci.

4.3. Klimatické ciele do roku 2030 by sa mali dosiahnuť s čo najväčšou nákladovou efektívnosťou. EHSV preto vyzýva Komisiu, aby komplexne posúdila súčasné nástroje politiky znižovania emisií oxidu uhličitého a zabezpečila, že sa budú používať čo najefektívnejším spôsobom.

4.4. Komisia by tiež mala klimatickú problematiku posúdiť z hľadiska klimatickej spravodlivosti, teda napríklad s ohľadom na problematiku rovnosti, ľudských práv a chudoby.

4.5. Klimatická diplomacia zostane dôležitou úlohou EÚ v boji proti klimatickým zmenám. Je potrebné primäť všetkých najväčších emitentov k tomu, aby sa zaviazali dosiahnuť také ciele, ktoré budú aspoň rovnako ambiciózne, ako sú ciele EÚ. EHSV takisto nabáda Komisiu, aby sa snažila o celosvetové oceňovanie emisií oxidu uhličitého, čím by sa vytvorili rovnaké podmienky činnosti vo vzťahu ku konkurentom mimo EÚ.

4.6. EHSV žiada Komisiu, aby pripravila stratégiu zväčšenia svojej kladnej klimatickej a environmentálnej stopy, t. j. svojho celkového kladného vplyvu. To si vyžaduje prostredie, ktoré bude podporovať inovácie a investície a priaznivé obchodné podmienky na vyvážanie klimatických riešení a nízkoemisných výrobkov. Takto môže EÚ účinne prispieť k environmentálnym a klimatickým výzvam a dosiahnuť oveľa väčší vplyv, než keby pôsobila výlučne vo svojich hraniciach.

5. Posilnenie a zapájanie občianskej spoločnosti a konzultácie s ňou

5.1. EHSV zdôrazňuje ústrednú úlohu občianskej spoločnosti pri navrhovaní, vykonávaní a monitorovaní politík vo všetkých etapách. Na plnenie tejto úlohy je na úrovni EÚ a členských štátov potrebná zmena kultúry a uznanie hodnoty občianskej spoločnosti, čo je už zakotvené v článku 11 Zmluvy o EÚ, v ktorom sa inštitúciám EÚ ukladá povinnosť podporovať a uľahčovať horizontálny a vertikálny občiansky dialóg a viesť rozsiahle konzultácie a stanovujú sa zásady týkajúce sa európskej iniciatívy občanov. Ide o vzájomne sa dopĺňajúce procesy, ktoré prebiehajú bez ohľadu na konzultácie s EHSV a sociálny dialóg.

5.2. EHSV dôkladne sleduje činnosť štruktúrovaných dialógov a konzultačných fór (napr. platforma pre obehové hospodárstvo, európske migračné fórum), ktoré spájajú a zapájajú organizácie občianskej spoločnosti a iných aktérov z inštitúcií EÚ a členských štátov, aktívne sa do ich činnosti zapája a žiada, aby sa podporili ich iniciatívy za vytvorenie zmenovej platformy (rovnoprávnosť mužov a žien v odvetví dopravy) a inštitucionálneho fóra účasti občanov (v rámci občianskej iniciatívy). Pri zriaďovaní takýchto platforiem, ako je napríklad REFIT, by Komisia mala zväziť zastúpenie EHSV, a to v súlade s mandátom, ktorý výboru dávajú zmluvy, a zaručiť pri tom, že budú odrážať zloženie výboru a jeho troch skupín.

5.3. Ako doplnok k uvedeným iniciatívam Komisia nedávno zriadila účelový internetový portál príspevkov k tvorbe právnych predpisov, na ktorom zhromažďuje názory verejnosti, teda organizácií a jednotlivcov. EHSV odporúča, aby Komisia rozlišovala medzi príspevkami organizácií občianskej spoločnosti a príspevkami jednotlivcov. Na to by v spolupráci s EHSV mala zmapovať zainteresované subjekty a určiť tak reprezentatívne a zemepisne vyvážené cieľové skupiny, vychádzajúc pritom z registra transparentnosti. Okrem toho by Komisia mala zabezpečiť, aby boli odpovede kvantitatívne a kvalitatívne vážené. Mala by tiež neustále pracovať na zlepšovaní transparentnosti, dostupnosti, spätnej väzby a zodpovednosti účastníkov.

5.4. EHSV žiada Komisiu, aby zvolila strategickjší prístup k týmto praktikám, dala im štruktúrovanejší inštitucionálny a reprezentatívny základ a využila zdroje zastupiteľských poradných orgánov, ktoré už existujú na európskej, štátnej a regionálnej úrovni. Na to by mala intenzívne spolupracovať s EHSV a požiadať o prieskumné stanovisko o tom, ako by sa dal efektívne zorganizovať trvalý občiansky dialóg, ktorý by vyústil do konkrétneho oznámenia Komisie.

5.5. EHSV zdôrazňuje, že je potrebné zlepšiť účinnosť európskej iniciatívy občanov v súlade s preskúmaním nariadenia o tejto iniciatíve, ktoré ohlásil prvý podpredseda Európskej komisie Timmermans, a preskúmať nové spôsoby zvýšenia angažovanosti mladých ľudí a ľudí zo znevýhodnených skupín, napríklad digitálnymi nástrojmi.

5.6. Na záver EHSV vyslovuje uznanie, že Komisia zohľadnila mnohé prvky jeho príspevku k pracovnému programu na rok 2017. Sú však aj problémy, ktoré do programu zahrnuté neboli, a preto ich výbor opakuje v tomto dokumente. Pokiaľ ide o realizáciu pracovného programu Komisie na rok 2018, EHSV je ochotný predstaviť v priebehu budúceho roku svoje názory a podieľať sa na práci na špecifických iniciatívach.

V Bruseli 5. júla 2017

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Georges DASSIS

Uznesenie Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Biela kniha Európskej komisie o budúcnosti Európy a ďalšie opatrenia

(2017/C 345/02)

Európsky hospodársky a sociálny výbor na svojom plenárnom zasadnutí 5. a 6. júla 2017 (schôdza z 5. júla) prijal 226 hlasmi za, pričom 16 členov hlasovalo proti a 15 sa hlasovania zdržalo, nasledujúce uznesenie:

Smerom k dosiahnutiu spoločnej vízie

Názor EHSV na budúcnosť Európy ⁽¹⁾

1. Európska spoločnosť a občania chcú dôveryhodnú, legitímnu a odolnú EÚ. Viac ako desaťročie čelila EÚ politickým, hospodárskym a sociálnym otrasom, ktoré podporovali pochmúrnú náladu a neistotu medzi občanmi. EÚ potrebuje celkové stratégie na podporu blahobytu občanov, spoľahlivých a udržateľných investícií, tvorivosti a podnikavosti, a stratégie na riešenie prehĺbujúcej sa priepasti medzi bohatými a chudobnými, núdze a majetkovej nerovnosti. Súčasný hospodársky oživenie by v žiadnom prípade nemalo byť ospravedlnením pasívneho prístupu. Naopak, EHSV nalieha, aby sa premyslene a súdržne napredovalo s cieľom prehĺbiť dôveru a tiež zamerať sa na konkrétne výsledky pre občanov a na obrovský potenciál Európy.

2. Treba sa vyhnúť nereálnym očakávaniam. Cieľom by predovšetkým mala byť EÚ, ktorá bude schopná poskytovať plnohodnotné rovnaké príležitosti pre všetkých. Hospodárske, sociálne a environmentálne faktory sú navzájom prepojené. Treba umožniť kontinentu, aby sa prispôbil procesu hlbokkej transformácie a tvrdej konkurencii na celom svete, a účinne formovať globalizáciu podľa hodnôt EÚ.

3. Obviňovanie Bruselu, ku ktorému sa mnohí uchýľovali a stále uchýľujú, musí prestať. Nevyhnutný je spoločný záväzok európskych inštitúcií, ako aj širokej škály zainteresovaných strán vrátane sociálnych partnerov, podnikov a občianskej spoločnosti, a to na národnej aj európskej úrovni. EHSV zdôrazňuje, že legitimita rozhodnutí EÚ v podstate závisí od kvality demokratického procesu.

4. Úspešne napredovať možno len na základe tej istej *spoločnej vízie*, ktorá bola vyjadrením presvedčenia zakladajúcich členov a neskôr sa zohľadňovala pri každom významnom kroku vpred. EÚ by mala mobilizovať legislatívne nástroje, usmernenia, financovanie a spoluprácu, ktoré má k dispozícii, s cieľom umožniť EÚ, aby dosiahla pokrok vo všetkých požadovaných rozmeroch. Lisabonská zmluva ukazuje smer.

Scenáre bielej knihy

5. EHSV si nemyslí, že výber spomedzi jednotlivých scenárov ⁽²⁾ je dobrou metódou na presadzovanie *spoločnej vízie* alebo určenie budúceho smerovania. Po prvé, EÚ nezačína od nuly. Komisia by preto mala založiť svoje návrhy na hĺbkovej analýze histórie EÚ – jej úspechov a nedostatkov – ktorá je cenným zdrojom pre budúcnosť. Záväzky členských štátov v rámci Rímskej deklarácie sú pozitívnym a správnym východiskovým bodom ⁽³⁾. Päť scenárov je adresovaných členským štátom a zameriavajú sa na inštitucionálne zmeny, čím strácajú priamy význam pre európskych občanov. Zároveň pôsobia neprírodzene.

6. Podľa EHSV je scenár 1, alebo ako ho vníma – pretĺkanie sa, neprijateľný. Scenár 5 pôsobí na mnohých ľuďoch atraktívne, ale v súčasnosti je nereálny. Scenár 2, ktorý sa zameriava výlučne na spoločný trh, je príliš obmedzený. Scenár 4 si vyžaduje súhlas všetkých 27 členských štátov, čo by mohlo viesť k paralýze EÚ a podporiť odstredivé tendencie, čím by sa ohrozili ciele a hodnoty Únie. Pokiaľ ide o scenár 3, mechanizmy diferencovanej integrácie, ako je posilnená spolupráca, by mohli byť užitočným nástrojom na prekonanie prekážok v určitých oblastiach a posilnenie pozitívnej dynamiky v procese

⁽¹⁾ Toto uznesenie, ktoré Európsky hospodársky a sociálny výbor prijal 5. júla 2017, nadväzuje na žiadosť, ktorú predseda Európskej komisie Jean-Claude Juncker predložil 4. apríla 2017 a v ktorej EHSV vyzýva, aby na základe *Bielej knihy o budúcnosti EÚ* predstavil názory a priority európskej organizovanej občianskej spoločnosti, pokiaľ ide o budúci rozvoj Európskej únie.

⁽²⁾ Pozri *Bielu knihu o budúcnosti Európy*, marec 2017.

⁽³⁾ Deklarácia vedúcich predstaviteľov 27 členských štátov a Európskej rady, Európskeho parlamentu a Európskej komisie z 25. marca 2017:

<http://www.consilium.europa.eu/sk/press/press-releases/2017/03/25-rome-declaration/>.

európskej integrácie. Ide však skôr o nástroje na dosahovanie politických cieľov ako o samotný cieľ. Mali by sa odporúčať ako spôsob na prekonanie paralýzy alebo prekážok pri prijímaní potrebnej legislatívy EÚ, no EHSV zároveň zdôrazňuje potrebu podporovať konvergenciu v rámci Európskej únie a bojovať proti roztrieštenosti a rozdeleniu. Dohoda medzi vedúcimi krajinami alebo krajinami, ktoré poháňajú rozvoj vpred, preto musí byť otvorená tým, ktorí prejavia vôľu, pričom však musí prevládnuť *spoločná vízia*.

Názor EHSV na budúcnosť

A. Metóda

7. Strategické témy by sa mali vnímať z hľadiska spoločnej perspektívy s cieľom vyhnúť sa *Európe à la carte* alebo odstredivým tendenciám. EHSV odporúča postup, v rámci ktorého sa určia podmienky pre lepšie spoločné využívanie politickej moci na všetkých úrovniach. Závisí to najmä od politickej vôle a táto problematika by mala byť hlavnou témou skutočnej diskusie o budúcnosti.

8. Malo by sa upustiť od tradičného rozlišovania medzi národnou a európskou úrovňou. Spoločné výzvy a prepojené reality na celom kontinente zdôrazňujú potrebu *spoločného poslania*. Vyžadujú si tiež uznanie európskeho občianstva paralelne s národným občianstvom. Do legislatívnej činnosti musia byť zahrnuté a zapojené všetky úrovne spoločnosti. Ciele by mali byť spoločné a vplyv rozhodnutí a politík by sa mal systematicky hodnotiť na národnej, regionálnej a miestnej úrovni s cieľom získať podporu občanov.

9. Európsky parlament (EP) musí zohrávať ústrednú úlohu pri formovaní budúceho smerovania Európy. Okrem toho je nevyhnutne potrebné podporovať angažovanosť národných parlamentov, ako aj ich interakciu s EP.

10. Ústredné ciele musí sprevádzať konsenzus členských štátov, pokiaľ ide o:

- ciele, spoločné nástroje a termíny, pričom najpotrebnejší je spoločný prístup, založený na konzistentnosti, transparentnosti a viditeľnosti, a predovšetkým spoločnej komunikácii;
- potrebnú reformu Rady, ktorá zaručí efektívnosť a transparentnosť, ako aj o nezávislú Komisiu v otázkach výlučných právomocí a spoločných právomocí so silným dôrazom na metódu Spoločenstva;
- potrebu presných ustanovení o konzultáciách so všetkými zainteresovanými stranami, ako aj správnu implementáciu a dodržiavanie zásad právneho štátu.

B. Politika

11. Bez ohľadu na zvolenú možnosť pre budúcnosť Európy, EHSV chce súdržnú a konzistentnú Európsku úniu. Mnohé súčasné politické opatrenia sú súčasťou dlhodobého procesu prehĺbovania integrácie, ktorý EHSV plne podporuje. K takmer všetkým z nich EHSV nedávno predložil podrobné pripomienky a návrhy do budúcnosti.

12. Jednotný trh a všetky jeho hospodárske a sociálne rozmery v rámci modelu trvalo udržateľného rozvoja je základným spojivom európskej integrácie. Mal by zaručovať rovnaké podmienky pre všetkých. HMÚ sa v tejto súvislosti vníma ako rozhodujúci krok vpred. Avšak aj napriek pozoruhodnému pokroku je jej štruktúra aj naďalej krehká. HMÚ je ústredným prvkom budúceho rozvoja v EÚ; prehĺbovanie spolupráce je teda obzvlášť dôležité. EHSV podporuje postupný prechod k politickej únii s makroekonomickými a mikroekonomickými opatreniami a ustanoveniami, ako aj silným sociálnym rozmerom. Na dokončenie HMÚ je potrebná skutočná správa hospodárskych záležitostí, vrátane riadenia finančného sektora EÚ, ako aj usporiadané reformy v príslušných členských štátoch a spoločné prístupy k politike trhu práce. Zlepšením riadenia sa musia posilniť základy pre väčšiu konvergenciu ako aj solidaritu v rámci eurozóny. Veľkou podporou by mohla byť vysoko kompetentná verejná správa v EÚ. Eurozóna by mala začať užšiu spoluprácu v ostatných oblastiach.

13. EHSV tiež zdôrazňuje, že je potrebné súdržnejšie riadenie, hlbšia integrácia a plné odhodlanie členských štátov v týchto oblastiach:

- koordinovaná európska priemyselná politika založená na spravodlivej hospodárskej súťaži – a zároveň odrádzaní od vyhýbania sa daňovej povinnosti – musí zaručiť spoločný a nie národný prístup k zlepšovaniu podmienok v celej Európe na podporu konkurencieschopnosti v sociálnom trhovom hospodárstve s odhodlaným zapojením všetkých zainteresovaných strán do konsenzuálneho dialógu a do uľahčovania investícií (programov) a podpory MSP;
- podpora sociálnej konvergenencie smerom nahor v súlade s hospodárskou konvergenciou, pokiaľ ide o zamestnanosť a sociálne výsledky, a to prostredníctvom implementácie európskeho piliera sociálnych práv, pričom sa budú rešpektovať právomoci jednotlivých štátov;
- energetická únia s riadnou správou vecí verejných, ktorá je nevyhnutná pre skutočný spoločný trh a energetickú bezpečnosť;
- progresívna celoeurópska stratégia a legislatívny rámec na boj proti zmene klímy na základe Parížskej dohody a ako celoeurópsky príspevok k medzinárodným dohodám v oblasti zmeny klímy, a podpora Agendy 2030 pre trvalo udržateľný rozvoj vo všetkých oblastiach politiky EÚ;
- jednotný digitálny trh ako dôležitý prvok budúcej konkurencieschopnosti a podpory tvorby kvalitných pracovných miest a zároveň predvídanie vplyvu digitálnej transformácie na zamestnanosť a trh práce;
- posilnená celoeurópska stratégia v oblasti technológií, výskumu a inovácie;
- (multilaterálna) obchodná politika, ktorá by mala v transparentných rokovaniach zabezpečiť otvorené trhy a sociálnu a environmentálnu udržateľnosť, ako aj zdôrazniť rovnosť v obchodných vzťahoch s cieľom zaručiť európske záujmy vo svete, ktorý čoraz viac čelí protekcionistickým tendenciám;
- spotrebiteľská politika EÚ v podobe občianskej politiky.

14. EHSV sa nazdáva, že aj na úrovni EÚ treba systematickejšie pristupovať k sociálnym otázkam a vzdelávaniu s cieľom nájsť presvedčivé riešenia. Sociálne zabezpečenie a vzdelávanie zväčša podliehajú zásade subsidiarity, a preto spadajú do pôsobnosti vnútroštátnych právnych predpisov a rozhodovacích procesov, do ktorých sú často zapojení sociálni partneri. Spoločné právomoci EÚ a členských štátov sa musia v sociálnych otázkach lepšie uplatňovať. Vzhľadom na narastajúce napätie na trhoch práce v súvislosti s digitálnou revolúciou, štrukturálne nedostatky na trhu práce a globalizáciu EHSV žiada, aby sa EÚ výrazne angažovala s cieľom presadzovať väčšiu konvergenciu, pokiaľ ide o určité sociálne a pracovné podmienky, a zároveň pomôcť pri podpore vytvárania kvalitných pracovných miest, mobility za spravodlivých podmienok a pozitívnej angažovanosti občanov. Osobitne sa treba zamerať na mladých ľudí a nezamestnanosť mladých ľudí. Veľmi významnú úlohu zohrávajú sociálni partneri, občianska spoločnosť vo všeobecnosti, a sociálny dialóg.

15. Potrebná je väčšia hospodárska a sociálna konvergencia v EÚ. Treba však zohľadniť rozdiely medzi hospodárstvami, kultúrou a tradíciami sociálnych systémov jednotlivých krajín. EHSV zdôrazňuje, že EÚ by sa nemala len prizerať, ale mala by prevziať riadne definovanú zodpovednosť. Predtým, ako sa bude môcť určiť spoločný postup do budúcnosti sú potrebné riadne diskusie so sociálnymi partnermi (a inými zainteresovanými stranami). EHSV okrem toho poukazuje na to, že je dôležité, aby členské štáty efektívne implementovali smernice EÚ v sociálnej oblasti.

16. Vzdelávanie tiež podlieha zásade subsidiarity. Sociálna a hospodárska budúcnosť Európy a zapojenie občanov však nesporne úzko súvisia s aktuálnymi systémami vzdelávania a odbornej prípravy na všetkých úrovniach. Budúcnosť mladšej generácie výrazne závisí od vzdelávania. Zručnosti majú kľúčový význam pre mladých ľudí, ale aj staršie generácie. EÚ sa preto musí aktívne zapojiť do prebiehajúceho procesu modernizácie. Vzdelávanie zohráva významnú úlohu aj pri sprostredkovaní Európy: EHSV zdôrazňuje, že je potrebné, aby sa na základných a stredných školách primerane informovalo a vzdelávalo o EÚ, ako aj o európskych hodnotách a občianstve.

17. Treba obnoviť voľný pohyb osôb v schengenskom priestore. To znamená, že spoločné hranice musia byť účinnejšie kontrolované. Zároveň treba bojovať proti žalostnému nárastu medzinárodného terorizmu, vrátane vraždenia, ale aj počítačovej kriminality, ktoré závažným spôsobom prispievajú k neistote občanov. Spolupráca medzi políciou a súdnymi orgánmi je potrebná viac ako kedykoľvek predtým.

18. Tieto oblasti priamo súvisia so zahraničnou politikou a s akútnym problémom zlyhávajúcich štátov a občianskych vojen v susedstve Európy, ako aj s migračnými tokmi, ktoré v súčasnosti zatievajú všetky ostatné európske otázky. EHSV vo veľkej miere podporuje spoločnú migračnú politiku, ktorá poskytuje utečencom ochranu v súlade s medzinárodným právom, spoločný azylový systém, opatrenia na boj proti nelegálnej migrácii a obchodovaniu s ľuďmi a podporu legálnych ciest do EÚ. V tejto súvislosti musí EÚ naviazať skutočné partnerstvo so susednými krajinami, a musí najmä obnoviť skutočnú euro-stredoziemskú politiku.

19. Európa dnes viac ako kedykoľvek od roku 1945 stojí pred výzvou postarať sa sama o seba. Vzťahy v rámci NATO a so Spojenými štátmi a účinné spoločné európske riadenie problémov vznikajúcich v susedstve Európskej únie si naliehavo vyžadujú prehĺbenie spoločnej zahraničnej a bezpečnostnej politiky EÚ, od ktorého bude závisieť úspešná vnútorná a vonkajšia bezpečnosť.

V Bruseli 5. júla 2017

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Georges DASSIS

STANOVISKÁ

EURÓPSKY HOSPODÁRSKY A SOCIÁLNY VÝBOR

527. PLENÁRNE ZASADNUTIE EHSV Z 5. A 6. JÚLA 2017

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Zlepšenie účinnosti politík EÚ určených pre malé a stredné podniky (MSP)

(stanovisko z vlastnej iniciatívy)

(2017/C 345/03)

Spravodajkyňa: **Milena ANGELOVA**

Rozhodnutie plenárneho zhromaždenia	21/01/2016
Právny základ	článok 29 ods. 2 rokovacieho poriadku
Príslušná sekcia	sekcia pre jednotný trh, výrobu a spotrebu
Prijaté v sekcii	07/06/2017
Prijaté v pléne	06/07/2017
Plenárne zasadnutie č.	527
Výsledok hlasovania (za/proti/zdržalo sa)	157/1/4

1. Závery a odporúčania

1.1. Európsky hospodársky a sociálny výbor (EHSV) chváli skutočnosť, že malé a stredné podniky (MSP) boli vyhlásené za jadro hospodárskych politík v EÚ. Oceňuje, že za ostatných desať rokov bolo na podporu týchto politík prijatých mnoho právnych predpisov a vyčlenilo sa na ne veľa finančných prostriedkov. EHSV sa však stotožňuje s názorom, ktorý často vyjadruje spoločenstvo MSP, že v rámci tvorby aj vykonávania politík týkajúcich sa MSP stále existuje mnoho nedostatkov, čo v značnej miere bráni účinku podporných opatrení.

1.2. Z nedávnych štúdií EHSV⁽¹⁾ vyplynulo, že pri uplatňovaní politík EÚ týkajúcich sa MSP a súčasných podporných mechanizmov sa veľká časť MSP v Európe berie ako homogénna skupina a nerobia sa, žiaľ, rozdiely medzi rôznymi potrebami mnohých podskupín podnikov, ktoré patria do vymedzenia MSP. Príklady osobitne prispôbených podporných mechanizmov sú skôr zriedkavé. Uplatňovanie univerzálneho prístupu k tvorbe politík EÚ týkajúcich sa MSP predstavuje hlavný problém, ktorý zabráňuje tomu, aby mali tieto politiky želaný vplyv na MSP⁽²⁾. Preto sa dôrazne odporúča lepšie propagovanie politík týkajúcich sa MSP spolu s presnejším zameraním sa na osobitné potreby MSP a s pripravovanou verejnou konzultáciou o dôležitosti vymedzenia MSP:

1.3. EHSV varuje, že v rámci politík EÚ týkajúcich sa MSP a súčasných podporných mechanizmov stále prevláda byrokratický prístup a zložitost administratívnych pravidiel, a to aj napriek neustálemu úsiliu na úrovni EÚ minimalizovať administratívnu záťaž. MSP v EÚ majú často pocit, že zodpovední úradníci nemajú ani najmenšiu predstavu o tom, ako ich

⁽¹⁾ Štúdia EHSV: Posúdenie účinnosti politík EÚ týkajúcich sa MSP za roky 2007-2015 (Assessment of the effectiveness of the EU's SMEs policies 2007-2015) (január 2017); štúdia EHSV: Prístup k financiám pre MSP a podniky so strednou kapitalizáciou v období rokov 2014-2020: príležitosti a výzvy (Access to finance for SMEs and midcaps in the period 2014-2020: opportunities and challenges) (máj 2015), ďalej len „štúdie EHSV“.

⁽²⁾ Nástroj na poskytovanie záruk za úvery a všetky finančné nástroje COSME sú vhodným príkladom prispôbených podporných mechanizmov.

podniky vlastne fungujú. Zdá sa, že väčšina podporných mechanizmov EÚ nie je usporiadaná na to, aby reagovala na naliehavé potreby MSP, ktoré potrebujú rýchle, jasné a účinné riešenia.

1.4. EHSV znepokojuje skutočnosť, že väčšina MSP, zväčša malé podniky a mikropodniky, si nie je vedomá existencie týchto podporných nástrojov a sietí z dôvodu medzier v komunikácii. Možno to riešiť väčším úsilím o zvyšovanie informovanosti, väčšou podporou pre MSP, aby sa dostali k správnym informáciám, silnejším prepojením oficiálnych orgánov s kľúčovými miestnymi sprostredkovateľmi na vnútroštátnej a regionálnej úrovni, ktorí sa špecializujú na prácu s MSP (zamestnávateľia a združenia MSP, obchodné komory), a poskytovaním ľahšie použiteľnej podpory, ktorá by bola prispôbená potrebám podnikov. Väčšina ponúkaných nástrojov je príliš zložitá, nejasná a z hľadiska návrhu a obsahu príliš byrokratická na to, aby plnila potreby MSP. S cieľom bojovať proti týmto javom EHSV nalieha vyzýva Európsku komisiu (EK) a členské štáty, aby čo najviac využili európsky semester, aby systematicky a všade uplatňovali zásadu partnerstva⁽³⁾ a aby povinne zapájali organizácie MSP na európskej, vnútroštátnej a regionálnej úrovni do návrhu, vykonávania a monitorovania politík týkajúcich sa MSP a podporných opatrení. Odporúčania pre jednotlivé krajiny by sa mali konzistentne zameriavať na podporné politiky pre MSP s cieľom zabezpečiť relevantné formovanie výsledkov, ich účinné vykonávanie a kvalitatívne a kvantitatívne opatrenia na ich dosahovanie.

1.5. EHSV vyjadruje poľutovanie nad skutočnosťou, že monitorovanie pokroku politík EÚ týkajúcich sa MSP ostáva naďalej roztrieštené. Zatiaľ čo ekonomická činnosť MSP sa kompletne zaznamenáva, vplyv podporných opatrení EÚ na túto činnosť a miera, do akej môžu zmeny v rozvoji MSP prispievať k týmto opatreniam, sa nezaznamenávajú. Dostupné informácie sú väčšinou kvantitatívne a neposkytujú kvalitatívne aspekty; preto neposkytujú základ na riadne posúdenie efektívnosti a účinnosti politík a podporných nástrojov⁽⁴⁾.

1.6. EHSV v súlade so svojimi predchádzajúcimi stanoviskami vyjadruje obavu, že realizácia iniciatívy „Small Business Act pre Európu“ ešte ani zďaleka nie je dokončená⁽⁵⁾. Dosiagnuté úspechy v rôznych oblastiach sú nerovnomerné, pričom horšie výsledky boli zaznamenané v oblasti podnikania, jednotného trhu a prístupu k financiam. Zručnosti a inovácie a štátne a verejné obstarávanie sa od roku 2008 v skutočnosti zhoršili⁽⁶⁾. Je zjavné, že členské štáty by sa mali podnecovať, aby prijímali príslušné opatrenia a prijali iniciatívu SBA pri navrhovaní a vykonávaní politík a právnych predpisov, ktoré majú vplyv na malé a stredné podniky.

1.7. **Konkrétne odporúčania**

1.7.1. V rámci politík EÚ týkajúcich sa MSP by sa mala uznávať rôznorodosť a rozmanitosť európskych MSP. Mali by sa v nich skúmať osobitné potreby mikropodnikov, rodinných a „tradičných“ podnikov, sociálnych podnikov, slobodných povolání, samostatne zárobkovo činných osôb a všetkých ostatných špecifických podskupín, ktoré majú podstatne odlišné právne formy a modely fungovania, aby dokázali poskytnúť primerané portfólio politických opatrení na podporu ich rastu.

1.7.2. EHSV navrhuje, aby Európska komisia posúdila, či je v súčasnej definícii MSP zodpovedá ich rôznorodosť, sektorovej dynamike, konkrétnym vlastnostiam a rozmanitosti počas posledného desaťročia⁽⁷⁾. EHSV vyzýva na viditeľnú, koordinovanú a konzistentnú horizontálnu politiku pre MSP založenú na viacročnom akčnom pláne.

1.7.3. Nástroje EÚ na podporu MSP by sa mali premietnuť aj do jazyka podnikania, aby plnili svoj účel, ktorým je podpora rastu a zamestnanosti. Na vyrovnanie sa so zistenou nadmernou zložitou podporných mechanizmov je dôležité vyhľadať pomoc a poradenstvo zo strany organizácií MSP, ktoré najlepšie chápu potreby MSP, aby politiky EÚ týkajúce sa MSP hovorili rovnakým jazykom, ako podnikanie. V tejto súvislosti MSP v súčasnosti počítajú s národnými sociálnymi partnermi, ako s významným pozitívnym faktorom pri vyjadrení ich názorov na to, akým spôsobom zlepšiť opatrenia na

⁽³⁾ Ako sa to uvádza v nariadení č. 1303/2013 (článok 5) a ako sa ďalej uvádza v nariadení č. 240/2014.

⁽⁴⁾ Pozri http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/evaluation/pdf/expost2013/wp2_final_en.pdf, s. 31.

⁽⁵⁾ Ú. v. EÚ C 229, 31.7.2012, s. 49; Ú. v. EÚ C 181, 21.6.2012, s. 125.

⁽⁶⁾ Prehľad o iniciatíve „Small Business Act“ za rok 2016. Profil iniciatívy „Small Business Act“. Výsledky zamerané na základe ukazovateľov týkajúcich sa iniciatívy „Small Business Act“.

⁽⁷⁾ Napríklad v USA Small Business Administration stanovuje kritériá, ktoré sa nezakladajú len na vlastníckej štruktúre, ziskoch a počte zamestnancov, ale aj na hospodárskej činnosti podniku. Uľahčuje sa tým uplatňovanie príslušných priemyselných politík.

podporu pre MSP a vyzývajú, aby sa aktívnejšie zapájali do NPR. Preto treba posilniť ich úlohu, ako aj úlohu združení MSP, obchodných a priemyselných komôr a iných sprostredkovateľských organizácií.

1.7.4. V rámci politík EÚ týkajúcich sa MSP by sa malo vynaložiť viac úsilia na informovanie MSP – a najmä najzraniteľnejších podskupín z nich, ako sú monopodniky a mikropodniky, tradičné spoločnosti s nízkym inovačným potenciálom, spoločnosti zo vzdialených regiónov atď.⁽⁸⁾, – o dostupnej podpore. Kľúčové podporné siete by sa mali udržiavať a popularizovať a zároveň by sa mala dosiahnuť ich ľahká používateľnosť a zrozumiteľnosť pre MSP. EK by mala dôsledne zvážiť potenciál zabezpečenia koordinácie existujúcich podporných sietí do spoločného systému s jednotným kontaktným miestom, pričom by sa zohľadnila situácia v každom príslušnom členskom štáte.

1.7.5. Je dôležité nadviazať silné multilaterálne partnerstvo – platformy MSP – so sociálnymi partnermi a s verejnými a so súkromnými zainteresovanými stranami, ktorých sa týkajú problémy MSP, na vnútroštátnej a regionálnej úrovni. Na prekonanie odstupov v komunikácii medzi MSP a mechanizmami podpory EÚ je potrebné posilniť interakciu s organizáciami MSP, ktoré najviac rozumejú potrebám MSP, najmä na vnútroštátnej úrovni a regionálnej úrovni. Zároveň má potenciál poskytnúť nový a účinný kanál na priblíženie sa k MSP prostredníctvom miestnych pobočiek organizácií zamestnávateľov, obchodných a hospodárskych komôr, združení MSP a profesionálnych/odvetvových organizácií ako kľúčových sprostredkovateľov pri popularizácii a poskytovaní existujúcich podporných nástrojov.

1.7.6. Najlepšie výsledky pre MSP sa dosahujú, keď miestne orgány spolupracujú s organizáciami MSP pri tvorbe a vykonávaní politík. Súčasná tendencia, aby sa mediácia organizovala najmä okolo bánk, nie je najlepšou možnosťou. Banky by mali byť finančnými sprostredkovateľmi, ale vo všetkých ostatných aspektoch (tvorba politík, informácie, podpora atď.) sú vhodnejšie organizácie zastupujúce MSP. EHSV preto vyzýva EK, aby pripravila opatrenia na podporu organizácií MSP pri vykonávaní politických opatrení pre MSP a na šírenie relevantných informácií pre MSP vrátane zabezpečenia ich finančnej podpory.

1.7.7. EHSV vyzýva, aby iniciatíva „Small Business Act“ pre Európu a dve zásady, ktoré sa v nej stanovujú – „najskôr myslieť na malých“ a „jedenkrát a dosť“ – boli právne záväzné. Uplatňovanie zásady „jedenkrát a dosť“ by však nemalo zasahovať do možností hostiteľských krajín overiť potrebné právne a profesionálne požiadavky na vykonávanie podnikateľskej činnosti. Zásada partnerstva by sa mala rozšíriť na všetky legislatívne postupy, ktoré priamo či nepriamo ovplyvňujú MSP. Prakticky sa dajú dôrazne odporúčať každoročné stretnutia platforiem MSP na úrovni EÚ a členských štátov.

2. MSP – hlavný predmet záujmu hospodárskych politík v EÚ

2.1. Politiky EÚ na podporu MSP⁽⁹⁾ sú potrebné, pretože na rozdiel od MSP v iných častiach sveta európske MSP musia dodržiavať nariadenia na vnútroštátnej aj európskej úrovni, o ktorých sa často rozhoduje bez skutočných konzultácií s ich zastupiteľskými organizáciami, čo je v rozpore s prístupom „najskôr myslieť na malých“. To podstatne zvyšuje úsilie a náklady potrebné na podnikanie, a to bez ohľadu na už obmedzené ľudské a technické zdroje MSP.

2.2. V roku 2008 EK zaviedla zásady „najskôr myslieť na malých“ a „jedenkrát a dosť“ ako rozhodujúci krok smerom k podpore konkurencieschopnosti a zlepšeniu podnikateľského prostredia pre 23 miliónov MSP v Európe⁽¹⁰⁾. EHSV dôrazne podporoval túto snahu⁽¹¹⁾, ale varuje, že ak iniciatíva „Small Business Act“ nebude právne záväzná a nebudú ju musieť uplatňovať všetky úrovne riadenia – EÚ, členské štáty a regióny –, táto iniciatíva ostane iba politickým vyhlásením.

⁽⁸⁾ Rôznorodé rozmery MSP sú veľmi dobre opísané v správe http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/evaluation/pdf/expost2013/wp2_final_en.pdf, s. 20.

⁽⁹⁾ Európska charta pre malé podniky z roku 2000.

⁽¹⁰⁾ COM(2008) 394 final.

⁽¹¹⁾ Ú. v. EÚ C 27, 3.2.2009, s. 7; Ú. v. EÚ C 224, 30.8.2008, s. 32; Ú. v. EÚ C 182, 4.8.2009, s. 30.

2.3. Uplatňovanie iniciatívy „Small Business Act“ sa prehodnotilo a aktualizovalo v roku 2011⁽¹²⁾, ale závery týkajúce sa jej skutočného vplyvu neboli veľmi nadšené a vyžadovali si väčšie úsilie⁽¹³⁾. EHSV opakovane predložil návrhy na zlepšenie účinnosti politík určených pre MSP⁽¹⁴⁾. MSP sú v súčasnosti ovplyvňované všetkými politikami EÚ, a preto potrebujú, aby sa formulovala skutočne horizontálna, viditeľná, koordinovaná a konzistentná politika, ktorá sa bude vykonávať efektívnym a účinným spôsobom⁽¹⁵⁾.

2.4. Pri politikách týkajúcich sa MSP sa neberú do úvahy rozličné potreby rôznych kategórií MSP. S cieľom zvýšiť účinnosť ich tvorby a vykonávania je potrebné podstatné podporné úsilie na presnejšie rozlišovanie ich adresátov a zameranie a prispôbenie ponúkaných riešení ich konkrétnym potrebám. Segmentačné kritériá by mohli byť založené nielen na veľkosti (vo všeobecnosti, napr. čím je podnik menší, tým má ťažší prístup k financiam a potrebuje viac poradenstva, školení a mentorstva), ale aj na mieste (veľkomestá oproti malým mestám a vzdialeným vidieckym regiónom), na fáze životného cyklu (začínajúci podnik – „start-up“, rozširujúci sa podnik – „scale-up“), na sektore (priemysel, obchod, poľnohospodárstvo, turistický ruch atď.) atď.

2.5. Značná časť prípravných prác na revízii iniciatívy „Small Business Act“ už prebehla. Úlohou programu REFIT bolo vykonanie veľmi potrebných vylepšení legislatívneho rámca EÚ a obmedzenie administratívnych prekážok. V priebehu rokov počet platných právnych predpisov EÚ vzrástol na 19 875 dokumentov⁽¹⁶⁾. Z tohto počtu 1 527 dokumentov obsahuje ustanovenia týkajúce sa MSP, a to najmä pokiaľ ide o tieto oblasti: štátna pomoc (343), hospodárska súťaž (293), vnútorný trh (217), výskum a technologický rozvoj (133) a rozpočet (117).

2.6. Z nedávnych štúdií EHSV vyplýva, že napriek začatiu mnohých iniciatív politiky EÚ týkajúce sa MSP potrebujú zásadnú revíziu, ktorá by bola zameraná na diverzifikáciu podporných opatrení, zjednodušenie platných pravidiel a optimalizáciu komunikácie a spolupráce s MSP a organizáciami MSP, aby tieto politiky dokázali účinne riešiť rôznorodosť MSP a ich rozmanité potreby. Úloha regiónov a území pri vykonávaní politík a právnych predpisov EÚ, najmä tých, ktoré ovplyvňujú MSP, značne narastá⁽¹⁷⁾.

3. Politiky na podporu MSP – výzvy a príležitosti

3.1. MSP sú konfrontované s čoraz závažnejšími výzvami rôzneho druhu:

- neustále rastúca hospodárska súťaž a globalizácia trhov;
- nové obchodné modely v dôsledku vývoja nových technológií, ako je rozšírená digitalizácia (Priemysel 4.0, tzv. štvrtá priemyselná revolúcia), obchodné hospodárstvo a hospodárstvo spoločného využívania zdrojov;
- nedostatok vyškolenej a kvalifikovanej pracovnej sily v dôsledku demografickej krízy v Európe, starnutia obyvateľstva a migrácie.

3.2. MSP tvoria pomerne rôznorodú a rozmanitú skupinu. Môžu sa rozlišovať na základe veľkosti, stupňa životného cyklu, miesta, typu vlastníctva, sektora činnosti atď. a ich potreby podpory sú celkom odlišné v závislosti od toho, ku ktorému čiastkovému segmentu daný MSP patrí. Osobitnú skupinu, ktorá si vyžaduje osobitné zaobchádzanie, tvoria „monopodniky“ (takmer 50 % všetkých MSP), ktoré sú takmer vylúčené z rozsahu podporných opatrení. S cieľom pomôcť tejto najzraniteľnejšej skupine MSP, aby prosperovala, by sa takisto mala riadne riešiť otázka zdanlivej samostatnej zárobkovej činnosti.

3.3. Vzhľadom na tieto skutočnosti môže byť formulovanie propagačných politík vychádzajúcich len z veľkosti podporovaných spoločností zastarané a príliš široko zamerané, pričom nezohľadňuje rôznorodé potreby rôznych skupín MSP. EHSV vo svojich stanoviskách neustále zdôrazňuje potrebu cielenejších a presnejšie vymedzených politík zameraných na propagáciu MSP v Európe⁽¹⁸⁾, ako aj potrebu upraviť vymedzenie MSP, aby lepšie odrážalo rôznorodosť MSP a rozdiely

⁽¹²⁾ COM(2011) 78 final.

⁽¹³⁾ Ú. v. EÚ C 376, 22.12.2011, s. 51.

⁽¹⁴⁾ Ú. v. EÚ C 229, 31.7.2012, s. 49; Ú. v. EÚ C 181, 21.6.2012, s. 125.

⁽¹⁵⁾ <http://www.eesc.europa.eu/resources/docs/final-joint-declaration—horizontal-sme-policy.pdf>.

⁽¹⁶⁾ Dohody, smernice, nariadenia a rozhodnutia.

⁽¹⁷⁾ Podľa Európskeho výboru regiónov sa viac než 85 % právnych predpisov EÚ uplatňuje na územnej úrovni.

⁽¹⁸⁾ ECO/372, informačná správa neuverejnená v úradnom vestníku; Ú. v. EÚ C 13, 15.1.2016, s. 8; Ú. v. EÚ C 383, 17.11.2015, s. 64).

medzi členskými štátmi⁽¹⁹⁾. EHSV vyzýva EK, aby začala konzultácie o vymedzení pojmu MSP. Malo by zahŕňať posúdenie spôsobu, ako sa definícia MSP uplatňuje pri vykonávaní politických opatrení pre mikropodniky, malé a stredné podniky.

3.4. Primeranosť podporných nástrojov pre potreby MSP

3.4.1. Nástroje na podporu MSP sa musia posudzovať z hľadiska skutočného vplyvu, ktorý majú na zlepšovanie situácie MSP a toho, či spĺňajú najmä zásady uvedené v SBA. EHSV vidí potrebu kvalitatívneho a hĺbkového posúdenia účinnosti a efektívnosti investovania finančných prostriedkov EÚ, ako aj potrebu väčšieho úsilia zo strany členských štátov uplatňovať zásady „najskôr myslieť na malých“ a „jedenkrát a dost“ na vnútroštátnej a regionálnej úrovni, ktoré by mali byť povinné na všetkých úrovniach⁽²⁰⁾.

3.4.2. V Junckerovom pláne sa zásady „najskôr myslieť na malých“ a „Small Business Act“ explicitne neuvádzajú. Do istej miery ich možno nájsť v programoch Horizont 2020 a COSME, ale mali by byť lepšie vykonávané v praxi. EHSV vyzýva EÚ, aby tvorcovia politiky brali ohľad na zásady SBA vo všetkých legislatívnych textoch EÚ, ktoré by mohli mať priamy alebo nepriamy vplyv na MSP.

3.4.3. Úverové náklady a náklady na výstavbu a prenájom sa v posledných rokoch vďaka kríze znížili. To spolu s niekoľkými novými cieľovými nástrojmi vytvára dobré príležitosti pre začínajúce podniky, ale fáza rozširovania spoločností ostáva z hľadiska podpory stále značne poddimenzovaná. EHSV v tejto súvislosti víta novú iniciatívu Európskej komisie na riešenie tohto problému⁽²¹⁾.

3.4.4. Bankové pôžičky naďalej ostávajú hlavným zdrojom financovania pre MSP, ale prístup k finančným prostriedkom od bánk stále nie je pre mnohé MSP jednoduchý, a to najmä vzhľadom na zostatky na bankových účtoch, nedostatočnú transmisiu menovej politiky ECB v niektorých krajinách a pomerne veľké prekážky, ktoré vytvárajú požiadavky na záruky. Trhové financovanie prostredníctvom fondov súkromného kapitálu, vydávania dlhopisov rizikového kapitálu a nástrojov vlastného imania na špecializovaných trhovách segmentoch a kolektívneho financovania je čoraz dôležitejšie, ale väčšina MSP stále nie je pripravená využívať tieto príležitosti⁽²²⁾. Na to, aby ich mohli preskúmať, potrebujú náležité usmernenie o načasovaní, podrobné informácie a podporu. Podľa prieskumu EHSV mimoriadne vysoký podiel MSP nevie o príležitostiach na podporu z grantových schém EŠIF alebo o možnosti získať finančné prostriedky prostredníctvom investičného fondu podporovaného z prostriedkov EÚ.

3.4.5. Z prieskumu na mieste vyplýva, že zameranie a priority podporných nástrojov nie vždy zodpovedajú prioritným potrebám MSP⁽²³⁾, pričom jedným z dôvodov je neschopnosť uznať významné rozdiely, ktoré stále existujú medzi členskými štátmi. Napríklad prístup na nové trhy uvádzajú ako najväčšiu výzvu pre MSP najmä spoločnosti z južnej Európy, zatiaľ čo najväčšiu podporu pri zlepšovaní prístupu na trhy vrátane medzinárodných trhov dostávajú spoločnosti zo severnej Európy. Je to jasný dôkaz toho, že potreby MSP sú na úrovni jednotlivých štátov značne rozdielne, čo vyvoláva otázku, či by sa celoeurópske nástroje nemali navrhovať s väčším dôrazom na detail. Tento názor plne podporuje aj výročná správa o európskych MSP za roky 2014/2015⁽²⁴⁾, podľa ktorej sa krajiny zo skupiny s najnižším hodnotením

⁽¹⁹⁾ Spoločné vymedzenie MSP uvedené v odporúčaní EÚ 2003/361. Ďalšie vymedzenie MSP je stanovené v smernici Európskeho parlamentu a Rady 2014/65/EÚ z 15. mája 2014 a v smernici Európskeho parlamentu a Rady 2013/34/EÚ z 26. júna 2013, (Ú. v. EÚ C 383, 17.11.2015, s. 64).

⁽²⁰⁾ Ú. v. EÚ C 303, 19.8.2016, s. 94.

⁽²¹⁾ <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/?uri=CELEX%3A52016DC0733&from=EN&lang3=choose&lang2=choose&lang1=SK>.

⁽²²⁾ Ú. v. EÚ C 388, 31.12.1994, s. 14.

⁽²³⁾ Prieskum uskutočnili členovia EHSV, UEAPME, CEEP a BICA v období od apríla do mája 2016. Výsledky sa preskúmali a členské štáty sa rozdelili do dvoch skupín na základe klasifikácie použitej v dokumente s názvom Industry 4.0 The new industrial revolution. How Europe will succeed (Priemysel 4.0 Nová priemyselná revolúcia. Ako Európa uspeje), Roland Berger Strategy Consultants, marec 2014. Do prvej skupiny krajín patrí Rakúsko, Belgicko, Švédsko a Nemecko, ktoré sú najlepšie pripravené na štvrtú priemyselnú revolúciu a označujú sa za „potencialistov“ a „priekopníkov“. Do druhej skupiny patrí Bulharsko, Rumunsko, Maďarsko, Španielsko a Cyprus, ktoré boli označené za „váhavé“ a „tradicionalistické“. Podľa tohto rozdelenia sú výsledky prieskumu na mieste porovnateľné so skorším prieskumom EHSV (pozri ECO/372).

⁽²⁴⁾ <http://ec.europa.eu/DocsRoom/documents/16341/attachments/2/translations/en/renditions/pdf>.

nachádzajú prevažne v južnej Európe. Tieto krajiny hlásia mimoriadne nízku mieru úspešnosti projektov, a to aj pokiaľ ide o prvok MSP v rámci programu Horizont 2020 ⁽²⁵⁾.

3.4.6. Vysoké očakávania spojené s úlohou „vyslanca pre MSP“ sa zatiaľ, bohužiaľ, nenaplnili. Len niekoľkí zástupcovia MSP vedia, kto vykonáva túto funkciu v ich krajinách. Väčšina MSP uvádza, že „vyslanec pre MSP“ vykonáva len protokolárnu a reprezentatívnu funkciu, pričom nezohráva úlohu, ktorá by súvisela so skutočnými opatreniami na podporu MSP. Hoci hlavným cieľom tejto siete je, aby prepájala Európsku komisiu a vnútroštátne orgány a účinne podporovala záujmy MSP v rámci vnútroštátnych orgánov a vnútroštátnych právnych predpisov, MSP očakávajú, že im bude poskytnuté skutočné poradenstvo a informácie o politikách EÚ v spolupráci s organizáciami MSP.

3.4.7. Podpora podnikania súvisí s vytváraním náležitých podmienok pre zvyšovanie podielu začínajúcich podnikov a nových spoločností, ktoré prežijú a uspejú, pomoc novým spoločnostiam zlepšiť svoju konkurencieschopnosť a rýchlejšie a efektívnejšie rásť, a zlepšenie konkurzných konaní, ako aj rozvoj a posilnenie prevodov podnikov ⁽²⁶⁾. Hoci sa už podarilo dosiahnuť veľa z hľadiska zjednodušenia registrácie technológií a postupov v EÚ, treba urobiť ešte viac, aby sa podarilo dosiahnuť aj druhý a tretí cieľ. Odhaduje sa, že zásada „druhej šance“ sa v členských štátoch vykonáva najhoršie a dokonca ani EK neprideliť zákazky podnikateľom, ktorí zlyhali.

3.4.8. Navyše postupy spojené s likvidáciou (v prípade platobnej neschopnosti aj v prípade dobrovoľnej likvidácie), ako aj s reštrukturalizáciou a dedičstvom sú z čisto procesného hľadiska v mnohých krajinách zložité. EHSV zdôrazňuje, že treba zjednodušiť a harmonizovať konkurzné právo ⁽²⁷⁾.

3.4.9. Verejné vypočutie a nedávne štúdie EHSV takisto poskytli dôležité náhľady na kľúčové výzvy, ktorým MSP v EÚ čelia vo všetkých hlavných prioritných oblastiach.

3.4.9.1. Obmedzenie/zjednodušenie záťaže:

- počet iniciatív v rámci programu REFIT zameraných na výnimky/zjednodušenie, ktoré sa týkajú MSP, je obmedzený;
- zastarané vymedzenie MSP sa stále nerieši;
- členské štáty uplatňujú test MSP len čiastočne a nerovnomerne, keďže stále nie je povinný;
- verejné konzultácie o posúdeniach vplyvu a plánoch brzdi byrokratický inštitucionálny prístup a skutočnosť, že nie sú prístupné vo všetkých úradných jazykoch EÚ;
- všetky MSP poukazujú na korupciu a neúčinnú verejnú správu ako na závažné problémy, ktoré majú veľmi nepriaznivý vplyv na ich podnikanie;
- neskoré platby verejnej správy a veľkých klientov zostávajú v niektorých členských štátoch znepokojujúcim trendom napriek zavedeniu prísnejších požiadaviek v revízií smernice o oneskorených platbách ⁽²⁸⁾.

3.4.9.2. Podpora podnikania:

- podnikanie stále nie je dôsledne začlenené do národných vzdelávacích systémov väčšiny členských štátov;

⁽²⁵⁾ Medzi závermi správy a počtom schválených projektov financovaných z nástroja Horizont 2020 ku koncu roka 2015 existuje istá súvislosť:

Rakúsko (25), Belgicko (12), Nemecko (88), Francúzsko (67), Švédsko (46) a Spojené kráľovstvo (139). Tieto krajiny zaznamenali ku koncu roka 2014 zlepšenie v oblasti zamestnanosti a pridanej hodnoty MSP, ktoré dosiahli úrovne z roku 2008;

Bulharsko (1), Česká republika (6), Chorvátsko (1), Cyprus (2), Dánsko, Grécko (11), Maďarsko, Taliansko, Lotyšsko, Litva (5), Poľsko, Portugalsko, Rumunsko, Slovinsko a Španielsko úroveň z roku 2008 ešte nedosiahli.

⁽²⁶⁾ Lichtenstein, G. A., T. S. Lyons, „Incubating New Enterprises: A Guide to Successful Practice“ (Zrod nových spoločností: Sprievodca úspešnou praxou) (The Aspen Institute, Rural Economic Policy Programme, USA, 1996).

⁽²⁷⁾ Ú. v. EÚ C 209, 30.6.2017, s. 21

⁽²⁸⁾ Smernica 2011/7/EÚ.

- odborná príprava učiteľov v oblasti podnikania je sporadická a prevažne prebieha v súvislosti s individuálnymi projektmi – v tejto oblasti neexistuje len málo celoeurópskych iniciatív⁽²⁹⁾;
- hoci sú podnikateľské programy pre mladých ľudí úspešné, hrozí, že sa odklonia od svojich pôvodných cieľov propagácie podnikania;
- propagačné kampane, ako je napríklad Európsky týždeň MSP, majú obmedzený vplyv na podnecovanie účastníkov k tomu, aby začali vážne uvažovať o podnikateľskej dráhe;
- počiatočné náklady sú stále trikrát vyššie než stanovená referenčná hodnota.

3.4.9.3. Zlepšovanie prístupu na trhy a internacionalizácia:

- jednotný trh ešte nie je dokončený, čo bráni prístupu MSP na trhy, a to aj v súvislosti s cezhraničným poskytovaním služieb;
- komplikované administratívne postupy a vysoké dodacie náklady na vývoz/dovoz;
- schémam na podporu MSP v záujme internacionalizácie chýba osobitne prispôsobený prístup;
- normy a práva duševného vlastníctva sú pre MSP stále nepríťažlivé najmä preto, lebo MSP nie sú náležite informované o ich výhodách, náklady sú vysoké a pravidlá príliš zložitá.

3.4.9.4. Uľahčovanie prístupu k financiam:

- typickým modelom financovania sú bankové úvery a ďaleko za nimi nasledujú granty a podporované finančné nástroje;
- granty nie sú trhovo orientované, nie sú prispôbené konkrétnym podskupinám MSP a ich politická orientácia zriedkavo zodpovedá potrebám MSP;
- finančné nástroje sú vhodnejšie pre okamžité potreby MSP pre pracovný kapitál. Žiaľ, iba veľmi malá časť MSP je o nich dostatočne informovaná, prispôsobený prístup k ich uplatňovaniu je stále zriedkavý, ich poskytovanie je vo veľkej miere závislé od efektívnej spolupráce medzi finančnými inštitúciami, sprostredkovateľmi a konečnými prijímateľmi a existuje málo údajov a analýz o ich skutočnom účinku; väčšia doplnkovosť a súlad medzi existujúcimi nástrojmi a subjektmi na regionálnej, národnej a nadnárodnej úrovni vrátane podpory efektívnejších finančných nástrojov – napr. protizáruky;
- napriek výraznému pokroku pri poskytovaní inovatívnych kanálov financovania, ktoré nie je založené na pôžičkách, ako je napríklad súkromný kapitál, rizikový kapitál atď., ostávajú tieto kanály nedostatočne rozvinuté vo väčšine členských štátov⁽³⁰⁾;
- výrazný počet MSP nevyužíva finančné nástroje európskych programov, lebo „získanie finančných prostriedkov sa zdá byť príliš zložitá“.

3.4.9.5. Podpora konkurencieschopnosti a inovácií:

- hoci sa z programu Horizont 2020 vyčleňujú osobitné finančné prostriedky pre MSP, tento program nemôže vyriešiť všetky problémy, ktoré MSP majú s prístupom k rizikovým financiam na inovácie, pričom z najnovších členských štátov, bohužiaľ, pochádza len niekoľko projektov;
- stále nedostatočný záujem MSP o program z dôvodu náročných a nespravodlivých pravidiel oprávnenosti a uplatňovania;
- je možné, že existujúce pravidlá môžu odrádzať MSP od zapájania sa do funkčných konzorcií, ktorých cieľom je realizácia inovatívnych projektov;
- náklady pre MSP na podanie žiadosti o dobrovoľné nástroje vytvorené EK⁽³¹⁾ zostávajú pomerne vysoké, a preto tieto nástroje dokáže využívať len obmedzený počet spoločností.

⁽²⁹⁾ https://ec.europa.eu/growth/smes/promoting-entrepreneurship/support/education/projects-studies_en.

⁽³⁰⁾ Ú. v. ES C 388, 31.12.1994, s. 14.

⁽³¹⁾ Napríklad schéma Európskej únie pre environmentálne manažerstvo a audit, environmentálna značka EÚ, overovanie environmentálnej technológie EÚ alebo environmentálna stopa výrobku.

3.4.9.6. Poskytnutie kľúčových podporných sietí:

- poskytované informácie stále nedosahujú očakávanú kvalitu;
- štruktúra, obsah a dizajn nie sú veľmi používateľsky ústretové;
- prístup k poskytovaniu informácií je často byrokratický;
- jazykové bariéry sú bežné, keďže informácie sa prevažne poskytujú len v angličtine.

3.5. Konzistentnosť politik

3.5.1. Na účely konzistentnosti preto politiky na podporu MSP musia brať do úvahy rozmanitosť MSP prostredníctvom zhromažďovania mikroúdajov a analýz na mikroekonomickej úrovni. Je to jediný spôsob, ako zlepšiť chápanie rôznych potrieb MSP v súlade s ich osobitnými charakteristikami.

3.5.2. Európske bankové a kapitálové trhy v súčasnosti ostávajú roztrieštené. Projekt únie kapitálových trhov, ktorý bol zavedený na vyriešenie tohto problému, možno zrealizovať, len ak bude v súlade s ostatnými politikami na podporu MSP. Skutočnosť, že väčšina MSP má obmedzené znalosti a chápanie rôznych finančných nástrojov, by mohla obmedziť rozvoj únie kapitálových trhov. Podpora MSP by preto mala zahŕňať aj zavedenie dlhodobého a udržateľného prístupu k financovaniu a rozvíjanie chápania rôznych nástrojov, možností komplementárnosti a výhod a rizík spojených s rôznymi nástrojmi.

3.5.3. Vzťahy medzi vlastníkom, manažmentom a zamestnancami v MSP sú najčastejšie bližšie než vo veľkých spoločnostiach, a preto je sociálny dialóg výhodný pre každého, pretože sa položia základy pre odhodlanú a angažovanú pracovnú silu s kvalitnými pracovnými miestami. Aby mohli všetky zainteresované strany mať úžitok z takejto situácie a zlepšiť hromadenie sociálneho kapitálu v MSP, mala by sa MSP poskytovať systematická podpora s cieľom upozorniť ich na dôležitosť sociálneho dialógu, zdravia a bezpečnosti, pracovných podmienok, inovatívnych foriem organizácie práce, učenia sa prácou a rozvoja zručností. Úloha sociálnych partnerov a MVO je pri tejto snahe nevyhnutná.

3.6. Osobitné odporúčania týkajúce sa prioritných oblastí politik EÚ zameraných na MSP:

3.6.1. Obmedzenie/zjednodušenie záťaže:

- vyhybať sa nadmernému sprísňovaniu (tzv. gold-plating) poskytovaním jasnejších prekladov právnych predpisov EÚ, a to zavádzaním systémov na riešenie chybného výkladu týchto textov a sporov v súvislosti s nimi, ako aj vypracúvaním „oznamov priaznivých pre MSP“ a príručiek, v ktorých sa zhŕňajú a vysvetľujú dôležité informácie pre MSP;
- povinne zaviesť test MSP v prípade nových legislatívnych návrhov a zaručiť, aby ho účinne vykonávali všetky členské štáty a systematicky všetky útvary EK ⁽³²⁾;
- zabezpečiť účinnejšie štruktúrované začlenenie MSP a ich organizácií do posúdení vplyvu nových právnych predpisov prostredníctvom zjednodušenia formátu a obsahu týchto predpisov, ako aj dostupnosti informácií vo všetkých úradných jazykoch EÚ, a posúdiť vplyv na rôzne skupiny MSP;
- vykonávať pravidelnú úplnú kontrolu vhodnosti právnych predpisov EÚ o politikách EÚ;
- účinnejšie (zaviesť ako povinnosť) zapájať vnútroštátne a regionálne organizácie MSP ako partnerov do medzi-inštitucionálnej diskusie o nových právnych predpisoch týkajúcich sa MSP;
- zabezpečiť účinné monitorovanie výsledkov v rámci programu REFIT z hľadiska zmiernenia záťaže pre MSP.

⁽³²⁾ Test MSP je už zahrnutý do posúdenia vplyvu Komisie – https://ec.europa.eu/growth/smes/business-friendly-environment/small-business-act/sme-test_en.

3.6.2. Podpora podnikania:

- podporovať opatrenia EÚ, vnútroštátnych a regionálnych organizácií MSP na poskytovanie informácií, odbornej prípravy a školení/mentorstva v podnikoch;
- obohatiť existujúce nástroje na podporu posilňovania podnikateľského zmýšľania medzi mladými ľuďmi a zabezpečiť, aby sa podporné programy naďalej zameriavali na rozvoj kľúčových podnikateľských zručností;
- zaradiť podnikanie do učebných plánov na všetkých stupňoch vzdelávania ⁽³³⁾;
- ďalej zjednodušiť a znížiť náklady na postupy vykonávané pri zakladaní podnikov, zlepšiť prístup k financiam a motivovať viac ľudí, aby rozvíjali svoje podnikateľské úsilie;
- zabezpečiť jednoduché a ľahké postupy prevodu, likvidácie podnikov a možnosti druhej šance.

3.6.3. Zlepšovanie prístupu na trhy a internacionalizácia:

- optimalizovať fungovanie jednotného trhu, aby sa predchádzalo pozlacovaniu, neuplatňovaniu predpisov a iným praktikám členských štátov, ktoré narúšajú konkurencieschopnosť bez obmedzovania práv pracovníkov a spotrebiteľov;
- zviditeľniť existujúce siete na podporu internacionalizácie prostredníctvom lepšej spolupráce s organizáciami MSP na vnútroštátnej a regionálnej úrovni;
- poskytnúť nástroje na pomoc MSP zúčastňovať sa na výstavách, dohovoroch a veľtrhoch v zahraničí;
- podnecovať vytváranie regionálnych a vnútroštátnych odvetvových klastrov MSP s osvedčením zaručenej kvality;
- znižovať naďalej náklady na dodržiavanie noriem a ochranu práv duševného vlastníctva pre MSP a propagovať ich prínosy pre konkurencieschopnosť.

3.6.4. Uľahčovanie prístupu MSP k financiam:

- obmedziť formality a kontrolu iba na absolútne nevyhnutné minimum – povinné vykonávanie zásady „jedenkrát a dost“, používanie elektronických formulárov, zjednodušenie uplatňovania pravidiel „de minimis“;
- navrhnuť grantové programy pre MSP na základe dôkladných posúdení potrieb s cieľom vyhnúť sa škodlivej praxi realizácie projektov len na účely získania nenávratného finančného príspevku, bez akejkoľvek stratégie na rozvoj podnikania;
- posilňovať spoluprácu medzi Európskym investičným fondom, finančnými sprostredkovateľmi a organizáciami MSP s cieľom navrhovať vysoko účinné finančné nástroje, ktoré reagujú na potreby MSP týkajúce sa prevádzkového kapitálu, úverov a záruk a poskytujú vyhodnotenie účinkov, ktoré vznikli na základe kvantitatívnych ukazovateľov;
- vytvoriť úplne diverzifikované portfólio cielených a inovatívnych podporných opatrení, ktoré by mali účinný dosah na heterogénnu skupinu MSP ⁽³⁴⁾;
- poskytovať podporu MSP, ktoré sú pripravené na vydávanie dlhopisov a kapitálových nástrojov na špecializovaných segmentoch trhu;
- vyčleniť dostatočné zdroje na nástroj na poskytovanie záruk za úvery COSME, aby sa dosiahli jeho ciele, pričom zohľadnia finančné dôsledky vystúpenia Spojeného kráľovstva z EÚ;
- preskúmať možnosti, ako posilniť inovatívne kanály financovania, ktoré nie je založené na pôžičkách, ako je napríklad súkromný kapitál, rizikový kapitál, podnikateľskí anjeli a kolektívne financovanie, a účinne využívať podporu záručných inštitúcií.

3.6.5. Podpora konkurencieschopnosti a inovácií:

- poskytnúť nástroje na zlepšovanie prístupu MSP k rizikovému kapitálu na zavádzanie inovácií;

⁽³³⁾ Ú. v. EÚ C 332, 8.10.2015, s. 20.

⁽³⁴⁾ Ú. v. EÚ C 351, 15.11.2012, s. 45; Ú. v. EÚ C 34, 2.2.2017, s. 66; Ú. v. EÚ C 303, 19.8.2016, s. 94.

- podporovať spoluprácu medzi MSP a výskumnými a vzdelávacími inštitúciami a uľahčovať výmenu informácií medzi nimi;
- vytvárať priaznivé podmienky pre budovanie funkčných konzorcií, v ktorých MSP a ich trhom riadené inovatívne myšlienky zohrávajú kľúčovú úlohu;
- podporovať konkurencieschopnosť MSP prostredníctvom školení/mentorstva s cieľom umožniť budovanie kapacít a poskytnúť odbornú pomoc; šíriť osvedčené postupy; podporovať spoluprácu medzi organizáciami MSP.

3.6.6. Poskytnutie kľúčových podporných sietí:

- podporovať organizácie MSP na úrovni EÚ, vnútroštátnej a regionálnej úrovni ako najdôležitejšie „ťažisko“ prostredníctvom zavádzania stratégií, aby tieto organizácie mohli budovať svoje kapacity, a vykonávania zásady viacúrovňového a viacfaktorového riadenia na úrovni EÚ, vnútroštátnej a regionálnej úrovni a uplatňovať ju v legislatívnom procese;
- zväziť možnosť vytvorenia jednotného portálu pre všetky iniciatívy na podporu MSP s jasným a používateľsky ústretovým dizajnom s bohatým digitálnym obsahom, obmedzenými presmerovaniami a zrozumiteľným jazykom.

3.6.7. Rozvoj náležitých pracovných zručností:

- prispôsobiť systémy odbornej prípravy požiadavkám pracovných trhov; vytvoriť systémy na monitorovanie a predpovedanie potrieb pracovných trhov;
- zlepšiť podporu pre členské štáty s cieľom uľahčiť zapojenie MSP do programov učňovského vzdelávania;
- podporovať krátkodobé programy odbornej prípravy a podnecovať spoluprácu medzi združeniami zamestnávateľov a vzdelávacími inštitúciami.

V Bruseli 6. júla 2017

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Georges DASSIS

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Odvetvie výroby falšovaného a pirátskeho tovaru**(stanovisko z vlastnej iniciatívy)**

(2017/C 345/04)

Spravodajca: **Antonello PEZZINI**Pomocný spravodajca: **Hannes LEO**

Rozhodnutie plenárneho zhromaždenia	26/01/2017
Právny základ	článok 29 ods. 2 rokovacieho poriadku stanovisko z vlastnej iniciatívy
Príslušný orgán	poradná komisia pre priemyselné zmeny (CCMI)
Prijaté v CCMI	22/06/2017
Prijaté v pléne	05/07/2017
Plenárne zasadnutie č.	527
Výsledok hlasovania (za/proti/zdržalo sa)	119/0/0

1. Závbery a odporúčania

1.1. Európska ekonomika je v čoraz väčšej miere založená na tvorivosti a inovácii. Priemyselné odvetvia založené na intenzívnom využívaní práv duševného vlastníctva (PDV) tvoria približne 39 % HDP EÚ a 26 % všetkých pracovných miest. ⁽¹⁾ EHSV sa domnieva, že podniky musia mať k dispozícii celý rad podmienok, ktoré uľahčia inováciu, investície a zamestnanosť.

1.2. Podľa odhadov OSN ⁽²⁾ a OECD falšované výrobky predstavujú 5 – 7 % (OSN) resp. takmer 2,5 % (OECD) svetového obchodu. Väčšina falšovaných výrobkov v Európe sa vyrába mimo EÚ, ale na vzostupe je aj výroba v členských štátoch. Internet podstatne zjednodušil a masívne zvýšil možnosti predaja falšovaných výrobkov online, pričom riziko postihu za túto činnosť zostáva stále veľmi nízke.

1.3. Odvetvie falšovaných výrobkov využíva rozdiely v účinnosti colných kontrol na hlavných miestach vstupu na jednotný trh, ako aj roztrieštenosť a nejednotnosť v uplatňovaní pravidiel a noriem EÚ. Tým sa uľahčuje výrobkom, ktoré ohrozujú zdravie spotrebiteľov, verejnú bezpečnosť a verejný poriadok ako aj konkurencieschopnosť podnikov, vstup na európsky trh

1.4. V dôsledku toho plne fungujúca a interoperatívna colná únia musí zabezpečiť účinné fungovanie **nového systému, ktorý bol zavedený colným kódexom**, a chrániť podniky pred nespravodlivou hospodárskou súťažou, najmä pred celosvetovým odvetvím výroby falšovaného a pirátskeho tovaru – nielen v záujme podnikania, ale aj preto, lebo to má priame dôsledky pre globálne zdravie, ochranu a bezpečnosť, ako aj pre hospodársky rast.

1.5. EHSV sa domnieva, že treba rozlišovať dva druhy falšovania – „falšovanie“ ako porušenie práv duševného vlastníctva, t. j. čistej nekalej hospodárskej súťaže bez ohrozenia bezpečnosti a verejného zdravia, a „zločin falšovania“ ako trestný čin, ako sa vymedzuje v dohovore Medicrime ⁽³⁾ – boj proti falšovaniu a pirátstvu by mal byť kľúčovou prioritou EÚ nielen s cieľom zabezpečiť zdravý rast voľného svetového obchodu bez protekcionizmu, ale tiež vzhľadom na

⁽¹⁾ Spoločná správa EPÚ a OHIM o odvetviach s vysokým podielom duševného vlastníctva v EÚ, september 2013.

⁽²⁾ <http://www.springer.com/978-1-4614-5567-7> United Nations Office on Drugs and Crime (UNODC).

⁽³⁾ <http://www.coe.int/en/web/conventions/full-list/-/conventions/treaty/211>.

profesionalizáciu organizovanej trestnej činnosti v oblasti obchodovania s falšovanými a pirátskymi výrobkami a na riziká pre spotrebiteľov. To by zahŕňalo primerané trestné konanie na odrádzanie od takejto „trestnej činnosti falšovania“.

1.6. S cieľom znížiť negatívny vplyv narastajúceho objemu falšovaného a pirátskeho tovaru na trhu sa musia prijať opatrenia na odvetvovej, národnej, európskej a multilaterálnej úrovni s cieľom zabrániť tomu, že

- nedôjde k zvýšeniu výroby a investícií,
- utrpí imidž a kvalita, vrátane technickej nezhody a nesúlady, falošných osvedčení o zhode či súlade a falošných označení zhody, ako aj zneužívania certifikátov a označení,
- sa ohrozí zdravie, bezpečnosť a životné prostredie,
- v prípade falšovaného tovaru chýba akékoľvek osvedčenie, norma a kontroly kvality,
- ubudnú pracovné miesta a nebudú vznikať nové podniky,
- dôjde k úniku daňových a parafiškálnych príjmov,
- budú narastať problémy v oblasti bezpečnosti a boja proti organizovanému zločinu, vrátane financovania terorizmu.

1.7. EHSV je presvedčený, že je potrebné spoločné úsilie všetkých verejných a súkromných aktérov s cieľom stanoviť a realizovať spoločnú stratégiu koordinovaných opatrení zameraných na prevenciu a odhaľovanie tohto javu a boj proti nemu, podporené náležitým spoločným technickým a legislatívnym rámcom.

1.8. EHSV sa však domnieva, že táto iniciatíva je v prvom rade záležitosťou súkromného sektora EÚ, do ktorého spadajú podniky a poskytovatelia služieb, ktorých sa to najviac týka, ako aj celý hodnotový reťazec so zapojením držiteľov práv a MSP, zatiaľ čo úlohou Európskej komisie je aktualizácia regulačného rámca pre práva duševného vlastníctva s cieľom modernizovať súčasné pravidlá a upraviť trestnoprávne možnosti, ktoré sú v súčasnosti k dispozícii v EÚ a jej členských štátoch. Spoločne by to malo viesť k silnému spoločnému impulzu, od zdroja pozdĺž celého dodávateľského reťazca, a identifikovať interoperatívne mechanizmy medzinárodnej spolupráce a monitorovania dodávateľov/klientov, s cieľom minimalizovať riziko falšovania v dodávateľskom reťazci.

1.9. EHSV sa domnieva, že zosilnené spoločné úsilie súkromného sektora má zásadný význam na zabezpečenie efektívnych partnerstiev s prevádzkovateľmi internetových stránok, tvorcami obsahu, vlastníckymi obchodnými značkami, prevádzkovateľmi elektronických platieb, zadávateľmi reklamy/reklamnými sieťami a registrami internetových domén, ako aj dobrovoľné memorandá o spoločných opatreniach, ktoré dokážu priniesť rýchle úpravy v prípade náhlych zmien na trhu.

1.10. Dôkladné presadzovanie zo strany súkromného sektora by mali sprevádzať verejné opatrenia, ako napríklad:

- rozvoj nových mimosúdnych techník na obmedzenie rastúceho obchodu s falšovanými výrobkami, ktoré umožnia spoluprácu medzi súkromným a verejným sektorom s cieľom optimalizovať zásah colných orgánov prostredníctvom označovania a vysledovateľnosti,
- interoperatívne systémy detekcie, ktoré budú komunikovať s automatickými systémami riadenia rizika na základe vhodných technológií, umožňujúc vlastníkovi elektronického obchodu a držiteľom práv identifikovať porušovanie právnych predpisov a predchádzať mu,
- zavedenie nového strategického plánu na roky 2018 – 2021 s obnoveným a lepšie koordinovaným rámcom opatrení, spočívajúcim na primeraných finančných zdrojoch, väčšej transparentnosti a schopnosti predvídania, viacerých a presnejších spravodajských technikách, ako aj zostavenie európskeho zoznamu známych krajín (EU Notorious Countries List), zavedenie posilnených kontaktných miest pre práva duševného vlastníctva na mieste vrátane boja proti

trestnej činnosti falšovania a vyspelejších nástrojov dohľadu nad trhom (interaktívna databáza) so skutočne spoločnou službou colnej správy v súlade s návrhom smernice o právnom rámci Únie pre porušenia colných predpisov a sankcie ⁽⁴⁾,

— iniciatívy na poskytovanie lepších štatistických údajov a analýz o rozsahu a vplyve falšovania.

1.11. EHSV sa domnieva, že by sa mali financovať európske kampane na boj proti falšovaniu vrátane európskeho dňa boja proti falšovaniu, ako aj osobitná horúca linka, s dôrazom na:

— vážne škody, ktoré spôsobuje vstup falšovaných a pirátskych výrobkov na trh a ich nákup v celom odvetví hospodárstva, oblasti zdravia, bezpečnosti, životného prostredia, európskej inovácie a kreativity, ako aj zamestnanosti, verejných príjmov a hospodárskeho rastu ako celku,

— potrebu vynaložiť značné úsilie na zlepšenie databázy falšovaných výrobkov a v hodnotení súvisiacich výrobných strát a úbytku pracovných miest s cieľom vypracovať náležité politiky. V súčasnosti je potrebné, aby sa štatistické bázy a ekonometrické odhady spresnili a boli spoľahlivejšie a porovnateľnejšie.

1.12. EHSV sa domnieva, že zásadný význam má užšia koordinácia jednotlivých útvarov Európskej komisie s európskymi agentúrami zapojenými do tejto činnosti s ich náprotivkami v členských štátoch. Tento cieľ je možné dosiahnuť poskytnutím dostatočných zdrojov na spoluprácu v rámci Európy a úsilím o nastolenie skutočnej kultúry spolupráce. Vytvorenie ústrednej pracovnej skupiny pre problematiku falšovania na primerané časové obdobie by malo pomôcť účinne dosiahnuť tento cieľ.

1.13. EHSV vyzýva Radu a Európsky parlament, aby bezodkladne naliehali na Európsku komisiu, aby:

— urýchlene zaviedla technologické a štrukturálne opatrenia a akčný plán na roky 2018 – 2021 proti falšovaným a pirátskym výrobkom,

— podporila rozhodnejšiu spoluprácu so súkromným sektorom právnymi predpismi, pravidlami a štruktúrami, ktoré zabezpečia, že voľný medzinárodný obchod sa rozvíja na spravodlivom a proaktívnom základe.

2. Úvod: povaha a kvantitatívne a kvalitatívne črty tohto javu

2.1. Na vymedzenie predmetu tohto stanoviska sa odkazuje na pojmy týkajúce sa falšovania stanovené v nariadení (EÚ) č. 608/2013. Elektronické a digitálne pirátstvo, obchod a šírenie IT softvéru alebo nelegálnych súborov porušením príslušných právnych predpisov o duševnom vlastníctve nepatria do záberu tohto stanoviska, keďže úzko súvisia s digitálnou agendou, pre ktorú EHSV vytvoril osobitnú stálu študijnú skupinu.

2.2. Vyčíslenie falšovania je komplexná úloha, keďže ako vo všetkých sférach nezákonnej činnosti, dostupné údaje vychádzajú v príliš veľkej miere z odhadov a približných výpočtov, vzhľadom na to, že kanály falšovania sú vo väčšine prípadov pod kontrolou zločineckých organizácií, ktoré s prehľadom vyušili obrovský potenciál tohto typu nezákonnej činnosti s minimálnym rizikom odhalenia.

2.3. V posledných rokoch sa druhy tovarov, ktoré sú predmetom falšovania znásobili do takej miery, že v súčasnosti neexistujú žiadne výrobky, ktoré by sa nedali napodobniť a predávať: kopíruje sa všetko od odevných doplnkov po mechanické náhradné diely a náradie, stavebný materiál a vybavenie, šperky, obuv, dizajnové predmety, hračky, kozmetiku a lieky, a zdá sa, že falošné výrobky majú teraz svoj vlastný paralelný sektor a sú skutočným konkurentom, s ktorým musia podniky samy zápasiť a pred ktorým musia brániť svoj podiel na trhu.

⁽⁴⁾ Stanovisko EHSV: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/?uri=CELEX:52016AE4500>.

2.4. Lahkosť nákupu často znamená, že spotrebiteľia uprednostnia falšované výrobky, čo má vážne následky pre podniky, najmä MSP. Elektronické obchodovanie a internetové dražby tým, že sú slabo regulované a ťažko kontrolovateľné, predstavujú účinný a bezpečný spôsob vytvorenia širokej zákazníkovej základne a obchodovania s nízkonákladovým falšovaným tovarom.

2.5. Falšovanie sa stalo jedným z hlavných zdrojov podpory a financovania organizovanej trestnej činnosti. Zapojenie zločineckých organizácií viedlo k výraznému nárastu úrovne profesionality v odvetví výroby falšovaného tovaru: páchatelia organizovanej trestnej činnosti vytvorili siete potrebné na optimalizáciu svojich výsledkov v celosvetovom meradle.

2.6. Výroba falšovaného tovaru sa vo všeobecnosti považuje za externý jav: colné štatistiky jasne ukazujú, že väčšina krajín, z ktorých pochádzajú falšované výrobky, nie je členmi EÚ. Čína zostáva jedným z hlavných aktérov tohto odvetvia napriek tomu, že prijala najväčší záväzok týkajúci sa boja proti falšovaniu.

2.7. Rozmach internetu priniesol nové distribučné kanály pre falšované výrobky s nízkym rizikom pre predajcu, keďže je ťažké vzniesť obvinenia proti sprostredkovateľom v hodnotovom reťazci. Je potrebná užšia spolupráca v rámci celého hodnotového reťazca s cieľom účinne bojovať proti obchodu s falšovaným tovarom na internete.

2.8. Priemyselné odvetvia založené na intenzívnom využívaní práv duševného vlastníctva (PDV) tvoria približne 39 % HDP EÚ a 26 % všetkých pracovných miest⁽⁵⁾. Podľa nedávnych štúdií⁽⁶⁾ falšovaný tovar tvorí 5 až 7 % svetového obchodu, čo predstavuje zhruba 600 miliárd EUR ročne, zatiaľ čo OECD⁽⁷⁾ odhaduje hodnotu dovážaného falšovaného tovaru na 2,5 % medzinárodného obchodu v roku 2013, čo sa rovná 338 mld. EUR a odhaduje, že až 5 %, resp. 85 mld. EUR tovaru dovezeného do EÚ je falšovaný alebo pirátsky tovar, s výnimkou tých, ktoré sú vyrobené a predávané v rámci jedného členského štátu a tých, ktoré boli kúpené na internete a prostredníctvom nepriamej hospodárskej činnosti.

2.9. Podľa iných medzinárodných štatistík z roku 2017⁽⁸⁾ sa odhaduje, že hodnota svetového obchodu s falšovaným a pirátskym tovarom sa bude pohybovať medzi 923 miliárd až 1,13 biliónov USD ročne.

2.10. Výroba falšovaného tovaru, a to aj vo veľkom rozsahu, je v členských štátoch na vzostupe, keďže falšovateľia sa pokúšajú obísť colné kontroly na vonkajších hraniciach EÚ.

2.11. Uvádzanie falšovaného a pirátskeho tovaru na trh spôsobuje hospodárstvu značné škody a uľahčuje rozvoj „tieňovej ekonomiky“, ktorá oberá⁽⁹⁾ členské štáty o príjmy potrebné na základné verejné služby a spôsobuje vyššie daňové zaťaženie pre daňových poplatníkov a vedie k strate riadnych pracovných miest.

2.12. V EÚ je falšovanie zodpovedné za stratu približne 800 000 pracovných miest ročne a približne 14,3 miliardy EUR v stratách daňových príjmov, DPH a spotrebných daní ročne⁽¹⁰⁾.

2.13. EP prijal viaceré uznesenia na túto tému, najmä svoje uznesenie z 9. júna 2015⁽¹¹⁾, v ktorom odporúča uplatňovať prístup, ktorý spája všetkých aktérov v boji proti falšovaniu, zvýšiť informovanosť spotrebiteľov a poskytnúť im viac informácií, rozvíjať nové obchodné modely, zlepšiť obranné mechanizmy pre MSP a podporovať zblížovanie záujmov

⁽⁵⁾ Spoločná správa EPÚ a OHIM o odvetviach s vysokým podielom duševného vlastníctva v EÚ, september 2013.

⁽⁶⁾ UNODC, *The Globalization of Crime. A Transnational Crime Threat Assessment*.

⁽⁷⁾ OECD/EUIPO (2016), *Trade in Counterfeit and Pirated Goods: Mapping the Economic Impact*.

⁽⁸⁾ Global Financial Integrity, *Transnational Crime and the Developing World*, marec 2017 (štatistiky potvrdené inštitútom WAITO – apríl 2017).

⁽⁹⁾ V roku 2013 odhadovaných 90 až 120 miliárd EUR v stratách daňových príjmov – *Frontier Economics*, 2016.

⁽¹⁰⁾ Sektorové štúdie z deviatich odvetví, ktorých sa týka falšovanie: kozmetické výrobky a výrobky osobnej hygieny, odev, obuv a doplnky, hračky, hry a športové výrobky; šperky a hodinky, kabelky a tašky, hudobné nahrávky, víno a alkoholické nápoje, farmaceutické výrobky.

⁽¹¹⁾ Europarl P8_TA(2015)0219 – 9. 6. 2015 – <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?type=TA&reference=P8-TA-2015-0219&language=SK&ring=A8-2015-0161>.

medzi členskými štátmi a tretími krajinami, a vo väčšej miere využívať údaje zozbierané Úradom Európskej únie pre duševné vlastníctvo (EUIPO).

2.14. Rada prijala 19. marca 2013 uznesenie k akčnému plánu EÚ v colnej oblasti na boj proti porušovaniu práv duševného vlastníctva (na roky 2013 – 2017), s uvedením jasných cieľov, primeraných zdrojov a ukazovateľov výsledkov a výkonnosti podľa jasne vymedzeného plánu zameraného na:

- vykonávanie a monitorovanie nových právnych predpisov v oblasti presadzovania práv duševného vlastníctva,
- opatrenia na boj proti porušovaniu práv duševného vlastníctva pri obchodovaní s tovarom a službami,
- spoluprácu s kľúčovými krajinami pôvodu, tranzitu a určenia v záujme boja proti obchodovaniu s ilegálnym tovarom v rámci celého medzinárodného dodávateľského reťazca,
- posilnenie spolupráce s EUIPO a s orgánmi presadzovania práva.

2.15. V záveroch Rady z 18. mája 2017, ktorými sa stanovujú priority EÚ na boj proti organizovanej a závažnej medzinárodnej trestnej činnosti na roky 2018 – 2021, sa zdôrazňuje, že „zločinecké trhy sú čoraz komplexnejšie a dynamickejšie [...]. [...] by sa mala preto osobitná pozornosť venovať elektronickému obchodu s nezákonným tovarom a službami vrátane falšovaného tovaru.“

3. Prehľad medzinárodnej situácie

3.1. Colné štatistiky jasne ukazujú, že väčšina krajín, z ktorých pochádzajú falšované výrobky, nie je členmi EÚ, keďže kľúčovými aktérmi v odvetví výroby falšovaného tovaru nie sú len Čína a Hongkong, ale aj iné ázijské krajiny špecializujúce sa na špecifické sektory: India na oblasť farmaceutík, Egypt a Turecko na potravinárske výrobky, parfumy, kozmetiku a obuv, spolu s Malajziou, Bieloruskom, Spojenými arabskými emirátmi, Indonéziou, Thajskom a Filipínami.

3.2. V roku 2014 colné štatistiky EÚ ukázali, že viac ako 66 % falšovaných textilných a odevných výrobkov pochádzalo z krajín mimo EÚ.

3.3. Tranzitné miesta pre prepravu tovaru z Ázie do Európy zohrávajú mimoriadne dôležitú úlohu, pretože pôsobia ako centrálné zóny na prepravu tovaru v kontajneroch v sieti 3 000 slobodných colných pásiem nachádzajúcich sa v 135 rôznych krajinách. Tieto oblasti sa používajú ako miesta na výmenu, dokumentáciu a zmenu označenia obsahu kontajnerov.

3.4. Ďalším faktorom, ktorý treba zohľadniť, je výrazný nárast domácej výroby falšovaného a pirátskeho tovaru v EÚ, čo je činnosť, ktorá je podľa Europolu stále viac a viac výnosná pre organizovanú trestnú činnosť a ktorá predstavuje oveľa nižšie riziko a je spojená s inými druhmi trestnej činnosti, ako sú napríklad podvody, falšovanie dokladov, daňové úniky a obchodovanie s ľuďmi.

3.5. Zjavne sa objavuje nový model spojený s relokáciou výrobných zariadení falšovaného a pirátskeho tovaru do EÚ, čím sa znížia náklady na dopravu a riziká zaistenia, a s rozvojom dobre organizovaných zločineckých sietí s primeranými zdrojmi: očakávané rozšírenie slobodného colného pásma Tanger Med v Maroku, len 15 km od hraníc EÚ, by mohlo zločineckým sieťam ponúknuť ďalšie príležitosti na umiestnenie väčších množstiev falšovaných výrobkov na európsky trh.

3.6. Krajiny, ktorých podniky boli najviac postihnuté falšovaním medzi rokmi 2011 a 2013, sú Spojené štáty na úrovni 20 %, Taliansko na úrovni 15 %, Francúzsko a Švajčiarsko 12 %, Nemecko 8 %, Japonsko a Spojené kráľovstvo a Luxembursko. Nemali by sa podceňovať ani nepriame straty a dodatočné náklady, ktoré vznikli pre nový dizajn resp. inovačné riešenia v dôsledku falšovateľskej činnosti.

4. Boj proti falšovaniu a pirátstvu na jednotnom trhu

4.1. EHSV dôrazne vyzýva členské štáty, aby zaviedli opatrenia s cieľom:

- posilniť vnútroštátne opatrenia a právne predpisy proti falšovaniu a presadzovať harmonizáciu právnych predpisov na úrovni EÚ, navrhnuť účinné rámce pre administratívne kontroly falšovaného tovaru a prispôsobiť trestnoprávne možnosti, ktoré majú členské štáty k dispozícii,
- zabezpečiť spoločnú vysokú úroveň implementácie európskych právnych predpisov na vnútroštátnej úrovni, a to prostredníctvom výmeny osvedčených postupov,
- poveriť príslušné orgány zberom porovnateľných štatistických údajov vrátane údajov o súvislostiach medzi falšovanými výrobkami a úmrtiami alebo nehodami, napríklad podľa skupín výrobkov,
- koncipovať opatrenia na účinnejšie vykonávanie monitorovania, kontroly a prevencie rizika, ktoré predstavujú falšované výrobky pre verejné zdravie,
- posilniť postavenie spotrebiteľov prostredníctvom technológie smartfónov, aby si vytvorili vlastný úsudok, pokiaľ ide o pravosť ich tovaru, a aby mali možnosť overiť a kontrolovať vlastnosti a hodnotu, ako aj bezpečnosť toho, čo kupujú,
- zlepšiť komunikáciu so spotrebiteľmi, varovať ich pred rizikami falšovaných výrobkov a ukázať im, ako používať nové metódy na jednoduché rozpoznanie falšovaného tovaru: mala by sa zvýšiť informovanosť spotrebiteľov a mali by sa realizovať vnútroštátne informačné a osvetové kampane,
- aktívnejšie zapájať miestnych aktérov, medziodvetvové skupiny a združenia spotrebiteľov do boja proti falšovaniu na vnútroštátnej úrovni, najmä prostredníctvom informačných kampaní,
- poskytovať colným úradníkom dostatočné prostriedky a zdroje a vhodnú odbornú prípravu, pokiaľ ide o metódy a opatrenia na odhaľovanie falšovaných produktov,
- uľahčiť malým a stredným podnikom zápis ochranných znáмок, úžitkových vzorov a iných práv duševného vlastníctva a udržiavať vysokú úroveň technických noriem a práv duševného vlastníctva.

4.2. EHSV požaduje, aby sa vytvoril nový rámec EÚ na roky 2018 – 2021 vrátane v plnej miere financovaného a koordinovaného akčného plánu s cieľom posilniť právne predpisy v oblasti boja proti falšovaniu a iniciatívy na úrovni EÚ, napr. prostredníctvom týchto opatrení:

- urýchliť zriadenie jednotného európskeho colného systému prostredníctvom spoločných postupov, nástrojov a zjednotených databáz, do ktorých sa dá okamžite nahliadnuť,
- prijať spoločné kritériá pre zber štatistických údajov so súčasným dôrazom na odvetvové iniciatívy, keďže neexistujú univerzálne riešenia,
- podporovať inovačné aplikácie na sledovanie a monitorovanie,
- zaviesť silnejšiu koordináciu na európskej úrovni s cieľom dosiahnuť rovnakú úroveň boja proti falšovaniu vo všetkých členských štátoch,
- posilniť spravodajskú činnosť a dvojstranné dohody o presadzovaní práva v rámci celého dodávateľského reťazca, a to aj s pomocou rozšírenej siete lokálnych asistenčných pracovísk EÚ pre PDV,
- prijať okamžité kroky na presadzovanie zjednodušeného rámca EÚ na podporu a pomoc pre európske MSP,
- zahrnúť doložky o boji proti falšovaniu do nových dohôd o voľnom obchode,
- zavádzať a koordinovať preventívne opatrenia na medzinárodnej úrovni s cieľom monitorovať 3 000 slobodných colných pásiem a celý dodávateľský reťazec,

- poveriť príslušné orgány EÚ zberom plne porovnateľných štatistických údajov o súvislostiach medzi falšovanými výrobkami a úmrtiami alebo nehodami,
- zaviesť spoločné opatrenia EÚ na účinnejšie vykonávanie monitorovania, kontroly a prevencie rizika, ktoré predstavujú falšované výrobky pre verejné zdravie,
- zlepšiť komunikáciu EÚ so spotrebiteľmi, upozorňovať ich na riziká a poučať ich o tom, ako odhaľovať takéto produkty (model SVC),
- povzbudzovať podnikateľskú komunitu EÚ, aby účinnejšie zoskupovala informácie o problémoch týkajúcich sa falšovania a prijala opatrenia zamerané na boj proti falšovaniu, napr. prostredníctvom zriaďovania osobitných telefonických línií pre spotrebiteľov a lepších systémov správy údajov,
- podniknúť koordinované opatrenia v oblasti elektronického obchodu (platobné metódy a reklama) a prijať spoločné osobitné pravidlá na monitorovanie predaja liekov a iných citlivých produktov na internete so zapojením miestnych aktérov, medziodvetvových skupín a združení spotrebiteľov,
- rozvinúť prístup boja proti falšovaniu ako trestnej činnosti vo vzťahu k zločineckým organizáciám a ich vplyvu na bezpečnosť, verejné zdravie a bezpečnosť, prevziať zavedené právne zásady súvisiace s dohovorom Rady Európy o falšovaní medicínskych produktov a o podobných protiprávných činoch ohrozujúcich verejné zdravie (Medicrime Convention) a rozšíriť ich na priemyselné falšované výrobky spojené s ohrozením bezpečnosti a zdravia občanov,
- v spolupráci s EMA, Europolom, EFSA a ENISA vypracovať osobitné pravidlá na monitorovanie predaja liekov, potravín a iných citlivých produktov na internete,
- posúdiť úlohu, ktorú môžu zohrávať sprostredkovatelia pri ochrane práv duševného vlastníctva, a to aj vo vzťahu k falšovaným produktom, a zohľadniť zmenu osobitného právneho rámca EÚ pre presadzovanie práva⁽¹²⁾,
- koncipovať a podporiť výraznú európsku kampaň na boj proti falšovaniu v rámci i mimo vnútorného trhu súbežne s vnútroštátnymi kampaňami,
- presadzovať spoločnú technologickú iniciatívu (STI) v oblasti falšovania v rámci programu Horizont 2020,
- vyčleniť primeraný objem finančných prostriedkov na opatrenia prijaté v rámci tohto nového akčného plánu na roky 2018 – 2021.

5. Zaručenie optimálneho riadenia

5.1. EHSV sa domnieva, že je nevyhnutná užšia koordinácia jednotlivých útvarov Európskej komisie a európskych agentúr zapojených do tejto činnosti. To možno dosiahnuť vytvorením pracovnej skupiny podriadenej priamo predsedovi Európskej komisie schopnej komunikovať s relevantnými segmentmi súkromného sektora, medzinárodnými orgánmi a príslušnými orgánmi členských štátov.

5.2. Táto pracovná skupina pre problematiku falšovania by mala predložiť obsahlu výročnú správy o dosiahnutom pokroku v technologickej, štruktúrálnej a regulačnej oblasti, najmä na medzinárodnej úrovni.

5.3. Európska komisia a agentúry EÚ, najmä Europol a OLAF, EUIPO, ako aj mimovládne organizácie zapojené do boja proti falšovaniu, musia zintenzívniť svoju medzinárodnú koordináciu organizovaním výročných konferencií.

V Bruseli 5. júla 2017

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Georges DASSIS

⁽¹²⁾ Pozri COM(2016) 288 final.

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Priemyselné zmeny v európskom sektore repného cukru**(stanovisko z vlastnej iniciatívy)**

(2017/C 345/05)

Spravodajca: **José Manuel ROCHE RAMO**Pomocná spravodajkyňa: **Estelle BRETNALL**

Rozhodnutie plenárneho zhromaždenia	26/01/2017
Právny základ	článok 29 ods. 2 rokovacieho poriadku stanovisko z vlastnej iniciatívy
Príslušný orgán	poradná komisia pre priemyselné zmeny (CCMI)
Prijaté v CCMI	22/06/2017
Prijaté v pléne	05/07/2017
Plenárne zasadnutie č.	527
Výsledok hlasovania (za/proti/zdržalo sa)	111/1/2

1. Závery a odporúčania

1.1. Európsky sektor repného cukru sa pripravuje na jednu z najväčších zmien vo svojej histórii, ktorou je ukončenie výrobných kvót od 1. októbra 2017. Pre výrobcov repného cukru v EÚ predstavuje ukončenie kvót príležitosť, a to najmä z hľadiska možnosti vyššej produkcie cukru na potravinárske použitie a vývozu bez obmedzení. Európsky sektor repného cukru intenzívne pracoval na zvýšení svojej konkurencieschopnosti. Ukončením výrobných kvót však vznikajú aj ďalšie riziká a neistoty, v dôsledku čoho by sa mohol na tento sektor vytvárať tlak. Hospodárska súťaž sa zintenzívni, čo vyvolá tlaky tak na pestovateľské, ako aj spracovateľské ceny, a zároveň sa očakáva nárast podielu izoglukózy na trhu. Menej konkurencieschopní výrobcovia repného cukru a pestovatelia cukrovej repy budú môcť ťažko prežiť v tvrdom a neistejšom trhovom prostredí. Táto situácia by mohla mať vážne dôsledky pre pracovníkov, podniky, poľnohospodárov a vidiecke spoločnosti. Je nevyhnutné, aby tvorcovia politiky naďalej pozorne sledovali budúcnosť tohto sektora.

1.2. Po ukončení výrobných kvót bude pomoc na súkromné skladovanie cukru jediným osobitným nástrojom, ktorý bude naďalej predstavovať možnosť podpory sektora repného cukru v EÚ. Ak však v sektore repného cukru v EÚ nastane trhová kríza, nie je zrejmé, za akých okolností by sa takáto pomoc mohla zaviesť. Podmienky aktivácie pomoci na súkromné skladovanie sa musia lepšie vymedziť, aby systém splňal svoj účel. Európska komisia by mohla zvážiť vymedzenie objektívnej prahovej ceny, na základe ktorej by sa začal rozhodovací proces týkajúci sa aktivácie pomoci na súkromné skladovanie. Vďaka tomu by mal celý proces menej subjektívny charakter a podporilo by sa rýchle a jednotné zavedenie takejto pomoci v časoch krízy. Zvážiť by sa mala aj možnosť uplatnenia všeobecných krízových opatrení, napríklad podľa článku 222 nariadenia o jednotnej spoločnej organizácii trhov. Výbor víta zriadenie strediska pre monitorovanie trhu s cukrom, pokiaľ bude jeho zloženie vyvážené a zvolá sa včas v prípade vzniku ťažkostí na trhu.

1.3. Súčasťou SPP by mali byť trhové nástroje, ktoré podporujú pokračovanie výroby cukru v členských štátoch EÚ. Sektor repného cukru v EÚ sa v rozhodujúcej miere podieľa na tvorbe pracovných miest a hospodárskej činnosti, ako aj na konkurencieschopnosti potravinárskeho priemyslu a nápojového priemyslu. V súčasnosti je v rámci SPP možné, aby členské štáty poskytli viazanú podporu sektorom alebo regiónom, v ktorých osobitné druhy poľnohospodárskych činností alebo osobitné poľnohospodárske sektory, ktoré sú mimoriadne významné z hospodárskych, sociálnych a environmentálnych dôvodov, prechádzajú určitými ťažkosťami. To je prípad pestovania cukrovej repy v takýchto regiónoch. Viazané priame platby by sa mali zamerať na zníženie rizika poklesu produkcie repného cukru a/alebo rizika zanechania tejto produkcie

v takýchto regiónoch, aby sa predišlo vylúďňovaniu vidieka a zachovala sa biodiverzita. V prostredí zvýšenej volatility by mal popri priamej podpore určenej poľnohospodárom existovať lepší prístup k nástrojom riadenia rizika. Vzájomná závislosť spracovateľov a pestovateľov je dôvodom na osobitný zmluvný rámec, ktorým sa v tomto sektore riadi vzťah medzi pestovateľmi a spracovateľmi.

1.4. V prípade nepriaznivého vývoja na trhu s cukrom v EÚ od 1. októbra 2017 môže dôjsť k prepúšťaniu. Európska komisia by mala preskúmať vhodnosť rôznych štrukturálnych a investičných fondov (EŠIF) s cieľom podporiť regionálne alebo miestne pracovné miesta, najmä v prípade pracovníkov a poľnohospodárov, ktorých sa dotkne prípadné zatváranie prevádzok. Pri kritériách zavedenia niektorých týchto fondov môže byť potrebné urobiť výnimku.

1.5. Od 1. októbra 2017 budú výrobcovia repného cukru v EÚ povinní oznámiť predajnú cenu hlavného produktu a nákupnú cenu primárnej vstupnej suroviny. Tomuto stupňu transparentnosti na trhu nezodpovedá transparentnosť v následných článkoch dodávateľského reťazca a u výrobcov izoglukózy. Európska komisia by mala zohľadniť odporúčania osobitnej skupiny pre poľnohospodárske trhy a rozšíriť transparentnosť na trhu na používateľov cukru, aby sa vytvoril lepší obraz o tom, ako sa v rámci dodávateľského reťazca delí pridaná hodnota. Transparentnosť trhu – či už ide o výrobcov cukru a izoglukózy alebo používateľov cukru – nesmie ovplyvniť konkurenčné postavenie týchto dotknutých podnikov.

1.6. Po ukončení kvót bude mať pre cukrovarnícky priemysel EÚ rozhodujúci význam zvýšený objem vývozu cukru. Európska komisia by mala podporovať vývoz cukru z EÚ a namietat proti jednostrannému zavedeniu nástrojov na ochranu obchodu dovozcami z tretích krajín. Európska komisia by v rámci rokovaní EÚ o voľnom obchode mala vo svojich snahách o liberalizáciu obchodu postupovať opatrne. V rámci WTO a počas dvojstranných rokovaní by mala dôraznejšie namietat voči politickým opatreniam hlavných svetových výrobcov a vývozcov, ktoré narušajú obchod.

1.7. Pre budúcu konkurencieschopnosť tohto sektora bude mať zásadný význam podpora alternatívneho využitia cukrovej repy, ako je napríklad bioetanol, krmivá, bioplasty a biochemikálie. Európska komisia by mala zachovať 7 % hornú hranicu pre biopalivá, ktorá sa môže zarátat do 10 % cieľa pre energiu z obnoviteľných zdrojov v doprave. Príloha IX k smernici o obnoviteľných zdrojoch energie (2009/28/ES), v ktorej sa melasa klasifikuje ako moderná východisková surovina pre biopalivá by sa nemala meniť. Európska komisia a Európska investičná banka by mali spolupracovať, aby podnietili a zlepšili inovácie v oblasti iných vedľajších biologických produktov. Táto spolupráca by mohla mať podobu inovačného fondu EÚ a programu nízkoúrokových pôžičiek.

2. Význam produkcie repného cukru pre vidiecke oblasti a životné prostredie

2.1. Európska únia je najväčším svetovým výrobcom repného cukru. V období rokov 2011/2012 až 2015/2016 sa každoročne vyprodukovalo v priemere 17,2 milióna ton repného cukru. Cukrovarnícke podniky každoročne nakupujú okolo 107 miliónov ton cukrovej repy od 137 000 európskych pestovateľov. Cukrová repa sa predovšetkým transformuje na cukor, avšak značné množstvo sa spracúva na iné výrobky, ako sú krmivá, etanol z obnoviteľných zdrojov a biologické produkty. Takéto produkty môžu v prípade prebytku plniť dôležitú rezervnú úlohu.

2.2. Závody na výrobu repného cukru sa nachádzajú väčšinou vo vidieckych oblastiach, ktoré sa vyznačujú nízkou mierou priemyselnej činnosti. Často sú hlavnou oporou hospodárstva v regiónoch, v ktorých sa nachádzajú, a v ktorých existuje malé množstvo priemyselných alternatív. Sektor cukru v EÚ poskytuje takmer 28 000 priamych pracovných miest, ktoré sa sústredia väčšinou v regiónoch s výrobou repného cukru s najvyššou mierou konkurencieschopnosti. Tieto pracovné miesta si zväčša vyžadujú relatívne vysokú kvalifikáciu a pracovníci zamestnaní v cukrovarníctve dostávajú vyššiu odmenu ako je odmena vo väčšine ostatných poľnohospodárskych sektoroch. Hospodárska činnosť, ktorú tento sektor vytvára, poskytuje okrem priamej zamestnanosti aj ďalších 150 000 nepriamych pracovných miest, napríklad v oblasti dopravy, logistiky a stavebníctva.

2.3. Po uzatvorení cukrovaru je len vo veľmi výnimočných prípadoch možné obnoviť výrobu cukru. Dôvodom sú vysoké kapitálové náklady, ktoré si vyžaduje výstavba cukrovaru, a to zvyčajne niekoľko stoviek miliónov eur. Vo väčšine prípadov znamená uzavretie jedného závodu trvalú stratu základnej priemyselnej činnosti, ktorá má za následok stratu stoviek priamych a nepriamych pracovných miest. Hľadanie alternatívneho zamestnania v priemyselných odvetviach môže viesť k migrácii a vylúďňovaniu vidieka.

2.4. Pestovatelia sú v podobnej situácii. Cukrová repa sa musí pestovať v geografickej blízkosti závodov, v ktorých sa spracúva. Dôvodom sú relatívne vysoké náklady na prepravu cukrovej repy – na výrobu jednej tony cukru je potrebných šesť až sedem ton cukrovej repy. Ak cukrovar zastaví svoju činnosť, pestovatelia prichádzajú o odbyt svojej cukrovej repy. Ak v rámci ekonomicky prijateľnej vzdialenosti neexistuje iný závod, sú nútení prejsť na iné plodiny. To má výrazný negatívny vplyv na finančnú návratnosť u príslušných pestovateľov, z ktorých mnohí museli investovať značný objem prostriedkov do špeciálnych strojov, napríklad do strojov na zber cukrovej repy, ktoré sa nedajú použiť pri iných plodinách. Náhly prechod veľkého počtu poľnohospodárov na iné plodiny môže vyvolať značný tlak na miestne poľnohospodárske trhy.

2.5. Výroba repného cukru je z hľadiska životného prostredia trvalo udržateľná. Cukrová repa sa vždy pestuje v rámci systému striedania plodín. Striedanie plodín pomáha zachovať úrodnosť pôdy a znížiť množstvo pôdnych patogénov a škodcov, a tým znižuje požiadavku na používanie prípravkov na ochranu rastlín. V regiónoch EÚ, kde sa pestuje cukrová repa, je rozšírený rozvoj a šírenie osvedčených postupov. V sektore sa podporuje používanie mulču a obmedzenej orby na podporu úrodnosti pôdy a zníženia erózie. V závodoch sa minimalizuje využívanie energie používaním systémov kombinovanej výroby tepla a elektrickej energie (kogenerácia), rekuperáciou tepla a cirkuláciou vody.

3. Priemyselné zmeny v európskom sektore repného cukru

3.1. Cukrovarnícky priemysel v EÚ investoval v rozsiahlej miere do technického zlepšenia a zníženia nákladov, ako aj do ľudského kapitálu, výskumu, vzdelávania a odbornej prípravy. V posledných 26 rokoch sa priemerné ročné náklady na výrobu kvótovaného cukru v EÚ zvýšili len o 0,4 percenta v porovnaní s 2,2-percentnou ročnou mierou inflácie. To sa premieta do neustáleho znižovania nákladov v porovnaní s infláciou počas dvoch desaťročí⁽¹⁾. Tieto zisky prispeli k zvýšeniu konkurencieschopnosti potravinárskeho priemyslu a nápojového priemyslu v EÚ, ktoré používajú cukor.

3.1.1. Výnosy cukrovej repy sa za posledné roky podstatne zvýšili vďaka kombinácii technických zlepšení a lepších osív, čo je výsledkom spolupráce medzi priemyslom, pestovateľmi, výskumom, vývojom a obchodom s osivami. Priemerné výnosy repného cukru (v tonách/ha) sa počas posledných 26 rokov zvýšili o 2,4 percenta ročne a tento trend bude podľa projekcií pokračovať aj v období po roku 2017. Hektárové výnosy cukru v EÚ sú v súčasnosti vyššie ako v Austrálii alebo v centrálnej a južnej časti Brazílie, ktoré sa považujú za regióny s najvyššou schopnosťou konkurencie. Štyri z desiatich najvýznamnejších a najväčších cukrovarníckych podnikov majú sídlo v EÚ⁽²⁾.

3.2. Tieto konkurenčné výhody sú čiastočne spôsobené reštrukturalizáciou sektora, ktorá sa uskutočnila v rokoch 2006 až 2009. Po reforme v roku 2006 došlo v rámci cukrovarníckeho priemyslu v EÚ k zatvoreniu takmer polovice tovární so stratou výrobných kapacít 4,5 milióna ton, k zrušeniu viac ako 24 000 priamych pracovných miest a 165 000 poľnohospodárskych dodávateľov⁽³⁾. V dôsledku tejto transformácie sa sektor repného cukru v EÚ stal ekonomicky udržateľnejší, i keď to bolo za cenu vysokých sociálnych strát. Od hospodárskeho roka 2008/2009 je zamestnanosť relatívne stabilná, rovnako ako počet závodov.

3.3. Pevné vzťahy medzi spracovateľmi cukru a ich zamestnancami sa udržiavajú prostredníctvom dlhodobého sociálneho dialógu na európskej a štátnej úrovni. Sociálny dialóg v cukrovarníctve v EÚ existuje od roku 1968 a v ťažkých časoch, ako napríklad v období po reforme politiky EÚ v cukrovarníctve, zohráva pri zabezpečovaní sociálne prijateľného prechodu kľúčovú úlohu. Sociálny dialóg pomáha konkurencieschopnosti sektora tým, že prispieva k pocitu spoluzodpovednosti.

3.4. Ďalšie zvyšovanie konkurencieschopnosti bude pokračovať od roku 2017, najmä vzhľadom na pravdepodobnú snahu výrobcov znižovať fixné náklady prostredníctvom prevádzky závodov na plnú kapacitu. To by mohlo znamenať dlhšie cukrovarnícke kampane, a teda vyššie riziká pre spracovateľov a pestovateľov z dôvodu neistého zberu a skladovania cukrovej repy v zimnom období.

⁽¹⁾ Údaje boli vzaté z prieskumu ročných výrobných nákladov, ktorý Európsky výbor pre výrobcov cukru (CEFS) uskutočňuje každoročne, aby vypočítal priemerné výrobné náklady kvótovaného repného cukru v EÚ.

⁽²⁾ F.O. Publikácia *Licht's International Sugar and Sweetener Report*. 18. mája 2017, séria 149, číslo 14. Spomínané štyri cukrovarnícke spoločnosti sú: Südzucker, Tereos, ABSugar a Nordzucker.

⁽³⁾ Štatistiky CEFS.

3.5. V snahe vyhnúť sa odpadu z cukrovej repy využívajú európski spracovatelia cukrovej repy všetky jej časti, pričom okrem cukru vyrábajú rôzne produkty. Napríklad kamene a pôda z očistenej repy sa predávajú stavebníckemu priemyslu, z repy sa získava vlákňitý materiál (repné rezky) a melasa, ktoré sa spracúvajú a slúžia ako krmivo pre zvieratá, a melasa a iné šťavy získané pri výrobe cukru sa môžu používať na výrobu obnoviteľného etanolu. Výrobcovia cukru čoraz častejšie diverzifikujú výrobu smerom k výrobe prísad pre biovýrobky v priemyselných odvetviach, ako sú plasty, textilie, farmaceutické a chemické výrobky.

4. Vzťahy v rámci dodávateľského reťazca v sektore cukru

4.1. Spracovatelia repného cukru a pestovatelia cukrovej repy sú vzájomne závislí. Pestovatelia sú závislí od cukrovarníckych podnikov, ktoré poskytujú fixný kapitál a *know-how* nevyhnutné pri získavaní cukru z ich cukrovej repy a spracovatelia sú závislí od svojich zmluvných pestovateľov, ktorí im dodávajú plodinu. Pestovatelia sa musia nachádzať aj v geografickej blízkosti cukrovaru, ktorý zásobujú, aby znížili náklady spojené s prepravou repy. Okrem toho mnohé najväčšie cukrovarnícke podniky sú družstvá, čo pestovateľom umožňuje priamy majetkový podiel v tomto priemysle.

4.1.1. Vzájomná závislosť spracovateľov a pestovateľov si vyžaduje osobitný zmluvný rámec, aby sa medzi oboma partnermi zabezpečila rovnováha práv a povinností. Zmluvné vzťahy medzi pestovateľmi cukrovej repy a spracovateľmi cukru sa po roku 2017 stanovujú v článku 125 a prílohe X nariadenia o jednotnej spoločnej organizácii trhu s poľnohospodárskymi výrobkami. Tieto pravidlá sa nedávno doplnili o delegované nariadenie, podľa ktorého je naďalej možné na základe dobrovoľnosti začleniť do dohôd o cukrovej repe ustanovenia o rozdelení hodnôt⁽⁴⁾. Väčšina cukrovarníckeho priemyslu nedávno uzavrela dohody na rok 2017/18 a neskôr, ktoré obsahujú aj niektoré formy prepojenia medzi cenami cukrovej repy a trhovými cenami cukru.

4.1.2. Výrobcovia cukrovej repy sú už dlhší čas povinní oznamovať mesačné informácie o cenách, produkcii a zásobách a táto povinnosť zostane v platnosti aj po ukončení systému kvót. Od 1. októbra 2017 sa ceny cukrovej repy budú takisto musieť oznamovať Európskej komisii a uverejňovať na ročnom základe. Tomuto stupňu trhovej transparentnosti, ktorou sa vyznačuje sektor spracovania cukru, nezodpovedá transparentnosť v nižších článkoch dodávateľského reťazca a výrobcov izoglukózy. Zo zistení vyplýva, že prenos cien v rámci dodávateľského reťazca v sektore cukru je nízky⁽⁵⁾ a môže byť užitočné preskúmať realizovateľnosť väčšej transparentnosti pri európskych používateľoch cukrovej repy.

4.2. Na európskom trhu s cukrom pôsobia aj rafinérie trstinového cukru. Rafinérie trstinového cukru nespracovávajú cukrovú repu, ale závisia od dovozu surového trstinového cukru na rafináciu. EÚ v rámci iniciatívy „Všetko okrem zbraní“ umožňuje neobmedzený bezcolný dovoz cukru z najmenej rozvinutých krajín a afrických, karibských a tichomorských krajín, ktoré s EÚ uzavreli dohodu o hospodárskom partnerstve (DHP). Na základe dvojstranných dohôd so Strednou Amerikou, s Kolumbiou, Peru, Ekvádorom a Južnou Afrikou, ktoré v súčasnosti celkovo predstavujú 420 000 ton ročne, využívajú rafinérie surového trstinového cukru v EÚ koncesie na bezcolný prístup na trh. Ročná dostupnosť surového cukru určeného na rafináciu podľa kvóty so zníženým clom CXL, ktorá je rozdelená medzi Brazíliu, Austráliu, Kubu a všetky tretie krajiny (*erga omnes*), predstavuje viac ako 700 000 ton a v roku 2017/2018 sa podľa všetkého zvýši takmer na 800 000 ton. V rámci nedávno ukončených, ako aj prebiehajúcich rokovaní o voľnom obchode ponúka EÚ tretím krajinám dodatočný prístup na trh EÚ s cukrom.

5. Ukončenie výrobných kvót

5.1. Od roku 1968 je výroba cukru a izoglukózy na potravinárske použitie v EÚ obmedzená prostredníctvom výrobných kvót. Výrobné kvóty v cukrovarníctve EÚ zaniknú 1. októbra 2017, t. j. od začiatku hospodárskeho roka 2017/2018. Od tohto dátumu budú môcť výrobcovia cukru a izoglukózy v EÚ vyrábať cukor a izoglukózu na potravinárske použitie bez obmedzení. Zanikne aj existujúci vývozný strop⁽⁶⁾. V dôsledku toho budú môcť od 1. októbra 2017 hospodárske subjekty pôsobiace v cukrovarníckom priemysle EÚ voľne vyvážať cukor bez obmedzení.

⁽⁴⁾ Delegované nariadenie Komisie (EÚ) 2016/1166 zo 17. mája 2016, ktorým sa mení príloha X k nariadeniu Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 1308/2013, pokiaľ ide o podmienky nákupu cukrovej repy v sektore cukru od 1. októbra 2017.

⁽⁵⁾ Areté, október 2012. *Study on price transmission in the sugar sector*. Záverečná správa. Európska komisia, generálne riaditeľstvo pre poľnohospodárstvo a rozvoj vidieka. Verejná súťaž č. AGRI-2011-EVAL-03.

⁽⁶⁾ Pozri DS266. EÚ môže v súčasnosti vyvážať približne 1,35 milióna ton cukru za rok, t. j. 10 percent kvóty výroby cukru.

5.2. V hospodárskom roku 2017/2018 sa očakáva zvýšenie produkcie cukru. Očakáva sa, že tento nárast produkcie bude štruktúrálny. Okrem toho sa očakáva, že podiel izoglukózy na trhu EÚ so sladidlami sa zvýši, pretože cieľom výrobcov izoglukózy je časom vyrábať 2 až 3 milióny ton, z čoho väčšina sa pravdepodobne použije na výrobu nealkoholických nápojov⁽⁷⁾. V porovnaní s tým spotreba cukru v EÚ mierne klesá.

5.3. Zvýšená domáca výroba cukru a väčší podiel izoglukózy na trhu by mohli v období po ukončení systému kvót ovplyvniť ceny bieleho cukru v EÚ. Zo Strednodobých vyhládok pre poľnohospodárske trhy (2016 – 2026) Európskej Komisie vyplýva, že počas väčšiny obdobia po ukončení kvót budú ceny bieleho cukru v EÚ pod úrovňou referenčnej prahovej hodnoty vo výške 404 EUR za tonu, t. j. pod úrovňou priemerných nákladov na výrobu cukru a pestovanie cukrovej repy.

5.3.1. V roku 2015 dosiahli ceny bieleho cukru v EÚ svoju najnižšiu úroveň od zavedenia systému oznamovania cien v roku 2006⁽⁸⁾. Táto situácia mala závažný vplyv na vykázané finančné výsledky výrobcov cukru v EÚ, z ktorých mnohí neboli schopní v daňovom roku 2015/2016 dosiahnuť zisku. Výrobcovia cukru v Taliansku sa ocitli pod osobitným tlakom, pričom jeden výrobca sa v hospodárskom roku 2015/16 rozhodol nevyrábať. Jediný výrobca cukru v Grécku sa takisto nachádza vo vážnych ťažkostiach.

5.4. Od 1. októbra 2017 budú môcť výrobcovia cukru v EÚ vyvážať bez obmedzení. To môže byť príležitosťou na zvýšenie príjmov s cieľom kompenzovať nižšie ceny cukru v rámci EÚ. Vzhľadom na predpokladaný nárast celosvetovej spotreby cukru na úrovni 1,5 až 2 % ročne (približne 2 až 3 milióny ton ročne) by mal existovať dostatočný dopyt po zvýšení vývozu cukru EÚ.

5.4.1. Zvýšenie vývozu cukru EÚ však závisí od dostatočného prístupu na trhy tretích krajín. Európska komisia by sa v rámci rokovaní o voľnom obchode mala usilovať o otvorenie trhov s cukrom čistých dovozovcov cukru, a to prostredníctvom zníženia alebo odstránenia ciel a otvorenia colných kvót. Mala by pokračovať v odstraňovaní vývozných ciel na výrobky EÚ s vysokým obsahom cukru a podporovať pri týchto výrobkoch prísne pravidlá pôvodu, aby výrobcovia cukru v EÚ mohli vyvážať vo väčšom objeme.

5.4.2. Vývozu cukru z EÚ niekedy bráni zavedenie nástrojov na ochranu obchodu zo strany tretích krajín. Európska komisia by mala urobiť všetko preto, aby po deregulácii sektora od 1. októbra 2017 zabránila takýmto opatreniam a zároveň sektor musí dodržiavať všetky dohodnuté postupy.

5.5. V rámci nedávno ukončených, ako aj prebiehajúcich rokovaní o voľnom obchode ponúka EÚ tretím krajinám dodatočný prístup na trh EÚ s cukrom. Otvorenie trhu vytvára tlak na znižovanie cien bieleho cukru EÚ a spôsobuje rastúcu volatilitu. Súčasný svetový trh je reziduálnym dumpingovým trhom podliehajúcim vysokej volatilitě, pričom sa na ňom často obchoduje pod úrovňou priemerných výrobných nákladov dokonca aj najefektívnejších globálnych spoločností. Dôvodom sú hlavne podporné opatrenia niektorých veľkých výrobcov a vývozcov, ako je Brazília a Thajsko, ktoré narúšajú obchod. Výsledkom je nerovná hospodárska súťaž medzi sektorom repného cukru EÚ a výrobcami cukru z tretích krajín. V rokovaníach o voľnom obchode musí Komisia považovať cukor za citlivú otázku a zachovať na cukor clá EÚ. Prebiehajúce rokovania s Mercosurum predstavujú pre tento sektor vážne nebezpečenstvo vzhľadom na to, že Brazília je dominantným svetovým výrobcom a vývozcom. V rámci orgánu Svetovej obchodnej organizácie na urovnávanie sporov (WTO) a počas obchodných rokovaní musí byť Komisia pripravená vzniesť námietky voči najväčším poskytovateľom subvencií na cukor.

V Bruseli 5. júla 2017

Predsa
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Georges DASSIS

⁽⁷⁾ Tento údaj poskytlo združenie škrobárenského priemyslu StarchEurope.

⁽⁸⁾ Vo februári a v júni 2015 dosiahli ceny najnižšiu hodnotu 414 EUR za tonu.

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Od vyhlásenia Cork 2.0 ku konkrétnym opatreniam**(stanovisko z vlastnej iniciatívy)**

(2017/C 345/06)

Spravodajkyňa: **Sofia BJÖRNSSON**

Rozhodnutie plenárneho zhromaždenia	26. 1. 2017
Právny základ	článok 29 ods. 2 rokovacieho poriadku stanovisko z vlastnej iniciatívy
Príslušná sekcia	sekcia pre poľnohospodárstvo, rozvoj vidieka a životné prostredie
Prijaté v sekcii	15. 6. 2017
Prijaté v pléne	6. 7. 2017
Plenárne zasadnutie č.	526
Výsledok hlasovania (za/proti/zdržalo sa)	123/0/0

1. Závery a odporúčania

1.1. Európsky hospodársky a sociálny výbor (ďalej len „EHSV“) víta vyhlásenie Cork 2.0 a konferenciu zo septembra 2016, ktorej výsledkom je vyhlásenie. Vo vyhlásení sa naďalej vyjadruje dôrazná podpora politike EÚ pre rozvoj vidieka. Vidiecke oblasti v EÚ sú rôznorodé a vykazujú rôzne danosti medzi jednotlivými členskými štátmi aj v rámci nich.

1.2. EHSV sa domnieva, že z týchto rozdielov vyplýva potreba stanoviť pri využívaní dostupných prostriedkov EÚ priority a uplatňovať strategický prístup. Východiskom pri tom musia byť priority jednotlivých členských štátov a ich regiónov a – čo je ešte dôležitejšie – iniciatívy samotného vidieckeho obyvateľstva. Povinné preskúmanie účinkov politických rozhodnutí a stratégií na vidieckej oblasti ponúka pritom aj možnosť zohľadniť osobitné charakteristiky týchto oblastí a venovať im pozornosť.

1.3. Rozvoj vidieka je prierezovou témou, ktorá sa vlastne týka všetkých politík. Je potrebná súdržnejšia politika rozvoja vidieka a regionálneho rozvoja, čo si vyžaduje stabilný rozpočet pre európske štrukturálne a investičné fondy (EŠIF). EHSV konštatuje, že Európsky poľnohospodársky fond pre rozvoj vidieka (ďalej len „EPFRV“) je spomedzi európskych štrukturálnych a investičných fondov pre rozvoj vidieka najdôležitejší a zdôrazňuje, že ostatné EŠIF, napríklad Európsky fond regionálneho rozvoja (ďalej len „EFRR“) a Európsky sociálny fond (ďalej len „ESF“), by sa mali v tomto smere využívať vo väčšej miere.

1.4. Existuje značný priestor na zjednodušenie tejto politiky. EHSV sa domnieva, že je potrebné zjednodušiť predpisy pre EŠIF tak na úrovni EÚ, ako aj v rámci vykonávania politiky na vnútroštátnej a regionálnej úrovni. Súčasný systém je zložitý do takej miery, že niektorí potenciálni žiadatelia vôbec nepodajú žiadost.

1.5. Na mnohých miestach v Európe, zvlášť vo vidieckych oblastiach, stále chýbajú stabilné riešenia, pokiaľ ide o internetové komunikácie. EHSV sa na to pozerá veľmi kriticky. Vidiecke oblasti potrebujú širokopásmové pripojenie z dôvodu bezpečnosti, ako aj z dôvodu svojej životnej úrovne, a to napríklad na fungujúce telefónne prepojenia. Prístup k širokopásmovému pripojeniu môže byť jedným z faktorov, ktoré rozhodujú o tom, či predovšetkým mladí ľudia budú chcieť na vidieku zostať, alebo sa odsťahujú. Pre podniky a podnikateľov je prístup k službám širokopásmového pripojenia nevyhnutnosťou.

1.6. Pre vidiek má v dôsledku svojej silnej viazanosti na pôdu osobitný význam poľnohospodárstvo. Poľnohospodárska výroba je na jednej strane neoddeliteľnou súčasťou vidieckych oblastí pri zásobovaní spoločnosti udržateľne vyrobenými potravinami a na druhej strane je hnacou silou rozvoja vidieka. Pre EHSV je preto samozrejmosťou, že prevažná časť finančných prostriedkov z EPFRV je určená na poľnohospodárstvo. Dobré podmienky pre mladých poľnohospodárov sú základným predpokladom pre dlhodobú udržateľnosť poľnohospodárskej výroby.

1.7. EHSV zdôrazňuje, že trvalo udržateľný rozvoj si vyžaduje dobrú klímu pre inovácie.

1.8. EHSV konštatuje, že 17 cieľov trvalej udržateľnosti Organizácie Spojených národov a Parížska dohoda o zmene klímy (ďalej len „COP 21“) tvoria smerodajné ciele, ktoré sa týkajú všetkých politík EÚ, v neposlednom rade aj politiky rozvoja vidieka. Regionálne a miestne orgány činné vo vidieckych oblastiach sa musia aktívne zapájať do uplatňovania týchto medzinárodných dohôd.

2. Všeobecné pripomienky

Cork 2.0

2.1. V roku 1996 usporiadala Komisia konferenciu v írskom meste Cork. Táto konferencia vyústila do Corkského vyhlásenia, ktorá položila základy druhého piliera spoločnej poľnohospodárskej politiky (ďalej len „SPP“) a programov rozvoja vidieka. Na jeseň v roku 2016 usporiadala Komisia v Corku nadväzujúcu konferenciu, ktorá sa skončila prijatím vyhlásenia Cork 2.0.

2.2. Vyhlásenie bolo prijaté na základe širokého konsenzu na konferencii, ktorú zorganizovalo Generálne riaditeľstvo pre poľnohospodárstvo a rozvoj vidieka za účasti približne 340 účastníkov z väčšiny členských štátov, ktorí zastupovali občiansku spoločnosť, ako aj orgány na vnútroštátnej a regionálnej úrovni, ako aj na úrovni EÚ vrátane EHSV. Na záver bolo predložené vyhlásenie s názvom *Za lepší život na vidieku*, ktoré účastníci implicitne prijali.

2.3. Východiskom vyhlásenia je politika EÚ v oblasti poľnohospodárstva a vidieka. Z určitého hľadiska je však zamerané širšie, pretože sa v ňom odkazuje na ciele Organizácie Spojených národov v oblasti trvalo udržateľného rozvoja (Agenda 2030)⁽¹⁾ a na Parížsku dohodu o zmene klímy (COP 21)⁽²⁾.

2.4. Na začiatku sa uvádzajú dôvody prijatia vyhlásenia a následne desať bodov ako usmernenia pre politiku:

- Bod 1: Podpora prosperity vidieka
- Bod 2: Posilnenie vidieckych hodnotových reťazcov
- Bod 3: Investície do vidieckej životaschopnosti a vitality
- Bod 4: Zachovanie vidieckeho prostredia
- Bod 5: Riadenie prírodných zdrojov
- Bod 6: Podpora opatrení v oblasti klímy
- Bod 7: Stimulácia znalostí a inovácií
- Bod 8: Posilnenie riadenia vidieka
- Bod 9: Zlepšovanie vykonávania politík a ich zjednodušovanie
- Bod 10: Zlepšenie výkonnosti a zodpovednosti

2.5. Vyhlásenie je založené na komplexnom prístupe k rozvoju vidieka. Silnou stránkou vyhlásenia je jeho rozsah a obsah, pretože sa v ňom zohľadňujú všetky aspekty nevyhnutné pre životaschopnosť a trvalo udržateľný rozvoj vidieka v EÚ. EHSV sa však domnieva, že rozsah je zároveň aj slabým miestom, pretože vytvára zložitost, ktorá nenecháva žiadne miesto pre užšie zameranie na úrovni EÚ. EHSV v súvislosti so zásadnými úlohami v oblasti rozvoja vidieka zdôrazňuje, že zabezpečenie konkrétnych výsledkov si vyžaduje ciele využívanie dostupných prostriedkov. Stanovovanie cieľov musí vychádzať z priorit daného členského štátu alebo regiónu a – čo je ešte dôležitejšie – iniciatív vidieckeho obyvateľstva.

⁽¹⁾ Pozri stanovisko na tému *Ďalšie kroky smerom k udržateľnej budúcnosti Európy* (pozri stranu 15 tohto úradného vestníka).

⁽²⁾ Stanovisko na tému *Po parížskej konferencii* (Ú. v. EÚ C 75, 10.3.2017, s. 103).

2.6. Obsahovo sa vyhlásenie Cork 2.0 podobá vyhláseniu z roku 1996, odlišuje sa však od neho v tom, že teraz sú doňho zahrnuté aj ochrana klímy a digitalizácia.

2.7. EHSV sa považuje za dôležitý prvok pri vykonávaní vyhlásenia a žiada Komisiu, aby v budúcnosti predkladala správy o pokroku pri vykonávaní.

Fondy EÚ pre rozvoj vidieka

2.8. Vo všetkých členských štátoch EÚ existujú na vnútroštátnej alebo regionálnej úrovni programy rozvoja vidieka, ktoré sa financujú sčasti z EPFRV a sčasti z vnútroštátneho rozpočtu (z verejných alebo súkromných zdrojov). Tieto programy zahŕňajú opatrenia, ktorými sa má prispieť k trvalo udržateľnému rozvoju v troch rovinách – ekologickej, sociálnej a hospodárskej. Vypracúva ich príslušný členský štát alebo príslušný región a schvaľuje ich Komisia.

2.9. EPFRV je súčasťou európskych štrukturálnych a investičných fondov (takzvaných EŠIF), spoločne s Kohéznym fondom, Európskym fondom regionálneho rozvoja (ERFR), Európskym sociálnym fondom (ESF) a Európskym námorným a rybárskym fondom (ENRF). Na technické využívanie fondov sa vzťahujú spoločné ustanovenia⁽³⁾. Každá krajina má okrem toho vyrokované spoločné partnerské dohody pre fondy, v ktorých sú stanovené priority pre vykonávanie opatrení. Je to súčasťou uskutočňovania cieľov stratégie Európa 2020. Existuje teda úzka väzba medzi jednotlivými fondmi a stratégia pre súčinnosť fondov.

2.10. V rámci EPFRV existujú siete pre vidiek, ktoré pôsobia sčasti na úrovni EÚ ako Európska sieť pre rozvoj vidieka, sčasti na vnútroštátnej a regionálnej úrovni. Tieto siete sú platformami pre kontakty a výmenu skúseností a zlepšujú predpoklady riadneho vykonávania programov rozvoja vidieka a plnenia ich cieľov.

2.11. Výbor regiónov zadal vypracovanie štúdie k otázke, v akej miere sa využívajú EŠIF na rozvoj vidieka⁽⁴⁾. Neprekvapuje, že o väčšinu prostriedkov na tieto účely sa žiadalo a žiada z EPFRV z tohto fondu. Podiel ostatných fondov je v porovnaní s týmto fondom malý až veľmi malý. EHSV sa zasadzuje za zvýšenie tohto podielu, pretože rozvoj vidieka predstavuje pre súdržnosť Únie horizontálnu otázku zásadného významu.

2.12. EŠIF boli a naďalej sú najdôležitejším prostriedkom EÚ na uskutočňovanie zámerov formulovaných v Corkskom vyhlásení. Ďalšie obdobie finančného plánovania EÚ začína v roku 2021, pričom navrhovanie opatrení pre toto obdobie bude mať rozhodujúci význam pre to, ako dobre sa budú dať uskutočniť ciele vyhlásenia Cork 2.0. EHSV tiež konštatuje, že na vykonávanie vyhlásenia a politických cieľov je potrebný stabilný rozpočet pre EŠIF.

3. Ďalšie opatrenia

Posudzovanie vplyvu na vidiek

3.1. V bode 1 vyhlásenia sa požaduje mechanizmus posudzovania vplyvu na vidiek, ktorým sa zabezpečí, aby sa potenciál vidieka odrážal v politikách a stratégiách EÚ. Pri poľnohospodárskej politike a politike rozvoja vidieka sa musí prostredníctvom medziodvetvových koncepcií vychádzať z identity a dynamiky vidieckych oblastí, pričom by mali podporovať udržateľnosť, sociálne začlenenie a miestny rozvoj.

3.2. Posudzovanie vplyvu na vidiek znamená objektívne a systematické zohľadňovanie osobitných pomerov vidieckych oblastí a ich rešpektovanie. Môže byť prostriedkom, ako zistiť, aký vplyv budú mať politické rozhodnutia na vidiek, aby sa predišlo negatívnym dôsledkom.

3.3. Posudzovanie vplyvu na vidiecke oblasti sa vykonáva napríklad vo Fínsku, Spojenom kráľovstve a Kanade. Môže byť povinné alebo dobrovoľné. V Severnom Írsku je takéto posudzovanie od roku 2016 stanovené zákonom. Systémy jednotlivých krajín sa podobajú.

3.4. Aby bolo takéto posudzovanie účinné, musí byť povinné. Tvorcom politik musí poskytnúť dobré podklady pre ich rozhodnutia. Posúdenie vplyvu na vidiek, ktoré sa obmedzuje na prieskumy a konštatovania, ale nemá vplyv na prijímanie rozhodnutí, však nemá zmysel.

⁽³⁾ Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 1303/2013 zo 17. decembra 2013.

⁽⁴⁾ <http://cor.europa.eu/en/documentation/studies/Documents/Evolution-Budget-Dedicated-Rural-Development-Policy.pdf>.

3.5. Okrem toho si treba uvedomiť, že v rámci EÚ a v rámci jedného členského štátu neexistuje len jeden vidiek, ale rôzne, vzájomne odlišné vidiecke oblasti, každá s inými možnosťami a danosťami. To sa musí odraziť aj na posudzovaní vplyvu na vidiek a v politike na úrovni EÚ, ako aj v členských štátoch, ak má rozvoj vidieka prebiehať úspešne. Vidiecke obyvateľstvo takisto zohráva úlohu pri formovaní miestnej identity a jej rozvoji, ako aj v rámci diskusií a rozhodovania o tom, do akej miery sa má zachovať vidiecky charakter.

LEADER a miestny rozvoj vedený komunitou

3.6. V bode 8 vyhlásenia sa uvádza, že je potrebné nadviazať na úspech a prístup metódy LEADER v zmysle metódy „zdola nahor“. EHSV vyjadril v mnohých dokumentoch svoje stanoviská k politike súdržnosti EÚ, k partnerstvám existujúcim v jej rámci, k metóde LEADER a aj k novej metóde miestneho rozvoja vedeného komunitou (CLLD).

3.7. EHSV sa pripojil k analýze, ktorú Komisia uviedla už vo svojej tretej správe o hospodárskej a sociálnej súdržnosti z roku 2004, konkrétne k tomu, že politickým cieľom je prispievať k vyváženějšímu rozvoju prostredníctvom znižovania rozdielov, zabráňovania vzniku územných rozdielov, ako aj kombinácie regionálnej politiky a odvetvových politík⁽⁵⁾.

3.8. Výbor však konštatuje, že tento cieľ nebol dosiahnutý a že je potrebná integrovanejšia politika rozvoja vidieka a regionálneho rozvoja.

3.9. EHSV takisto privítal zásadu partnerstva ako účinný spôsob podpory programov v rámci EŠIF. Zásada partnerstva znamená, že do procesov sú okrem tradičných hospodárskych a sociálnych aktérov zapojené aj organizácie občianskej spoločnosti, partneri z oblasti životného prostredia, mimovládne organizácie, ako aj organizácie na podporu rovnosti medzi mužmi a ženami.

3.10. Metóda LEADER je osvedčeným nástrojom rozvoja, prostredníctvom ktorého sa verejnosť a občianska spoločnosť môžu zapojiť do miestnych partnerstiev. EHSV už v roku 2011 uviedol, že by táto metóda mala mať tiež prístup k prostriedkom zo všetkých európskych štrukturálnych a investičných fondov. Pôsobila aj ako pozitívna hnacia sila pri zlepšovaní prepojenia medzi mestom a vidiekom⁽⁶⁾. Táto metóda sa dá použiť aj v mestských oblastiach, čo sa však podľa EHSV nesmie diať na úkor rozvoja vidieka.

3.11. V programovom období 2014 – 2020 sa v rámci metódy LEADER začal miestny rozvoj vedený komunitou (CLLD, *Community-Led Local Development*) uplatňovať ako nový nástroj, ktorý sa môže financovať spoločne zo štyroch európskych štrukturálnych a investičných fondov. Miestny rozvoj dokážu najúčinnejšie rozvíjať tí, ktorí tam žijú, pracujú a poznajú miestne pomery.

3.12. Minimálne päť percent finančných prostriedkov z EPFRV by sa malo využiť na miestny rozvoj vedený komunitou. Vzhľadom na štruktúru, ktorú to so sebou prináša – pri využití jedného z fondov je potrebné riadiť sa štyrmi rôznymi súbormi pravidiel – je racionálne a jednoduché využívanie sotva možné. Komisia by pred nadchádzajúcim programovým obdobím mala predložiť návrhy na výrazné zjednodušenie a stanoviť dolnú hranicu pre podiel prostriedkov z fondov pre túto metódu, aby miestny rozvoj vedený komunitou dokázal plne rozvinúť svoj potenciál ako nástroj pre vidiek, ako aj pre mesto.

Služby a práca

3.13. Služby a práca sú určujúcimi faktormi, pokiaľ ide o to, do akej miery sú ľudia ochotní alebo schopní zostať bývať na vidieku alebo sa tam presťahovať. Všeobecne prevláda v EÚ tendencia migrácie obyvateľstva z vidieka do miest, ktorá vedie k zostupnej špirále a znižuje možnosť uskutočnenia cieľov EÚ a Organizácie Spojených národov v oblasti trvalo udržateľného rozvoja. Demografický rozvoj môže v budúcnosti predstavovať výzvu a mladí aj starší obyvatelia vidieka musia mať podmienky na dobrú kvalitu života.

⁽⁵⁾ Stanovisko na tému *Územná súdržnosť* (Ú. v. EÚ C 228, 22.9.2009, s. 123).

⁽⁶⁾ Stanovisko na tému *LEADER ako nástroj miestneho rozvoja* (Ú. v. EÚ C 376, 22.12.2011, s. 15).

3.14. Pokiaľ ide o dostupnosť základných verejných a komerčných služieb v oblastiach vzdelávania, zdravia a starostlivosti, pôšt, obchodov s potravinami, verejnej miestnej dopravy atď., do popredia môžu vystúpiť rozdiely medzi vidieckymi a mestskými oblasťami. To môže byť pre ľudí smerodajné pri rozhodovaní, kde chcú alebo môžu bývať. Pre rodiny s deťmi môže napríklad dostupnosť zariadení starostlivosti o deti zohrávať rozhodujúcu úlohu v tom, do akej miery sa rodičia môžu venovať pracovnej činnosti. V niektorých častiach Európy je dostupnosť služieb na vidieku všeobecne horšia ako v mestách. Tento problém by mal zohľadniť v procese priestorového plánovania, aby sa zabezpečilo, že sa nezhorší kvalita života vo vidieckych oblastiach.

3.15. Vo viacerých krajinách EÚ je nezamestnanosť na vidieku vyššia ako v mestách. V tejto súvislosti však existujú veľké rozdiely, ktoré sa odrážajú v štatistikách Eurostatu ⁽⁷⁾. Zároveň sa niektoré podniky sťažujú na ťažkosti pri nábore kvalifikovaných pracovných síl vo vidieckych oblastiach. V súvislosti s tým možno pozorovať nevyvážený stav ponuky a dopytu. Táto tendencia sa prejavuje tým, že mladí ľudia, ktorí chcú získať odborné vzdelanie, sa odsťahujú do miest, kde sa nachádzajú univerzity a vysoké školy, a už sa nevrátia.

3.16. Vytvoriť podmienky na usídlenie prisťahovalcov, najmä ich rodín, je a v budúcnosti bude pre obyvateľov vidieka výzvou. Treba podporovať snahu o vzájomnú úctu a rešpekt a ich zachovanie. Vidiecke oblasti môžu prisťahovalcom ponúknuť dobré životné podmienky. V prípade krajín s vysokým počtom prisťahovalcov – napr. utečencov – a vysokým prílivom pracovnej sily môže byť nájdenie práce komplikované, avšak zároveň to predstavuje príležitosť na nábor pracovníkov.

3.17. Oblasťam zamestnanosti a vzdelávania sa vo vyhlásení venujú najmä body 3 a 7. Otázka služieb sa tam rieši skôr nepriamo. EHSV sa domnieva, že iniciatívy Únie majú pre rozvoj význam priamo aj nepriamo, v neposlednom rade pre tvorbu pracovných miest stimulovaním podnikov. Prístup k službám je vo väčšej miere v právomoci jednotlivých štátov, hoci napríklad EŠIF môžu pôsobiť ako katalyzátor.

Poľnohospodárstvo a rozvoj vidieka

3.18. Územie EÚ sa približne z 85 % skladá z poľnohospodárskej a lesnej pôdy, pričom existujú veľké rozdiely medzi jednotlivými krajinami a regiónmi. Kultúrna krajina vytvára predpoklad na výrobu potravín a krmív, energie a vlákien. Okrem toho je zdrojom zachovávaného a poskytovania verejných statkov, napr. bohatej fauny a flóry. V rámci krajiny sa odlišujú vidiecke oblasti od mestských a krajina je jedinečným aspektom vidieka v EÚ. Pre vidiek má v dôsledku svojej silnej viazanosti na pôdu osobitný význam poľnohospodárstvo. V bodoch 4 a 5 vyhlásenia ide o zachovanie vidieckeho životného prostredia a riadenie prírodných zdrojov. Podmienky pre udržateľné využívanie a riadenie majú zásadný význam pre „vnútorné hodnoty“ krajiny, kvalitu vody a biodiverzitu.

3.19. Poľnohospodárska výroba sa vo vyhlásení síce spomína, prevažne však iba nepriamo. Text si možno vyložiť tak, že poľnohospodárska výroba (výroba potravín) sa do určitej miery považuje za samozrejmosť. Ako sa uvádza vyššie, vyhlásenie sa konkrétnejšie zaoberá zachovaním a riadením prírodných zdrojov. EHSV poukazuje na to, že poľnohospodárstvo je neoddeliteľnou súčasťou vidieckych oblastí, pretože na jednej strane zásobuje spoločnosť udržateľne vyrobenými potravinami a na druhej strane je hnacou silou rozvoja vidieka. Ľudia zamestnaní v poľnohospodárstve a lesnom hospodárstve tvoria značnú časť vidieckeho obyvateľstva, vytvárajú pracovné miesta a zabezpečujú dopyt po službách. Dôležitým aspektom v tejto súvislosti je to, že ľudia vstupujúci na trh práce v poľnohospodárstve, a medzi nimi práve aj tí mladší, musia dostať šancu na prevzatie poľnohospodárskeho podniku a na rozvíjanie svojej činnosti. Podiel mladých poľnohospodárov je nízky, pričom sa musí uľahčiť generačná výmena.

3.20. Trvalo udržateľná poľnohospodárska výroba si vyžaduje rovnováhu medzi tromi rozmermi trvalo udržateľného rozvoja – hospodárskym, sociálnym a environmentálnym. Hospodárske aspekty môžu byť niekedy rozhodujúce riadenie prírodných zdrojov. Ako príklad možno uviesť lúky a pastviny bohaté na rôzne druhy, ktoré postupne miznú, pretože živočíšna výroba so zvieratami chovanými na pastvinách je čoraz menej výhodná, čo má následne negatívny účinok na biologickú rozmanitosť. Je to jasným príkladom toho, že nedostatočná hospodárska udržateľnosť podnikov môže byť pre životné prostredie nevýhodou a že poľnohospodári musia dostať kompenzácie za svoje environmentálne činnosti.

⁽⁷⁾ http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Unemployment_statistics_at_regional_level.

3.21. EHSV sa domnieva, že poľnohospodárstvo predstavuje pre rozvoj vidieka oblasti, pre ktorú je EPFRV smerodajný a aj by takým mal byť. Prevažná väčšina finančných prostriedkov EPFRV je oprávnené vyhradená na poľnohospodársku činnosť, napr. v podobe environmentálnych platieb, zvyšovania kvalifikácie, platieb pre oblasti so znevýhodnenými prírodnými podmienkami a investičnej pomoci. Iné oblasti EPFRV, ako je napríklad energetika, širokopásmové pripojenie a podpora inovácií, majú pozitívny vplyv na vidiecke oblasti v širšom zmysle. Pritom je poľnohospodárstvo zároveň úplne normálna podnikateľská činnosť, čo znamená, že by táto cieľová skupina nemala byť vylúčená z nároku na prostriedky z iných európskych štrukturálnych a investičných fondov.

3.22. Dnešných poľnohospodárov a lesníkov možno vnímať jednak ako tvorcov krajiny jednak ako ochrancov krajiny vytvorenej predchádzajúcimi generáciami. Pre mnohých ľudí je kultúrna krajina, ktorá je obhospodarovaná, dôležitým faktorom vyššej kvality života, ktorej význam pre voľný čas, oddych na čerstvom vzduchu a cestovný ruch netreba podceňovať. Hodnota krajiny a pôd môže rôznym spôsobom poskytovať podnikateľské príležitosti a zdroje obživy.

3.23. K vyváženejšiemu územnému rozvoju by mal patriť aj prechod na trvalo udržateľné potravinové systémy⁽⁸⁾. Vypracovanie holistického prístupu k potravinárskym systémom má zásadný význam pre riešenie hospodárskych, ekologických a sociálnych problémov v súvislosti s výrobou a spotrebou potravín a dosiahnutie úspešnej realizácie iniciatív na rôznych úrovniach a v rôznych odvetviach. K iniciatívam tohto druhu patrí napríklad podpora krátkych zásobovacích reťazcov s cieľom podporiť rozvoj vidieka poskytovaním zdravých a čerstvých potravín spotrebiteľom⁽⁹⁾. Bolo by to prínosom tiež pre miestne hospodárstvo a miestnu poľnohospodársku výrobu.

Inovácia

3.24. Treba neustále zdôrazňovať význam inovácií pre rozvoj vidieka, ktorý vedie k vzniku a uskutočňovaniu nových myšlienok. Inovačnými riešeniami sa vytvárajú predpoklady pre trvalo udržateľnú spoločnosť, pričom vidiecke oblasti môžu prispieť napríklad k ekologickejšiemu hospodárstvu, ktoré rešpektuje ekologické cykly, a klimaticky inteligentným riešeniam a k tomu, aby sa mohol dosahovať väčší objem výroby s menšími nákladmi. Odovzdávanie poznatkov a prístup k nim sú kľúčovými faktormi pre realizáciu inovačných nápadov.

3.25. Nové technológie a nové inovačné výrobné metódy sú vhodnými predpokladmi dosiahnutia udržateľnejšej poľnohospodárskej výroby, čo vedie k prísnejším normám v oblasti dobrých životných podmienok zvierat, a tiež predstavujú vhodný základ pre možnosť vyrábať viac s menšími vstupmi, ako sú napríklad hnojivá alebo prostriedky na ochranu rastlín. Nové techniky a využitie inovácií si v mnohých prípadoch vyžadujú značné investície, ktoré sa pre jednotlivých podnikateľov v poľnohospodárstve môžu spájať s vysokým rizikom. Podnikateľ často nemôže niesť takéto riziko sám. Na podporu technológií a postupov, po ktorých je v spoločnosti dopyt, by mala byť k dispozícii investičná podpora napr. z programu na rozvoj vidieka. Môže dôjsť k logickému konfliktu medzi technickým pokrokom a ponukou pracovných miest, keďže zvyšujúca sa mechanizácia a štrukturálny vývoj v mnohých prípadoch vedú k strate pracovných miest. Tento rozvoj však môže viesť aj k hospodársky stabilnejším pracovným miestam.

3.26. Stratégie pre inovácie, resp. ich zavádzanie sa musia riadiť potrebami a nie dostupnosťou prostriedkov. V bode 7 vyhlásenia sa zdôrazňuje potreba rozširovať poznatky a technické a sociálne inovácie, ako aj spoluprácu aktérov pri využívaní a odovzdávaní informácií. V tejto oblasti sa môžu využiť iniciatívy Spoločenstva, ako je európske partnerstvo v oblasti inovácií (EIP), napr. EIP-Agri, so svojim prístupom zdola nahor, a to tak, že sa zabezpečí prepojenie, komunikácia a výmena medzi aktérmi na rôznych úrovniach a bude sa vychádzať najmä z praktickej podnikateľskej činnosti. Na intenzívnejšiu podporu inovácií vo vidieckych oblastiach by mohlo byť vhodné využiť sprostredkovateľa v oblasti inovácií.

Digitalizácia

3.27. Prístup k vysokorýchlostným širokopásmovým službám je v dnešnej spoločnosti nevyhnutnou súčasťou infraštruktúry a predpokladom fungujúcej spoločnosti, a to rovnako v meste, ako aj na vidieku, pričom ovplyvňuje dostupnosť pracovnej sily, ako aj prístup k pracovným príležitostiam. Táto tendencia sa prejavuje tým, že vývoj sa v narastajúcej miere realizuje online. Na mnohých miestach v Európe, zvlášť vo vidieckych oblastiach, stále chýbajú stabilné riešenia. EHSV sa na to pozerá veľmi kriticky. Vidiecke oblasti potrebujú širokopásmové pripojenie z dôvodu bezpečnosti, pokiaľ ide napríklad o fungujúce telefónne prepojenia, ako aj z dôvodu svojej životnej úrovne, pokiaľ ide napríklad

⁽⁸⁾ Stanovisko EHSV na tému *Udržateľnejšie potravinové systémy* (Ú. v. EÚ C 303, 19.8.2016, s. 64).

⁽⁹⁾ Toto je predmetom stanoviska z vlastnej iniciatívy EHSV na tému *Príspevok občianskej spoločnosti k vypracovaniu komplexnej potravinovej politiky v EÚ*, ktoré bude pravdepodobne prijaté v decembri 2017.

o fungujúcu televíziu. Prístup k širokopásmovému pripojeniu môže byť jedným z faktorov, ktoré rozhodujú o tom, či predovšetkým mladí ľudia budú chcieť na vidieku zostať, alebo sa odsťahujú. Podniky potrebujú širokopásmové pripojenie, pretože vo väčšine prípadov nemôžu vykonávať svoju činnosť bez fungujúcich širokopásmového pripojenia. Uviest' možno tieto príklady: platobné riešenia v spoločnosti, ktorá stále viac uprednostňuje bezhotovostný styk, účtovníctvo, elektronický obchod alebo komunikácia so zákazníkmi. Podnikanie v poľnohospodárstve je príkladom oblasti, v ktorej majú IKT so svojimi novými technickými riešeniami čoraz väčší význam.

3.28. Vo vyhlásení sa zdôrazňujú nevyhnutnosť a možnosti digitalizácie. EHSV sa domnieva, že tam, kde na šírenie širokopásmového pripojenia nestačia trhové sily – čo je vo vidieckych oblastiach častým javom –, je potrebné zasiahnuť poskytnutím podpory. EHSV sa domnieva, že EFRR by mal byť hlavným zdrojom podpory infraštruktúry, zatiaľ čo EPFRV by sa mal využívať na podrobnejšie a cielenejšie opatrenia. V tomto kontexte pomáha Európska investičná banka a Európsky fond pre strategické investície, a to napr. prostredníctvom využívania inovačných finančných nástrojov.

Význam vidieckych oblastí pre obehové hospodárstvo a zmenu klímy

3.29. Vidiecke oblasti zohrávajú významnú úlohu v obehovom hospodárstve. Vo vyhlásení sa o obehovom hospodárstve hovorí v bode 6 (podpora opatrení v oblasti klímy) – poskytuje však aj ďalšie výhody, o ktorých sa hovorí v stanovisku EHSV na tému *Balík predpisov o obehovom hospodárstve* ⁽¹⁰⁾. Medzi mestom a vidiekom je potrebný trvalo udržateľný obeh, a to nielen z hľadiska zdrojov, ale aj preto, aby sa tým podporilo poľnohospodárstvo a znížila potreba dovážaných zdrojov. Vidiecke oblasti tak môžu vo významnej miere prispieť k spoločnosti, ktorá viac rešpektuje ekologické cykly, pretože na jednej strane môžu zabezpečovať používanie odpadových produktov ako zdrojov, napríklad ako hnojív alebo zúrodňujúcich látok, a pretože na strane druhej môžu dodávať energiu z obnoviteľných zdrojov a biomateriálov.

3.30. Jeden z krokov k zníženiu emisií škodlivých pre klímu spočíva v používaní menšieho množstva fosílnych palív a väčšieho množstva obnoviteľných zdrojov energie. Vidiecke oblasti môžu aj v tejto oblasti vo významnej miere prispieť prostredníctvom výroby slnečnej, veternej a vodnej energie, ale aj bioenergie. Výroba energie z obnoviteľných zdrojov sa však môže stať pre človeka aj pre životné prostredie citelnou záťažou, preto je potrebné zohľadniť všetky aspekty trvalo udržateľného rozvoja.

3.31. V súvislosti so zmenou klímy je potrebné jednak tlmiť jej dôsledky a jednak sa jej dôsledkom prispôbovať. Vidiecke oblasti majú vďaka rozsiahlym poľnohospodársky využívaným plochám a lesom veľký potenciál ako záchyty uhlíka, čím prispievajú k zníženiu emisií škodlivých pre klímu, kým výroba sama osebe prispieva k týmto emisiám. Na zníženie týchto emisií je potrebné použiť najlepšie dostupné techniky. Na všetkých úrovniach – od výrobcov až po orgány prijímajúce rozhodnutia – sa musí uskutočňovať budovanie spôsobilostí, pri ktorom je potrebné mať stále na zreteli investičné príležitosti.

3.32. Na záver možno konštatovať, že vidiecke oblasti disponujú významným potenciálom, na základe ktorého môžu prispievať k trvalo udržateľnej spoločnosti a tým aj k cieľom trvalej udržateľnosti Organizácie Spojených národov (Agenda 2030) a plneniu Parížskej dohody o zmene klímy (COP 21), čo jasne vyplýva z vyhlásenia Cork 2.0. Ide však o veľké výzvy, ktorých zvládnutie si v prenesenom aj konkrétnom význame vyžaduje investície.

Zjednodušenie

3.33. V súvislosti s podporou z prostriedkov EÚ často počuť sťažnosti, že je príliš zložitá pre jej príjemcov, ako aj pre orgány. Zložitosťou tejto politiky sa zaoberá bod 9 vyhlásenia. EHSV sa domnieva, že je potrebné zjednodušiť vykonávanie politiky tak na úrovni EÚ, ako aj na vnútroštátnej a regionálnej úrovni. Súčasný systém je zložitý do takej miery, že niektorí potenciálni žiadatelia vôbec nepodajú žiadosť, v dôsledku čoho možno túto zložitosť vnímať ako prekážku pre vykonávanie politiky a dosiahnutie jej cieľov. Niektoré žiadosti v podstate nie je možné vyplniť bez pomoci poradcu. Stredobodom pozornosti musí byť právna istota pre jednotlivcov.

3.34. Pre terajšie programové obdobie 2014 – 2020 boli administratívne pravidlá pre EŠIF zhrnuté v jednom spoločnom nariadení ⁽¹¹⁾. V zásade to možno hodnotiť pozitívne, pretože lepšia koordinácia vedie k zvýšeniu efektívnosti najmä pri výkone verejnej moci, aj keď jednotliví žiadatelia z toho bude mať pravdepodobne menší úžitok, keďže jeden príjemca zriedka žiada o prostriedky z rôznych fondov. Úžitok z miestneho rozvoja vychádzajúceho z občianskej úrovne by mohol byť väčší v tých krajinách, v ktorých sa miestny rozvoj podporuje z viacerých fondov. Dôsledky spoločných pravidiel je potrebné ďalej preskúmať.

⁽¹⁰⁾ Stanovisko na tému *Súbor predpisov o obehovom hospodárstve* (Ú. v. EÚ C 264, 20.7.2016, s. 98).

⁽¹¹⁾ Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 1303/2013 zo 17. decembra 2013 <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/?qid=1489147469173&uri=CELEX:32013R1303>.

3.35. Súčasná politika rozvoja vidieka sa uskutočňuje v rámci EPFRV prostredníctvom programov rozvoja vidieka na základe priorít a prioritných oblastí. Tým vznikol systém silne roztrieštených programových prostriedkov, pretože rozdelenie na opatrenia, prioritné oblasti a priority sa spája s rôznymi rozpočtovými položkami a okruhmi. Oslabila sa tým zrozumiteľnosť programov a zvýšila sa administratívna záťaž pre orgány, čo je zas na úkor zdrojov na uskutočňovanie programov a znižuje sa tým možnosť dosiahnutia cieľov príslušných programov.

3.36. Bod 10 vyhlásenia obsahuje úvahy o výkonnosti a zodpovednosti v politike. Sú to zároveň usmernenia pre rozpočtovú prácu Komisie, ktorá v roku 2015 začala iniciatívu za rozpočet EÚ orientovaný na výsledky. Občania a daňovní poplatníci musia vedieť, k akým výsledkom vedú politiky a do akej miery sa dosahujú politické ciele.

V Bruseli 6. júla 2017

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Georges DASSIS

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Uplatňovanie pravidiel štátnej pomoci na poskytovanie náhrad za služby všeobecného hospodárskeho záujmu

(rozhodnutie 2012/21/EÚ a rámec Spoločenstva)

(stanovisko z vlastnej iniciatívy)

(2017/C 345/07)

Spravodajkyňa: **Milena ANGELOVA**

Rozhodnutie plenárneho zhromaždenia	22. 9. 2016
Právny základ	článok 29 ods. 2 rokovacieho poriadku stanovisko z vlastnej iniciatívy
Príslušná sekcia	sekcia pre dopravu, energetiku, infraštruktúru a informačnú spoločnosť
Prijaté v sekcii	14. 6. 2017
Prijaté v pléne	6. 7. 2017
Plenárne zasadnutie č.	527
Výsledok hlasovania (za/proti/zdržalo sa)	116/0/0

1. Závbery a odporúčania

1.1. Európsky hospodársky a sociálny výbor (EHSV) oceňuje vykonávanie balíka služieb všeobecného hospodárskeho záujmu (SVHZ), ktorý prináša poskytovateľom služieb vo verejnom záujme právnu istotu. Balík vytvára správnu rovnováhu medzi potrebou posilňovať a podporovať SVHZ a cieľom predchádzať potenciálnemu narušeniu hospodárskej súťaže. Ako však vyplynulo zo štúdie s názvom „Preskúmanie správ členských štátov o vykonávaní rozhodnutia Európskej komisie o poskytovaní štátnej pomoci na služby všeobecného hospodárskeho záujmu“, zainteresované strany na regionálnej a miestnej úrovni, predovšetkým poskytovatelia SVHZ, ktorí sú vo verejnom vlastníctve, vyjadrili obavy v súvislosti s kľúčovými problémami v súčasných pravidlách ktoré vytvárajú zbytočné prekážky alebo nedostatok právnej istoty. EHSV preto vyzýva Komisiu, aby prijala opatrenia potrebné na zlepšenie súčasných pravidiel a ich praktického uplatňovania, poskytla usmernenia, vytvorila súbor najlepších postupov a v prípade potreby preskúmala potrebu aktualizácie a zmeny tohto balíka.

1.2. EHSV po preskúmaní prvých dvoch vlín správ členských štátov o vykonávaní balíka SVHZ so znepokojením konštatuje, že neriešia základný problém týkajúci sa požiadaviek na zlučiteľnosť, čo je záležitosť, ktorej sa príslušný rámec hĺbkovo venuje.

1.3. EHSV konštatuje, že vo väčšine prípadov nedostatok istoty alebo značné náklady na plnenie požiadaviek vytvárajú prekážky, ktoré príslušným orgánom do značnej miery bránia v plnom vykonávaní politiky SVHZ. Takéto prekážky intenzívne vplývajú na regionálne a miestne orgány, keďže dialóg medzi členskými štátmi a Komisiou o prípadoch štátnej pomoci vedie ústredná štátna správa, zatiaľ čo ostatné úrovne správy nemajú priamy prístup k tomuto procesu.

1.4. Skutočnosť, že na regionálnej a miestnej úrovni sa nahlasuje len niekoľko SVHZ, podľa uvedenej štúdie dokazuje, že nedostatok priamych napojení na Komisiu bráni náležitému financovaniu služieb vo verejnom záujme, v dôsledku čoho sa príslušné orgány väčšmi zdráhajú naplno využívať toto rozhodnutie a rozptýliť pochybnosti týkajúce sa jeho vykonávania.

1.5. EHSV vyzýva Európsku komisiu, aby preskúmala možnosti vylepšenia rozhodnutia a rozšírenia jeho rozsahu pôsobnosti tak, aby riešilo tieto prvky:

1.5.1. EHSV navrhuje, aby Komisia odstránila prahovú hodnotu pre udelenie výnimky a aby do rozhodnutia zahrnula všetky SVHZ bez ohľadu na sumu ročnej náhrady. Dôkladné preskúmanie jeho súčasného vykonávania dokazuje, že obmedzí administratívne náklady a ťažkosti, ktorým by príslušné orgány inak čelili, a to najmä na miestnej úrovni, bez akéhokoľvek narušenia hospodárskej súťaže.

1.5.2. Vzhľadom na trh práce a problematický nesúlad medzi ponúkanými a požadovanými zručnosťami EHSV vyzýva Komisiu, aby zväzila využitie oprávnených služieb na zlepšenie poznatkov a kvalifikácie ľudí, čo im umožní zlepšiť si pracovné vyhliadky, a tak preskúmala možnosť rozšírenia rozsahu pôsobnosti rozhodnutia.

1.5.3. EHSV vyzýva Komisiu, aby dôkladne preskúmala a prípadne zmenila určité texty rozhodnutia, najmä pokiaľ ide o: lehotu na uchovávanie záznamov o všetkých informáciách potrebných na určenie zlučiteľnosti poskytnutej náhrady; objasnenie toho, že lehota poverení by nemala mať žiadny zásadný vplyv na ich obnovenie alebo predĺženie ani na oprávnenosť poskytovateľov služieb vykonávať svoje poverenie; stanovenie ľahko prístupnej metódy výpočtu primeraného zisku; poskytnutie ďalšieho objasnenia, pokiaľ ide o riešenie požiadavky na delbu prírastkov efektívnosti produkcie medzi podnikmi; a zabezpečenie pružnejšieho prístupu k menšiemu prekročovaniu prahových hodnôt, ktoré nepresahuje 10 % priemernej ročnej náhrady, a to jeho oslobodením od aktualizácie príslušných parametrov.

1.6. EHSV sa domnieva, že treba podrobnejšie objasniť podmienky zlučiteľnosti uvedené v príslušnom rámci, ktoré sa týkajú:

- bližšej špecifikácie alternatívnych spôsobov plnenia požiadavky na zabezpečenie zlučiteľnosti v súlade s článkom 106 ods. 2 Zmluvy o fungovaní Európskej únie (ZFEÚ), ktoré už značne využíva vo svojej praxi,
- vyhýbania sa povinným požiadavkám, ktoré by mohli narušovať vnútroštátne zákonodarné postupy, čo by vytváralo zbytočné problémy,
- náležitého zohľadňovania nových právnych požiadaviek, pokiaľ ide o verejné obstarávanie a koncesie,
- spájania metodológie *ex ante* s plným využívaním výpočtu čistých nákladov *ex post*, pokiaľ príslušný orgán nedáva prednosť stanoveniu náhrady v podobe jednorazovej platby v čase poverenia,
- podporovania oboch prístupov na výpočet náhrady – celkových čistých nákladov aj čistých ušetrovaných nákladov a poskytnutia ďalšieho usmernenia k týmto prístupom v príslušnom rámci, keďže v súčasnosti neobsahuje takmer žiadnu zmienku o tom, ako stanoviť príslušné alternatívy,
- rozlišovania medzi osobitnými alebo výlučnými právami zahŕňajúcimi isté zvýhodnenie, ktoré by sa malo zohľadniť pri financovaní záväzkov služieb vo verejnom záujme, a všeobecným pokrytím, ktoré zahŕňa isté znevýhodnenie pre určeného poskytovateľa,
- poskytnutia podrobnejšieho objasnenia noriem ziskovosti a umožnenia toho, aby sa používali rôzne normy namiesto toho, aby sa členským štátom predpísala len jedna konkrétna norma,
- ďalšieho objasnenia alternatívnych spôsobov výpočtu týchto stimulov, ktorých používanie by vzhľadom na s tým súvisiacu zložitnosť nemalo byť záväzné.

1.7. EHSV konštatuje, že Európsky parlament a Rada neprijali nariadenia, ktorými sa stanovujú zásady a podmienky týkajúce sa služieb všeobecného hospodárskeho záujmu, najmä v hospodárskej a finančnej oblasti. Preto žiada Komisiu, Parlament a Radu, aby preskúmali možnosti splnenia tohto mandátu článku 14 Zmluvy o fungovaní Európskej únie bez toho, aby boli dotknuté právomoci členských štátov a pravidiel zmluvy uvedené v tomto článku.

2. Predmet stanoviska z vlastnej iniciatívy

2.1. Vo svojom akčnom pláne na rok 2017 EHSV zdôraznil význam služieb všeobecného hospodárskeho záujmu ako základného prvku nášho európskeho hospodárskeho a sociálneho modelu, ktorý je ako taký zakotvený v článku 14 Zmluvy o fungovaní Európskej únie.

2.2. V článku 14 sa EÚ a členské štáty vyzývajú k tomu, aby v rámci svojich právomocí dbali „o to, aby takéto služby fungovali na základe zásad a podmienok, najmä hospodárskych a finančných, ktoré im umožňujú plniť ich poslanie“. Ďalej sa v ňom stanovuje, že „Európsky parlament a Rada v súlade s riadnym legislatívnym postupom prostredníctvom nariadení ustanovia tieto zásady a podmienky bez toho, aby boli dotknuté právomoci členských štátov v súlade so zmluvami poskytovať, objednávať a financovať takéto služby“. Tento mandát sa doteraz nepremietol do konkrétnych legislatívnych iniciatív. Naopak, Európska komisia vypracovala na základe judikatúry Súdneho dvora Európskej únie rozsiahly súbor pravidiel štátnej pomoci, ktoré sa vzťahujú na SVHZ.

2.3. Podmienky zlučiteľnosti s pravidlami štátnej pomoci uvedenými v zmluve a s článkom 106 ods. 2 ZFEÚ sú sporné, a to už od roku 1997, keď Súd prvého stupňa rozhodol ⁽¹⁾, že náhrada poskytnutá firmám plniacim verejnoprávne poslanie by sa mala považovať za štátnu pomoc. Dovtedy platil konsenzus, že náhrada mimoriadnych nákladov vyplývajúcich z náročnejších povinností súvisiacich so SVHZ neposkytuje žiadne zvýhodnenie. Súdny dvor zmenil svoje stanovisko v roku 2001 ⁽²⁾, keď dospel k záveru, že takáto náhrada by sa mohla považovať za štátnu pomoc len v prípade, keby prekročila dodatočné náklady, ktoré znáša určený poskytovateľ. Napokon, rozsudkom vo veci Altmark z roku 2003 ⁽³⁾ sa stanovili kritériá, ktoré by mal každý systém náhrad spĺňať na to, aby sa naň nevzťahovali pravidlá štátnej pomoci.

2.4. Európska komisia sa pri stanovovaní zlučiteľnosti SVHZ s pravidlami štátnej pomoci dôsledne riadi tromi úvodnými kritériami stanovenými vo veci Altmark. Vyžaduje si to:

- jasné vymedzenie záväzkov vyplývajúcich zo služieb vo verejnom záujme a osobitné poverenie pre určeného poskytovateľa prostredníctvom verejného aktu,
- stanovenie parametrov *ex ante* pre objektívny a transparentný výpočet náhrady,
- náhradu, ktorá by nemala prekročiť výdavky na vykonávanie služby vo verejnom záujme, s ohľadom na zodpovedajúci príjem a primeraný zisk,
- výber určeného poskytovateľa sa musí realizovať buď:
 - prostredníctvom postupu verejného obstarávania,
 - alebo stanovením úrovne náhrady na základe nákladov, ktoré by znášal priemerný, dobre fungujúci a náležite vybavený podnik pri poskytovaní takejto služby a ktoré sa doplnia o zodpovedajúci príjem a primeraný zisk.

2.5. V roku 2005 Komisia prijala balík členov Komisie Montiho a Kroesovej, ktorý bol v roku 2011 aktualizovaný (Almuniova balík), s kľúčovými pravidlami pre financovanie služieb vo verejnom záujme: balík zahŕňa oznámenie Komisie ⁽⁴⁾ (ďalej len „príslušný rámec“), v ktorom sa stanovujú podmienky zlučiteľnosti SVHZ, a rozhodnutie Komisie ⁽⁵⁾, na základe ktorého sa od notifikácie oslobodzujú systémy, pri ktorých je nižšia pravdepodobnosť narušenia hospodárskej súťaže, a to z dôvodu ich obmedzeného financovania [v článku 2 ods. 1 písm. a) rozhodnutia sa ročná prahová hodnota stanovuje na 15 miliónov EUR] alebo zamerania činností, ktoré plnia sociálne potreby (t. j. nemocnice, zdravotnícka a dlhodobá starostlivosť, starostlivosť o deti, prístup na trh práce a opätovné začlenenie na trhu práce, sociálne bývanie, starostlivosť o zraniteľné skupiny a ich sociálne začlenenie, a tiež námorné spojenia s ostrovmi, letiskami a prístavmi s nízkym počtom cestujúcich). Komisia oznámila, že má v úmysle preskúmať tento súbor pravidiel po piatich rokoch od nadobudnutia ich účinnosti.

2.6. Cieľom EHSV v rámci jeho programu pre Európu je prostredníctvom tohto stanoviska z vlastnej iniciatívy prispieť k nadchádzajúcemu preskúmaniu Komisie, a to prostredníctvom podrobného preskúmania skúseností s vykonávaním balíka SVHZ. EHSV na tento účel zadal vypracovanie štúdie o uplatňovaní pravidiel týkajúcich sa SVHZ na náhradu z verejných prostriedkov s názvom Preskúmanie správ členských štátov o vykonávaní rozhodnutia Európskej komisie o poskytovaní štátnej pomoci na služby všeobecného hospodárskeho záujmu (Review of Member States' reports on the implementation of the European Commission Decision on the provision of State aid to the provision of services of general economic interest).

⁽¹⁾ Vec T-106/95.

⁽²⁾ Vec C-53/00.

⁽³⁾ Vec C-280/00.

⁽⁴⁾ Ú. v. EÚ C 8, 11.1.2012, s. 15.

⁽⁵⁾ Ú. v. EÚ L 7, 11.1.2012, s. 3.

2.7. Náhrady SVHZ majú len zriedkavo vplyv na hospodársku súťaž, keďže pokrývajú mimoriadne náklady, ktoré vznikajú určeným poskytovateľom pri plnení verejnoprávneho poslania. Ich zafaženie bremenom spojeným s notifikáciou štátnej pomoci teda pôsobí ako prehnaný krok, ktorý by bol odôvodnený len v prípadoch, keď by iní účastníci mohli utpieť nespochybniteľnú ujmu. Naopak, opatrenia EÚ sú nevyvážené, pokiaľ ide o správanie, ktoré závažne ohrozuje trhové podmienky, ako je napríklad dumpingový predaj zo strany tretích krajín alebo stanovovanie cien pod garantovanými úrovňami. Zdá sa teda, že na zabezpečenie toho, aby sa náležite plnili ustanovenia zmluvy posilňujúce tieto základné služby, treba rozšíriť rozsah pôsobnosti rozhodnutia, na základe ktorého sa SVHZ oslobodzujú od notifikačnej povinnosti, a zároveň posilniť právnu istotu a zvýšiť pružnosť pri implementácii pravidiel.

3. Aktualizácia rozhodnutia a rozšírenie jeho rozsahu pôsobnosti

3.1. EHSV je presvedčený, že rozhodnutie vytvára správnu rovnováhu medzi potrebou posilňovať a podporovať SVHZ a cieľom predchádzať potenciálnemu narušeniu hospodárskej súťaže. Oslobodenie od notifikácie znižuje administratívne náklady a ťažkosti, ktorým by príslušné orgány inak čelili, a to najmä na miestnej úrovni. Keďže sa na SVHZ, ktoré podľa rozhodnutia nie sú oprávnené, vzťahujú prísnejšie pravidlá, mali by mimo rozsahu pôsobnosti tohto rozhodnutia patriť len tie prípady, ktoré vzbudzujú mimoriadne obavy týkajúce sa hospodárskej súťaže, v súlade s cieľom sústreďovať na úrovni EÚ zdroje na kontrolu štátnej pomoci. Zo skúseností vyplýva, že Komisia schvaľuje prevažnú väčšinu schém SVHZ, ktoré preskúmala. Od prijatia rozhodnutia a príslušného rámca v roku 2012 len tri prípady SVHZ viedli k postupu hĺbkového preskúmania podľa článku 108 ods. 2 ZFEÚ. Dva prípady sa týkali poštových služieb (štátna pomoc SA.35608 týkajúca sa gréckej pošty Hellenic Post, ELTA a štátna pomoc SA.37977 týkajúca sa španielskej pošty), a ďalší nemocničného systému (štátna pomoc SA.19864 o financovaní nemocníc IRIS v bruselskom regióne) po vynesení rozsudku Súdneho dvora, ktorým sa zrušilo rozhodnutie o schválení účtov zo strany Komisie, keďže vzhľadom na zložitosť bolo potrebné formálne vyšetrovanie. Vo všetkých prípadoch, ktoré Komisia skúma, zohrávajú kľúčovú úlohu tvrdenia konkurentov, čím sa zabezpečuje úplná disciplína bez požadovania systematickej notifikácie schém SVHZ. Navyše, na zabezpečenie úplnej istoty judikatúra a prax Komisie poskytujú zainteresovaným stranám dostatočné usmernenie, pokiaľ ide o posúdenie toho, či môžu bezpečne uplatňovať toto rozhodnutie bez nutnosti notifikovať schémy SVHZ. EHSV preto navrhuje, aby Komisia odstránila prahovú hodnotu pre udelenie výnimky a aby do rozhodnutia zahrnula všetky SVHZ bez ohľadu na sumu ročnej náhrady, podľa vzoru systémov náhrad platných pre osobnú dopravu⁽⁶⁾.

3.2. Stanovenie prahovej hodnoty podľa objemu zahrnutej pomoci, ktorá je podnetom pre notifikáciu, môže mať význam z hľadiska kontroly na úrovni EÚ, najmä v prípadoch, keď poskytnutie pomoci zahŕňa netransparentné postupy, ako sú daňové úľavy a oslobodenia od dane, zvýhodnené úvery alebo verejné záruky. Okrem toho sa v rozhodnutí stanovuje, že osobitné činnosti si môžu vyžadovať kontrolu vzhľadom na obavy týkajúce sa hospodárskej súťaže, na základe čoho je možné zaviesť povinnú notifikáciu s cieľom riešiť tieto prípady. Ponechanie súčasnej prahovej hodnoty stanovenej v článku 2 ods. 1 písm. a) rozhodnutia na takej extrémne nízkej úrovni v každom prípade predstavuje pre príslušné orgány neprímeranú záťaž a nemá žiadny viditeľný prínos pre posilnenie hospodárskej súťaže. EHSV by preto chcel požiadať Komisiu, aby obmedzila notifikačnú požiadavku na tie formy pomoci alebo osobitné činnosti, pri ktorých by si potenciálne narušenie mohlo vyžadovať bližšie preskúmanie s cieľom zabezpečiť rovnaké podmienky.

3.3. EHSV vyzýva Európsku komisiu, aby preskúmala možnosť rozšírenia rozsahu pôsobnosti rozhodnutia s cieľom zabezpečiť oprávnenosť služieb týkajúcich sa zvyšovania poznatkov a kvalifikácií ľudí, a tým zlepšiť ich pracovné príležitosti. Navyše je potrebné objasniť šedé oblasti zahŕňajúce súkromný sektor, kde by sa zišlo ďalšie usmernenie.

3.4. Rozhodnutie by malo zabezpečiť plnú zlučiteľnosť s právom Spoločenstva vyššej právnej sily a zamedziť neprímeranej záťaži pre regionálne a miestne orgány. Konkrétne v článku 8 sa požaduje, aby si členské štáty ponechávali na obdobie poverenia a minimálne desať rokov od skončenia obdobia poverenia k dispozícii všetky informácie potrebné na zistenie, či je udelená náhrada zlučiteľná s týmto rozhodnutím. Toto pravidlo je v rozpore s článkom 17 nariadenia Rady (EÚ) 2015/1589, v ktorom sa stanovuje, že po uplynutí desaťročného obdobia sa akákoľvek poskytnutá pomoc nemôže vymáhať, a preto ju Komisia nepodrobuje kontrole oprávnenosti, ako ukazuje bežná prax. Uchovávanie informácií viac ako desať rokov, ktoré nemá pre kontrolu štátnej pomoci žiadny význam, predstavuje pre príslušné orgány neprímeranú záťaž a porušuje zásady proporcionality a riadnej správy, ktoré sú zakotvené v zmluve.

⁽⁶⁾ Ú. v. EÚ L 315, 3.12.2007, s. 1.

3.5. Článok 2 ods. 2 rozhodnutia sa vzťahuje na poverenia udelené na maximálne desať rokov, okrem tých SVHZ, ktoré si vyžadujú významnú investíciu odôvodňujúcu dlhšie obdobie. Hoci podľa príslušného rámca si Komisia v praxi toto pravidlo všeobecne vykladá ako zabraňovanie tomu, aby poverenia presiahli uvedenú lehotu, znenie rozhodnutia by mohlo naznačovať, že podniky, ktoré plnia verejnoprávne poslanie dlhšie obdobie, by nemuseli patriť do rozsahu jeho pôsobnosti. EHSV preto požaduje, aby Komisia jasne uviedla, že lehota poverení by nemala mať žiadny zásadný vplyv na ich obnovenie alebo predĺženie ani na oprávnenosť poskytovateľov služieb, ktorí plnia verejnoprávne poslanie. Táto otázka je mimoriadne citlivá v prípade poskytovateľov vo verejnom vlastníctve, ktorí získali poverenie od svojich orgánov, keďže ich jediným účelom je poskytovať príslušnú službu vo verejnom záujme.

3.6. V článku 5 ods. 5, 7 a 8, ktoré sa týkajú primeraného zisku, by sa mala stanoviť ľahko prístupná metóda výpočtu primeraného zisku. Súčasný prístup, podobne ako prístup stanovený v príslušnom rámci, zahŕňa metódy, ako je napríklad vnútorná miera výnosu, ktoré sa ukazujú ako príliš zložité pre miestne SVHZ, a preto odrádzajú od ich používania na výpočet náhrady. Stanovenie referenčných hodnôt ziskovosti zahŕňa nákladné poradenské služby, ktoré sú pre väčšinu SVHZ nedostupné. EHSV žiada Komisiu, aby túto otázku objasnila, keďže prax Komisie podporuje priame porovnanie so ziskovosťou príbuzných odvetví na základe dostupných oficiálnych alebo súkromných zdrojov údajov, ktoré sa vo všeobecnosti uznávajú ako plne reprezentatívne.

3.7. Hoci stimuly na zvyšovanie efektívnosti nie sú dostatočne vymedzené, zohľadňujú sa v článku 5 ods. 6, a preto si vyžadujú ďalšie objasnenie, najmä pokiaľ ide o riešenie požiadavky na delbu ziskov z efektívnosti produkcie medzi príslušným podnikom, členský štát a/alebo iných používateľov. EHSV žiada Komisiu, aby rozptýlila všetky pochybnosti o tom, ako vykladať túto požiadavku.

3.8. V článku 6 ods. 2 rozhodnutia sa stanovuje, že v prípade akejkoľvek nadmernej kompenzácie by sa príslušné parametre mali pre budúcnosť aktualizovať. Pokiaľ však náhrada nepresahuje 10 % priemernej ročnej sumy, možno túto náhradu preniesť do ďalšieho obdobia. Na zabezpečenie plného súladu by v uvedenom prípade nemalo dôjsť k aktualizácii parametrov, aby sa vyšlo z prehodeniu, ktoré by určeným poskytovateľom prinieslo právnu neistotu v prípadoch, ktoré nemajú vplyv na hospodársku súťaž. EHSV odporúča, aby Komisia zabezpečila pružnejší prístup k menšiemu prekročovaniu prahových hodnôt, ktoré nepresahuje 10 % priemernej ročnej náhrady, a to jeho oslobodením od aktualizácie príslušných parametrov.

3.9. Malo by sa zamedziť akémukoľvek diskriminačnému zaobchádzaniu s miestnymi a regionálnymi orgánmi, a tým aj so službami všeobecného hospodárskeho záujmu, ktoré sa na týchto úrovniach poskytujú. V súčasnosti musia miestne a regionálne orgány predkladať svoje žiadosti, odpovede a pochybnosti úradnou cestou v rámci svojho členského štátu, keďže len týmto spôsobom sa dá zapojiť do formálneho dialógu o ustanoveniach štátnej pomoci s Komisiou. Informácie vydávané miestnymi a regionálnymi orgánmi, ktorú sú určené Komisii, teda musí prijímať príslušný členský štát. EHSV preto vyzýva Komisiu, aby nadviazala štruktúrovanejší dialóg s miestnymi a regionálnymi orgánmi o postupoch a otázkach týkajúcich sa štátnej pomoci. Pravidlá a požiadavky týkajúce sa štátnej pomoci by sa tiež mali prispôsobiť osobitným potrebám a prostriedkom, ktoré majú regionálne a miestne orgány k dispozícii, čím by sa zabezpečilo spravodlivé a rovnaké zaobchádzanie v praxi.

4. Objasnenie podmienok zlučiteľnosti v súlade s príslušným rámcom

4.1. V príslušnom rámci sa podrobne stanovujú rôzne požiadavky na zabezpečenie zlučiteľnosti v súlade s článkom 106 ods. 2 ZFEÚ a s príslušnou judikatúrou, ktorá ju vykladá. Hoci poskytuje dostatočné vysvetlenie kritérií, ktoré uplatňuje Komisia, často sa v ňom zaujíma príliš opatrný postoj, ktorý vytvára zbytočné problémy a určitý stupeň neistoty. Z praxe Komisie vyplýva, že takéto ťažkosti sa v mnohých oblastiach podarilo prekonať vďaka uplatňovaniu pragmatického výkladu tohto rámca. Uvedenie osobitných odkazov na tieto riešenia by zvýšilo právnu istotu a účinne by posilnilo rovnaké zaobchádzanie, pričom by sa zároveň zachovala zásada, že každý prípad by sa mal skúmať na základe svojej skutkovej podstaty. EHSV preto odporúča Komisii, aby bližšie spresnila alternatívne spôsoby plnenia tejto požiadavky, ktoré sa už značne využívajú v jej praxi. Takéto objasnenie by rozptýlilo mnohé pochybnosti, ktorým príslušné orgány a poskytovatelia v súčasnosti čelia.

4.2. Podľa zmluvy patrí poverovanie plnením verejného poslania a jeho vymedzenie do základnej právomoci členského štátu. Odkazy uvedené v bode 13 príslušného rámca na podmienky, ktoré by mali služby všeobecného záujmu resp. služby vo verejnom záujme spĺňať, teda môžu slúžiť len ako užitočné usmernenie. Zahrnutie týchto odkazov však môže vyvolať oprávnené obavy súvisiace s potenciálnym obmedzením právomocí členských štátov. Je totiž na členských štátoch, aby vo verejnom záujme rozhodovali o normách „kvality, bezpečnosti, dostupnosti, rovnakého zaobchádzania, presadzovania všeobecného prístupu a práv užívateľov“, ktoré by mala spĺňať každá základná služba bez ohľadu na jej trhové pokrytie

alebo poslanie. V súlade s tým majú členské štáty aj právomoc rozhodovať o tom, či si zabezpečenie týchto noriem vyžaduje SVHZ/službu vo verejnom záujme. Hoci majú trhové podmienky veľký význam, nemôžu prevažovať ani obmedzovať schopnosť príslušných orgánov brániť verejný záujem. EHSV preto navrhuje, aby tu Komisia obmedzila jej opatrenia na odkaz na svoje usmerňujúce oznámenie, ktorým sa obmedzuje rozsah pôsobnosti jej posúdenia na kontrolu potenciálnej existencie zjavného pochybenia, čo je vec, ktorá napokon patrí do právomoci Súdneho dvora.

4.3. V bode 14 príslušného rámca sa kladú prehnané podmienky na právomoci členských štátov, pokiaľ ide o udeľovanie verejnoprávneho poslanca, keďže sa od nich vyžaduje, aby vykonávali verejné konzultácie s cieľom zohľadniť záujmy používateľov a poskytovateľov, čím sa zasahuje do vnútroštátnych právomocí, ktoré nepatria do kompetencie Komisie. Keďže príslušné orgány vždy venujú náležitú pozornosť záujmom zainteresovaných strán, nútenie ich k tomu, aby odôvodňovali potrebu verejnoprávneho poslanca a vykonávali verejné konzultácie, prípadne zavádzanie alternatívnych nástrojov, je sotva v súlade s ustanoveniami a zásadami zmluvy. Z praxe Komisie vyplýva, že tomuto pravidlu venuje len obmedzenú pozornosť, najmä ak členské štáty čelia pri jeho presadzovaní prekážkam. EHSV preto navrhuje, aby Komisia prepracovala tento bod tak, aby sa vyhýbal povinným požiadavkám, ktoré by mohli narúšať vnútroštátne zákonodarné postupy, čo by vytváralo zbytočné problémy.

4.4. Požiadavka uvedená v bode 19 príslušného rámca, aby boli poverenia v súlade s pravidlami Únie v oblasti verejného obstarávania, neberie do úvahy skutočnosť, že sekundárne právne predpisy v tejto oblasti prešli po prijatí balíka o verejnom obstarávaní z roku 2014 dôkladným preskúmaním. Smernica o verejnom obstarávaní sa podľa svojho článku 1 ods. 2 vzťahuje len na nadobúdanie verejnými obstarávateľmi a nemôže zavádzať záväzný režim pre SVHZ, keďže sa týkajú úloh, ktoré podnik vykonáva v mene príslušného orgánu. Akákoľvek požiadavka podľa predpisov o verejnom obstarávaní by teda bola v rozpore s jej riadiacou smernicou. Balík o verejnom obstarávaní z roku 2014 po prvý raz upravuje aj koncesie. Bolo by však veľmi zavádzajúce usudzovať, že na SVHZ by sa mohol vzťahovať tento režim: koncesie naznačujú, že príslušné orgány podnikajú na seba po udelení koncesie preberajú všetko riziko, čo je v ostrom kontraste so SVHZ, kde príslušné orgány pokrývajú mimoriadne náklady vznikajúce pri plnení služby, čím sa riziko minimalizuje. Tento režim by sa uplatňoval len vtedy, keby sa príslušný orgán rozhodol uplatniť na SVHZ koncesné zaobchádzanie, ale v takýchto prípadoch by neexistoval žiadny prvok pomoci, keďže všetko riziko by znášal určený poskytovateľ. Na SVHZ by sa teda nevzťahovali obstarávacie ani koncesné pravidlá. Z právneho hľadiska môže príslušný rámec vyzývať členské štáty len k tomu, aby v prípade potreby uplatňovali pri výbere poskytovateľov, najmä tých súkromných, zásady transparentnosti a rovnakého zaobchádzania, bez záväznej povinnosti dodržiavať túto požiadavku. EHSV preto žiada Komisiu, aby zrevidovala bod 19 príslušného rámca s cieľom náležite zohľadniť nové právne požiadavky, pokiaľ ide o obstarávanie a koncesie.

4.5. Hoci sa v bode 22 príslušného rámca stanovuje, že výšku náhrady možno stanoviť buď na základe očakávaných nákladov a príjmov, alebo na základe skutočne vzniknutých nákladov a skutočne dosiahnutých príjmov, v praxi Komisie sa až príliš často vyžaduje, aby sa výška náhrady stanovila *ex ante*. Takáto metóda výpočtu, ktorá príslušným orgánom bráni v poskytovaní náhrady *ex post* podľa skutočných čistých nákladov, pôsobí ako nenáležité zasahovanie, ktoré by mohlo viesť k neriešiteľným problémom, keďže v prípade, keby sumy *ex ante* nedokázali pokryť čisté náklady, by poskytovateľ čelil neustálemu nedostatočnému financovaniu. Okrem toho, keby príslušný orgán poskytol dodatočnú podporu na vyplnenie tejto medzery, v zásade by čelil potenciálnym sankciám za porušenie podmienok stanovených v rozhodnutí o schválení. Prax Komisie túto nekonzistentnosť značne prehliada s výnimkou prípadov, keď na tento problém upozornil žiadateľ. Hoci sa stanovenie metodiky výpočtu náhrady *ex ante* zdá ako náležité, následné predbežné sumy by nemali mať záväzný charakter. K výpočtu čistých nákladov a zodpovedajúcej náhrady môže dôjsť až po tom, ako sú k dispozícii celoročné výsledky. EHSV preto vyzýva Komisiu, aby zabezpečila plnú konzistentnosť a súlad s druhým kritériom vo veci Altmark na základe spojenia metodológie *ex ante* s plným využívaním výpočtu čistých nákladov *ex post*, pokiaľ príslušný orgán nedáva prednosť stanoveniu náhrady v podobe jednorazovej platby v čase poverenia.

4.6. Metóda čistých ušetrených nákladov na výpočet náhrady vychádza z predpokladu, že v prípade absencie záväzku služieb vo verejnom záujme by určený poskytovateľ obmedzil svoje činnosti a zamerlal by sa na maximalizáciu príjmov. Konvenčná metóda čistých ušetrených nákladov by znamenala, že poskytovateľ by prerušil všetky stratové činnosti. Rozdiel medzi týmto alternatívnym scenárom a skutočnými výsledkami poskytovateľa služieb určuje výšku náhrady. Komisia nedávno obhajovala prístup vychádzajúci z nákladov na dosiahnutie ziskovosti, kde by alternatívnym riešením bolo prerušenie činností, ktoré podniku bránia v maximalizácii jeho výsledkov. Náhrada tak pokrýva nielen dodatočné náklady na SVHZ, ale aj menej efektívne činnosti, aj keď sú ziskové. S cieľom znížiť kompenzačné platby Komisia vyžaduje, aby sa trhové a nemateriálne zvýhodnenia, ktoré poskytovateľ využíva, odpočítali od výšky náhrady. Uprednostňovanie prístupu vychádzajúceho z nákladov na dosiahnutie ziskovosti *de facto* vedie k odchýlkam vo vykonávaní jednotnej zásady, čím sa

ohrozuje právna istota. EHSV odporúča, aby Komisia podporila oba prístupy a aby k nim poskytla ďalšie usmernenie v príslušnom rámci, ktorý v súčasnosti neobsahuje takmer žiadnu zmienku o tom, ako stanoviť príslušné alternatívy.

4.7. Metóda pridelovania nákladov sa zdá byť tou najvhodnejšou pre väčšinu SVHZ, keďže jej výpočet vychádza z rozdielu medzi nákladmi na plnenie záväzku služieb vo verejnom záujme a zodpovedajúcimi príjmami. Členské štáty, ktoré chcú použiť túto metódu, však musia zdôvodniť odmietnutie prístupu vychádzajúceho z čistých ušetrených nákladov, ktorý sa inak považuje za povinný. Keďže prístup vychádzajúci z čistých ušetrených nákladov zahŕňa zložitú a nákladnú analýzu a často sú potrebné externé poradenské služby, EHSV odporúča, aby Komisia uznala túto metódu za plne platnú a rovnocennú prístupu vychádzajúceho z čistých ušetrených nákladov s výnimkou osobitných činností, ako sú napríklad poštové služby, pri ktorých je táto metodika v súlade s treťou smernicou o poštových službách povinná.

4.8. Bod 32 príslušného rámca týkajúci sa príjmov právom zahŕňa nadmerný zisk pochádzajúci z osobitných alebo výhradných práv. V rámci nedávnej praxe to však zahŕňalo zisk z univerzálneho poskytovania, aj keď nevychádzal z takýchto práv, čo viedlo k zavádzajúcim hodnoteniam. Treba zdôrazniť, že univerzálne pokrytie naznačuje určité znevýhodnenie, pretože určený poskytovateľ je viazaný poskytovať službu na danom území bez ohľadu na vzniknuté náklady. Keby mal teda poskytovateľ vykonávať túto službu na základe ziskovosti, dochádzalo by k porušovaniu zásad stanovených v zmluve, ak by sa z tohto prebytku mali povinne financovať iné, stratové záväzky vyplývajúce zo služieb vo verejnom záujme. EHSV preto žiada Komisiu, aby tento bod objasnila a rozlišovala medzi osobitnými alebo výlučnými právami zahŕňajúcimi isté zvýhodnenie, ktoré by sa malo zohľadniť pri financovaní záväzkov vyplývajúcich zo služieb vo verejnom záujme, a všeobecným pokrytím, ktoré zahŕňa isté znevýhodnenie pre určeného poskytovateľa.

4.9. Primeraný zisk, ako sa predpokladá v príslušnom rámci, prináša isté otázky, ktoré si vyžadujú ďalšie objasnenie. Hoci sa v príslušnom rámci obhajuje používanie vnútornej miery výnosu, uznáva sa tiež obťažnosť súvisiaca s uplatňovaním tejto metódy. V praxi totiž Komisia porovnáva firmy z rovnakého alebo súvisiaceho odvetvia pomocou štandardných kritérií ziskovosti, ako sú rentabilita vlastného kapitálu alebo rentabilita tržieb. Nedostatočná istota v tejto otázke však vedie k rozdielnym výsledkom. EHSV preto navrhuje, aby Komisia uznávala všetky štandardné a osvedčené kritériá ziskovosti namiesto toho, aby stanovovala niektorú z nich za povinnú. EHSV žiada Komisiu, aby podrobnejšie objasnila normy ziskovosti a umožnila, aby sa používali rôzne normy namiesto toho, aby sa členským štátom predpísala len jedna konkrétna norma.

4.10. Požiadavka povinnej efektívnosti na základe bodov 39 až 46 príslušného rámca sa ukazuje ako hrozivá prekážka pre zainteresované strany, ako aj pre príslušné orgány. Keďže v príslušnom rámci sa neuvádza žiadny záchytný bod k tomu, ako vypočítavať stimuly na zvyšovanie efektívnosti, prax Komisie umožňuje veľmi odlišné hodnotenia, čím sa ohrozujú zásady právnej istoty a rovnakého zaobchádzania. EHSV preto žiada Komisiu, aby bližšie objasnila alternatívne spôsoby výpočtu týchto stimulov, ktorých používanie by vzhľadom na súvisiacu zložitú nemalo byť záväzné.

V Bruseli 6. júla 2017

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Georges DASSIS

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Dôsledky digitalizácie a robotizácie dopravy na tvorbu politík EÚ**(stanovisko z vlastnej iniciatívy)**

(2017/C 345/08)

Spravodajkyňa: **Tellervo KYLÄ-HARAKKA-RUONALA**

Rozhodnutie plenárneho zhromaždenia	26/01/2017
Právny základ	článok 29 ods. 2 rokovacieho poriadku stanovisko z vlastnej iniciatívy
Príslušná sekcia	sekcia pre dopravu, energetiku, infraštruktúru a informačnú spoločnosť
Prijaté v sekcii	14/06/2017
Prijaté v pléne	05/07/2017
Plenárne zasadnutie č.	527
Výsledok hlasovania (za/proti/zdržalo sa)	157/0/2

1. Závery a odporúčania

1.1. Digitalizácia a robotizácia v oblasti mobility osôb a prepravy tovaru prinášajú spoločnosti niekoľko potenciálnych výhod, ako je lepšia dostupnosť a pohodlie pre cestujúcich, efektívnosť a produktivita v oblasti logistiky, vyššia bezpečnosť dopravy a zníženie emisií. Zároveň existujú obavy z hľadiska bezpečnosti, zabezpečenia, súkromia, práce a životného prostredia.

1.2. Hoci technológie ponúkajú nekonečné možnosti, pokrok sa nesmie zamerať výlučne na technológie, ale jeho cieľom musí byť aj vytváranie pridanej hodnoty pre spoločnosť. Nevyhnutná je preto politická diskusia spolu s riadnym zapojením občianskej spoločnosti do procesov plánovania dopravy, najmä vo veľkých mestských oblastiach.

1.3. Realizácia digitálnej dopravy si vyžaduje riešenia pre existujúce problémové miesta, ako aj integrované investície do siete TEN-T v dopravných, energetických a telekomunikačných systémoch vrátane zavedenia technológie 5G. Finančné nástroje EÚ, ako je napríklad Nástroj na prepájanie Európy, Európsky fond pre strategické investície a program Horizont 2020 by tieto iniciatívy mali podporovať.

1.4. Digitalizácia a robotizácia dopravy poskytujú odvetviám výroby a služieb vrátane MSP nové obchodné možnosti a mohli by byť oblasťou, v ktorej si EÚ vybuduje konkurenčnú výhodu. Európsky hospodársky a sociálny výbor (ďalej len „EHSV“) preto vyzýva, aby sa vytvorilo priaznivé a stimulujúce podnikateľské prostredie, ktorého súčasťou bude aj otvorenosť voči novým modelom podnikania a podporovanie rozvoja európskych digitálnych platforiem.

1.5. Digitalizácia a robotizácia dopravy prinesú hlboké zmeny z hľadiska charakteru práce a dopytu po kvalifikáciách. EHSV zdôrazňuje, že je dôležité, aby sa uvedené štrukturálne zmeny riešili podporovaním spravodlivého a hladkého prechodu a riešením nedostatku kvalifikovanej pracovnej sily spolu s náležitým monitorovacím procesom. Sociálny dialóg a konzultácie so zamestnancami a ich informovanie zohrávajú v procese prechodu kľúčovú úlohu. Členské štáty takisto musia prispôsobiť svoje vzdelávacie systémy tak, aby reagovali na nový dopyt po kvalifikáciách.

1.6. Digitalizácia a robotizácia dopravy si vyžadujú primeranú dostupnosť, prístupnosť a voľný pohyb údajov. Zároveň treba zabezpečiť náležitú ochranu údajov. Súčasťou odpovede na nový vývoj musí byť aj zvyšovanie kapacít kybernetickej bezpečnosti a riešenie otázok zodpovednosti.

1.7. EHSV zdôrazňuje intermodálnu povahu digitálnej dopravy, ktorá sa týka samotného základu dopravnej stratégie EÚ. Predpokladá takisto úzke prepojenie s inými oblasťami politiky, ako sú oblasti súvisiace s jednotným digitálnym trhom, energetikou, priemyselným rozvojom, inováciami a kvalifikáciami. Vzhľadom na to, že ciele a požiadavky v oblasti zmierňovania zmeny klímy sú jedným z faktorov digitálnej dopravy, existuje v tomto ohľade úzky vzťah s environmentálnou udržateľnosťou.

2. Súvislosti a súčasné trendy

2.1. Digitalizácia sa rozširuje do všetkých oblastí hospodárstva a spoločnosti, pričom doprava je oblasť, ktorá sa často uvádza ako príklad. Účelom tohto stanoviska z vlastnej iniciatívy je zanalyzovať vývoj a dôsledky digitalizácie a robotizácie dopravy z hľadiska spoločnosti ako celku vrátane podnikov, pracovníkov, spotrebiteľov a občanov vo všeobecnosti a prezentovať názory EHSV na to, ako by sa mal tento vývoj zohľadniť pri tvorbe politik EÚ s cieľom využiť možnosti a riadnym spôsobom riadiť riziká.

2.2. Významný vývoj už bol zaznamenaný na trhoch, ako aj v rôznych oblastiach politiky na vnútroštátnej úrovni a na úrovni EÚ. EHSV sa zaoberal touto témou napríklad aj vo svojich stanoviskách o budúcnosti automobilového priemyslu ⁽¹⁾, o európskej stratégii pre kooperatívne inteligentné dopravné systémy – C-ITS ⁽²⁾ a umelej inteligencii ⁽³⁾.

2.3. Digitalizácia dopravy má niekoľko foriem. Vozidlá, lietadlá a lode v súčasnosti už využívajú digitálne informácie mnohými spôsobmi vrátane technológií a služieb podporujúcich riadenie vozidiel, riadenie vlakov doprav, riadenie leteckej dopravy a lodnej dopravy. Digitalizácia informácií o cestujúcich a tovare je ďalšou oblasťou každodenného používania. Okrem toho sa roboty bežne používajú pri terminálových operáciách v oblasti nákladnej logistiky.

2.4. Ďalšia automatizácia a robotizácia prináša nové možnosti v oblasti prepravy tovaru a osôb, ako aj rôznych druhov monitorovania a dozoru. Virtuálne roboty, t. j. softvérové roboty, zohrávajú v tomto ohľade ústrednú úlohu, lebo umožňujú intenzívnejšie používanie a prepojenie rôznych informačných systémov, vďaka čomu môžu tieto systémy fungovať ako jedna interoperabilná jednotka.

2.5. Automatizácia dopravy predpokladá vývoj dopravných prostriedkov schopných interakcie s ľuďmi, ako aj s infraštruktúrou a ďalšími vonkajšími systémami. Vozidlá bez vodiča a bezposádkové vozidlá, lode a systémy vzdušného priestoru, ktoré sú úplne autonómne, t. j. ktoré fungujú nezávisle, sú posledným krokom v tomto vývoji.

2.6. V súčasnosti vozidlá bez vodiča vyvíja niekoľko výrobcov automobilov a testujú sa v praxi. V mnohých mestách už bolo zavedené metro bez vodiča a testujú sa autobusy a nákladné vozidlá bez vodiča. Využívanie bezpilotných leteckých systémov alebo drónov rýchlo stúpa a vyvíjajú sa dokonca lode na diaľkové ovládanie a autonómne lode. Okrem vozidiel, lietadiel a lodí sa skúmajú nové druhy riešení v oblasti infraštruktúry a systémov riadenia dopravy.

2.7. Hoci sa prijímajú kroky smerom k autonómnej a bezposádkovej doprave, základné štruktúry sú stále založené na ľuďoch ako na hlavných aktéroch. Najvýraznejšie dôsledky budú viditeľné vtedy, keď sa plne autonómna a bezposádková doprava stane realitou. Prognózy o tom, kedy sa to stane, sa výrazne líšia. Je však dôležité pripraviť sa na budúcnosť a včas prijať potrebné rozhodnutia.

⁽¹⁾ Informačná správa poradnej komisie EHSV pre priemyselné zmeny (CCMI) na tému *Automobilový priemysel*, CCMI/148, prijatá v komisii CCMI 30. januára 2017.

⁽²⁾ Stanovisko EHSV na tému *Kooperatívne inteligentné dopravné systémy*, TEN/621 (zatiaľ nezverejnené v úradnom vestníku).

⁽³⁾ Stanovisko EHSV na tému *Umelá inteligencia*, INT/806 (zatiaľ nezverejnené v úradnom vestníku).

2.8. Digitalizácia takisto umožňuje cestujúcim a iným používateľom dopravy využívať prostredníctvom digitálnych platforiem mobilitu ako nový druh služieb.

2.9. Za prebiehajúcim vývojom digitalizovanej mobility ako služby je snaha lepšie reagovať na dopyt na trhu prostredníctvom spojenia rezervačných, nákupných a platobných systémov dopravných reťazcov a poskytovania informácií v reálnom čase o cestovných poriadkoch, počasi a dopravných podmienkach, ako aj o dostupnej dopravnej kapacite a riešeníach. Mobilita ako služba je teda používateľovo digitalizované dopravné rozhranie. Súčasne sa zameriava na optimalizáciu využitia dopravnej kapacity.

2.10. Rýchly vývoj technológie, ako sú napríklad veľké dáta, *cloud computing*, mobilné siete 5G, senzory, robotika a umelá inteligencia – najmä so svojimi schopnosťami učiť sa, ako je strojové učenie a tzv. *deep learning* – je kľúčovým faktorom umožňujúcim rozvoj digitálnej a automatizovanej dopravy.

2.11. Je však zrejmé, že úspech sa nedosiahne, pokiaľ sa bude pokrok orientovať výlučne na technológie. V ideálnom prípade by mal vývoj vychádzať z dopytu spoločnosti. Na druhej strane je pre občanov často zložité vidieť možnosti, ktoré nový vývoj ponúka.

3. Dôsledky pre dopravný systém

3.1. Digitálny vývoj vytvára podmienky pre intermodalitu, a tak prispieva k systémovému prístupu v oblasti dopravy. Znamená to takisto, že dopravný systém má okrem tradičnej infraštruktúry aj niekoľko nových prvkov.

3.2. Základ systému však naďalej zostáva rovnaký: cesty, železnice, prístavy a letiská. Okrem týchto základných prvkov je potrebná vyspelá digitálna infraštruktúra zahŕňajúca mapovacie a lokalizačné systémy, rôzne druhy senzorov na generovanie údajov, hardvér a softvér na spracúvanie údajov a mobilné a širokopásmové pripojenia na distribúciu údajov. Automatizované systémy riadenia a kontroly dopravy sú takisto súčasťou digitálnej infraštruktúry.

3.3. Keďže digitálna a digitalizovaná infraštruktúra si vyžaduje elektrickú energiu a vzhľadom na interakciu medzi inteligentnými elektrickými sieťami a elektrickými vozidlami je infraštruktúra elektrických sietí takisto kľúčovým prvkom dopravného systému. Nové služby a infraštruktúra sú potrebné na umožnenie prístupu k informáciám o doprave a na rezerváciu a platbu služieb mobility. Systém je preto prepojený rôznymi druhmi digitálnych prvkov od fyzickej infraštruktúry až po fyzické dopravné služby.

3.4. Napriek rýchlemu vývoju stále existuje niekoľko prekážok, ktoré bránia pokroku smerom k digitálnym dopravným systémom, čo treba vyriešiť. Ide napríklad o nedostatky v dostupnosti a prístupnosti údajov, nedostatok rýchlych internetových pripojení a technické obmedzenia týkajúce sa senzorov a lokalizácie v reálnom čase.

3.5. EHSV žiada, aby sa investovalo do technológií a infraštruktúry, na ktorých možno vybudovať digitálnu dopravu, a to najmä do systémov riadenia a kontroly dopravy. SESAR (Výskum manažmentu letovej prevádzky jednotného európskeho neba) a ERTMS (Európsky systém riadenia železničnej dopravy) sú projekty už v pokročilom štádiu vývoja, avšak chýbajú im značné finančné zdroje. VTMS (monitorovací a informačný systém pre lodnú dopravu) a C-ITS je naďalej potrebné vyvíjať. Okrem toho sa v rámci základnej siete TEN-T musia sprístupniť 5G spojenia. V rámci finančných nástrojoch EÚ, ako je napríklad Nástroj na prepájanie Európy, Európsky fond pre strategické investície a program Horizont 2020 by sa mali tieto iniciatívy uprednostňovať.

3.6. Interoperabilita digitálnych systémov je takisto potrebná na umožnenie cezhraničného prepojenia na domácom i medzinárodnom trhu. EÚ by sa mala usilovať o to, aby sa v tejto oblasti dostala na popredné miesto a stala sa vedúcou autoritou v stanovovaní noriem.

3.7. EHSV zdôrazňuje, že digitalizáciou sa potreba investícií do základnej dopravnej infraštruktúry neodstráni, hoci sa ňou optimalizuje používanie existujúcej kapacity. Okrem toho sa počas prechodného obdobia čiastočne automatizované a plne autonómne vozidlá a plavidlá pohybujú spoločne, čo sa musí zohľadniť v cestnej a námornej infraštruktúre. Nové výzvy sa objavili aj v letectve v dôsledku zavedenia drónov.

3.8. EHSV podporuje vývoj systémov riadenia dopravy a spoločných pravidiel pre dróny na úrovni EÚ a na medzinárodnej úrovni v rámci Medzinárodnej organizácie civilného letectva (ICAO). Okrem toho je potrebné vypracovať predpisy v rámci Medzinárodnej námornej organizácie (IMO), aby sa umožnil vývoj a zavedenie diaľkovo ovládanej a autonómnej námornej dopravy, a to aj v prístavoch.

4. Dôsledky pre podnikanie a inovácie

4.1. Digitalizácia a robotizácia prinášajú zvýšenú efektívnosť, produktivitu a bezpečnosť v oblasti nákladnej dopravy a logistiky. Nové obchodné možnosti sa objavujú aj v odvetviach výroby a služieb, pokiaľ ide o automatizáciu a robotiku, služby pre mobilitu občanov, riešenia pre efektívnejšiu logistiku alebo digitalizáciu celého dopravného systému. To platí pre veľké spoločnosti, ako aj pre malé a stredné podniky vrátane začínajúcich podnikov.

4.2. Keďže spoločnosti EÚ sú lídrami v mnohých oblastiach súvisiacich s digitálnou dopravou, mohlo by ísť o oblasť, v ktorej by sa mohla rozvíjať konkurenčná výhoda. Vzhľadom na to, že v súvislosti s digitálnou a autonómnou dopravou bol významný vývoj zaznamenaný mimo EÚ, musí aj EÚ zintenzívniť úsilie v oblastiach inovácií, infraštruktúry a dokončenia jednotného trhu vrátane prispôsobenia právneho rámca novým operačným podmienkam.

4.3. Potrebná je aj otvorenosť v prístupe k rozvoju a zavedeniu nových druhov obchodných modelov založených na digitálnych platformách. V záujme urýchlenia vytvorenia európskych platforiem sa musia vytvoriť podmienky, ktoré ich umožňujú a podporujú, a regulačný rámec musí podnikom poskytovať rovnaké podmienky.

4.4. Digitalizácia a robotizácia dopravy sú primárne založené na správe údajov, tak ako je to v každom inom sektore. Z obchodného hľadiska sa údaje môžu považovať za výrobný faktor alebo surovinu, ktorá sa má spracovať a zdokonaľiť, aby vytvorila pridanú hodnotu. Na tento účel je nevyhnutný voľný pohyb údajov. EHSV preto vyzýva na účinné riešenia, ktorými sa odstránia problémy súvisiace s prístupnosťou, interoperabilitou a prenosom údajov a zároveň sa zabezpečí primeraná ochrana údajov a súkromia.

4.5. EHSV považuje za dôležité otvoriť a uľahčiť prístup všetkých používateľov k hromadným údajom týkajúcim sa dopravy a infraštruktúry vytvoreným verejným sektorom. Okrem toho sú potrebné vysvetlenia a predpisy týkajúce sa riadenia neosobných údajov, najmä údajov vytvorených senzormi a inteligentnými zariadeniami. Pri posudzovaní otázok prístupnosti a opätovného použitia údajov je vhodné poznamenať, že konkurenčnú výhodu vo všeobecnosti prinášajú skôr nástroje, zdroje inovácií a pozícia na trhu, ktoré ju zlepšujú, než samotné údaje.

4.6. V záujme rozvoja a získavania skúseností v digitálnej a autonómnej doprave sa musí uľahčiť experimentovanie s novými technológiami a koncepciami a ich riadenie. To si vyžaduje funkčné inovačné a podnikateľské ekosystémy, primerané testovacie zariadenia a regulačný rámec, ktorý to umožní. EHSV vyzýva príslušné orgány, aby namiesto uplatňovania podrobných predpisov a požiadaviek brzdiacich rozvoj, prijali prístup, ktorým sa stimulujú inovácie.

5. Dôsledky pre zamestnanosť, prácu a kvalifikácie

5.1. Dôsledky digitalizácie a robotizácie dopravy na pracovnú silu sú zjavne rovnaké ako v iných oblastiach. Následkom nových koncepcií a procesov môže byť strata pracovných miest, zatiaľ čo vďaka novým produktom a službám sa môžu vytvoriť nové pracovné miesta.

5.2. Najvýznamnejšie zmeny sa môžu prejaviť v samotnom sektore dopravy a logistiky, ale dôsledky pre zamestnanosť možno pozorovať aj v súvisiacich výrobných odvetviach, ako aj v dodávateľských reťazcoch a regionálnych klastroch.

5.3. Pri zavádzaní bezposádkovej dopravy dôjde k poklesu dopytu po zamestnancoch v sektore dopravy. To isté platí aj pri dôsledkoch čoraz častejšieho používania robotiky na fyzickú prácu pri terminálových operáciách. Niektoré pracovné miesta možno nahradiť kontrolnými a monitorovacími úlohami, ale v priebehu času sa používanie týchto úloh môže takisto zmierniť. Súčasne sa možno vytvoria nové pracovné miesta v iných odvetviach, najmä v odvetviach súvisiacich s informačnými a komunikačnými technológiami, digitálnymi službami, elektronikou a robotikou. Navyše, zatiaľ čo fyzická práca a rutinné úlohy miznú, rola riešenia problémov a kreatívnych úloh narastá.

5.4. Zmena v úlohách znamená aj výraznú zmenu v dopyte po pracovných kvalifikáciách na trhu. Rastie dopyt po vysokokvalifikovaných kybernetických profesionáloch, ako sú vývojári softvéru. Na druhej strane sa zvyšuje potreba praktických zručností spojených s používaním robotiky a pôsobením v systémoch spolupráce medzi ľuďmi a robotmi. Okrem toho dôjde k rastu významu odborníkov so širokou škálou kompetencií.

5.5. EHSV zdôrazňuje, že je dôležité, aby sa tieto štrukturálne zmeny náležite riešili, a to tak, že sa vypracujú stratégie na zabezpečenie spravodlivého a hladkého prechodu, zníženie negatívnych sociálnych vplyvov a odstránenie nedostatku kvalifikovanej pracovnej sily spolu s náležitým monitorovaním pokroku. Sociálny dialóg a konzultácie so zamestnancami na všetkých úrovniach a ich informovanie zohrávajú v procese prechodu kľúčovú úlohu.

5.6. Existujú okamžité, ako aj dlhodobé potreby odbornej prípravy a vzdelávania. Členské štáty zohrávajú pri reagovaní na dopyt po nových kvalifikáciách rozhodujúcu úlohu tým, že prispôbujú svoje vzdelávacie systémy, pričom na európskej úrovni by sa mali vymieňať osvedčené postupy. Je potrebné dôrazne sa zamerať na vedu, technológiu, inžinierstvo a matematiku, a zároveň zohľadniť skutočnosť, že dopyt po vytváraní nových riešení si vyžaduje aj rozsiahle kompetencie vo vzdelávaní v oblasti umenia a spoločenských vied.

6. Dôsledky pre bezpečnosť, zabezpečenie a súkromie

6.1. Zdá sa, že väčšina občanov si neuvedomuje rôzne možnosti, ktoré ponúka digitalizácia a robotizácia napríklad z hľadiska prístupnosti a uľahčenia mobility, pričom vnímanie bezpečnosti, zabezpečenia a ochrany súkromia sa ukazujú byť hlavnými obavami. Potrebných je viac poznatkov a sprostredkovanie kladných a záporných stránok, ako aj náležité zapojenie občianskej spoločnosti do procesov plánovania dopravy na miestnej úrovni, a to najmä vo veľkých mestských oblastiach.

6.2. Pokročilou automatizáciou sa samozrejme zvyšuje bezpečnosť dopravy z dôvodu menej častého zlyhania ľudského faktora. Na druhej strane môžu vzniknúť nové bezpečnostné riziká vzhľadom na obmedzené schopnosti senzorov rozpoznávať tvar, potenciálnu poruchu zariadení, narušenia internetu a nové typy chýb ľudského faktora, ako sú napríklad softvérové chyby. Čistý účinok sa však považuje za jednoznačne pozitívny.

6.3. Vzhľadom na rastúce obavy týkajúce sa kybernetickej bezpečnosti sa to stane jedným z kľúčových prvkov bezpečnosti dopravy. Kybernetická bezpečnosť zahŕňa vozidlá, lietadlá a lode, ale aj infraštruktúru, ktorá ich podporuje, riadi a kontroluje.

6.4. So zavedením a nasadením bezposádkovej a autonómnej dopravy takisto súvisí otázka dopravných predpisov, najmä tých, ktoré sa týkajú etických aspektov. Keďže doprava plní cezhraničnú funkciu, na vnútornom trhu by sa mali harmonizovať dopravné predpisy na účely ďalšej harmonizácie na medzinárodnej úrovni.

6.5. Pri plne autonómnej doprave vznikajú aj nové otázky týkajúce sa zodpovednosti. Prejavuje sa to aj vo vývoji poisťných systémov. Hlavnou výzvou môže byť faktické stanovenie zodpovednosti v prípade nehody vzhľadom na úlohu digitálnych systémov a zapojenie viacerých aktérov, ako sú výrobcovia a vlastníci vozidiel, a manažérov infraštruktúry. To si môže vyžadovať rozšírenie uchovávaní údajov, aby sa určili okolnosti nehody. EHSV preto vyzýva Komisiu, aby preskúmala možné rámce zberu údajov a požiadavky na účely určenia zodpovednosti s prihliadnutím na potrebu ochrany súkromia.

6.6. Pokiaľ ide o súkromie a rastúce potreby údajov, ľudia majú obavy, či nie sú nepretržite monitorovaní. Použitie rozpoznávania tvaru takisto vyvoláva obavy týkajúce sa ochrany osobných údajov. Pokiaľ ide o ochranu osobných údajov, všeobecné nariadenie o ochrane údajov sa bude uplatňovať od roku 2018 s cieľom poskytnúť jednotný súbor predpisov pre celú EÚ. EHSV poukázal na dôležitosť ochrany súkromia a údajov vo svojich predchádzajúcich stanoviskách a zdôrazňuje, že údaje by sa mali používať len na účely súvisiace s prevádzkou systému a nemali by sa uchovávať na iné účely.

7. Dôsledky pre klímu a životné prostredie

7.1. Vplyv dopravy na klímu a životné prostredie závisí od mnohých faktorov. Zlepšenie energetickej účinnosti vozidiel, lietadiel a lodí je jedným z kľúčových opatrení na zníženie emisií. Energetická účinnosť vo všeobecnosti úzko súvisí s automatizáciou funkčných a kontrolných systémov.

7.2. Nahradenie fosílnych palív nízkouhlíkovými palivami, elektrickou energiou alebo vodíkom je ďalším kľúčovým spôsobom zníženia emisií. Hoci je zavádzanie elektrických vozidiel a inteligentných elektrických sietí samostatným procesom, je úzko spojené s automatizáciou dopravy.

7.3. Pri znižovaní emisií zohrávajú významnú úlohu aj opatrenia, ktoré zvyšujú plynulosť premávky. Digitalizácia a automatizácia umožňujú plynulú dopravu a efektívne multimodálne dopravné reťazce. To znamená vyššiu efektívnosť dopravy, vyššiu energetickú účinnosť, nižšiu spotrebu paliva a nižšie emisie. Z tohto dôvodu je mimoriadne dôležitá vysokokvalitná infraštruktúra a bezproblémové hraničné priechody. Na potrebu a plynulosť premávky má okrem toho vplyv aj využívanie pôdy a územné plánovanie.

7.4. Vplyvy na životné prostredie sa netýkajú len samotnej dopravy, ale aj životného cyklu vozidiel, lietadiel a lodí od výroby až po skončenie životnosti. Relokalizácia výroby a zavádzanie obehového hospodárstva sú javy, ktoré prispievajú k zníženiu vplyvov na životný cyklus.

7.5. Autonómna doprava môže vzhľadom na zvýšené pohodlie cestujúcich viesť k intenzívnejšiemu používaniu osobných automobilov. Na druhej strane spoločné používanie automobilov (*car-sharing*) spolu s používaním verejnej dopravy má znížiť objem súkromných automobilov. V budúcnosti mobility preto rozhodujúcu úlohu zohrávajú preferencie spotrebiteľa. Možno ich ovplyvniť prostredníctvom poskytovania ľahko dostupných zariadení na plánovanie ciest, ktoré ľudí povzbudia k tomu, aby prijímali rozhodnutia šetrné k životnému prostrediu. V správaní spotrebiteľa zohrávajú úlohu aj vhodné cenové stimuly.

V Bruseli 5. júla 2017

Prededa
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Georges DASSIS

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Vonkajší rozmer sociálneho hospodárstva**(stanovisko z vlastnej iniciatívy)**

(2017/C 345/09)

Spravodajca: **Miguel Ángel CABRA DE LUNA**

Rozhodnutie plenárneho zhromaždenia	22/09/2016
Právny základ	článok 29 ods. 2 rokovacieho poriadku stanovisko z vlastnej iniciatívy
Príslušná sekcia	REX
Prijaté v sekcii	08/06/2017
Prijaté v pléne	05/07/2017
Plenárne zasadnutie č.	527
Výsledok hlasovania (za/proti/zdržalo sa)	129/1/4

1. Závbery a odporúčania

1.1. Sociálne hospodárstvo je významným aktérom, ktorý prispieva k dosiahnutiu cieľov všetkých európskych politík s vonkajším rozmerom: zahraničná a bezpečnostná politika, obchodná politika, susedská politika, politika v oblasti zmeny klímy, rozvojovej spolupráce a udržateľného rozvoja. Chýbajúce vhodné regulačné prostredie na európskej aj vnútroštátnej úrovni však bráni tomu, aby tento sektor mohol rozvinúť svoj plný potenciál a maximalizovať jeho vplyv.

1.2. Nástroj partnerstva⁽¹⁾ pre spoluprácu s tretími krajinami, ktorý sa zameriava na rozvinuté a rozvojové krajiny, môže predstavovať príležitosť pre sociálne hospodárstvo Európskej únie (EÚ) v rámci procesu jeho internacionalizácie prostredníctvom stimulácie konkurencieschopnosti, inovácií a výskumu.

1.3. EÚ zohráva dôležitú úlohu v boji za odstránenie chudoby a v podnecovaní hospodárskeho a sociálneho rozvoja na celom svete, čo sa odráža aj v programe EÚ na obdobie po roku 2015 a v prijatí programu Organizácie Spojených národov (OSN) pre trvalo udržateľný rozvoj do roku 2030.

1.4. Európsky hospodársky a sociálny výbor (EHSV) víta, že Rada v rámci programu po roku 2015 prikladá význam sociálnemu hospodárstvu z hľadiska vytvárania pracovných miest a trvalo udržateľného rozvoja, čím sa otvárajú nové možnosti pre rozvoj sociálneho hospodárstva v rámci vonkajšieho rozmeru (bod 43 programu po roku 2015). Zároveň však vyjadruje poľutovanie nad tým, že Komisia nezahrnula sociálne hospodárstvo do svojho návrhu nového konsenzu o rozvoji.

1.5. Vzhľadom na úspechy podnikov, ktoré vidno v rôznych krajinách mimo EÚ, možno konštatovať, že sociálne hospodárstvo vo svojich rôznych podnikateľských podobách je viditeľne prítomné v každodennom živote a v produktívnych činnostiach vo veľkých častiach Afriky, Ameriky a Ázie a jednoznačne prispieva k zlepšeniu životných a pracovných podmienok miliónov ľudí.

⁽¹⁾ Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 234/2014 z 11. marca 2014.

1.6. Spomedzi rôznych podnikateľských foriem sociálneho hospodárstva, ktoré sa dajú nájsť v spomínaných oblastiach, vynikajú okrem iných družstvá a vzájomné spoločnosti, z ktorých mnohé aktívne pôsobia v poľnohospodárskej výrobe, v oblastiach financií a mikrofinancií, dodávok čistej vody, bývania, zamestnávania osôb so zdravotným postihnutím, odstraňovania neformálnej práce prostredníctvom iniciatív kolektívneho podnikania v sociálnom hospodárstve, zamestnávania mladých ľudí a emancipácie žien, ktoré zohrávajú čoraz dôležitejšiu úlohu v rámci produktívnej činnosti družstiev a vzájomných spoločností.

1.7. Popri družstvách, spoločnostiach vzájomnej pomoci a iných podobných podnikoch sociálneho hospodárstva, ktoré majú podobu združení, je dôležitá funkcia neziskových subjektov, združení a nadácií známych pod názvom mimovládne organizácie, ktoré sú všetky neoddeliteľnou súčasťou sociálneho hospodárstva v oblasti sociálnych činností tretieho sektora a ktoré riadia služby sociálnej pomoci, zdravotníctva, vzdelávania a ďalšie služby, a navyše podporujú iniciatívy sociálneho podnikania u miestneho obyvateľstva.

1.8. Komisia uznáva dôležitú úlohu, ktorú môžu zohrávať podniky sociálneho hospodárstva v rozvoji obehového hospodárstva, pre ktoré majú byť „významným príspevkom“⁽²⁾. V Európe existuje mnoho príkladov osvedčených postupov v tejto oblasti, v ktorej môžu podniky sociálneho hospodárstva zohrávať významnú úlohu, pokiaľ ide o investície predpokladané vo vonkajšom investičnom pláne (EIP) v súvislosti s obnoviteľnými zdrojmi energie v Afrike. Podniky sociálneho hospodárstva výrazne prispievajú k udržateľnému hospodárskemu rastu, keďže znižujú svoj negatívny dosah na životné prostredie.

1.9. Tradičné finančné nástroje pre podniky a organizácie sociálneho hospodárstva – výnimkou je činnosť etického bankovníctva – nefungujú, a teda sú pre ne potrebné nástroje, ktoré im budú osobitne prispôbené. EHSV preto vyjadruje poľutovanie nad tým, že tieto podniky sociálneho hospodárstva aj napriek svojej nespochybniteľnej vedúcej úlohe pri plnení cieľov trvalo udržateľného rozvoja a svojej sociálnej a hospodárskej prítomnosti nie sú v programoch podpory internacionalizácie a podnikania v zahraničí, ani v programoch rozvojovej spolupráce EÚ systematicky vnímané ako obzvlášť uznávané subjekty. Dokonca ani v rámci vonkajšieho investičného plánu a Európskeho fondu pre trvalo udržateľný rozvoj (EFSD) sa neuvažuje o žiadnom osobitnom financovaní pre podniky sociálneho hospodárstva.

1.10. Napríklad obnovenie Dohody o partnerstve z Cotonou ovplyvní viac ako 100 afrických, karibských a tichomorských štátov (AKT) s celkovým počtom obyvateľov dosahujúcim 1,5 miliardy. K obnove Dohody z Cotonou by malo dôjsť v roku 2020, pričom rokovania sa musia začať najneskôr v auguste 2018. Je prekvapujúce, že v spomínanom oznámení, ktoré vychádza z programu OSN do roku 2030 a Globálnej stratégie pre zahraničnú a bezpečnostnú politiku Európskej únie, sa medzi neštátnymi subjektmi zapojenými do partnerstva nespomína sociálne hospodárstvo, ktoré je začlenené všeobecne k „občianskej spoločnosti, hospodárskym a sociálnym partnerom a súkromnému sektoru“ (bod 4.3.3 oznámenia).

Vzhľadom na uvedené:

1.11. Obchodná politika je jedným z pilierov vonkajšej činnosti EÚ. Organizovaná občianska spoločnosť sa podieľa na rôznych dohodách EÚ s inými krajinami alebo regiónmi sveta (obchodné dohody, dohody o pridružení, o hospodárskom partnerstve) prostredníctvom zmiešaných poradných výborov (ZPV) a interných poradných skupín, ktoré sa zriaďujú danými dohodami. EHSV odporúča, aby sa prítomnosť sociálneho hospodárstva, ktoré sa už zúčastňuje na niekoľkých takýchto dohodách, zovšeobecnila a stala pevnou zložkou všetkých dohôd.

1.12. EFSD, ako aj EIB by mali spolupracovať na vytvorení osobitného finančného ekosystému pre podniky sociálneho hospodárstva, tak ako sa uvádza v stanovisku EHSV⁽³⁾. Navyše by sa mala zväziť podpora digitálnych kooperatívnych platforiem z programov technickej pomoci a rozvojovej spolupráce v rámci EIP. Digitálne hospodárstvo otvára nové možnosti pre činnosť a rozvoj podnikov sociálneho hospodárstva. Hospodárstvo spoločného využívania zdrojov takto umožňuje vytvárať neziskové platformy (tzv. *platform cooperativism*) a rozvíjať činnosti, o ktoré je z hľadiska vonkajšieho rozmeru sociálneho hospodárstva veľký záujem, ako napríklad spoločná výroba, spoločné financovanie (kolektívne financovanie – *crowdfunding* alebo partnerské poskytovanie úverov – *peer-to-peer lending*), spoločné riadenie alebo spoločné vzdelávanie (*learning*). Vzdelávanie prostredníctvom spoločných platforiem môže byť dôležité pre vzdelávanie podnikateľov v sociálnej oblasti *in situ* v susedných a južných krajinách a môže sa ním posilniť štrukturálny ľudský kapitál v týchto krajinách.

⁽²⁾ COM(2015) 614 final, 2. 12. 2015.

⁽³⁾ Stanovisko EHSV na tému Budovanie finančného ekosystému pre sociálne podniky (Ú. v. EÚ C 13, 15.1.2016, s. 152).

1.13. EHSV podporuje odporúčanie Európskej skupiny expertov Komisie pre sociálne podnikanie (GECES) v snahe posilniť postavenie podnikov sociálneho hospodárstva v zahraničnej politike EÚ. V tejto súvislosti by Komisia a Európska služba pre vonkajšiu činnosť (ESVČ) mali koordinovať svoje politiky a iniciatívy s cieľom:

- vyčleniť spolu s príslušnými vládami a organizáciami podporujúcimi sociálne hospodárstvo priame a nepriame finančné prostriedky pre podniky sociálneho hospodárstva v tretích krajinách;
- nadviazať konkrétnu spoluprácu s ostatnými svetovými partnermi a fondmi pre inovácie a investície v záujme posilnenia vplyvu príslušných programov.

1.14. Komisia a sociálne hospodárstvo by mali uľahčiť zapojenie skupín G20 a G7 do podpory konkrétnych politík na podporu sociálneho hospodárstva (ako to stanovuje rámec G20 pre inkluzívne podnikanie), ktoré by odrážali rozdiely v hodnotách, zásadách a dôvodoch existencie týchto organizácií (odporúčanie GECES č. 12).

1.15. Prostredníctvom hospodárskej diplomacie by sa mala podporovať úloha sociálneho hospodárstva v rámci medzinárodných fór (UNTFSSÉ, ILGSSE, MOP, G20, G7 atď.) a spolupráca s medzinárodnými finančnými organizáciami.

1.16. EÚ musí zabezpečiť, aby počas rokovaní o obchodných dohodách neboli podniky sociálneho hospodárstva diskriminované voči iným podnikom a aby sa odstránili necolné prekážky, ktoré *de facto* takúto diskrimináciu umožňujú.

1.17. Nástroj európskeho susedstva (ENI) ako aj iné finančné nástroje musia systematicky prispievať k podpore sociálneho hospodárstva, či už v rámci rokovaní o prístupení s kandidátskymi krajinami na členstvo v EÚ alebo inými susednými krajinami, ktoré požívajú výhody preferenčných dohôd.

1.18. Komisia by mala posilniť svoju vedúcu úlohu v oblasti medzinárodnej spolupráce a pri podpore a uznávaní podnikov sociálneho hospodárstva ako kľúčových aktérov v súkromnom sektore v záujme dosiahnutia cieľov udržateľného rozvoja a ako súčasť zahraničnej politiky EÚ. Na tento účel sa musia koordinovať činnosti rôznych útvarov Komisie a ESVČ a musia sa vytvoriť spoločné akčné programy rozvojovej spolupráce s ostatnými medzinárodnými finančnými inštitúciami, akými sú Svetová banka, Organizácia pre hospodársku spoluprácu a rozvoj (OECD), Africká rozvojová banka, Ázijská rozvojová banka, a s ďalšími verejnými i súkromnými subjektmi s cieľom získať viacstranné investície vrátane miestnych, a tým vytvárať stimuly na fungovanie týchto spôsobov financovania. Podniky sociálneho hospodárstva sa musia naliehavo, efektívne a všeobecne stať súčasťou tzv. hospodárskej diplomacie EÚ. Komisia musí posilniť spoluprácu v oblasti sociálneho hospodárstva s medzinárodnými organizáciami (OSN, MOP, OECD atď.).

1.19. Komisia musí začleniť sektor sociálneho hospodárstva do iniciatív týkajúcich sa prístupu na trhy tretích krajín a do všetkých programov rozvojovej spolupráce, ako aj do vykonávania programu po roku 2015 výslovne ako podnikateľský subjekt EÚ a stanoviť osobitné ukazovatele a ciele pre družstvá a ďalšie podniky podobné podnikom sociálneho hospodárstva. Konkrétne je dôležité, aby Komisia a vysoká predstaviteľka Európskej únie pre zahraničné veci v nasledujúcej Dohode o partnerstve z Cotonou výslovne začlenili sociálne hospodárstvo medzi nešťátne subjekty a aby v rámci EIP a EFSD vyčlenili pre podniky sociálneho hospodárstva osobitné finančné prostriedky.

1.20. S cieľom prispieť k monitorovaniu a preskúmaniu cieľov trvalo udržateľného rozvoja, by súčasťou aktivít malo byť pravidelné predkladanie správy o partnerských politikách medzi členskými štátmi a inými verejnými orgánmi a sociálnym hospodárstvom vrátane družstiev, ktoré majú rozhodujúci význam pre plnenie cieľov trvalo udržateľného rozvoja. Rovnako by bolo potrebné nabádať štáty k tomu, aby získavali údaje a vypracúvali štatistiky.

1.21. Komisia by mala uľahčiť začlenenie sociálneho hospodárstva do *štruktúrovaného dialógu*, ktorý podporí spolu s európskym a africkým súkromným sektorom v rámci platformy udržateľného podnikania pre Afriku.

1.22. Komisia by mala nabádať na poskytovanie preferenčnej podpory podnikom sociálneho hospodárstva, ktoré sú prepojené s obehovým hospodárstvom a dosahujú významné úspechy v Európe a ktoré môžu byť dôležitými aktérmi v oblasti udržateľného rastu v krajinách mimo Európy, keďže vytvárajú početné pracovné miesta pre mladých ľudí a ženy v miestnych oblastiach.

1.23. Komisia a členské štáty musia podporovať účasť, konzultácie a koordináciu svojej podnikateľskej činnosti v zahraničí a v oblasti rozvojovej spolupráce s európskymi aj národnými subjektmi zastupujúcimi sociálne hospodárstvo, ako aj so subjektmi z partnerských krajín, a tiež s medzinárodnými organizáciami sociálneho hospodárstva, ktoré tvoria krajiny osi sever-juh a juh-juh. EHSV opakuje svoju žiadosť ⁽⁴⁾ o vytvorenie *európskeho fóra občianskej spoločnosti pre udržateľný rozvoj* s cieľom podporovať a monitorovať vykonávanie programu 2030, pričom hlavnými aktérmi na tomto fóre by boli Rada, Komisia, Parlament, subjekty zastupujúce európske sociálne hospodárstvo a ostatná občianska spoločnosť.

1.24. Mala by sa zväziť možnosť zapojiť siete a zastupiteľské organizácie sociálneho hospodárstva do programov Komisie v oblasti technickej pomoci a rozvoja ako sprostredkovateľov a strategických partnerov pri vykonávaní programov zameraných na investície a spoluprácu v susedných krajinách a pri rozvoji a podpore vlád v záujme vytvárania priaznivého inštitucionálneho prostredia pre podniky a organizácie sociálneho hospodárstva. Južné Stredozemie a Balkán sú absolútnou prioritou.

1.25. Komisia a ESVČ by mali v tretích krajinách podporovať proces identifikácie rôznych druhov podnikov sociálneho hospodárstva a tiež zriadenie vhodného právneho rámca, ktorým by sa umožnilo zviditeľnenie subjektov sociálneho hospodárstva ako celku. Keďže ide o zložitý proces v stredno- až dlhodobom horizonte, treba klásť dôraz na družstvá a vzájomné spoločnosti pôsobiace po celom svete s vymedzenými právnymi možnosťami, viditeľným zastúpením vo všetkých sférach produktívnej činnosti a systémom hodnôt a riadenia inšpiratívnym pre celé sociálne hospodárstvo, vďaka čomu ich možno považovať za základ sociálneho hospodárstva.

1.26. V súlade s cieľmi tohto stanoviska EHSV vyzýva Európsku komisiu, aby si urýchlene splnila svoj záväzok zvýšiť povedomie svojich útvarov o sociálnom hospodárstve prostredníctvom interných brífingov v rámci príslušných generálnych riaditeľstiev a zastúpení Európskej únie v tretích krajinách.

2. Úvod

2.1. V Globálnej stratégii pre zahraničnú a bezpečnostnú politiku Európskej únie sa za dve kľúčové priority považujú bezpečnosť EÚ a investície do odolnosti členských štátov a spoločenstiev na východe a juh od EÚ až po strednú Afriku. Pri vykonávaní týchto priorít a európskej susedskej politiky (ESP) môže sociálne hospodárstvo zohrávať dôležitú úlohu v rámci podpory procesov inkluzívneho a udržateľného rozvoja.

2.2. ESP, ktorá sa vzťahuje na krajiny na východ a juh od EÚ, a jej finančný nástroj, t. j. ENI, predstavujú kľúčový prvok pre oživenie vzťahov so 16 krajinami, ktorých sa táto politika týka (šesť krajín na východe a desať krajín južného Stredozemia), pričom na ich rozvoj vyčlenila EÚ na obdobie rokov 2014 – 2020 sumu 15,4 miliardy EUR.

2.3. Z EIP sa prostredníctvom EFSD podporia v rokoch 2016 – 2020 investície v Afrike a susedných krajinách EÚ vo výške 44 miliárd EUR, resp. 88 miliárd EUR, pričom tieto krajiny sa považujú za oprávnených partnerov v rámci projektov investícií do organizácií verejného sektora aj investícií do súkromného sektora.

2.4. Medzinárodný obchod patrí medzi piliere novej stratégie Európa 2020 v záujme dosiahnutia konkurencieschopnejšej a ekologickejšej Únie. Dohody o voľnom obchode a investíciách iniciované Európskou úniou môžu prispieť k väčšej dynamike hospodárskeho rastu v Únii, ak sa vezme do úvahy, že 90 % budúceho svetového rastu sa vyprodukuje mimo Európy. EÚ by mala zabezpečiť, aby počas rokovaní o obchodných dohodách neboli podniky sociálneho hospodárstva diskriminované voči iným podnikom a aby sa odstránili necolné prekážky, ktoré *de facto* takúto diskrimináciu umožňujú. Európske sociálne hospodárstvo by malo využiť spomínané dohody na podporu internacionalizácie svojich podnikov, a to tak v susedných krajinách na východe a juhu Európy, ako aj v ostatných častiach sveta.

⁽⁴⁾ Stanovisko EHSV z vlastnej iniciatívy na tému Program 2030 – Európska únia sa zasadzuje za globálny udržateľný rozvoj (Ú. v. EÚ C 34, 2.2.2017, s. 58), bod 1.4.

2.5. EÚ zohráva dôležitú úlohu v boji za odstránenie chudoby a pri podpore hospodárskeho a sociálneho rozvoja na celom svete. Oficiálna rozvojová pomoc, ktorú EÚ a členské štáty ponúkajú, dosiahla v roku 2015 ⁽⁵⁾ objem 68 miliárd EUR a predstavuje viac ako 50 % z celkovej pomoci svetových darcov.

2.6. Rada na svojom zasadnutí 26. mája 2015 schválila pozíciu EÚ k novému programu rozvoja po roku 2015. (*Nové globálne partnerstvo pre odstránenie chudoby a trvalo udržateľný rozvoj po roku 2015*). V septembri 2015 EÚ obhajovala tento program po roku 2015 na Valnom zhromaždení OSN, ktoré schválilo program trvalo udržateľného rozvoja do roku 2030. V tomto programe na obdobie po roku 2015 Rada zdôrazňuje význam mikropodnikov, malých a stredných podnikov a **podnikov sociálneho hospodárstva** pre vytváranie pracovných miest a trvalo udržateľný rozvoj“ (bod 43).

3. Podniky a organizácie sociálneho hospodárstva

3.1. Podniky a organizácie sociálneho hospodárstva sú integrované prostredníctvom veľkej plurality subjektov so spoločnou základnou identitou so zásadami a hodnotami správania, ktoré z nich robia subjekty slobodného a dobrovoľného charakteru so systémami demokratického a participatívneho riadenia, sú vytvorené v rámci občianskej spoločnosti s prioritným cieľom skôr uspokojiť a vyriešiť – na základe solidárnych kritérií – potreby osôb a sociálnych skupín, ktoré združujú, než odmeniť investorov kapitálu ⁽⁶⁾. Ako príklad možno uviesť, že organizácia Unesco uznala nemecké družstvá ako nehmotné dedičstvo ľudstva.

3.2. Subjekty tvoriace sociálne hospodárstvo sú dobre vymedzené a určené nielen vlastnými predstaviteľmi a vedeckou literatúrou, ale aj inštitúciami EÚ. Treba pritom poukázať na uznesenie Európskeho parlamentu z 25. januára 2009 o sociálnom hospodárstve (2008/2250(INI)), *Príručku na vypracovanie satelitných účtov podnikov sociálnej ekonomiky: družstiev a vzájomných spoločností*, ktorú podporila Európska komisia (2006); stanoviská výboru EHSV ⁽⁷⁾ a jeho správu s názvom *Sociálna ekonomika v Európskej únii* ⁽⁸⁾. Všetky tieto dokumenty sa zhodujú na identifikácii sektora sociálneho hospodárstva, ktorý tvorí veľký počet podnikov a subjektov „založených na prednosti ľudí pred kapitálom a zahŕňajú také organizačné formy, ako napr. družstvá, vzájomné poisťovacie spolky, nadácie a združenia, ako aj novšie formy sociálnych podnikov“ (závery Rady Európskej únie zo 7. decembra 2015 o podpore sociálneho hospodárstva ako kľúčovej hybnej sily hospodárskeho a sociálneho rozvoja v Európe) ⁽⁹⁾.

4. Sociálne hospodárstvo, európska susedská politika a Globálna stratégia pre zahraničnú a bezpečnostnú politiku Európskej únie

4.1. Sociálne hospodárstvo môže v rámci vonkajšej činnosti EÚ zohrávať veľmi dôležitú úlohu. História sociálneho hospodárstva je históriou úspechov, a to nielen v Európe, ale aj v mnohých susedných krajinách na juhu a v rozsiahlych regiónoch Afriky. Zdôrazňuje to MOP vo svojom odporúčaní č. 193 z 20. júna 2002 o podpore družstiev, kde sa družstvá považujú za jeden z pilierov hospodárskeho a sociálneho rozvoja. Vďaka svojim hodnotám a systémom riadenia totiž podporujú čo najširšiu účasť celého obyvateľstva na tomto rozvoji, čím sa posilňuje stabilita, dôvera a sociálna súdržnosť.

4.2. Komisia a Rada pri viacerých príležitostiach poukázali na dôležitosť družstiev a sociálneho hospodárstva v rámci vonkajšej činnosti EÚ. V oznámení Komisie z 12. septembra 2012 (Korene demokracie a trvalo udržateľného rozvoja: spolupráca Európy s občianskou spoločnosťou v oblasti vonkajších vzťahov) sa tak zdôrazňuje úloha družstiev ako významných subjektov občianskej spoločnosti, ktoré sú „obzvlášť aktívne pri podpore podnikania a vytváraní pracovných miest mobilizáciou miestnych spoločností“. Rada v programe na obdobie po roku 2015 tiež pripisuje sociálnemu hospodárstvu významnú úlohu pri vytváraní pracovných miest a udržateľného rozvoja (bod 43 programu po roku 2015).

4.3. V Globálnej stratégii pre zahraničnú a bezpečnostnú politiku Európskej únie sa za dve kľúčové priority považujú bezpečnosť EÚ a investície do odolnosti členských štátov a spoločností ležiacich východne a južne od EÚ až po strednú Afriku.

⁽⁵⁾ Stanovisko EHSV z vlastnej iniciatívy na tému Program 2030 – Európska únia sa zasadzuje za globálny udržateľný rozvoj (Ú. v. EÚ C 34, 2.2.2017, s. 58).

⁽⁶⁾ Zásady a hodnoty založené na družstevných zásadách, ktoré vypracoval Medzinárodný družstevný zväz (ICA) (Manchester, 1995).

⁽⁷⁾ Spomedzi nich možno spomenúť stanovisko EHSV z vlastnej iniciatívy na tému Rôzne typy podnikov (Ú. v. EÚ C 318, 23.12.2009, s. 22).

⁽⁸⁾ Správa organizácie CIRIEC (Monzón, Chaves, 2012).

⁽⁹⁾ Pracovný dokument z roku 2011 na tému „Sociálne a solidárne hospodárstvo: naša spoločná cesta k dôstojnej práci“.

4.4. ESP predstavuje kľúčový prvok na zaistenie priorít stanovených v Globálnej stratégii pre zahraničnú a bezpečnostnú politiku Európskej únie. V tejto stratégii sa za jednu z priorít vonkajšej činnosti považujú *investície do odolnosti štátov* a spoločenskí ležiaci na východne a južne od EÚ až po strednú Afriku, pričom sa to týka krajín v rámci ESP aj mimo nej.

4.5. Posilňovanie odolných štátov v európskom prostredí, ktoré je prioritou vonkajšej činnosti EÚ, sa nedá dosiahnuť bez silných, súdržných a odolných spoločenskí. Sociálne hospodárstvo založené na podnikoch vytvorených ľuďmi a pre ľudí predstavuje živý prejav občianskej spoločnosti. Podniky sociálneho hospodárstva sú výsledkom občianskych iniciatív kolektívneho podnikania, kde sa hospodárske a sociálne ciele začleňujú do spoločného projektu, v ktorom členovia preberajú zodpovednosť a rozhodujú o svojom osude a ktorý umožňuje zlepšiť ich životné podmienky a byť zdrojom nádeje do budúcnosti. Práve to je najlepšou zárukou na posilnenie odolných štátov na východe Európy a na juhu, ďalších krajín v rámci ESP aj mimo nej, ako sa zdôrazňuje v Globálnej stratégii pre zahraničnú a bezpečnostnú politiku Európskej únie. Rovnako je to spôsob, ako sa dá najlepšie zaručiť dlhodobu udržateľné dosiahnutie prvej z piatich veľkých priorít vonkajšej činnosti EÚ, ktorou je *bezpečnosť nášho spoločného domova – Európy*, a tým aj zabrániť procesom radikalizácie.

4.6. Vonkajší rozmer sociálneho hospodárstva by napokon mohol veľmi dobre slúžiť aj na vytváranie pracovných miest s právami v krajinách s vysokým percentom tieňového hospodárstva alebo v krajinách, ktorých hospodársky model prechádza zmenami. Zároveň by sa tak mohlo zabrániť zatváraniu podnikov tým, že by ich prevzali ich zamestnanci v právnej a organizačnej forme družstva.

5. Sociálne hospodárstvo a obchodná a investičná politika EÚ

5.1. Obchodná politika je jedným z pilierov vonkajšej činnosti EÚ. Organizovaná občianska spoločnosť sa podieľa na rôznych dohodách EÚ s inými krajinami alebo regiónmi sveta (obchodné dohody, dohody o pridružení, o hospodárskom partnerstve) prostredníctvom ZPV a interných poradných skupín, ktoré sa zriaďujú danými dohodami. EHSV odporúča, aby sa zapojenie sociálneho hospodárstva, ktoré už sa aktívne zúčastňuje na viacerých z nich, stalo bežným javom a aby bolo pevnou súčasťou všetkých týchto dohôd, a navrhuje, aby to slúžilo na využitie skúseností sociálneho hospodárstva v rámci kapitol týchto dohôd o udržateľnom rozvoji pri vytváraní spoločností s hodnotami a charakteristikami sociálneho hospodárstva. Takisto odporúča, aby sa organizácie sociálneho hospodárstva pravidelne zapájali do interných poradných skupín občianskej spoločnosti stanovených v týchto kapitolách a do obchodných misií, ktorý podporuje Komisia v tretích krajinách.

5.2. Zapojenie sociálneho hospodárstva do zmiešaných poradných výborov a interných poradných skupín môže prispieť k upevnieniu poznatkov, väzieb a spolupráce v rámci sociálneho hospodárstva medzi rôznymi regiónmi. To je napríklad aj prípad sociálneho hospodárstva EÚ a príslušných partnerov v Latinskej Amerike a južnom Stredozemí.

5.3. Prostredníctvom ENI vyčlenila ESP na dosiahnutie svojich cieľov na obdobie rokov 2014 – 2016 sumu 15,4 miliardy EUR. EIP⁽¹⁰⁾, ktorý poskytuje celkový rámec na zvýšenie investícií v Afrike a krajinách susediacich s EÚ, môže byť vhodným nástrojom na podporu sociálneho hospodárstva v týchto geografických oblastiach.

5.4. V novembri 2017 sa uskutoční 5. summit Afrika – EÚ, na ktorom sa nanovo definuje a prehĺbi partnerstvo medzi Afrikou a EÚ⁽¹¹⁾. Komisia by mala uľahčiť začlenenie sociálneho hospodárstva do štruktúrovaného dialógu, ktorý podporí spolu s európskym a africkým súkromným sektorom v rámci platformy udržateľného podnikania pre Afriku.

5.5. Komisia uznáva dôležitú úlohu, ktorú môžu zohrávať podniky sociálneho hospodárstva v rozvoji obehového hospodárstva, pre ktoré majú byť „významným príspevkom“⁽¹²⁾. V Európe existuje mnoho príkladov osvedčených postupov v tejto oblasti, najmä v oblasti obnoviteľných zdrojov energie.

5.6. Podniky a organizácie sociálneho hospodárstva môžu na základe svojich charakteristík a hodnôt zohrávať významnú úlohu pri plánovaných investíciách v EIP v oblasti obnoviteľných zdrojov energie v Afrike, a to na základe konkurenčných výhod vyplývajúcich z lepšieho riadenia zdrojov, surovín a prepojenia s daným územím, čo umožní vytváranie nových pracovných miest na miestnej úrovni, najmä pokiaľ ide o mladých ľudí a ženy. Preferenčná podpora pre podniky a organizácie sociálneho hospodárstva, ktoré sú prepojené s obehovým hospodárstvom, umožní udržateľnejší

⁽¹⁰⁾ Oznámenie Komisie zo 14. septembra 2016 (COM(2016) 581 final).

⁽¹¹⁾ JOIN(2017) 17 final, 4. 5. 2017 (Nový impulz pre partnerstvo medzi EÚ a Afrikou).

⁽¹²⁾ COM(2015) 614 final, 2. 12. 2015.

hospodársky rast, zníži jeho negatívny vplyv na životné prostredie prostredníctvom lepšieho riadenia zdrojov a znížením ťažby a obmedzením znečistenia.

5.7. Nástroj partnerstva⁽¹³⁾ pre spoluprácu s tretími krajinami, ktorý sa zameriava na rozvinuté a rozvojové krajiny, môže predstavovať príležitosť pre sociálne hospodárstvo EÚ v rámci procesu jeho internacionalizácie prostredníctvom stimulácie konkurencieschopnosti, inovácií a výskumu.

5.8. Ako sa už niekoľkokrát spomenulo, logika finančného trhu nie je zameraná na podporu rozvoja podnikov a organizácií sociálneho hospodárstva. Tradičné finančné nástroje v prostredí organizácií a podnikov sociálneho hospodárstva nefungujú, a preto tieto organizácie a podniky potrebujú nástroje, ktoré im budú osobitne prispôbené. Skutočný potenciál organizácií a podnikov sociálneho hospodárstva teda možno premeniť na realitu len vtedy, keď sa prístup k financiám začlení do špecifického a plne integrovaného finančného ekosystému⁽¹⁴⁾.

5.9. GECES tiež poukázala na to, že je potrebné, aby Komisia vyčlenila osobitné priame a nepriame finančné prostriedky pre podniky sociálneho hospodárstva vrátane tých, ktoré fungujú v tomto sektore v tretích krajinách, spolu s ich vládami a aby podporila sociálne finančné organizácie (odporúčanie 13 správy GECES o budúcnosti sociálneho hospodárstva a podnikov fungujúcich v tomto sektore).

5.10. Nástroj európskeho susedstva (ENI) ako aj iné finančné nástroje by preto mali systematicky prispievať k podpore sociálneho hospodárstva, či už v rámci rokovanií o prístupení s kandidátskymi krajinami na členstvo v EÚ alebo inými susednými krajinami, ktoré požívajú výhody preferenčných dohôd.

5.11. Komisia nedávno spustila niekoľko iniciatív v rámci vonkajšej činnosti EÚ, napríklad v rámci dohody o partnerstve medzi Komisiou a Medzinárodným družstevným zväzom s cieľom podporiť družstevný sektor na svetovej úrovni v snahe vykonať v rokoch 2016 – 2020 program, s dotáciou vo výške osem miliónov EUR. V ESP aj v Globálnej stratégii pre zahraničnú a bezpečnostnú politiku Európskej únie sa však podniky a organizácie sociálneho hospodárstva opomínajú a neuvádzajú sa výslovne ako podnikateľské subjekty vo vonkajších politikách a programoch EÚ, pričom v rámci veľkých fondov určených pre EIP a EFSD sa neuvažuje o žiadnom osobitnom financovaní pre tieto organizácie a podniky, rovnako ako sa to nezvažuje ani v rámci činností na internacionalizáciu európskych podnikov.

5.12. Komisia a sociálne hospodárstvo by mali uľahčiť zapojenie skupín G20 a G7 do podpory konkrétnych politík na podporu podnikania a podnikov a organizácií sociálneho hospodárstva (ako to stanovuje rámec G-20 pre inkluzívne podnikanie), ktoré by lepšie odrážali rozdiely v súbore hodnôt, zásad a dôvodov existencie týchto organizácií, ako to odporúča GECES (odporúčanie č. 12).

5.13. Prostredníctvom hospodárskej diplomacie by sa mala podporovať úloha sociálneho hospodárstva v rámci medzinárodných fór (UNTFSSSE, ILGSSE, MOP, G20, G7 atď.) a spolupráca s medzinárodnými finančnými organizáciami, ako je GSG (Global Social Impact Investment Steering Group), a to napríklad účasťou na podujatiach o financovaní organizovaných ILGSSE.

6. Význam sociálneho hospodárstva pre plnenie cieľov trvalo udržateľného rozvoja

6.1. Program OSN do roku 2030 obsahuje 17 cieľov trvalo udržateľného rozvoja, ktoré vychádzajú z troch pilierov: hospodárskeho, sociálneho a environmentálneho. Sociálne hospodárstvo zohráva významnú úlohu pri plnení všetkých týchto cieľov. Vzhľadom na rôznorodosť subjektov, ktoré tvoria sociálne hospodárstvo, a prierezový charakter právnych foriem, ktoré sú tu obsiahnuté, je náročné získať súhrnné údaje o činnosti sociálneho hospodárstva. Na základe dostupných údajov družstiev, spoločností vzájomnej pomoci a iných podobných subjektov však možno potvrdiť, že sociálne hospodárstvo, a najmä družstvá, sú kľúčovými faktormi na dosahovanie cieľov trvalo udržateľného rozvoja v rámci programu do roku 2030.

6.2. S cieľom prispieť k monitorovaniu a preskúmaniu cieľov trvalo udržateľného rozvoja, by súčasťou aktivít malo byť pravidelné predkladanie správy o partnerských politikách medzi členskými štátmi a inými verejnými orgánmi a sociálnym hospodárstvom vrátane družstiev, ktoré majú rozhodujúci význam pre plnenie cieľov trvalo udržateľného rozvoja. Rovnako by bolo potrebné nabádať štáty k tomu, aby získavali údaje a vypracúvali štatistiky.

⁽¹³⁾ Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 234/2014 z 11. 3. 2014.

⁽¹⁴⁾ Stanovisko EHSV na tému Budovanie finančného ekosystému pre sociálne podniky (Ú. v. EÚ C 13, 15.1.2016, s. 152).

6.3. V rámci cieľa znižovania chudoby a cieľa udržateľného rozvoja zohrávajú družstvá zásadnú úlohu v rozsiahlych regiónoch Afriky, Ázie a Ameriky. Ide predovšetkým o družstevné sporiteľne a úverové družstvá a družstvá pôsobiace v agropotravinárskom odvetví pri výrobe, zabezpečovaní a uvádzaní na trh (túto úlohu zdôrazňuje aj organizácia FAO). V krajinách ako Tanzánia, Etiópia, Ghana, Rwanda alebo Srí Lanka sú družstevné sporiteľne a úverové družstvá veľmi dôležité pre financovanie pracovných prostriedkov, obehového kapitálu alebo trvanlivého spotrebného tovaru pre chudobných. Družstvá v spomínaných krajinách sú tiež lídrami v procesoch emancipácie žien⁽¹⁵⁾. V Afrike sa nachádza 12 000 družstevných sporiteľní a úverových družstiev s 15 miliónmi používateľov v 23 krajinách⁽¹⁶⁾.

6.4. Družstvá a vzájomné spoločnosti majú veľký význam v oblasti zdravotníctva na celom svete, a to tak v rozvinutých, ako aj v rozvíjajúcich sa krajinách. Na celom svete je viac ako 100 miliónov rodín, ktorým zdravotnú pomoc poskytujú zdravotnícke družstvá⁽¹⁷⁾.

6.5. Jednou z oblastí, v rámci ktorej družstvá rozhodujúcou mierou prispievajú k plneniu jedného z cieľov trvalo udržateľného rozvoja, je prístup k čistej vode a sanitárna oblasť. V Bolívii (Santa Cruz de la Sierra) sa nachádza najväčšie družstvo na svete zabezpečujúce zásobovanie pitnou vodou, ktoré dodáva čistú vodu veľmi vysokej kvality pre 1,2 milióna ľudí. Na Filipínach, v Indii a vo viacerých afrických krajinách družstvá zabezpečujúce zásobovanie vodou dodávajú čistú vodu desaťtisícim domácnostiam. V niektorých prípadoch práve členovia družstiev vykopali studne a vytvorili miestne skupiny na ich údržbu. V USA existuje približne 3 300 družstiev, ktoré dodávajú pitnú vodu, zabezpečujú ochranu pred požiarom, zavlažovanie a poskytujú tiež služby likvidácie odpadových vôd⁽¹⁸⁾.

6.6. Činnosti týkajúce sa poskytovania dôstojného bývania a zlepšovania situácie v štvrtiach s nedostatočnými hygienickými podmienkami patria v rámci družstiev medzi veľmi účinný nástroj. V Indii napríklad Národná federácia bytových družstiev spoločne s chudobnými rodinami z mestských oblastí podporila 92 000 bytových družstiev so 6,5 miliónmi členov a 2,5 miliónmi bytov, z ktorých prevažná väčšina je určená rodinám s nízkymi príjmami. Národná únia bytových družstiev v Keni zase podporila program na zlepšenie štvrtí s nedostatočnými hygienickými podmienkami tým, že obyvateľstvo daných štvrtí zorganizovala do družstiev s cieľom sprístupniť im dôstojné bývanie⁽¹⁹⁾.

6.7. Družstvá sú cenným nástrojom pri znižovaní vysokého percenta neformálnej práce (50 % celkovej práce na svete), ktorá sa vždy spája s nedôstojnými životnými a pracovnými podmienkami. Iniciatívy kolektívneho podnikania spájajúce sa s družstvami majú veľký sociálny význam, keďže pozdvihujú dôstojnosť a životné podmienky ľudí (dôstojná práca) a reagujú na model, ktorý prináša neistotu a nerovnosť. Podniky a organizácie sociálneho hospodárstva majú dôležitú úlohu pri posilňovaní postavenia najzraniteľnejších skupín, predovšetkým žien, mladých ľudí a osôb so zdravotným postihnutím, pričom zároveň vytvárajú udržateľné hospodárske príjmy a formujú úspešné procesy sociálnej inovácie.

6.8. Popri úlohe družstiev a spoločností vzájomnej pomoci je nutné poukázať aj na úlohu neziskových subjektov a mimovládnych organizácií, ktoré sú neoddeliteľnou súčasťou sociálneho hospodárstva v oblasti sociálnej činnosti tretieho sektora. Tieto subjekty mobilizujú dôležité zdroje, okrem iného aj dobrovoľné, ktoré im umožňujú riadiť okrem iných sociálne služby, zdravotníctvo a vzdelávanie a v mnohých prípadoch aj podporovať iniciatívy zamerané na sociálne podnikanie miestneho obyvateľstva.

6.9. Podnikateľské skúsenosti uvedené v predchádzajúcich bodoch preukazujú, že podnikateľský model sociálneho hospodárstva vychádza zo systému hodnôt a participatívneho riadenia, v dôsledku čoho je mimoriadne vhodný na riešenie mnohých sociálnych výziev obsiahnutých v cieľoch trvalo udržateľného rozvoja. Ako pripomenul Európsky parlament, „k väčšine sociálnych problémov by sa malo pristupovať na miestnej úrovni, aby sa riešili praktické situácie a problémy“⁽²⁰⁾. Je dôležité vyzdvihnúť úlohu pracovnej skupiny OSN pre sociálne a solidárne hospodárstvo (UNTFSSSE) pri podpore sociálneho hospodárstva a solidarity na celom svete, ako aj iniciatívy organizácie Cooperatives Europe a projekt Medzinárodného družstevného zväzu – MOP venovaný medzinárodnému rozvoju prostredníctvom družstiev.

⁽¹⁵⁾ Medzinárodný družstevný zväz – MOP.

⁽¹⁶⁾ B. Fonteneau a P. Develtere, *African Responses to the Crisis through the Social Economy (Africká reakcia na krízu prostredníctvom sociálneho hospodárstva)*.

⁽¹⁷⁾ Medzinárodný družstevný zväz – MOP.

⁽¹⁸⁾ *Tamže*.

⁽¹⁹⁾ *Tamže*.

⁽²⁰⁾ Správa Európskeho parlamentu o sociálnom hospodárstve (2008/2250(INI)).

6.10. Vzhľadom na to, že tieto podniky sú pevne začlenené do miestnych komunít a ich prioritou je uspokojovať potreby ľudí, nepresídľujú sa, čím účinne bojujú proti poklesu populácie vidieckych oblastí a prispievajú k rozvoju znevýhodnených regiónov a obcí ⁽²¹⁾. V tejto súvislosti sa zdôrazňuje práca Svetového fóra sociálneho hospodárstva (GSEF), ktorého nasledujúce stretnutie sa uskutoční v EÚ (Bilbao, 2018).

6.11. Podnikateľský model sociálneho hospodárstva teda:

- produkuje bohatstvo vo vidieckych a zaostávajúcich oblastiach prostredníctvom vytvárania a podpory podnikateľských iniciatív, ktoré sú hospodársky realizovateľné a udržateľné zo stredno- a dlhodobého hľadiska;
- podporuje a presadzuje podnikateľské zručnosti, spôsobilosť vzdelávať a podnikateľsky riadiť sociálne vylúčené skupiny a obyvateľstvo vo všeobecnosti, čím vytvára platformy pre dialóg na vnútroštátnej úrovni;
- vytvára nástroje financovania prostredníctvom družstiev poskytujúcich úvery a mikroúvery s cieľom zaručiť prístup k financovaniu;
- zaručuje životné podmienky pre zraniteľné skupiny prostredníctvom lepšieho prístupu k potravinám a základným sociálnym službám, ako je zdravotníctvo, vzdelávanie, bývanie alebo čistá voda;
- uľahčuje elimináciu neformálnej práce prostredníctvom podpory iniciatív kolektívneho podnikania, pričom družstvá sú v tomto smere vynikajúcim nástrojom;
- prispieva k udržateľnému hospodárskemu rastu, keďže znižuje svoj negatívny dosah na životné prostredie.

V Bruseli 5. júla 2017

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Georges DASSIS

⁽²¹⁾ COM(2004) 18 final, bod 4.3 (Podpora družstiev v Európe).

III

(Prípravné akty)

EURÓPSKY HOSPODÁRSKY A SOCIÁLNY VÝBOR

527. PLENÁRNE ZASADNUTIE EHSV Z 5. A 6. JÚLA 2017

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Návrh rozhodnutia Európskeho parlamentu a Rady, ktorým sa mení smernica 2010/40/EÚ, pokiaľ ide o obdobie prijímania delegovaných aktov

[COM(2017) 136 final – 2017/0060(COD)]

(2017/C 345/10)

Spravodajca: **Jorge PEGADO LIZ**

Konzultácia	Európsky parlament, 3. 4. 2017 Rada, 31. 3. 2017
Právny základ	článok 114 Zmluvy o fungovaní Európskej únie
Príslušná sekcia	sekcia pre jednotný trh, výrobu a spotrebu
Prijaté v sekcii	7. 6. 2017
Prijaté v pléne	5. 7. 2017
Plenárne zasadnutie č.	527
Výsledok hlasovania (za/proti/zdržalo sa)	124/1/3

1. Závery a odporúčania

1.1. Európsky hospodársky a sociálny výbor (ďalej len „EHSV“) berie na vedomie návrh Komisie.

1.2. EHSV v zásade súhlasí s týmto návrhom a víta skutočnosť, že Komisia považovala za vhodné predĺženie delegovania právomoci na určité obdobie, pokiaľ Rada a Parlament proti tomu nevznesú námietku, čo je v súlade s dlhodobým postojom EHSV.

2. Predmet návrhu

2.1. V smernici Európskeho parlamentu a Rady 2010/40/EÚ zo 7. júla 2010 ⁽¹⁾ o rámci na zavedenie inteligentných dopravných systémov v oblasti cestnej dopravy a na rozhrania s inými druhmi dopravy ⁽²⁾ sa ustanovuje, že špecifikácie pre opatrenia, ktoré sa majú vykonať v štyroch prioritných oblastiach, sa prijímú prostredníctvom delegovaných aktov.

⁽¹⁾ Ú. v. EÚ L 207, 6.8.2010, s. 1 a Ú. v. EÚ C 277, 17.11.2009, s. 85.

⁽²⁾ Ú. v. EÚ L 207, 6.8.2010, s. 1.

2.2. Smernicou sa Komisii udelila právomoc prijímať takéto delegované akty na obmedzené obdobie, t. j. do 27. augusta 2017. Od nadobudnutia účinnosti smernice sa prijali štyri delegované akty. Piaty delegovaný akt sa týka poskytovania celoeurópskych informačných služieb pre multimodálne cestovanie.

2.3. V rámci európskej stratégie kooperatívnych inteligentných dopravných systémov⁽³⁾ (K-IDS) Komisia v súčasnosti spolupracuje s odborníkmi z členských štátov na vytvorení právneho a technického rámca určeného na podporu zavádzania kooperatívnych IDS. Okrem týchto prác sa treba ešte zamerať na niekoľko ďalších opatrení v štyroch prioritných oblastiach⁽⁴⁾ smernice o IDS, najmä pokiaľ ide o špecifikácie a normy pre kontinuitu a interoperabilitu služieb súvisiacich s riadením dopravy a nákladnej prepravy (prioritná oblasť II), špecifikácie pre iné opatrenia týkajúce sa aplikácií IDS v oblasti bezpečnosti a ochrany cestnej premávky (prioritná oblasť III) a vymedzenie opatrení potrebných na integráciu rozličných aplikácií IDS do otvorenej platformy vo vozidlách (prioritná oblasť IV).

2.4. Na to, aby mohla Komisia prostredníctvom delegovaných aktov prijímať ďalšie špecifikácie, je podľa nej nevyhnutné delegovanie právomoci predĺžiť. Okrem toho špecifikácie, ktoré už boli prijaté, bude možno potrebné aktualizovať s prihliadnutím na technologický pokrok alebo skúsenosti získané pri ich realizácii v členských štátoch.

2.5. Komisia preto navrhuje, aby sa delegovanie právomoci predĺžilo o päť rokov od 27. augusta 2017 a následne automaticky predlžovalo na ďalšie päťročné obdobia, pokiaľ Európsky parlament alebo Rada nevznesú proti takémuto predĺženiu námietku. Jediným cieľom predmetného návrhu je preto predĺžiť delegovanie právomoci udelenej Komisii na prijímanie delegovaných aktov na ďalšie obdobie piatich rokov, ktoré sa automaticky predĺži na ďalšie obdobie piatich rokov, pokiaľ Európsky parlament alebo Rada nevznesú voči takémuto predĺženiu námietku bez toho, aby sa zmenili strategické ciele smernice o IDS alebo jej rozsah pôsobnosti.

3. Súvislosti

3.1. Tento návrh Komisie je súčasťou širšieho rámca návrhu nariadenia [COM(2016) 799 final], ktorým sa viacero právnych aktov stanovujúcich použitie regulačného postupu s kontrolou prispôbuje článkom 290 a 291 ZFEÚ, a ku ktorému EHSV už vydal stanovisko⁽⁵⁾. V prípade, že sa obdobia stanovené na prijatie delegovaných aktov v rôznych legislatívnych nástrojoch blížia ku koncu platnosti, je nutné posúdiť potrebu predĺženia pôvodných lehôt.

3.2. Komisia podáva informácie o štúdiách, ktoré zrealizovala s cieľom poukázať na potrebu predĺženia (po auguste 2017) delegovania právomoci, aby mohla prijímať delegované akty týkajúce sa špecifikácií v oblasti IDS, najmä:

- a) správa z októbra 2014 o vykonávaní smernice o IDS⁽⁶⁾;
- b) nedávno uskutočnené ciele konzultácie so zainteresovanými skupinami, konkrétne s Európskym výborom pre IDS a členmi poradnej skupiny pre európske IDS.

4. Všeobecné pripomienky

4.1. EHSV upriamuje pozornosť na svoje informačné správy a stanoviská na tému delegovaných aktov⁽⁷⁾, ktoré boli zhrnuté v jeho nedávnom stanovisku na tému regulačného postupu s kontrolou⁽⁸⁾ a pripomína základné body svojho postoja.

4.2. EHSV sa domnieva, že vymedziť sa musia všetky prvky delegovania právomoci, konkrétne:

- a) stanovené ciele;
- b) presný obsah;

⁽³⁾ Európska stratégia pre kooperatívne inteligentné dopravné systémy – míľnik na ceste ku kooperatívnej, prepojenej a automatizovanej mobilite [COM(2016) 766 final].

⁽⁴⁾ Pozri prílohu I k smernici.

⁽⁵⁾ INT/813 (zatiaľ neuvverejnené v úradnom vestníku).

⁽⁶⁾ http://ec.europa.eu/transport/themes/its/road/action_plan/its_reports_en.htm.

⁽⁷⁾ Ú. v. EÚ C 13, 15.1.2016, s. 145; Ú. v. EÚ C 67, 6.3.2014, s. 104; INT/656 (informačná správa).

⁽⁸⁾ INT/813 (zatiaľ neuvverejnené v úradnom vestníku).

c) výslovný rozsah pôsobnosti;

d) presne vymedzené obdobie.

4.3. Najmä v súvislosti s obdobím delegovania právomoci EHSV vždy presadzoval zásadu, aby sa toto obdobie okrem riadne odôvodnených výnimočných prípadov presne vymedzilo s možnosťou jeho predĺženia o rovnako dlhé obdobie.

4.4. EHSV konštatuje, že v tomto návrhu Komisia presne stanovila ďalšie obdobie piatich rokov od 27. augusta 2017, ktoré sa môže následne automaticky predĺžiť na rovnako dlhé obdobia, pokiaľ Európsky parlament alebo Rada nevznesú proti takémuto predĺženiu námietku.

4.5. EHSV sa domnieva, že tento návrh kombinuje právnu istotu s pružnosťou, ktorá umožňuje prihliadať na technický pokrok a včas prijímať technické, funkčné a organizačné špecifikácie potrebné na riadne fungovanie IDS v oblasti cestnej dopravy, a preto s ním treba súhlasiť.

4.6. EHSV sa zároveň domnieva, že najmä v nadväznosti na oznámenie COM(2016) 766 final⁽⁹⁾ je predĺženie delegovania právomoci na Komisiu nevyhnutné pre celoeurópske integrované a koordinované zavádzanie interoperabilných IDS v oblasti cestnej dopravy a ich rozhraní s inými druhmi dopravy.

4.7. Komisia však bude musieť počas prípravných prác uskutočniť náležité konzultácie, a to aj na úrovni expertov, pričom tieto konzultácie musia prebehnúť v súlade so zásadami stanovenými v Medziinštitucionálnej dohode z 13. apríla 2016 o lepšej tvorbe práva. Predovšetkým v záujme rovnakého zastúpenia pri príprave delegovaných aktov sa všetky dokumenty musia doručiť Európskemu parlamentu a Rade v rovnakom čase ako odborníkom z členských štátov a odborníci Európskeho parlamentu a Rady musia mať systematicky prístup na zasadnutia expertných skupín Komisie, ktoré sa zaoberajú prípravou delegovaných aktov.

V Bruseli 5. júla 2017

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Georges DASSIS

⁽⁹⁾ Európska stratégia pre kooperatívne inteligentné dopravné systémy – míľnik na ceste ku kooperatívnej, prepojenej a automatizovanej mobilite, 30. 11. 2016, (zatiaľ neuverejnené v úradnom vestníku).

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Návrh smernice Európskeho parlamentu a Rady o posilnení právomocí orgánov na ochranu hospodárskej súťaže v členských štátoch na účely účinnejšieho presadzovania práva a zabezpečenia riadneho fungovania vnútorného trhu

[COM(2017) 142 final – 2017/0063 (COD)]

(2017/C 345/11)

Spravodajca: **Juan MENDOZA CASTRO**

Konzultácia	Európsky parlament, 26. 4. 2017 Rada, 27. 3. 2017
Právny základ	článok 114 Zmluvy o fungovaní Európskej únie
Príslušná sekcia	sekcia pre jednotný trh, výrobu a spotrebu
Prijaté v pléne	5. 7. 2017
Plenárne zasadnutie č.	527
Výsledok hlasovania (za/proti/zdržalo sa)	130/0/2

1. Závěry a odporúčania

- 1.1. EHS víta návrh Komisie, ktorý považuje za nevyhnutné opatrenie na efektívne vykonávanie nariadenia (ES) č. 1/2003.
- 1.2. Hoci naďalej existujú isté rozdiely, dobrovoľnou harmonizáciou na základe právnych predpisov EÚ sa dosiahlo významné zosúladenie režimov rôznych členských štátov.
- 1.3. Systém začatia konania (*case allocation*) v rámci Európskej siete pre hospodársku súťaž musí zabrániť možnej duplicite činností v jednotlivých členských štátoch.
- 1.4. EHSV navrhuje, aby sa v budúcnosti zväžila regulácia obsahu občianskeho a správneho práva prostredníctvom nariadenia.
- 1.5. Politika hospodárskej súťaže musí zaručiť rovnaké príležitosti. EHSV poukazuje na to, že je dôležité, aby vnútroštátne orgány na ochranu hospodárskej súťaže mali k dispozícii právne prostriedky a nástroje na boj proti tajným kartelom, a zdôrazňuje vážne následky zneužívania dominantného postavenia.
- 1.6. Pokiaľ ide o **základné práva** vyšetovaných subjektov, je potrebné zaručiť úplný súlad s článkami 101 a 102 ZFEÚ.
- 1.7. EHSV vyjadruje znepokojenie nad vážnymi nedostatkami v oblasti **nezávislosti a zdrojov** vnútroštátnych orgánov na ochranu hospodárskej súťaže, ktoré sa v súčasnosti odhaľujú v mnohých členských štátoch. Je zásadne dôležité, aby vnútroštátne orgány na ochranu hospodárskej súťaže boli skutočne nezávislé od úradov, a preto musia byť ich riadením poverení nezávislí experti s uznanou odbornou praxou. Ich zamestnanci musia mať istotu pracovného miesta a primeranú odbornú prípravu.
- 1.8. Škody spôsobené protisúťažným konaním je v mnohých prípadoch ťažké – alebo dokonca nemožné – napraviť. EHSV preto odporúča, aby sa právomoci pridelené vnútroštátnym orgánom na ochranu hospodárskej súťaže uplatňovali aj v rámci preventívnych opatrení.
- 1.9. Výbor sa už vyjadril, že výška **sankcií** musí byť odrádzajúca a že sankcie sa musia v prípade opakovaného porušovania pravidiel zvyšovať. Súhlasí s tým, že možnosť príslušného orgánu ukladať sankcie je základným prvkom politiky hospodárskej súťaže.
- 1.10. Skúsenosti Komisie, ktorá zvyčajne uplatňuje opatrenia **zhovievavosti**, sa môžu vnímať pozitívne a je dôležité, aby ich vnútroštátne orgány na ochranu hospodárskej súťaže uplatňovali jednotne v záujme vytvorenia skutočného európskeho práva hospodárskej súťaže. Zhovievavosť by však nemala brániť tomu, aby poškodené strany (vrátane spotrebiteľov) získali – prostredníctvom kolektívnych žalôb – náhradu za vzniknuté škody.

1.11. Vzhľadom na nadnárodný charakter opatrení vnútroštátnych orgánov na ochranu hospodárskej súťaže je nevyhnuté zabezpečiť medzi nimi **vzájomnú pomoc**.

1.12. Pri transpozícii smernice sa musí **pozastavenie plynutia premlčacej lehoty** prispôbiť všeobecným predpisom členských štátov týkajúcim sa premlčania.

1.13. Vnútroštátnym orgánom na ochranu hospodárskej súťaže je vhodné uznať **právomoc samostatne viesť súdne konanie**, keďže absencia tejto právomoci je v niektorých členských štátoch prekážkou efektívneho plnenia ich úloh.

1.14. EHSV poukazuje na to, že je dôležité, aby mohli vnútroštátne orgány na ochranu hospodárskej súťaže používať všetky druhy **dôkazov** nezávisle od toho, na akom médiu sú uložené.

1.15. Vzhľadom na nedostatočné znalosti väčšiny obyvateľstva, pokiaľ ide o právne predpisy v oblasti hospodárskej súťaže, sú potrebné informačné kampane.

2. Návrh Komisie

2.1. Členské štáty EÚ sú kľúčovými partnermi Európskej komisie pri presadzovaní pravidiel hospodárskej súťaže EÚ. Od roku 2004 sú vnútroštátne orgány na ochranu hospodárskej súťaže členských štátov EÚ na základe nariadenia Rady (ES) č. 1/2003 splnomocnené uplatňovať pravidlá hospodárskej súťaže EÚ spoločne s Komisiou. Komisia aj vnútroštátne orgány na ochranu hospodárskej súťaže už viac ako desať rokov presadzujú pravidlá hospodárskej súťaže EÚ v úzkej spolupráci v rámci Európskej siete pre hospodársku súťaž (ďalej len „ESH“). ESH bola vytvorená v roku 2004 výslovnou na tento účel.

2.2. Presadzovanie pravidiel hospodárskej súťaže EÚ zo strany Komisie aj vnútroštátnych orgánov na ochranu hospodárskej súťaže je základným stavebným kameňom otvoreného, konkurencieschopného a inovačného vnútorného trhu a má zásadný význam pre vytváranie pracovných miest a rast v dôležitých odvetviach hospodárstva, osobitne v odvetví energetiky, telekomunikácií, v digitálnom odvetví a v odvetví dopravy.

2.3. Pravidlá hospodárskej súťaže EÚ sú jednou z určujúcich charakteristík vnútorného trhu: ak dochádza k narušeniam hospodárskej súťaže, nemôže sa dosiahnuť plný potenciál vnútorného trhu a nevytvoria sa správne podmienky na trvalý hospodársky rast. Kľúčovým aspektom prehlbovania vnútorného trhu a dosiahnutia jeho väčšej spravodlivosti je zabezpečenie účinného presadzovania pravidiel vnútorného trhu v prospech občanov.

2.4. Presadzovanie pravidiel hospodárskej súťaže EÚ v súčasnosti prebieha v takom rozsahu, aký by Komisia v žiadnom prípade nemohla dosiahnuť sama. Komisia zvyčajne vyšetruje protisúťažné postupy alebo dohody, ktoré majú vplyv na hospodársku súťaž v troch alebo vo viacerých členských štátoch, alebo v prípadoch, keď je užitočné vytvoriť celoeurópsky precedens. Vnútroštátne orgány na ochranu hospodárskej súťaže majú zvyčajne dobrú pozíciu, aby zakročili v prípadoch, keď ide o významný vplyv na hospodársku súťaž na území daného členského štátu. Vnútroštátne orgány na ochranu hospodárskej súťaže majú odborné znalosti o tom, ako fungujú trhy v ich vlastnom členskom štáte. Tieto znalosti sú pri presadzovaní pravidiel hospodárskej súťaže veľmi užitočné.

2.5. Vnútroštátne orgány na ochranu hospodárskej súťaže majú nevyužitý potenciál na účinnejšie presadzovanie pravidiel hospodárskej súťaže EÚ. V nariadení (ES) č. 1/2003 sa neriešili prostriedky a nástroje, prostredníctvom ktorých vnútroštátne orgány na ochranu hospodárskej súťaže uplatňujú pravidlá hospodárskej súťaže EÚ, a mnohé z nich nemajú všetky prostriedky a nástroje potrebné na účinné presadzovanie článkov 101 a 102 ZFEÚ.

2.6. Medzery a obmedzenia nástrojov a záruk vnútroštátnych orgánov na ochranu hospodárskej súťaže znamenajú, že spoločnosti, ktoré sa podieľajú na protisúťažných postupoch, môžu čeliť výrazne odlišným výsledkom konaní v závislosti od toho, v ktorom členskom štáte pôsobia: nemusia podliehať žiadnemu presadzovaniu podľa článkov 101 a 102 ZFEÚ alebo podliehajú neúčinnému presadzovaniu, napríklad z dôvodu, že nie je možné zozbierať dôkazy o protisúťažných postupoch, alebo z dôvodu, že podniky môžu uniknúť zodpovednosti za zaplatenie pokút. Nerovnomerné presadzovanie pravidiel hospodárskej súťaže EÚ naruša hospodársku súťaž na vnútornom trhu a oslabuje systém decentralizovaného presadzovania práva zavedený nariadením (ES) č. 1/2003.

2.7. Komisia sa preto domnieva, že je potrebný legislatívny návrh s dvojitém strategickým cieľom:

— podľa článku 103 ZFEÚ ako právneho základu je cieľom umožniť vnútroštátnym orgánom na ochranu hospodárskej súťaže efektívnejšie uplatňovať zásady hospodárskej súťaže EÚ a zabezpečiť, aby mali potrebné záruky nezávislosti, zdroje a právomoci,

— podľa článku 114 ZFEÚ je cieľom posilniť vnútorný trh odstránením vnútroštátnych prekážok, ktoré bránia vnútroštátnym orgánom na ochranu hospodárskej súťaže efektívne presadzovať pravidlá, a tak zabrániť narušaniu hospodárskej súťaže a dosiahnuť jednotnejšie uplatňovanie právnych predpisov, čo bude prínosom pre spotrebiteľov aj podniky.

2.8. Umožnením účinnej vzájomnej spolupráce vnútroštátnych orgánov na ochranu hospodárskej súťaže sa navyše zabezpečia vyrovnannejšie podmienky a zaručí sa úzka spolupráca v rámci ESHS.

3. Všeobecné pripomienky

3.1. EHSV víta návrh Komisie, ktorý považuje za nevyhnutné opatrenie na efektívne vykonávanie nariadenia (ES) č. 1/2003. Ak sa má vytvoriť európsky systém hospodárskej súťaže, musia sa odstrániť prekážky a nedostatky úplného vykonávania článkov 101 a 102 ZFEÚ, ktoré v súčasnosti existujú v niektorých členských štátoch.

3.2. Decentralizácia uplatňovania pravidiel hospodárskej súťaže vyplývajúca z nariadenia (ES) č. 1/2003 nevedla k roztriešteniu právomocí v oblasti vykonávania politiky hospodárskej súťaže, ako sa s obavami predpokladalo. Hoci naďalej existujú isté rozdiely, dobrovoľnou harmonizáciou na základe právnych predpisov EÚ sa dosiahlo významné zosúladenie režimov rôznych členských štátov⁽¹⁾.

3.3. EHSV zdôrazňuje, že existencia paralelných právomocí – EÚ aj členských štátov – si bude v určitých prípadoch vyžadovať snahu o prispôbenie právnych predpisov a vnútroštátnych inštitúcií. Systém začatia konania (*case allocation*) v rámci Európskej siete pre hospodársku súťaž musí v každom prípade zabrániť novej duplicitě činností v jednotlivých členských štátoch.

3.4. Komisia sa domnieva, že vhodným nástrojom je smernica, keďže sa ňou dodržiavajú „právne tradície a inštitucionálne špecifiká jednotlivých členských štátov“. Ak sa však má dosiahnuť cieľ jednotného a súdržného uplatňovania pravidiel zo strany vnútroštátnych orgánov na ochranu hospodárskej súťaže, najmä pokiaľ ide o zoznam sankcií (kapitola V) a oslobodenie od pokút a ich zníženie (kapitola VI), je potrebné vyriešiť súčasnú veľkú rozmanitosť. EHSV preto navrhuje, aby sa v budúcnosti zväzila regulácia obsahu občianskeho a správneho práva prostredníctvom nariadenia, pričom by sa zachovala úplná autonómnosť členských štátov v oblasti trestného práva.

3.5. Politika hospodárskej súťaže musí zaručiť rovnaké príležitosti. EHSV poukazuje na to, že je dôležité, aby mali vnútroštátne orgány na ochranu hospodárskej súťaže k dispozícii dostatočné právne prostriedky a nástroje na boj proti tajným kartelom (definovaným v článku 2 ods. 9 návrhu), a tiež zdôrazňuje vážne dôsledky zneužívania dominantného postavenia – zvyčajne zo strany veľkých podnikov a ich združení – pre ostatné podniky (najmä MSP), spotrebiteľov a používateľov.

3.6. Členské štáty musia vzhľadom na nedostatočné znalosti väčšiny obyvateľstva, pokiaľ ide o právne predpisy v oblasti hospodárskej súťaže, zväziť zorganizovanie informačných kampaní.

4. Konkrétne pripomienky

4.1. Základné práva

4.1.1. V návrhu Komisie sa spomínajú všeobecné zásady práva Únie a Charty základných práv Európskej únie⁽²⁾, čím sa zaručuje dodržiavanie práva podnikov na obhajobu, slobodu podnikania, vlastnícke právo, právo na dobrú správu vecí verejných a právo na účinný prostriedok nápravy (články 16, 17, 41 a 47 Charty).

4.1.2. EHSV pripomína, že uznanie širokých právomocí, ktoré by mali mať vnútroštátne orgány na ochranu hospodárskej súťaže, aby mohli plniť svoje povinnosti, sa spája so stanovením ochrany a záruk práv vyšetovaných subjektov, pričom musí byť plne v súlade s článkami 101 a 102 ZFEÚ. Uplatňovanie týchto záruk musia zaručiť vnútroštátne orgány na ochranu hospodárskej súťaže a prípadne aj vnútroštátne súdy. Podľa judikatúry Súdneho dvora EÚ je všeobecnou zásadou práva Únie prezumpcia neviny (článok 48 ods. 1 Charty), ktorú musia členské štáty pri uplatňovaní práva hospodárskej súťaže dodržiavať⁽³⁾. Európsky súd pre ľudské práva tiež potvrdil uplatňovanie článku 6 Európskeho dohovoru o ľudských právach (právo na spravodlivý proces)⁽⁴⁾ a vyjadril sa k legitimitě Komisie⁽⁵⁾ a zásade *non bis in idem*⁽⁶⁾ v súdnych konaniach v oblasti hospodárskej súťaže.

⁽¹⁾ An academic View on the Role and Powers of National Competition Authorities, Európsky parlament, 2016.

⁽²⁾ Rozsudok Karlsson a i., vec C-292/97, bod 37.

⁽³⁾ Rozsudky vo veciach Eturas, (C-74/14), bod 38, E.ON Energie/Komisia (C-89/11 P), bod 72, a VEBIC (C-439/08), bod 63.

⁽⁴⁾ Vec Menarini Diagnostics S.R.L./Taliansko.

⁽⁵⁾ C-12/03 P, Komisia/Tetra Laval (2005).

⁽⁶⁾ Vec Menarini Diagnostics S.R.L./Taliansko.

4.2. Nezávislosť a zdroje

4.2.1. V záujme zaručenia nezávislosti je nevyhnutné, aby orgány vykonávali svoje právomoci „nestranne a v záujme zabezpečenia účinného a jednotného presadzovania“ týchto ustanovení (článok 4 ods. 1).

4.2.2. Členské štáty zabezpečia, aby zamestnanci a členovia rozhodovacieho orgánu v rámci vnútroštátneho správneho orgánu na ochranu hospodárskej súťaže vykonávali svoje služobné povinnosti a právomoci (článok 4 ods. 2):

- nezávisle od politických a iných vonkajších vplyvov,
- bez toho, aby žiadali alebo prijímali pokyny od nejakej vlády alebo iného verejného alebo súkromného subjektu,
- tak, aby sa zdržali akéhokoľvek konania, ktoré je nezlučiteľné s výkonom ich služobných povinností a právomocí,
- okrem toho:
 - môžu byť odvolaní len v prípade, že už nespĺňajú podmienky požadované pri výkone ich povinností alebo že sa dopustili závažného pochybenia podľa vnútroštátneho práva,
 - dôvody tohto odvolania by mali byť vopred ustanovené vo vnútroštátnom práve,
 - nemôžu byť odvolaní z dôvodov týkajúcich sa riadneho výkonu ich povinností a právomocí.

4.2.3. EHSV vyjadruje znepokojenie nad vážnymi nedostatkami v tomto smere, ktoré sa podľa Komisie v súčasnosti odhaľujú v mnohých členských štátoch. Ak majú vnútroštátne orgány na ochranu hospodárskej súťaže plniť svoje povinnosti, potrebujú primerané ľudské, finančné a technické zdroje (článok 5). Nezávislosť sa spája so značnou autonómiou v rámci štruktúry štátu, ⁽⁷⁾ ktorá nevyklučuje:

- súdne preskúmanie,
- informovanie parlamentu,
- pravidelné správy o činnosti,
- monitorovanie pridelených rozpočtových prostriedkov.

4.2.4. EHSV považuje za zásadne dôležité, aby vnútroštátne orgány na ochranu hospodárskej súťaže boli skutočne nezávislé od úradov. Preto musia byť ich riadením poverení nezávislí experti s uznanou odbornou praxou. Ich zamestnanci musia mať istotu pracovného miesta a primeranú odbornú prípravu.

4.3. Právomoci

4.3.1. Medzi právomoci zverené vnútroštátnym orgánom na ochranu hospodárskej súťaže (články 6 až 11) patria:

- **inšpekcia v prevádzkových priestoroch bez oznámenia vopred a so súdnym príkazom alebo bez neho v závislosti od právnych predpisov príslušného členského štátu:** týmto sa predpokladá minimálne právo na vstup do priestorov, na pozemky a do dopravných prostriedkov podniku, na preskúmanie obchodných kníh a inej dokumentácie, na vytvorenie alebo získanie kópií v akejkoľvek forme, na zapečatenie prevádzkových priestorov a obchodných kníh alebo iných záznamov a na požadovanie vysvetlenia. Ak podnik bráni vykonaniu inšpekcie, ktorá bola nariadená vnútroštátnym správnym orgánom na ochranu hospodárskej súťaže alebo povolená vnútroštátnym súdnym orgánom, môže si orgán na ochranu hospodárskej súťaže privolať na pomoc príslušníkov policajného zboru alebo rovnocenného orgánu presadzovania práva, pričom k privolaní takejto pomoci môže dôjsť aj z preventívnych dôvodov,
- **inšpekcia v iných priestoroch bez oznámenia vopred a bez súdneho povolenia:** vykoná sa, ak existuje dôvodné podozrenie, že existujú prvky, ktoré by mohli byť relevantné z hľadiska vážneho porušenia článku 101 a 102 ZFEÚ,
- **žiadosti o informácie,**
- **príkaz na ukončenie zisteného porušovania,**

⁽⁷⁾ „Independence and accountability of competition authorities“, Unctad 2008.

- **uloženie dočasných opatrení:** uplatňuje sa v naliehavom prípade, „ak existuje riziko vážneho a nenapraviteľného narušenia hospodárskej súťaže“, a na základe zistenia zrejmejšieho porušovania. Takéto opatrenie je časovo obmedzené a jeho platnosť sa môže obnoviť,
- **určenie záväzného charakteru prísľubov podnikov.**

4.3.2. Škody spôsobené protisúťažným konaním je v mnohých prípadoch ťažké – alebo dokonca nemožné – napraviť. EHSV preto odporúča, aby sa právomoci pridelené vnútroštátnym orgánom na ochranu hospodárskej súťaže uplatňovali aj v rámci preventívnych opatrení.

4.4. Pokuty za porušenie a pravidelné penále

4.4.1. Účinné, primerané a spravodlivé **pokuty za porušenie** sa môžu uplatniť vtedy, ak dôjde k určitému úmyselnému alebo nedbanlivému porušeniu pravidiel: neposkytnutie súčinnosti potrebnej na vykonanie inšpekcie, porušenie pečatí, poskytnutie nesprávnych a zavádzajúcich informácií, nepravdivé informácie alebo porušenie dočasných opatrení. **Pravidelné penále** sa vzťahujú na prípady opomenutia, napríklad bránenie vo vykonaní inšpekcie (článok 12 a 15).

4.4.2. V súlade so zvyčajnými kritériami sankčného práva by sa v rámci pokút, ktoré určia členské štáty, mala zohľadňovať závažnosť, ako aj dĺžka trvania tohto porušenia, pričom maximálna výška pokuty by mala byť stanovená minimálne na úrovni 10 % z celkového celosvetového obratu podniku za účtovné obdobie, ktoré predchádzalo rozhodnutiu (článok 13 ods. 1 a článok 14). Ak je pokuta uložená združeniu podnikov, stanovujú sa rôzne možnosti určenia zodpovednosti za platenie (článok 13 ods. 2).

4.4.3. Treba poznamenať, že medzery v súčasných právnych predpisoch vyplňa rozšírenie zodpovednosti za platenie pokút spoločne na všetkých členov združení alebo skupín podnikov (článok 13 ods. 2) ⁽⁸⁾.

4.4.4. Rozsah pôsobnosti návrhu sa vzťahuje len na podniky, ktorým je možné uložiť správne sankcie. Správanie, ktoré by v konečnom dôsledku mohlo predstavovať trestný čin, patrí do kompetencie členských štátov. Súdny dvor EÚ už vyniesol rozsudok k zlučiteľnosti správnych a trestných sankcií ⁽⁹⁾.

4.4.5. Výbor, ktorý sa vyjadril, že výška sankcií musí byť odrádzajúca a že sankcie sa musia v prípade opakovaného porušovania pravidiel zvyšovať ⁽¹⁰⁾, súhlasí s tým, že možnosť príslušného orgánu ukladať sankcie je základným prvkom politiky hospodárskej súťaže. Takisto vyjadruje svoje znepokojenie z toho, že právo hospodárskej súťaže sa v súčasnosti nevykonáva dostatočne, keďže medzi právnymi predpismi a štruktúrami vnútroštátnych orgánov na ochranu hospodárskej súťaže existujú veľké rozdiely.

4.5. Oslobodenie od pokút alebo ich zníženie (zhovievavosť)

4.5.1. Členským štátom sa zveruje právomoc stanoviť príčiny oslobodenia od pokút alebo ich zníženia a súvisiace postupy, pričom však musia konať v súlade s podrobne určeným rámcom, ktorý zahŕňa:

- požiadavky na oslobodenie (článok 16) a zníženie (článok 17),
- podmienky na uplatnenie daných opatrení (článok 18),
- formy podania žiadosti o zhovievavosť (článok 19),
- rezerváciu poradia v prípade formálnej žiadosti o oslobodenie od pokuty (článok 20),
- súhrnné žiadosti v prípade predloženia súčasne Komisii a vnútroštátnemu orgánu na ochranu hospodárskej súťaže (článok 21),
- záruky pre subjekty, ktoré požiadajú o oslobodenie od pokuty (článok 22).

⁽⁸⁾ Rozsudok vo veci C-97/08 P, AkoNobel NV/Komisia, body 45 a 77.

⁽⁹⁾ Rozsudok z 26. 2. 2013 vo veci C-617/10 Åkerberg Fransson.

⁽¹⁰⁾ Stanovisko na tému Správa o politike hospodárskej súťaže za rok 2014 (Ú. v. EÚ C 71, 24.2.2016, s. 33).

4.5.2. Odôvodnenie návrhu spočíva v tom, že hoci sú vnútroštátne právne predpisy rozhodujúce pre odhaľovanie tajných kartelov, existujú medzi nimi veľké rozdiely a ich uplatňovanie vyvoláva právnu neistotu, oslabuje motiváciu z ich uplatňovania a vedie k neúčinnosti politiky hospodárskej súťaže v EÚ. Navyše sa predpokladá, že členské štáty neuplatňujú modelový program ESHS⁽¹⁾, ktorého základné aspekty sú začlenené do novej regulácie.

4.5.3. Podľa EHSV je jednotné uplatňovanie programu zhovievavosti zo strany vnútroštátnych orgánov na ochranu hospodárskej súťaže dôležité, ak má existovať skutočné európske právo hospodárskej súťaže, a skúsenosti Komisie, ktorá zvyčajne uplatňuje tento druh opatrení⁽¹²⁾, sa dajú vnímať pozitívne. Zhovievavosť by však nemala brániť tomu, aby poškodené strany (vrátane spotrebiteľov) získali – prostredníctvom kolektívnych žalôb – náhradu za vzniknuté škody.

4.6. *Vzájomná pomoc*

4.6.1. Spolupráca medzi vnútroštátnymi orgánmi na ochranu hospodárskej súťaže si v rámci nových právomocí zverených týmto návrhom vyžaduje asistenciu a pomoc pri výkone inšpekcie (článok 23). Členským štátom tým vzniká povinnosť zaručiť oznámenie predbežných námietok (článok 24) a splnenie žiadostí o výkon rozhodnutí (článok 25). Stanovujú sa právomoci v oblasti súdnych sporov (článok 26).

4.6.2. EHSV považuje za potrebné uloženie týchto povinností vzhľadom na nadnárodný charakter politiky hospodárskej súťaže.

4.7. *Pozastavenie plynutia premlčacej lehoty na uloženie sankcií*

4.7.1. V návrhu Komisie sa uvádzajú dva špecifické prípady pozastavenia plynutia lehôt: „počas celého konania, ktoré vedú vnútroštátne orgány na ochranu hospodárskej súťaže iného členského štátu alebo Komisia vo veci porušenia právnych predpisov na základe rovnakej dohody, rozhodnutia združenia podnikov alebo zosúladeného postupu“ (článok 27 ods. 1), a v prípade prebiehajúceho súdneho konania (článok 27 ods. 2).

4.7.2. EHSV podotýka, že pri transpozícii smernice sa musí venovať pozornosť možnému rozporu s právnymi poriadkami, kde sa tiež stanovujú prípady prerušenia plynutia lehôt v prípadoch súdnych konaní.

4.8. *Právomoc vnútroštátnych orgánov na ochranu hospodárskej súťaže samostatne viesť súdne konanie*

4.8.1. Podľa návrhu by vnútroštátne orgány na ochranu hospodárskej súťaže mali mať procesnú spôsobilosť priamo predložiť vec príslušnému súdnemu orgánu a mali by byť oprávnené samostatne sa zúčastňovať na súdnych konaniach v úlohe navrhovateľa, odporcu alebo protistrany s rovnakými právami ako ostatné strany konania (článok 28).

4.8.2. EHSV odhaduje, že absencia tejto právomoci v súčasnosti sťažuje konanie vnútroštátnych orgánov na ochranu hospodárskej súťaže v niektorých členských štátoch⁽¹³⁾, a preto je dôležité stanoviť túto právomoc, aby mohli orgány plniť požiadavky politiky hospodárskej súťaže EÚ.

4.9. *Prípustnosť dôkazov pred vnútroštátnym orgánom na ochranu hospodárskej súťaže⁽¹⁴⁾*

4.9.1. EHSV zdôrazňuje, že je dôležité, aby vnútroštátne orgány na ochranu hospodárskej súťaže mohli používať ako dôkazy „dokumenty, ústne vyhlásenia, záznamy a všetky ostatné predmety obsahujúce informácie, a to bez ohľadu na médium, na ktorom sú uchovávané“ (článok 30).

V Bruseli 5. júla 2017

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Georges DASSIS

⁽¹⁾ Oznámenie Komisie o oslobodení od pokút a znížení pokút v kartelových prípadoch (Ú. v. EÚ C 298, 8.12.2006, s. 17).

⁽¹²⁾ Pozri Cartel leniency in EU: overview, Thompson Reuters. Príklady znížení a odpustení zo strany Komisie: Riberebro 50 % (Ú. v. EÚ C 298, 8.12.2006, s. 17); Hitachi 30 % a ost.; Philipps, odpustenie; Hitachi 50 %; Schenker a ost. 55 % – 40 %; DHL, imunita (C-428/14, DHL/AGCM); Eberspächer 45 % a Webasto, imunita.

⁽¹³⁾ V odpovedi na dotazník Komisie vnútroštátny orgán na ochranu hospodárskej súťaže v Nemecku (Bundeskartellamt) uviedol túto chýbajúcu právomoc ako jednu z príčin vážnej nefunkčnosti systému.

⁽¹⁴⁾ Obmedzenia pri používaní informácií (článok 29 ods. 1). Komisia informovala o možnej revízii znenia tohto článku.

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady o cezhraničnej výmene kópií určitých diel a iných materiálov chránených autorským právom a s ním súvisiacimi právami v prístupnom formáte v prospech osôb, ktoré sú nevidiace, zrakovo postihnuté alebo postihnuté inou poruchou čítania, medzi Úniou a tretími krajinami

[COM(2016) 595 final – 2016/0279 (COD)]

(2017/C 345/12)

Spravodajca: **Pedro ALMEIDA FREIRE**

Konzultácia	Rada, 05/04/2017 Európsky parlament, 28/06/2017
Právny základ	článok 114 a článok 304 Zmluvy o fungovaní Európskej únie
Príslušná sekcia	sekcia pre jednotný trh, výrobu a spotrebu
Prijaté v pléne	05/07/2017
Plenárne zasadnutie č.	527
Výsledok hlasovania (za/proti/zdržalo sa)	215/3/8

1. Závěry a odporúčania

1.1. EHSV súhlasí s kompromisom, ktorý navrhlo predsedníctvo a ktorý umožňuje rýchlu ratifikáciu Marrákešskej zmluvy ⁽¹⁾.

1.2. Výbor očakáva, že EÚ začne rýchlo uplatňovať Marrákešskú zmluvu, ktorá je dôležitá a nevyhnutná, pretože mnohým európskym občanom, ktorí sú nevidiaci, zrakovo postihnutí alebo trpia inou poruchou čítania, prinesie prístup k väčšiemu počtu dostupných diel, čím sa im otvoria dvere ku kultúre, vzdelávaniu, zamestnaniu, a tým aj k skutočnému sociálnemu začleneniu.

1.3. Výbor podporuje navrhované nariadenie ⁽²⁾ a navrhovanú smernicu ⁽³⁾ s cieľom zaviesť Marrákešskú zmluvu do praxe, keďže sa nimi stanovuje povinná výnimka a zaručuje vytváranie a výmena kópií v prístupných formátoch na jednotnom trhu, ako aj mimo EÚ.

1.4. Výbor oceňuje cieľ umožniť cezhraničnú výmenu týchto kópií medzi EÚ a tretími krajinami, ktoré sú zmluvnými stranami Marrákešskej zmluvy.

1.5. V primeranom časovom horizonte by sa malo uskutočniť preskúmanie uplatňovania Marrákešskej zmluvy.

2. Návrhy Komisie a predsedníctva

2.1. Komisia prijala navrhované nariadenie 14. septembra 2016 ako súčasť balíka predpisov o autorskom práve ⁽⁴⁾, v ktorom sa navrhuje súbor legislatívnych opatrení so štyrmi cieľmi:

— zaručiť v EÚ širší online prístup k obsahu a osloviť nové publikum,

⁽¹⁾ Marrákešská zmluva o uľahčení prístupu k uverejneným dielam pre osoby nevidiace, zrakovo postihnuté alebo postihnuté inou poruchou čítania.

⁽²⁾ COM(2016) 595 final.

⁽³⁾ COM(2016) 596 final.

⁽⁴⁾ COM(2016) 593 final, COM(2016) 594 final, COM(2016) 596 final (Ú. v. EÚ C 125, 21.4.2017, s. 27).

- prispôbiť určité výnimky digitálnemu a cezhraničnému prostrediu,
- podporiť spravodlivý a dobre fungujúci trh s autorskými právami,
- umožniť osobám, ktoré sú nevidiace, zrakovo postihnuté alebo postihnuté inou poruchou čítania lepší prístup k dielam alebo iným materiálom.

2.2. Týmto nariadením Komisia navrhuje ustanovenia na vykonávanie Marrákešskej zmluvy o uľahčení prístupu k uverejneným dielam pre osoby nevidiace, zrakovo postihnuté alebo postihnuté inou poruchou čítania.

2.3. Marrákešská zmluva bola prijatá v roku 2013 v rámci Svetovej organizácie duševného vlastníctva (WIPO) s cieľom uľahčiť dostupnosť a cezhraničnú výmenu kníh a ostatných tlačených materiálov v prístupných formátoch na celom svete. Únia zmluvu podpísala v apríli 2014 ⁽⁵⁾.

2.4. Navrhované opatrenia sú dôležité na to, aby sa v súlade s Dohovorom Organizácie Spojených národov o právach osôb so zdravotným postihnutím (UNCPRD) ⁽⁶⁾ zabezpečilo, že autorské práva nebudú neprimeranou alebo diskriminačnou prekážkou plnej účasti všetkých občanov na spoločenskom dianí a umožnia výmenu kópií v prístupnom formáte v rámci EÚ, ako aj s tretími krajinami, ktoré sú zmluvnými stranami zmluvy, pričom sa zabráni duplicitne činnosti a plytvaniu zdrojmi.

2.5. Pri ratifikačnom procese sa však vynorila právna otázka, či má Únia výlučnú právomoc túto zmluvu ratifikovať.

2.6. Komisia sa preto rozhodla požiadať v júli 2015 o stanovisko Súdny dvor Európskej únie.

2.7. Medzitým Komisia prijala svoj návrh COM(2016) 595 final na základe článku 207 ZFEÚ. Konzultácia s EHSV nebola preto povinná.

2.8. Súdny dvor 14. februára 2017 ⁽⁷⁾ potvrdil výlučnú právomoc EÚ a tiež vyhlásil, že Marrákešská zmluva nepatrí do spoločnej obchodnej politiky.

2.9. Výbor stálych predstaviteľov schválil na svojej schôdzi 22. marca kompromisný návrh predsedníctva, v ktorom bolo rozhodnuté zmeniť právny základ z článku 207 (spoločná obchodná politika) na článok 114 ZFEÚ. V dôsledku toho sa konzultácia Rady s EHSV stala povinnou.

3. Všeobecné pripomienky

3.1. K právnemu základu

3.1.1. Vzhľadom na nedávno vydané stanovisko Súdneho dvora môže EHSV len súhlasiť s kompromisom, ktorý navrhlo predsedníctvo a ktorý umožňuje rýchlu ratifikáciu Marrákešskej zmluvy.

3.1.2. Okrem toho sa zmenou právneho základu stanovisko EHSV stalo povinným, a pripomienky, ktoré výbor v tejto súvislosti vyslovil vo svojom nedávnom stanovisku k balíku predpisov o autorskom práve, tým získali väčšiu váhu ⁽⁸⁾.

3.2. K obsahu

3.2.1. EHSV už tento návrh spomínal vo svojom stanovisku k balíku o autorskom práve. Výbor opakuje, že je dôležité a nevyhnutné, aby EÚ urýchlene ratifikovala Marrákešskú zmluvu o uľahčení prístupu k uverejneným dielam pre osoby nevidiace, zrakovo postihnuté alebo postihnuté inou poruchou čítania, ktorá nadobudla platnosť 30. septembra 2016. Táto zmluva prinesie mnohým európskym občanom, ktorí sú nevidiaci, zrakovo postihnutí alebo trpia inou poruchou čítania, prístup k väčšiemu počtu dostupných diel, čím sa im otvoria dvere ku kultúre, vzdelávaniu, zamestnaniu, a tým aj k skutočnému sociálnemu začleneniu.

3.2.2. Návrh nariadenia a smernice, ktoré boli súčasťou balíka o autorskom práve, umožňujú Únii splniť medzinárodný záväzok vyplývajúci z Marrákešskej zmluvy. Navyše je to v súlade s povinnosťami Únie vyplývajúcimi z Dohovoru Organizácie Spojených národov o právach osôb so zdravotným postihnutím.

⁽⁵⁾ Ú. v. EÚ L 115, 17.4.2014, s. 1.

⁽⁶⁾ UNCPRD.

⁽⁷⁾ Ú. v. EÚ C 112, 10.4.2017, s. 3, Stanovisko 3/15 Súdneho dvora (veľká komora) zo 14. 2. 2017.

⁽⁸⁾ Ú. v. EÚ C 125, 21.4.2017, s. 27.

3.2.2.1. V návrhu smernice sa stanovuje povinná výnimka a zaručuje sa jej uplatňovanie, aby sa tieto kópie v prístupných formátoch vytvárali a vymieňali na jednotnom trhu.

3.2.2.2. Táto výnimka sa týka výlučne používania oprávnenými osobami vymedzenými v článku 2 ods. 2 navrhovaného nariadenia.

3.2.2.3. Návrh nariadenia umožní cezhraničnú výmenu týchto kópií medzi EÚ a tretími krajinami, ktoré sú zmluvnými stranami Marrákešskej zmluvy.

4. Ďalšie pripomienky

4.1. EHSV súhlasí, že nariadenie je jediný vhodný nástroj na odstránenie existujúcich právnych rozdielov v členských štátoch.

4.2. Výbor zdôrazňuje, že členské štáty by mali zohrávať dôležitú úlohu, ako sa uvádza v smernici, a propagovať prístupné diela a sprístupňovať ich oprávneným osobám v ich krajine, ako aj v tretích krajinách, ktoré sú zmluvnými stranami Marrákešskej zmluvy.

4.3. EHSV je pripravený aktívne sa podieľať na hodnotení stanovenom v nariadení aj v smernici.

4.4. Pri hodnotení by sa malo okrem iného prihliadať na to, že smernica ponecháva členským štátom možnosť uplatňovať systémy náhrad pre držiteľov práv. Ako sa tiež uvádza v texte smernice, malo by sa dôsledne sledovať, či tieto systémy náhrad nemajú negatívny dosah na dostupnosť a poskytovanie prístupných diel oprávneným osobám.

V Bruseli 5. júla 2017

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Georges DASSIS

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru: Návrh nariadenia Rady, ktorým sa mení nariadenie (EÚ) č. 904/2010 o administratívnej spolupráci a boji proti podvodom v oblasti dane z pridanej hodnoty

[COM(2016) 755 final – 2016/0371 (CNS)]

Návrh smernice Rady, ktorou sa mení smernica 2006/112/ES a smernica 2009/132/ES, pokiaľ ide o určité povinnosti týkajúce sa dane z pridanej hodnoty pri poskytovaní služieb a predaji tovaru na diaľku

[COM(2016) 757 final – 2016/0370 (CNS)]

Návrh smernice Rady, ktorou sa mení smernica 2006/112/ES, pokiaľ ide o sadzby dane z pridanej hodnoty uplatňované na knihy, noviny a periodiká

[COM(2016) 758 final – 2016/0374 (CNS)]

(2017/C 345/13)

Spravodajca: **Amarjite SINGH**

Konzultácia	Rada Európskej únie, 20. 12. 2016 a 21. 12. 2016
Právny základ	článok 113 Zmluvy o fungovaní Európskej únie
Príslušná sekcia	sekcia pre hospodársku a menovú úniu, hospodársku a sociálnu súdržnosť
Prijaté v sekcii	5. 5. 2017
Prijaté v pléne	5. 7. 2017
Plenárne zasadnutie č.	527
Výsledok hlasovania (za/proti/zdržalo sa)	123/1/2

1. Závbery a odporúčania

1.1. EHSV víta balík o modernizácii DPH pri cezhraničnom elektronickom obchode a podporuje jeho ciele a zameranie na riešenie záujmov MSP. Tieto navrhované predpisy budú mať veľký vplyv na spoločnosti, ktoré predávajú tovar a služby online a umožnia im využívať spravodlivejšie pravidlá, nižšie náklady na dodržiavanie predpisov a rovnaké podmienky ako pre spoločnosti so sídlom mimo EÚ. V dlhodobom horizonte návrhy takisto pomôžu, aby systém DPH v EÚ zodpovedal potrebám budúcnosti.

1.2. Zavedenie minimálneho režimu jedného kontaktného miesta pre DPH (MOSS) malo výrazný vplyv na znižovanie nákladov na dodržiavanie predpisov. Tieto úspory však neboli nevyhnutne rovnako veľké u podnikov rôznych veľkostí. Najmä malé a stredné podniky mali problémy s viacerými prvkami dodržiavania MOSS a vyjadrili vážne obavy. EHSV preto privítal skutočnosť, že navrhované zmeny MOSS sa týkajú riešenia týchto obáv.

1.3. Jeho rozšírenie na iné služby, ktoré v súčasnosti nie sú zahrnuté, ako aj na akvizície v rámci EÚ a dovoz tovarov, je prirodzeným posunom vpred vzhľadom na doterajší úspech MOSS pri znižovaní nákladov na dodržiavanie predpisov pre podniky zapojené do cezhraničného obchodu. Okrem potenciálu zníženia nákladov na dodržiavanie predpisov rozšírenie takisto prispeje k vytvoreniu rovnakých podmienok v rámci elektronického obchodu, čo bude mať pravdepodobne pozitívny vplyv najmä na MSP. Rozšírenie MOSS na tovary vytvára podmienky na prípadné zrušenie systému zásielok s nízkou hodnotou (LVCR), ktorý vyvolal narušenie hospodárskej súťaže, a podniky so sídlom mimo EÚ tak získali konkurenčnú výhodu oproti tým so sídlom v EÚ. EHSV preto víta navrhované rozšírenie MOSS.

1.4. Zmeny sadzieb DPH uplatňovaných na elektronické publikácie by odstránili rozlišovanie medzi fyzickými a nefyzickými publikáciami a zabezpečili neutralitu na tomto trhu. Zatiaľ čo však EHSV víta odstránenie tohto narušenia hospodárskej súťaže, uvedomuje si riziko, ktoré takéto odstránenie predstavuje pre základ DPH. EHSV tiež konštatuje, že Európska komisia navrhované opatrenia vníma ako prvý krok k širšej reforme štruktúry sadzieb DPH v EÚ a znepokojuje ho vplyv takejto deharmonizácie na podniky zapojené do cezhraničného obchodu, predovšetkým MSP.

2. Zhrnutie návrhu Komisie

2.1. Komisia navrhla nové praktické opatrenia ako súčasť balíka o modernizácii DPH pri cezhraničnom elektronickom obchode medzi podnikmi a spotrebiteľmi (B2C). Opatrenia sú zamerané na podporu cezhraničného elektronického obchodu, pokiaľ ide o dodržiavanie predpisov týkajúcich sa DPH, a to odstránením prekážok vyplývajúcich z DPH pre online podniky, najmä začínajúce podniky a MSP, ako aj bojom proti online únikom v oblasti DPH zo strany podnikov z krajín mimo EÚ.

2.2. Medzi tieto opatrenia patria najmä:

2.2.1. zmeny týkajúce sa MOSS (Mini-One-Stop-Shop), ktoré umožňujú určitým podnikom splniť povinnosti súvisiace s DPH v každom členskom štáte prostredníctvom digitálneho online portálu ich vlastnej daňovej správy a v ich vlastnom jazyku. Tieto zmeny zahŕňajú zavedenie cezhraničnej prahovej hodnoty DPH v rámci EÚ a nové zjednodušené požiadavky;

2.2.2. rozšírenie existujúcich MOSS na poskytovanie služieb v rámci EÚ, ktoré sú iné ako služby, na ktoré sa v súčasnosti uplatňuje, a na predaj tovaru na diaľku, a to v rámci EÚ i z tretích krajín;

2.2.3. odstránenie súčasných vnútroeurópskych prahových hodnôt pri predaji na diaľku, ako aj oslobodenie od DPH pri dovoze malých zásielok z krajín mimo EÚ;

2.2.4. zmeny existujúcich pravidiel s cieľom umožniť členským štátom, aby uplatňovali zníženú sadzbu DPH na elektronické publikácie, ako napríklad elektronické knihy a online noviny, ako sa to uplatňuje pri ich tlačенých formátoch.

Zmeny k MOOS pre DPH

2.3. Systém MOSS je plne funkčný od 1. januára 2015 a bol zriadený s cieľom zjednodušiť predpisy súvisiace s DPH pre podniky, ktoré sa zapájajú do cezhraničného obchodovania v rámci EÚ. Namiesto povinnosti zaregistrovať sa, podávať správy a odvádzať DPH v každom členskom štáte, v ktorom predávajú svoj tovar alebo služby, MOSS umožňuje podnikom jednoducho podávať štvrtročné daňové priznania k DPH online ich príslušným vnútroštátnym orgánom.

2.4. Navrhovaným zmenám predchádzali od februára do septembra 2015 intenzívne konzultácie s Komisiou. Tento proces, ktorý zahŕňal hodnotenie, konzultácie, semináre a posúdenia vplyvu, sa zamerával najmä na vplyv súčasných predpisov MOSS pre DPH na MSP. Odhalil konkrétne problémy, ako je potreba prahovej hodnoty, používanie pravidiel domovskej krajiny pre určité špecifické povinnosti týkajúce sa DPH, ako sú fakturácia a vedenie záznamov, a koordinácia auditu. Tieto otázky sú hlavným zdrojom obáv pre MSP, a preto sú zohľadnené v navrhovaných zmenách.

2.5. Na základe navrhovaných pravidiel sa zavedie nová cezhraničná prahová hodnota DPH vo výške 10 000 EUR. V prípade spoločností fungujúcich online, ktorých cezhraničný predaj klesne pod prahovú hodnotu, sa tento predaj bude považovať za domáci predaj, pričom DPH sa zaplatí ich vlastnej daňovej správe. Pokiaľ ide o dodržiavanie predpisov, bola zmiernená povinnosť predkladať dva dôkazy u poskytovateľov elektronických služieb, ktorých obrat je nižší ako 100 000 EUR. Okrem toho budú môcť online predajcovia uplatňovať pravidlá domovskej krajiny v oblastiach, ako napr. fakturácia a vedenie záznamov, čím sa uľahčí dodržiavanie predpisov o DPH a zavedie sa nový koordinovaný audit, ktorý zabráni, aby títo predajcovia podliehali samostatným vnútroštátnym žiadostiam o audit.

Rozšírenie MOSS pre DPH

2.6. V súčasnosti sa MOSS uplatňuje len na telekomunikačné služby, služby rozhlasového a televízneho vysielania a elektronicky poskytované služby. Podľa navrhovaných zmien by sa uplatňovanie MOSS rozšírilo na ďalšie poskytovanie služieb v rámci EÚ, ako aj na predaj tovaru na diaľku, a to v rámci EÚ a zároveň z tretích krajín. Podľa navrhovaných pravidiel by sa toto rozšírenie zaviedlo potom, ako nadobudnú účinnosť zmeny súčasných pravidiel, pričom účinnosť je navrhnutá od 1. januára 2021.

2.7. Navrhované rozšírenie MOSS na dovážané tovary objednané online výrazne zjednoduší výber DPH. Komisia sa preto domnieva, že toto rozšírenie vytvára podmienky na zrušenie systému oslobodenia od dane v prípade malých zásielok, známeho aj ako LVCR, v rámci ktorého bude dovoz tovarov so zanedbateľnou hodnotou nepresahujúcou celkovú hodnotu 22 EUR oslobodený od DPH. V návrhu sa preto predpokladá zrušenie tohto vyňatia od 1. januára 2021.

Zmeny sadzieb DPH na elektronické publikácie

2.8. Podľa súčasných predpisov majú členské štáty možnosť zdaňovať publikácie na akýchkoľvek fyzických nosičoch zníženou sadzbou DPH. Smernica o DPH však bráni členským štátom uplatňovať rovnakú sadzbu DPH na elektronické publikácie, ako sa v súčasnosti uplatňuje na tlačene publikácie. Toto stanovisko potvrdil Súdny dvor v niekoľkých nedávnych rozsudkoch v súvislosti s uplatňovaním zníženej sadzby DPH na elektronické publikácie vo viacerých členských štátoch ⁽¹⁾.

2.9. Na základe navrhovaných pravidiel budú členské štáty môcť zosúladiť sadzby DPH pre elektronické publikácie so súčasnými sadzbami DPH pre tlačene publikácie, bez ohľadu na to, ktorú sadzbu uplatňujú. Tento návrh prichádza po zväžení rozličných možností zjednotenia prístupu k elektronickým publikáciám s tlačene publikáciami a umožní členským štátom uplatňovať znížené sadzby nižšie ako minimálna sadzba 5 %, ak na tlačene knihy uplatňujú nižšiu ako túto minimálnu sadzbu.

2.10. Uvedené návrhy by zmenili tri legislatívne nástroje, konkrétne:

- Smernicu Rady 2006/112/ES z 28. novembra 2006 o spoločnom systéme dane z pridanej hodnoty (smernica o DPH) ⁽²⁾,
- Nariadenie Rady (EÚ) č. 904/2010 zo 7. októbra 2010 o administratívnej spolupráci a boji proti podvodom v oblasti dane z pridanej hodnoty ⁽³⁾,
- Smernicu Rady 2009/132/ES z 19. októbra 2009, ktorou sa určuje rozsah platnosti článku 143 písm. b) a c) smernice 2006/112/ES vzhľadom na oslobodenie od dane z pridanej hodnoty na finálny dovoz určitého tovaru ⁽⁴⁾.

2.11. Odhaduje sa, že vďaka balíku ako celku by sa mali príjmy členských štátov z DPH do roku 2021 zvýšiť o 7 miliárd EUR ročne a administratívne náklady podnikov znížiť o 2,3 miliardy EUR ročne.

3. Všeobecné pripomienky

3.1. DPH je jedným z hlavných zdrojov príjmov pre členské štáty EÚ, v súčasnosti predstavuje viac ako 20 % týchto príjmov, čo je nárast o viac ako 10 % od roku 1995 ⁽⁵⁾. Pomerný význam daňových príjmov členských štátov sa zvýšil v dôsledku hospodárskej a finančnej krízy, keďže pomocou politiky v oblasti DPH riešili obavy týkajúce sa rozpočtu. Medzi rokmi 2008 a 2014 dvadsaťtri členských štátov zvýšilo sadzby DPH a/alebo rozšírilo základ DPH ⁽⁶⁾. DPH zohráva významnú a čoraz dôležitejšiu úlohu v udržateľnosti verejných financií členských štátov a zachovaní výdavkov na sociálne zabezpečenie.

⁽¹⁾ Veci C-219/13, K Oy; C-479/13, Komisia/Francúzsko; C-502/13, Komisia/Luxembursko; C-390/15, RPO.

⁽²⁾ Ú. v. EÚ L 347, 11.12.2006, s. 1.

⁽³⁾ Ú. v. EÚ L 268, 12.10.2010, s. 1.

⁽⁴⁾ Ú. v. EÚ L 292, 10.11.2009, s. 5.

⁽⁵⁾ R. de la Feria, Blueprint for Reform of VAT Rates in Europe (2015) Intertax 43(2), 154-171.

⁽⁶⁾ Tamže.

3.2. Je dôležité, aby bol základ DPH chránený pred prípadnými podvodmi, ako aj pred jeho vlastným narušením prostredníctvom rozsiahleho využívania znížených sadzieb. Výpadky príjmov z DPH v roku 2014 v EÚ 27 sa odhadujú na 159,5 mld. EUR, t. j. 14 % celkových príjmov z DPH ⁽⁷⁾. Hoci výpadky z príjmov DPH zahŕňajú stratu na DPH napríklad z dôvodu chyby, bankrotu a vyhýbania sa daňovým povinnostiam, hlavným prvkom sú daňové úniky. Narušenie základu DPH v EÚ-27 je tiež vysoké, takmer 50 % celej spotreby, ktorá je nezdanená alebo zdanená nižšími sadzbami DPH.

3.3. EHSV preto víta balík o modernizácii DPH v prípade cezhraničného elektronického obchodu a podporuje jeho ciele a zameranie na riešenie záujmov MSP. Tieto navrhované predpisy budú mať veľký vplyv na spoločnosti, ktoré predávajú tovar a služby online a umožnia im využívať spravodlivejšie pravidlá, nižšie náklady na dodržiavanie predpisov a rovnaké podmienky pre spoločnosti so sídlom mimo EÚ. V dlhodobom horizonte návrhy takisto pomôžu, aby systém DPH v EÚ zodpovedal potrebám budúcnosti.

Zmeny k MOOS pre DPH

3.4. Postupné vykonávanie MOSS pre DPH, ktorého posledná fáza nadobudla účinnosť 1. januára 2015, bolo jednou z najvýznamnejších zmien systému DPH v EÚ od zrušenia daňových hraníc v roku 1993. Systém umožňuje podnikom, ktoré vykonávajú činnosť v rôznych členských štátoch, zvoliť si jeden členský štát, ich domovský štát, ako ich jednotné kontaktné miesto na identifikáciu na účely DPH, podávanie daňových priznaní k DPH a platbu DPH vo všetkých členských štátoch.

3.5. Posúdenie implementácie MOSS pre DPH, ktoré vykonala Európska komisia, potvrdzuje, že toto opatrenie malo významný vplyv na zníženie nákladov na dodržiavanie predpisov. MOSS ušetrilo podnikom 500 miliónov EUR – v priemere 41 000 EUR na podnik – v porovnaní s alternatívou priamej registrácie a platby, čo predstavuje 95 % zníženie týchto nákladov.

3.6. Tieto úspory však neboli nevyhnutne rovnako veľké u podnikov rôznych veľkostí. Konzultácie uskutočnené Komisiou dokazujú, že napriek tomu, že MSP by mohli profitovať zo zníženia registračných požiadaviek, v praxi majú problémy s viacerými prvkami dodržiavania MOSS. Tieto ťažkosti výraznejšie pociťujú malé a stredné podniky so sídlom v členských štátoch, kde je prahová hodnota na registráciu DPH najvyššia, ako napríklad v Spojenom kráľovstve.

3.7. EHSV privítal skutočnosť, že navrhované zmeny MOSS sa týkajú riešenia týchto obáv.

Rozšírenie MOSS pre DPH

3.8. Európska komisia považuje rozšírenie MOSS za vysokú prioritu od roku 2011 ⁽⁸⁾. Jeho rozšírenie na iné služby, ktoré v súčasnosti nie sú zahrnuté, ako aj na akvizície v rámci EÚ a dovoz tovarov, je prirodzeným posunom vpred vzhľadom na doterajší úspech MOSS pri znižovaní nákladov na dodržiavanie predpisov pre podniky zapojené do cezhraničného obchodu.

3.9. Okrem potenciálu zníženia nákladov na dodržiavanie predpisov rozšírenie takisto prispeje k vytvoreniu rovnakých podmienok v rámci elektronického obchodu, čo bude mať pravdepodobne pozitívny vplyv najmä na MSP. Rozšírenie odstráni nerovnosť medzi podnikmi elektronického obchodu, ktoré môžu využívať MOSS podľa súčasných pravidiel, a tými, ktoré sú zapojené do cezhraničného elektronického obchodu, ale ktoré z dôvodu povahy poskytovaných služieb alebo tovaru nemohli až doteraz využívať rovnaké výhody dodržiavania predpisov. Z rozšírenia budú mať prospech aj podniky elektronického obchodu zapojené do rozličných oblastí cezhraničného obchodu, ktoré boli doteraz predmetom dvoch súborov dodržiavania povinností, konkrétne v rámci MOSS a v rámci bežného režimu, a ktoré budú odteraz podliehať len jednému súboru pravidiel v rámci MOSS.

⁽⁷⁾ CASE, Study and Reports on the VAT Gap in the EU-28 Member States: 2016 Final Report (Štúdia a správy o únikoch DPH v 28 členských štátoch EÚ: záverečná správa z roku 2016), TAXUD/2015/CC/131, 2016.

⁽⁸⁾ Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu, Rade a Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru o budúcnosti DPH – Smerom k jednoduchšiemu, spoľahlivejšiemu a efektívnejšiemu systému DPH prispôbenému jednotnému trhu, COM (2011) 851 final, 6. decembra, 2011.

3.10. Rozšírenie MOSS na tovar vytvára podmienky pre prípadné zrušenie systému LVCR. Hoci tento systém predstavoval v minulosti vítané zjednodušenie, objem tovaru využívajúci výhody systému narástol v rokoch 1999 – 2013 o 286 %, čo možno vysvetliť pravdepodobne tým, že ľudia nakupovali viac online⁽⁹⁾. Tento nárast naopak vedie k zvýšeniu ušlých príjmov z DPH vo všetkých členských štátoch.

3.11. Systém LVCR tiež vyvolal narušenie hospodárskej súťaže, keď podniky so sídlom mimo EÚ majú konkurenčnú výhodu oproti tým so sídlom v EÚ. Táto konkurenčná výhoda viedla aj k dvom ďalším neželaným dôsledkom, a to zneužívaniu systému LVCR a narušeniu modelov obchodovania a dovozu.

3.12. EHSV preto víta navrhované rozšírenie MOSS.

Zmeny sadzieb DPH na elektronické publikácie

3.13. Zoznam výrobkov, na ktoré sa môžu použiť znížené sadzby DPH, ako sa uvádza v smernici o DPH, pochádza z roku 1992. Vývoj technológií a správania spotrebiteľov v posledných dvadsiatich piatich rokoch priniesol mnohé právne ťažkosti týkajúce sa výkladu položiek uvedených v tomto zozname. Tieto právne ťažkosti mali za následok rozsiahle súdne procesy na úrovni Súdneho dvora EÚ.

3.14. Súdny dvor EÚ v niekoľkých nedávnych rozsudkoch dospel k záveru, že položky zahrnuté v zozname fyzických publikácií sa nemôžu rozšíriť na elektronické publikácie prostredníctvom právneho výkladu. Tento cieľ možno teda dosiahnuť len právnymi zmenami existujúcich predpisov v smernici o DPH.

3.15. Navrhované predpisy by odstránili rozlišovanie medzi fyzickými a nefyzickými publikáciami a zabezpečili neutralitu na tomto trhu. Zatiaľ čo však EHSV víta odstránenie tohto narušenia hospodárskej súťaže, uvedomuje si riziko, ktoré takéto odstránenie predstavuje pre základ DPH. Zahrnutie elektronických publikácií do zoznamu položiek, ktoré môžu podliehať zníženej sadzbe, prinesie nielen okamžitú stratu príjmov, ale môže vytvoriť príležitosť pre tvrdenie, že aj iné položky by mali byť takisto zahrnuté do zoznamu, čím by sa ďalej narušal základ. Okrem toho rozšírenie uplatňovania znížených sadzieb, ktoré sú nižšie ako 5 % minimum na elektronické publikácie, keď sa tieto sadzby uplatňujú na tlačene knihy, môže viesť k ďalším žiadostiam o uplatňovanie nižšej ako minimálnej sadzby. Takýto vývoj by mohol ohroziť existenciu minimálnej sadzby, čo povedie tiež k ďalšiemu narušeniu základu.

3.16. EHSV tiež konštatuje, že Európska komisia vníma navrhované opatrenia ako prvý krok k širšej reforme štruktúry sadzieb DPH v EÚ⁽¹⁰⁾. Hoci v súčasnosti sa uvažuje o dvoch možnostiach, táto širšia reforma by vo všeobecnosti poskytla členským štátom viac slobody a flexibility v uplatňovaní znížených sadzieb účinnou deharmonizáciou sadzieb DPH.

3.17. EHSV znepokojuje vplyv takejto deharmonizácie na podniky zapojené do cezhraničného obchodu, najmä MSP, pre ktoré by bolo ťažké určiť sadzby DPH uplatňované na ich výrobky v celej EÚ.

3.18. Európsky hospodársky a sociálny výbor nezabúda na skutočnosť, že článok 113 ZFEÚ, ktorý predstavuje právny základ pre právne predpisy EÚ v oblasti DPH, iba udeľuje právomoci inštitúciám EÚ na zostavovanie právnych predpisov k DPH s cieľom vytvoriť a zlepšiť vnútorný trh.

⁽⁹⁾ E&Y, *Assessment of the Application and Impact of the VAT Exemption for Importation of Small Consignment, Specific Contract No 7, TAXUD/2013/DE/334*, záverečná správa, máj 2015.

⁽¹⁰⁾ Európska komisia, otvorená verejná konzultácia o reforme sadzieb DPH (návrh smernice Rady, ktorou sa mení smernica 2006/112/ES o spoločnom systéme dane z pridanej hodnoty, pokiaľ ide o pravidlá upravujúce uplatnenie sadzby DPH).

4. Osobitné pripomienky

Zmeny k MOOS pre DPH

4.1. Pre MSP so sídlom v krajinách s vysokou prahovou hodnotou vykonávanie MOSS vyústilo do povinnosti registrovať sa na účely DPH a dodržiavať po prvýkrát povinnosti týkajúce sa DPH. Keďže mnohým z nich hrozí riziko, že z dôvodu nákladov na dodržiavanie predpisov zbankrotujú, skupina mikropodnikov, z ktorých veľké množstvo vzniklo v Spojenom kráľovstve, vytvorila nátlakovú skupinu ⁽¹¹⁾ s cieľom upozorniť inštitúcie EÚ a daňové úrady Spojeného kráľovstva na svoje obavy.

4.2. Stanoviť prahovú hodnotu 10 000 EUR s cieľom umožniť MSP využívať pravidlá DPH z ich vlastnej krajiny, až kým nedosiahnu prah je vítaný krok a nepochybne zjednoduší pôsobenie pre malé podniky a podnikanie na čiastočný úväzok. Hoci víta túto úpravu pre mikropodniky, EHSV si uvedomuje, že začínajúce a rastúce podniky by mohli túto prahovú hodnotu rýchlo prekročiť.

Rozšírenie MOSS pre DPH

4.3. Závažné zneužívanie LVRC bola zaznamenané v Spojenom kráľovstve (Normandské ostrovy) a vo Fínsku (z Alánd), keď podniky presúvali svoje činnosti mimo EÚ, aby mohli využiť systém ⁽¹²⁾. Toto zneužívanie vytvára ďalšiu konkurenčnú nevýhodu pre podniky v EÚ, a najmä pre MSP, ktoré sú zvyčajne viac zasiahnuté. V roku 2010 MSP so sídlom v Spojenom kráľovstve vytvorili skupinu na kampaň proti údajnému zneužitiu LVCR na Normanských ostrovoch ⁽¹³⁾.

4.4. Nedávno ďalšia skupina MSP so sídlom v Spojenom kráľovstve s názvom VAT Fraud ⁽¹⁴⁾ poukázala na problémy týkajúce sa údajných podvodov páchaných online obchodníkmi z krajín mimo EÚ súvisiacich so systémom LVCR. Hoci sa podvod týka tovaru s hodnotou, ktorá nepatrí do systému, predpokladá sa, že existencia systému vytvára prekážky výberu DPH, keďže colní úradníci ťažko dokážu určiť, čo patrí do systému.

4.5. Systém LVCR údajne ovplyvnil aj obchodné modely a správanie spotrebiteľov pri dovoze vo viacerých členských štátoch, konkrétne v Slovinsku, Nemecku, Švédsku, Dánsku a Spojenom kráľovstve ⁽¹⁵⁾.

Zmeny sadzieb DPH na elektronické publikácie

4.6. Hlavnou dilemou pre systém DPH EÚ sú právne ťažkosti týkajúce sa výkladu položiek zahrnutých do zoznamu položiek, na ktoré sa vzťahuje znížená sadzba: odstrániť možné narušenia hospodárskej súťaže rozšírením zoznamu položiek so zníženou sadzbou, a tak viac narušiť základ; alebo pokračovať v obmedzovaní týchto položiek, chrániť daňový základ, ale umožňovať narušenia hospodárskej súťaže.

4.7. Súdny dvor prijíma kauzistický prístup k takýmto výkladovým ťažkostiam. V rozsudkoch týkajúcich sa zahrnutia elektronických publikácií do tohto zoznamu však Súdny dvor dospel k záveru, že jeho rozsah nemožno rozšíriť na tieto položky, čím sa prijal prísny právny výklad predpisov.

V Bruseli 5. júla 2017

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Georges DASSIS

⁽¹¹⁾ Nazvaná EU VAT Action (www.euvataction.org).

⁽¹²⁾ E&Y, *Assessment of the Application and Impact of the VAT Exemption for Importation of Small Consignment, Specific Contract No 7, TAXUD/2013/DE/334*, záverečná správa, máj 2015.

⁽¹³⁾ Nazvanú RAVAS – Retailers Against VAT Avoidance Schemes (www.ravas.org.uk).

⁽¹⁴⁾ www.vatfraud.org.

⁽¹⁵⁾ E&Y, *Assessment of the Application and Impact of the VAT Exemption for Importation of Small Consignment, Specific Contract No 7, TAXUD/2013/DE/334*, záverečná správa, máj 2015.

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady, ktorým sa mení nariadenie (ES) č. 883/2004 o koordinácii systémov sociálneho zabezpečenia a nariadenie (ES) č. 987/2009, ktorým sa stanovuje postup vykonávania nariadenia (ES) č. 883/2004

(Text s významom pre EHP a Švajčiarsko)

[COM(2016) 815 final – 2016/0397 (COD)]

(2017/C 345/14)

Spravodajca: **Philip VON BROCKDORFF**

Pomocná spravodajkyňa: **Christa SCHWENG**

Konzultácia	Európska komisia: 17. 2. 2017 Rada: 15. 2. 2017
Právny základ	článok 48 Zmluvy o fungovaní Európskej únie
Rozhodnutie plenárneho zhromaždenia	5. 7. 2017
Príslušná sekcia	sekcia pre zamestnanosť, sociálne veci a občianstvo
Prijaté v sekcii	13. 6. 2017
Prijaté v pléne	5. 7. 2017
Plenárne zasadnutie č.	527
Výsledok hlasovania (za/proti/zdržalo sa)	135/2/1

1. Závbery a odporúčania

1.1. EHSV sa domnieva, že návrh nového nariadenia o koordinácii systémov sociálneho zabezpečenia by mal byť zameraný na uľahčovanie pohybu osôb, ktoré si hľadajú zamestnanie, a pracovníkov, a nie jeho obmedzovanie. Dôvodom je, že lepšia koordinácia sociálneho zabezpečenia uľahčuje voľný pohyb pracovníkov tým, že poskytuje výhody im (rozvoj zručností a zvýšená prispôboivosť), ako aj zamestnávateľom (motivovaní pracovníci s technickým know-how). Takisto pomáha hospodárstvu ako celku tým, že rieši rozdiely v nezamestnanosti medzi členskými štátmi EÚ a podporuje účinnejšie pridelovania ľudských zdrojov, ako aj tým, že prispieva k rastu a konkurencieschopnosti EÚ.

1.2. Pravidlá, ktoré dobre fungujú a sú prijateľné pre tých, ktorí sú mobilní, ale aj pre tých nemobilných, sú dôležitými faktormi pre politickú akceptáciu mobility. EHSV sa domnieva, že účelom tohto postupu by malo byť dosiahnutie spravodlivej rovnováhy medzi cieľovými krajinami a domovskými krajinami.

1.3. Pokiaľ ide o podmienky uplatniteľné na občanov, ktorí majú nárok na „export“ dávok dlhodobej starostlivosti, keď sa presťahujú do zahraničia, EHSV sa domnieva, že nové predpisy poskytujú občanom lepšiu ochranu v cezhraničných situáciách. EHSV však poukazuje na to, že nové pravidlá nestanovujú nový nárok na dlhodobú starostlivosť v každom členskom štáte, keďže to závisí od toho, či takéto služby v hostiteľskej krajine existujú.

1.4. EHSV konštatuje, že návrh na revíziu nariadenia o koordinácii systémov sociálneho zabezpečenia a smernica o vysielaní pracovníkov sú dôležité pre pracovnú mobilitu. Avšak vzhľadom na to, že tieto dva nástroje sa zaoberajú odlišnými otázkami, EHSV sa obáva, že odkaz na definície navrhovanej revidovanej smernice o vysielaní pracovníkov v nariadení o koordinácii systémov sociálneho zabezpečenia vlastne v praxi spôsobí menšiu právnu zrozumiteľnosť.

1.5. EHSV berie na vedomie, že navrhovaná požiadavka odpracovať najmenej 3 mesiace v hostiteľskom členskom štáte pred tým, ako môže pracovník nadobudnúť nárok na dávky v nezamestnanosti, oddialí „sčítanie dôb“, ktoré zakladajú právo na dávky. Aj keď to môže umožniť spravodlivejšie pravidlá pre cieľové krajiny, môže to takisto negatívne ovplyvniť motiváciu na mobilitu.

1.6. EHSV nepovažuje za jasné, ako môže návrh na predĺženie obdobia na „exportovanie“ dávok v nezamestnanosti zo súčasných 3 na minimálne 6 mesiacov účinne zabezpečiť možnosti zamestnania pre uchádzačov o zamestnanie, pretože tie budú závisieť od situácie na trhu práce, ktorá sa v jednotlivých krajinách líši.

1.7. EHSV sa domnieva, že väčšia konvergencia v oblasti dávok, zlučovania a aktivácie by pomohla zlepšiť a uľahčiť koordináciu systémov sociálneho zabezpečenia. Verejné služby zamestnanosti (VSZ) by mali byť účinnejšie pri pomoci mobilným uchádzačom o zamestnanie nájsť si vhodnú prácu.

1.8. EHSV vyzýva na pevnejší záväzok zo strany členských štátov s cieľom mobilným občanom, ktorí sú ekonomicky neaktívni, umožniť prispievať primeraným spôsobom a podľa zásady rovnosti zaobchádzania do režimu zdravotného a nemocenského poistenia v hostiteľskom členskom štáte. Členské štáty by mali tiež zvážiť výhody prijímania mobilných občanov vo všeobecnosti, a to dokonca aj tých, ktorí sú neaktívni, ale ktorí určitým spôsobom predsa len prispievajú k hospodárstvu (a kultúrnej rozmanitosti) hostiteľskej krajiny.

1.9. EHSV nakoniec zastáva názor, že v navrhovaných nových predpisoch by nič nemalo obmedziť základné práva uznané v Charte základných práv Európskej únie.

2. Navrhované zmeny pravidiel koordinácie sociálneho zabezpečenia

2.1. Keďže cezhraničný trh práce sa neustále vyvíja a vnútroštátne systémy sociálneho zabezpečenia sa menia, je zjavne potrebné aktualizovať alebo upravovať existujúce pravidlá. Okrem potreby jednoduchších a ľahších metód presadzovania je práve toto dôvodom navrhovaných zmien, ktoré navrhla Európska komisia vo svojom oznámení z 13. decembra 2016.

2.2. Cieľom tohto návrhu je zaistiť, aby boli pravidlá jasné, spravodlivé a vykonateľné s cieľom uľahčiť mobilitu pracovnej sily. Voľný pohyb pracovníkov zostáva jedným z kľúčových pilierov vnútorného trhu. Vnútroštátne orgány sú však zároveň nabádané, aby bojovali proti zneužívaniu alebo podvodom v oblasti dávok.

2.3. Hlavné navrhované zmeny zahŕňajú:

- i) Export dávok v nezamestnanosti: Lehota na „export“ dávok v nezamestnanosti (keď sa dávky „exportujú“ do iného členského štátu, v ktorom uchádzač o zamestnanie hľadá prácu) sa predlžuje z minimálneho obdobia 3 mesiacov na 6 mesiacov s možnosťou ďalšieho predĺženia na zostávajúce obdobie nároku.
- ii) Pri posudzovaní, či uchádzač o zamestnanie má nárok na dávky v nezamestnanosti, bude musieť členský štát preveriť a zvážiť všetky predchádzajúce obdobia poistenia v iných členských štátoch (ako je to už v prípade súčasných pravidiel). To je však možné len vtedy, keď príslušná osoba pracovala v tomto členskom štáte aspoň 3 mesiace (nový návrh). Ak osoba nárok nemá, potom za vyplácanie týchto dávok bude zodpovedný členský štát, v ktorom bola predtým zamestnaná.
- iii) Dávky v nezamestnanosti pre cezhraničných pracovníkov: Na základe navrhovaných pravidiel bude za platbu akýchkoľvek dávok v nezamestnanosti zodpovedný členský štát predchádzajúceho zamestnania, ak v ňom títo pracovníci pracovali 12 mesiacov. Podľa súčasných predpisov však cezhraniční pracovníci v súčasnosti platia odvody a dane v členskom štáte, v ktorom pracujú. V prípade období zamestnania kratších než 12 mesiacov bude dávky v nezamestnanosti vyplácať členský štát bydliska.
- iv) Sociálne dávky pre ekonomicky neaktívne osoby: V tomto prípade je cieľom návrhu kodifikovať nedávnu judikatúru Európskeho súdneho dvora, podľa ktorej ekonomicky neaktívni občania, ktorí odídu z jedného členského štátu do druhého, môžu mať prístup k sociálnym dávkam len vtedy, ak spĺňajú podmienku legálneho pobytu podľa smernice o voľnom pohybe. Avšak pre legálny pobyt ekonomicky neaktívnych osôb je nutné, aby tieto osoby preukázali dostatočné prostriedky na živobytie a komplexné zdravotné poistenie. Táto podmienka sa nevzťahuje na aktívnych uchádzačov o zamestnanie: Ich právo na pobyt v inom členskom štáte vyplýva priamo z článku 45 ZFEÚ.

- v) Sociálne zabezpečenie pre vyslaných pracovníkov: Uvádza sa, že navrhované pravidlá sa zameriavajú na posilnenie administratívnych nástrojov týkajúcich sa koordinácie sociálneho zabezpečenia vyslaných pracovníkov, aby sa zabezpečilo, že vnútroštátne orgány majú primerané prostriedky na overenie štatútu sociálneho zabezpečenia takýchto pracovníkov a na riešenie potenciálnych nekalých praktík alebo zneužívania.
- vi) Rodinné dávky: V návrhu sa aktualizujú pravidlá týkajúce sa príspevkov pri rodičovskej dovolenke, ktoré kompenzujú rodičovi stratu príjmu alebo mzdy počas doby venovanej starostlivosti o dieťa. Návrhom sa nemenia existujúce pravidlá o prenosnosti prídavkov na dieťa. Nie je plánovaná žiadna indexácia prídavkov na deti.

3. Prehľad systémov sociálneho zabezpečenia v celej EÚ

3.1. Systémy sociálneho zabezpečenia zvyčajne pokrývajú oblasti, ako sú nemocenské dávky, dávky pri materskej/otcovskej dovolenke, rodinné dávky, starobné dávky, dávky v nezamestnanosti a iné podobné dávky a sú vo výlučnej právomoci vnútroštátnych orgánov. Znamená to, že každý štát je zodpovedný za stanovenie vlastného systému sociálneho zabezpečenia. Z tohto dôvodu sa dávky sociálneho zabezpečenia poberané občanmi v celej EÚ do veľkej miery líšia, pokiaľ ide o skutočné výhody a spôsoby, akým sú systémy organizované.

3.2. Podľa EHSV sú problémom vyvolávajúcim vážne obavy veľké rozdiely vo výkonnosti medzi systémami sociálneho zabezpečenia v rôznych krajinách EÚ: najlepšie systémy pomáhajú znižovať riziko chudoby o 60 %, najmenej efektívne o menej ako 15 %, pričom priemer EÚ je 35 %⁽¹⁾. Tieto rozdiely sú čiastočne príčinou odlišných sociálnych podmienok, ktorým čelia občania v celej EÚ. O to dôležitejšie je, aby sa členské štáty EÚ dohodli na zásadách efektívnych a spoľahlivých systémov sociálneho zabezpečenia tak, ako to žiadal EHSV vo svojich stanoviskách na tému *Zásady efektívnych a spoľahlivých systémov sociálnych dávok*⁽²⁾ a na tému *Európsky pilier sociálnych práv*⁽³⁾. Spoločné európske hodnoty a hospodársky rozvoj si vyžadujú, aby bol v každom členskom štáte zaručený minimálny príjem, základná zdravotná starostlivosť, poskytovanie vhodných sociálnych služieb a sociálna spoluúčasť. To môže pomôcť posilniť solidaritu členských štátov a tiež znížiť makroekonomickú nerovnováhu.

3.3. Voľný pohyb pracovníkov je jednou zo štyroch základných slobôd pohybu v Európskej únii. EHSV sa domnieva, že voľný pohyb pracovníkov by sa mal v jeho rôznych rozmeroch účinnejšie presadzovať a viac rešpektovať, keďže v praxi nie je tento pohyb možný bez toho, aby sa rešpektovali sociálne práva mobilných občanov a pracovníkov na základe zásady rovnakého zaobchádzania, ako sa ďalej uvádza. Koordinácia systémov sociálneho zabezpečenia je jedným z týchto rozmerov. Všeobecne je toto uplatňovanie úspešné. V priebehu posledných desaťročí prispelo k tomu, že mnoho miliónov pracovníkov, ktorí využili jeho výhody, sa stali najlepšimi „vyslancami“ voľného pohybu pracovníkov.

3.4. Na uľahčenie voľného pohybu pracovníkov a občanov je potrebná lepšia koordinácia systémov sociálneho zabezpečenia, ktorá má pomôcť dosiahnuť lepšiu jasnosť a istotu v súvislosti s dávkami, na ktoré majú nárok. Na tento účel Európska únia zaviedla pravidlá koordinácie vnútroštátnych systémov sociálneho zabezpečenia. Tieto stanovujú, pod ktorý systém sociálneho zabezpečenia, teda pod ktorý členský štát, daný občan alebo pracovník spadá. Úlohou týchto pravidiel je taktiež predísť dvojitému poberaniu dávok v cezhraničných situáciách, a zároveň poskytnúť záruky pre osoby, ktoré pracujú v inej krajine alebo si hľadajú zamestnanie hocikde v EÚ.

3.5. Je potrebné zdôrazniť, že súčasné pravidlá sa týkajú koordinácie, nie harmonizácie systémov sociálneho zabezpečenia. Pravidlá sú uvedené v nariadeniach (ES) č. 883/2004 a (ES) č. 987/2009. Pravidlá EÚ sú založené na štyroch zásadách:

- i) Jedna krajina: na osobu sa vzťahuje v určitom čase systém sociálneho zabezpečenia iba jedného členského štátu, teda odvody platí a dávky poberá len v jednej krajine.
- ii) Rovnaké zaobchádzanie: osoba má tie isté práva a povinnosti ako štátni príslušníci krajiny, v ktorej je poistená.

⁽¹⁾ <http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=751>.

⁽²⁾ Ú. v. EÚ C 13, 15.1.2016, s. 40.

⁽³⁾ Ú. v. EÚ C 125, 21.4.2017, s. 10.

- iii) Zlučovanie: v závislosti od konkrétneho prípadu, keď si akákoľvek osoba nárokuje dávky, vyžaduje sa dôkaz o dobe poistenia, zamestnania alebo pobytu v iných členských štátoch (napríklad na preukázanie toho, že osoba spĺňa podmienky minimálnej doby poistenia požadovanej vnútroštátnym právom na účely nároku na dávky).
- iv) Prenosnosť: ak osoba, ktorá má nárok na dávky v jednom členskom štáte, bude môcť poberať dávky aj v prípade, že táto osoba býva v inom členskom štáte.

3.6. Ustanovenia nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 883/2004 a (ES) č. 987/2009 sa vzťahujú na každého, kto sa sťahuje do iného členského štátu, aby sa v ňom trvalo usadil, alebo dočasne kvôli práci alebo štúdiu. Patria sem osoby, ktoré prekračujú hranice za prácou. Okrem toho osoby, ktoré hľadajú prácu v inom členskom štáte, môžu od svojho členského štátu poberať dávky v nezamestnanosti po určitú dobu, počas ktorej si hľadajú prácu.

4. Všeobecné pripomienky

4.1. V roku 2015 malo asi 11,3 milióna občanov EÚ-28 v produktívnom veku (20 – 64 rokov) pobyt v inom členskom štáte EÚ, z čoho 8,5 milióna tam bolo zamestnaných alebo si hľadalo zamestnanie (čísla o oboch uvedených aspektoch sú v jednotlivých členských štátoch odlišné). Toto predstavuje 3,7 % celkového obyvateľstva EÚ v pracovnom veku. V EÚ bolo 1,3 milióna cezhraničných pracovníkov (ktorí pracujú v inom členskom štáte EÚ ako v štáte, v ktorom žijú). Počet vyslaných pracovníkov bol približne 1,92 milióna. To predstavovalo 0,7 % celkového počtu zamestnaných v EÚ s priemernou dĺžkou vyslania štyri mesiace.

4.2. Koordinácia sociálneho zabezpečenia napomáha voľný pohyb pracovníkov poskytovaním dávok pracovníkom a nepriamo výhod zamestnávateľom, ako aj hospodárstvo ako celok a prispieva k rastu a konkurencieschopnosti. Prevažná väčšina občanov, ktorí využívajú mobilitu v EÚ, si chce zlepšiť svoje životné podmienky a pracovné vyhliadky.

4.3. Z hľadiska pracovníkov poskytuje právo pracovať v inom členskom štáte nielen pracovné príležitosti, ale taktiež umožňuje rozvoj nových zručností, zvyšuje prispôsobivosť pracovníkov a obohacuje ich prostredníctvom nových pracovných skúseností. Pohyb pracovníkov pomáha taktiež riešiť nedostatok pracovnej sily a kvalifikácií. Má tiež tendenciu prispievať k financovaniu verejných služieb v hostiteľskom členskom štáte a môže pomôcť zmierniť niektoré nové daňové zataženie a kompenzovať pokles odvodov od staršieho obyvateľstva.

4.4. Z makroekonomického hľadiska pracovná mobilita pomáha pri odstraňovaní rozdielov v nezamestnanosti medzi jednotlivými členskými štátmi EÚ a prispieva k efektívnejšiemu pridelovaniu ľudských zdrojov. Výskum tiež naznačuje, že mobilita v rámci EÚ má zohrávať významnú úlohu v oblasti predchádzania ďalšej nestability v dôsledku finančnej krízy a hospodárskej recesie.

4.5. Ak sa mobilita pracovnej sily uskutočňuje za spravodlivých podmienok, môže byť pre pracovníkov, podniky a celú spoločnosť prínosom. Môže byť pre občanov a pracovníkov jedinečnou príležitosťou na osobný, hospodársky a sociálny rozvoj, a preto ju treba napomáhať. Pravidlá, ktoré dobre fungujú a sú prijateľné pre tých, ktorí sú mobilní, ale aj pre tých nemobilných, sú dôležitými faktormi pre politickú akceptáciu mobility. Cieľom tohto všetkého by malo byť dosiahnutie spravodlivej rovnováhy medzi cieľovými krajinami a domovskými krajinami.

4.6. Vzhľadom na uvedené skutočnosti sa EHSV domnieva, že akékoľvek navrhované zmeny by mali byť zamerané na uľahčenie pohybu osôb, ktoré si hľadajú zamestnanie, a pracovníkov, a nie jeho obmedzovanie. EHSV je tiež toho názoru, že pravidlá koordinácie sociálneho zabezpečenia by mali uľahčiť prístup k pracovným miestam pre ľudí s rôznymi zručnosťami. Rovnosť zaobchádzania medzi pracovníkmi EÚ a vnútroštátnymi pracovníkmi, pokiaľ ide o aktívne opatrenia na trhu práce, sú kľúčom na prekonanie sociálnych rozdielov.

5. Konkrétne pripomienky

5.1. Pokiaľ ide o koordinačný systém pre cezhraničných pracovníkov, EHSV berie na vedomie návrh presunúť zodpovednosť za vyplácanie dávok v nezamestnanosti z členského štátu poslednej pracovnej činnosti, ale domnieva sa, že požiadavka mať odpracovaných v tomto členskom štáte najmenej 12 mesiacov môže obmedziť pozitívne účinky vyplývajúce z tejto zmeny. EHSV však uznáva, že návrh tiež predstavuje výzvu pre členské štáty, na ktoré prejde zodpovednosť za vyplácanie dávok.

5.2. Pokiaľ ide o podmienky uplatniteľné na občanov, ktorí majú nárok na „export“ dávok dlhodobej starostlivosti, keď sa presťahujú do zahraničia, EHSV sa domnieva, že nové predpisy poskytujú občanom lepšiu ochranu v cezhraničných situáciách. Nové pravidlá sú zvlášť dôležité vzhľadom na starnutie obyvateľstva a podporu väčšej nezávislosti a mobility osôb so zdravotným postihnutím, pri rastúcom počte občanov, ktorí sa sťahujú z jedného členského štátu do druhého a potrebujú dávky dlhodobej starostlivosti. EHSV však poukazuje na to, že nové pravidlá nestanovujú nový nárok na dlhodobú starostlivosť v každom členskom štáte, keďže to závisí od toho, či takéto služby v hostiteľskej krajine existujú.

5.3. EHSV sa domnieva, že nové pravidlá zjednodušia postup vymáhania neoprávnene vyplatených dávok sociálneho zabezpečenia. Členské štáty budú môcť využívať výhody jednotného nástroja na vynucovanie pohľadávok za neoprávnene vyplatené dávky sociálneho zabezpečenia a jasnejších postupov pre vzájomnú cezhraničnú pomoc.

5.4. EHSV konštatuje, že návrh na revíziu nariadenia EÚ o koordinácii systémov sociálneho zabezpečenia a smernica o vysielaní pracovníkov sú dôležité pre pracovnú mobilitu. Avšak tieto dva nástroje sa zaoberajú odlišnými otázkami. Kým smernica o vysielaní pracovníkov upravuje pracovné podmienky (vrátane odmeňovania) vyslaných pracovníkov, účelom nariadenia o koordinácii sociálneho zabezpečenia je určiť, ktorý systém sociálneho zabezpečenia sa na nich vzťahuje. V novom návrhu sa nemení rozsah pravidiel EÚ o koordinácii systémov sociálneho zabezpečenia, ani smernica o vysielaní pracovníkov. EHSV sa preto obáva, že odkaz na definície z navrhovanej revidovanej smernice o vysielaní pracovníkov v nariadení o koordinácii systémov sociálneho zabezpečenia, ktorý má uľahčiť ich uplatňovanie, vlastne v praxi spôsobí menšiu právnu zrozumiteľnosť. Odvolávať sa v nariadení (ktoré je záväzné a priamo uplatniteľné vo všetkých členských štátoch) na smernicu (záväznú pre členské štáty, len pokiaľ ide o výsledok, ktorý sa má dosiahnuť) vyvoláva právne pochybnosti.

5.5. EHSV upozorňuje, že je potrebné zabezpečiť jednotné podmienky uplatňovania osobitných pravidiel o koordinácii sociálneho zabezpečenia v súvislosti s vyslanými pracovníkmi. Toto zahŕňa určenie situácií, v ktorých sa budú vydávať formuláre A1, prvky, ktoré sa majú overiť pred ich vydaním, a ich stiahnutie v prípade napadnutia. Vzhľadom na skutočnosť, že tieto aspekty môžu byť kľúčové pre praktické uplatňovanie článkov 12 a 13 nariadenia (ES) č. 883/2004, EHSV je znepokojený nad tým, že EK sú priznané tak nejasne vymedzené právomoci. EHSV by privítal spätnú väzbu o vykonávaní tejto prenesenej právomoci a následne o vplyve nových postupov, pretože vysielanie pracovníkov je veľmi citlivou otázkou. EHSV tiež vyjadruje znepokojenie nad kumulatívnym účinkom nových pravidiel o vysielaní pracovníkov, prebiehajúcimi technickými zmenami právnej úpravy v oblasti sociálneho zabezpečenia a zvyšujúcim sa počtom vnútroštátnych iniciatív na kontrolu pracovníkov z iných krajín EÚ. Narastajúca komplexnosť spôsobená kombináciou týchto rôznych nariadení pravdepodobne obmedzí nadnárodnú mobilitu a preto by mala byť dôsledne monitorovaná na európskej úrovni. Okrem toho je tiež potrebné dodržiavať pravidlá sociálneho zabezpečenia vzťahujúce sa na vyslaných pracovníkov.

5.6. Podľa nových pravidiel musí mobilný pracovník EÚ v hostiteľskom členskom štáte pracovať aspoň 3 mesiace, aby mu vznikol nárok na dávky v nezamestnanosti. EHSV sa domnieva, že tento návrh stanovuje obmedzenia pre prístup k dávkam v nezamestnanosti pre mobilných pracovníkov v hostiteľskej krajine, v porovnaní so súčasnými podmienkami (podľa ktorých na tento nárok stačí len jeden deň). Zaujatím tohto postoja návrh v skutočnosti odďaľuje „sčítanie dôb“ (bez ohľadu na posledné miesto bydliska), ktoré vytvárajú nárok na dávky. Na jednej strane by to mohlo negatívne ovplyvniť motiváciu na mobilitu, ale na druhej strane to môže vytvoriť spravodlivejšie pravidlá pre cieľové krajiny.

5.7. Podľa navrhovaných nových pravidiel sa minimálne obdobie, počas ktorého uchádzači o zamestnanie môžu exportovať dávky v nezamestnanosti získané v jednom členskom štáte do iného členského štátu, predĺži zo súčasných 3 na najmenej 6 mesiacov, zatiaľ čo súčasné nariadenie ponecháva rozhodnutie – 3 alebo 6 mesiacov – na členský štát exportujúci dávky. EHSV sa domnieva, že táto zmena znamená, že Komisia uznáva, že je ťažké rýchlo si nájsť zamestnanie v inom členskom štáte. EHSV však nepovažuje za jasné, ako môže návrh na predĺženie času na „exportovanie“ dávok v nezamestnanosti účinne zabezpečiť možnosti zamestnania pre uchádzačov o zamestnanie, pretože tie budú závisieť od situácie na trhu práce, ktorá sa v jednotlivých krajinách líši. EHSV tiež vyjadruje pochybnosti o užitočnosti tohto návrhu v čase, keď nezamestnanosť, a to najmä nezamestnanosť mládeže, zostáva vysoká vo viacerých členských štátoch EÚ.

5.8. EHSV sa domnieva, že navrhované nové pravidlá nebudú riešiť existujúce nedostatky koordinovaného systému sociálneho zabezpečenia, ktorý bol pôvodne navrhnutý pre členské štáty s relatívne podobnou úrovňou parity kúpnej sily a systémov sociálneho zabezpečenia. Preto sú potrebné účinnejšie opatrenia na dosiahnutie zblíženia, pokiaľ ide o trvanie poskytovania dávok v nezamestnanosti, výšku dávok a sčítacie obdobie na aktiváciu dávok v nezamestnanosti. Toto

zblíženie by pomohlo zlepšiť a uľahčiť koordináciu systémov sociálneho zabezpečenia. Otázku, ako toto zblíženie dosiahnuť, treba posudzovať oddelene od tohto stanoviska. Navrhované nové pravidlá týkajúce sa „exportu“ dávok v nezamestnanosti aspoň principiálne umožňujú intenzívnejšiu spoluprácu medzi verejnými službami zamestnanosti (VSZ) na všetkých úrovniach. Revízia objasní záväzky služby zamestnanosti v hostiteľskom členskom štáte týkajúce sa podpory uchádzačov o zamestnanie pri hľadaní zamestnania a monitorovania svojej činnosti a podávania správ o nej do členského štátu zodpovedného za vyplácanie dávok v nezamestnanosti. EHSV sa však domnieva, že VSZ by mali robiť viac, aby mobilným uchádzačom o zamestnanie pomohli nájsť si stabilné zamestnanie, najmä vzhľadom na obmedzený čas na nájdenie zamestnania, a tým prispievať k dosahovaniu väčšej konvergencie, ako je uvedené v predchádzajúcom odseku.

5.9. EHSV berie na vedomie skutočnosť, že v prípade mobilných občanov EÚ, ktorí sa presťahovali z jedného členského štátu do iného členského štátu (hostiteľský členský štát) a ktorí nepracujú, ani si aktívne nehľadajú prácu, navrhnuté nové pravidlá môžu podmieniť prístup k osobitným dávkam sociálneho zabezpečenia tým, že príslušná osoba preukáže, že má zákonné právo na pobyt podľa práva EÚ, ktoré je podmienené dostatočnými prostriedkami na živobytie a komplexným zdravotným poistením. Inými slovami, členské štáty musia dodržať podmienky stanovené v smernici o voľnom pohybe (smernica 2004/38/ES). Členské štáty by mali tiež zväziť výhody prijímania mobilných občanov vo všeobecnosti, a to dokonca aj tých, ktorí sú neaktívni a neplatia do systémov sociálneho zabezpečenia, ale ktorí určitým spôsobom predsa len prispievajú k hospodárstvu (a kultúrnej rozmanitosti) hostiteľskej krajiny.

5.10. Je to vlastne stanovené v odôvodnení 5b návrhu EK, že členské štáty by mali zabezpečiť, aby sa ekonomicky neaktívnym občanom EÚ využívajúcim právo na voľný pohyb nebránilo v tom, aby boli v hostiteľskom členskom štáte pokrytí komplexným zdravotným poistením. To tiež znamená, že občania by mali mať možnosť prispieť primeraným spôsobom do systému zdravotného poistenia v hostiteľskom členskom štáte. EHSV vyzýva na pevnejší záväzok zo strany členských štátov s cieľom uľahčiť túto možnosť.

5.11. EHSV zastáva názor, že v navrhovaných nových predpisoch by nič nemalo obmedziť základné práva uznané v Charte základných práv Európskej únie, najmä právo na ľudskú dôstojnosť (článok 1), právo na sociálne zabezpečenie a sociálnu pomoc (článok 34), právo na zdravotnú starostlivosť (článok 35).

5.12. Aj keď na záver EHSV uznáva, že nemožno ignorovať potrebu rovnováhy medzi prijímajúcim a vysielajúcim členským štátom, pokiaľ ide o hľadanie zamestnania, dochádza však k záveru, že navrhované nové pravidlá nutne nepovedú k uľahčeniu voľného pohybu uchádzačov o zamestnanie. Najzraniteľnejšie a slabšie vrstvy európskej spoločnosti však zostanú aj naďalej rovnako zraniteľné ako dnes, a nezmenené zostanú aj sociálno-ekonomické rozdiely medzi jednotlivými členskými štátmi a v rámci členských štátov EÚ.

V Bruseli 5. júla 2017

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Georges DASSIS

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov – Ďalšie kroky smerom k udržateľnej budúcnosti Európy Európske opatrenia zamerané na udržateľnosť

[COM(2016) 739 final]

(2017/C 345/15)

Spravodajca: **Etele BARÁTH**

Konzultácia	Európska komisia, 08/12/2016
Právny základ	článok 304 Zmluvy o fungovaní Európskej únie
Rozhodnutie plenárneho zhromaždenia	13/12/2016
Príslušná sekcia	sekcia pre poľnohospodárstvo, rozvoj vidieka a životné prostredie
Prijaté v sekcii	15/06/2017
Prijaté v pléne	05/07/2017
Plenárne zasadnutie č.	527
Výsledok hlasovania (za/proti/zdržalo sa)	124/0/7

1. Závety a odporúčania

1.1. Oznámenie *Ďalšie kroky smerom k udržateľnej budúcnosti Európy* je pre EHSV sklamaním, keďže vyvoláva dojem, že všetky hlavné ciele a požiadavky programu trvalo udržateľného rozvoja do roku 2030, ktorý navrhla OSN, už pokrývajú a plnia existujúce politiky EÚ. Týmto oznámením sa v politike EÚ nezavádza zmena paradigmy, ktorú prináša program 2030, t. j. posun smerom k novému modelu rozvoja, ktorý bude hospodársky udržateľnejší, sociálne inkluzívnejší a z dlhodobého hľadiska ohľadupľnejší k životnému prostrediu. Ako upozornilo Európske centrum politickej stratégie (EPSC)⁽¹⁾ a tiež EHSV vo svojich predchádzajúcich stanoviskách, takáto zmena paradigmy je naliehavo potrebná, aby sa mohlo v EÚ plne realizovať 17 cieľov udržateľného rozvoja vzhľadom na rastúce sociálne nerovnosti a vysokú mieru nezamestnanosti v krajinách Európy, ako aj vzhľadom na neudržateľný environmentálny dosah jej hospodárstva.

1.2. EHSV ocenil, že po vytvorení programu trvalo udržateľného rozvoja do roku 2030 prejavila Komisia snahu chopiť sa vedenia. EHSV sa však domnieva, že teraz, keď je nevyhnutné zaviesť 17 cieľov udržateľného rozvoja do praxe, takéto konkrétne vedenie zo strany EÚ chýba, keďže nepredložila ambiciózný akčný plán realizácie týchto cieľov do roku 2030 a neprejavila ani snahu kriticky prehodnotiť a zmeniť svoje súčasné politiky.

1.3. Doposiaľ sa program 2030 nevyužil ako príležitosť vytvoriť novú, proaktívnu, transformačnú a pozitívnu predstavu o Európe, ako o to žiadali EHSV, EP a mnoho ďalších aktérov z radov občianskej spoločnosti: novú víziu udržateľnejšej a sociálne inkluzívnejšej Európy, ktorá bude prospešná pre všetkých občanov a na nikoho nezabudne; perspektívnu predstavu do budúcnosti, založenú na hodnotách, vďaka ktorým sa Európa stala úspešným príkladom, ako sú solidarita a ľudské práva, sociálna spravodlivosť a rovnosť, demokracia a participácia, podnikateľský duch a environmentálna zodpovednosť. Ani v bielej knihe Komisie o budúcnosti Európy, ani v Rímskom vyhlásení pri príležitosti 60. výročia vzniku EÚ sa dostatočne nezdôrazňuje význam európskeho udržateľného rozvoja pre európskych občanov.

⁽¹⁾ Strategický dokument EPSC, *Sustainability Now! A European Vision for Sustainability*, 20. júla 2016; stanovisko EHSV na tému *Fórum európskej občianskej spoločnosti v oblasti udržateľného rozvoja* (Ú. v. EÚ C 303, 19.8.2016, s. 73); stanovisko EHSV na tému *Trvalo udržateľný rozvoj: Mapovanie vnútorných a vonkajších politík EÚ* (Ú. v. EÚ C 487, 28.12.2016, s. 41).

1.4. EHSV ľutuje, že Komisia nerozbehla participatívny proces, na základe ktorého by sa vytvorila zastrešujúca a integrovaná stratégia pre trvalo udržateľnú Európu v roku 2030 a po ňom. Takáto stratégia je nevyhnutná, aby sa zabezpečila potrebná dlhodobá vízia, politická koordinácia a súdržnosť v záujme vykonávania programu OSN 2030. Mala by byť súčasťou nového, jediného dlhodobého rámca na obdobie po roku 2020.

1.5. EHSV má obavy z nedostatočnej koordinácie medzi EÚ a členskými štátmi pri realizácii programu 2030. Spomínaná zastrešujúca stratégia by mala slúžiť ako spoločný rámec pre koordinovanú činnosť.

1.6. EHSV oceňuje prácu, ktorú Komisia vykonala, aby zistila, ako by jej desať priorít mohlo prispieť k uplatňovaniu programu 2030. Zdôrazňuje však, že mapovanie politík EÚ prispievajúcich k cieľom udržateľného rozvoja sa musí doplniť o podrobnú analýzu skutočných nedostatkov z hľadiska plnenia týchto cieľov, ktoré sú v súčasnosti v EÚ badateľné. Jedine posúdenie reálnej situácie umožní EÚ určiť oblasti, v ktorých treba prioritne konať, a kriticky zhodnotiť účinnosť súčasných politík EÚ, pokiaľ ide o plnenie cieľov udržateľného rozvoja.

1.7. EHSV víta rozhodnutie Komisie vytvoriť platformu viacerých zainteresovaných strán zameranú na realizáciu cieľov udržateľného rozvoja v EÚ ⁽²⁾. EHSV upozorňuje, že je potrebné zabezpečiť, aby mohli v rámci tejto platformy mimovládne zainteresované strany spolupracovať so zástupcami inštitúcií ako rovnocenní partneri, s cieľom preniesť tento multilaterálny prístup k programu 2030 do politiky EÚ v oblasti udržateľného rozvoja. Platforma musí umožňovať zapojiť široké spektrum mimovládnych zainteresovaných strán do celého cyklu realizácie cieľov udržateľného rozvoja v EÚ, od navrhovania nových politických iniciatív, dlhodobých stratégií a osvetových aktivít až po revíziu a monitorovanie uplatňovania politiky a výmenu osvedčených postupov. Okrem toho by mala uľahčovať spoluprácu a partnerstvá medzi viacerými zainteresovanými stranami. EHSV podporí činnosť platformy tým, že vymenuje člena, ktorý bude v platforme zastupovať výbor a poskytovať odborné poznatky a skúsenosti, a tiež tým, že uľahčí komunikáciu s občianskou spoločnosťou a prispeje ďalšími aktivitami.

1.8. Pokiaľ ide o posilnenie udržateľného rozvoja, EHSV sa domnieva, že viacročný finančný rámec po roku 2020 sa musí zosúladiť s prioritami udržateľného rozvoja v EÚ. Mal by sa podstatne zvýšiť podiel vlastných zdrojov a príjmov a implementácia by mala byť efektívnejšia a účinnejšia.

1.9. Podľa názoru EHSV je nevyhnutné, aby sa okrem všeobecne akceptovaného ukazovateľa HDP, ktorý bol doteraz preukázateľne relevantný, zaviedli ďalšie ukazovatele umožňujúce merať nielen hospodársky rast, ale aj jeho dosah a výsledky z hľadiska blahobytu občanov a životného prostredia ⁽³⁾. Úspešnosť želaného procesu rozvoja do roku 2030 možno totiž zaručiť len tak, že sa zavedú a budú monitorovať komplexné sociálne a environmentálne zmeny.

2. Úvod

2.1. Programom OSN v oblasti trvalo udržateľného rozvoja do roku 2030 sa v roku 2015 svetoví lídri dohodli na bezprecedentnom rozsiahlom akčnom pláne s cieľom skončiť s chudobou, chrániť planétu, zaistiť rešpektovanie ľudských práv a zaručiť blahobyt pre všetkých. Na splnenie 17 cieľov udržateľného rozvoja stanovených do roku 2030 budú nevyhnutné transformačné zmeny vo všetkých krajinách, rozvojových aj rozvinutých.

2.2. Na základe výsledkov, ktoré vyplynuli z viacerých konferencií, vyslovil EHSV v roku 2016 v troch stanoviskách ⁽⁴⁾ svoje odporúčania v súvislosti s uplatňovaním programu 2030 v EÚ.

⁽²⁾ C(2017) 2941 final.

⁽³⁾ Stanovisko EHSV na tému *Nové opatrenia na riadenie a vykonávanie zamerané na rozvoj – hodnotenie európskych štrukturálnych a investičných fondov a príslušné odporúčania* (Ú. v. EÚ C 487, 28.12.2016, s. 1); pozri tiež OECD, *Measuring well-being and progress: Well-being Research* <http://www.oecd.org/statistics/measuring-well-being-and-progress.htm>.

⁽⁴⁾ Stanovisko EHSV na tému *Fórum európskej občianskej spoločnosti v oblasti udržateľného rozvoja* (Ú. v. EÚ C 303, 19.8.2016, s. 73); stanovisko EHSV na tému *Trvalo udržateľný rozvoj: Mapovanie vnútorných a vonkajších politík Európskej únie* (Ú. v. EÚ C 487, 28.12.2016, s. 41); Stanovisko EHSV na tému *Program 2030 – Európska únia sa zasadzuje za globálny udržateľný rozvoj* (Ú. v. EÚ C 34, 2.2.2017, s. 58).

2.3. V oznámení *Ďalšie kroky smerom k udržateľnej budúcnosti Európy* ⁽⁵⁾ predostrela Komisia svoj prístup k realizácii programu 2030 v rámci vnútorných a vonkajších politík EÚ. Súbežne s týmto oznámením bolo zverejnených niekoľko ďalších dokumentov, napríklad oznámenie o novom Európskom konsenze o rozvoji a oznámenie o obnovenom partnerstve s krajinami AKT. EHSV sa k týmto oznámeniam vyjadril v dvoch samostatných stanoviskách ⁽⁶⁾.

3. Všeobecné pripomienky

3.1. V úvode oznámenia sa píše, že Európska únia je plne odhodlaná byť priekopníkom pri vykonávaní programu 2030 ⁽⁷⁾.

3.2. Komisia však neukázala v tejto súvislosti svoju vedúcu úlohu a nepredložila ambiciózný plán realizácie cieľov udržateľného rozvoja.

3.3. Oznámenie nespĺňa svoj cieľ, uvedený v pracovnom programe Komisie na rok 2016, t. j. predstaviť „nový prístup s cieľom zabezpečiť hospodársky rozvoj a sociálnu a environmentálnu udržateľnosť Európy aj po roku 2020 a integrovaným spôsobom zaviesť ciele udržateľného rozvoja do vnútorných a vonkajších európskych politík“.

3.4. Reakcia EÚ na program 2030 zahŕňa podľa oznámenia dva prístupy: úplné začlenenie cieľov trvalo udržateľného rozvoja do existujúcich politík EÚ a úvahu o dlhodobej realizácii cieľov udržateľného rozvoja po roku 2020.

3.5. EHSV uznáva úsilie Komisie, ktoré je z oznámenia badateľné, spojiť ciele udržateľného rozvoja so súčasnými politikami EÚ a desiatimi pracovnými prioritami Komisie. Oznámenie sa však priveľmi zameriava na aktuálny stav politík EÚ. Komisia nevníma program 2030 ako výzvu na kritické posúdenie a zmenu svojich vlastných politík. V oznámení sa neprihliada na zmenu paradigmy, ktorú predstavujú ciele udržateľného rozvoja ⁽⁸⁾: „nový hospodársky model, ktorý bude hospodársky udržateľnejší, sociálne inkluzívnejší a z dlhodobého hľadiska ohľaduplnejší k životnému prostrediu a ktorým sa zaistí, že sa zdroje našej planéty budú rozdeľovať spravodlivo s ohľadom na rastúcu svetovú populáciu“ ⁽⁹⁾.

3.6. Doposiaľ ani Komisia, ani Rada nevyužili program 2030 ako príležitosť vytvoriť novú, proaktívnu, transformačnú a pozitívnu predstavu o Európe, ako o to žiadali EHSV, EP ⁽¹⁰⁾ a mnoho ďalších aktérov z radov občianskej spoločnosti – novú víziu udržateľnejšej a sociálne inkluzívnejšej Európy, ktorá bude prospešná pre všetkých občanov a na nikoho nezabudne ⁽¹¹⁾. Biela kniha Komisie o budúcnosti Európy ani Rímske vyhlásenie vedúcich predstaviteľov 27 členských štátov, Komisie, Európskej rady a Európskeho parlamentu pri príležitosti 60. výročia vzniku EÚ v dostatočnej miere nezohľadňujú význam udržateľného rozvoja pre európskych občanov a skutočnosť, že na jeho dosiahnutie je nevyhnutná jednotná Európa.

3.7. Okrem toho oznámenie neposkytuje naliehavo potrebný rámec pre budúcu činnosť v súvislosti s implementáciou programu 2030. Komisia zatiaľ neplánuje rozbehnúť participatívny proces na vytvorenie preklenujúcej a integrovanej stratégie pre udržateľnú Európu v roku 2030 a po ňom, ako o to EHSV žiadal ⁽¹²⁾. Európske strategické rámce sú v súčasnosti zamerané do roku 2020. Je to neprijateľné, nielen preto, lebo program OSN je zameraný do roku 2030 a Parížska dohoda o klíme má ešte dlhobehjšie vyhliadky, ale tiež vzhľadom na to, ako dlho trvá proces hospodárskej

⁽⁵⁾ COM(2016) 739 final

⁽⁶⁾ Stanovisko EHSV na tému *Program 2030 – Európska únia sa zasadzuje za globálny udržateľný rozvoj* (Ú. v. EÚ C 34, 2.2.2017, s. 58.).

⁽⁷⁾ COM(2016) 739 final, s. 3.

⁽⁸⁾ *We need to turn around our economies* (Naše hospodárstva potrebujú zásadný obrat), prejav podpredsedu Komisie Fransa Timmermansa na samite OSN 27. septembra 2015.

⁽⁹⁾ Ú. v. EÚ C 487, 28.12.2016, s. 41, bod 3.4.

⁽¹⁰⁾ Uznesenie z 12. mája 2016 <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P8-TA-2016-0224+0+DOC+XML+V0//SK>.

⁽¹¹⁾ Spoločná výzva európskych organizácií občianskej spoločnosti a odborových zväzov adresovaná európskym lídrom 21. marca 2017, *The Europe we want* (Európa, akú chceme) https://concordeurope.org/wp-content/uploads/2017/03/EuropeWeWant_Statement_English_201703.pdf?1855fc; Vyhlásenie *Solidar Our Common Future* (Naša spoločná budúcnosť) <http://www.solidar.org/en/news/statement-our-common-european-future>.

⁽¹²⁾ Ú. v. EÚ C 487, 28.12.2016, s. 41, bod. 1.5.

a sociálnej modernizácie. Mala by sa vytvoriť jediná zastrešujúca stratégia na obdobie po roku 2020, ktorá by vychádzala z desiatich pracovných priorít Európskej komisie, zo stratégie Európa 2020 a jej siedmich hlavných iniciatív a z 11 tematických cieľov politiky súdržnosti EÚ a zohľadňovala by viacročný finančný rámec po roku 2020.

3.8. Komisia plne neuplatňuje prístup spočívajúci na zapojení viacerých zainteresovaných strán stanovený v programe 2030. Na rozdiel od procesu, ktorý viedol k prijatiu programu 2030, nebol doterajší prístup Komisie veľmi transparentný a inkluzívny.

4. Konkrétne pripomienky

4.1. *Mapovanie európskych politík prispievajúcich k plneniu cieľov trvalo udržateľného rozvoja (kapitola 2.1 oznámenia)*

4.1.1. Toto mapovanie sa zdá byť čisto mechanickou záležitosťou: je to kompilácia politík EÚ, ktoré sa istým spôsobom zaoberajú otázkami spojenými so 17 cieľmi udržateľného rozvoja. Mapovanie dostatočne neodráža realitu v Európe. Neodôvodňuje záver Komisie, že všetkých sedemnást cieľov udržateľného rozvoja je už súčasťou činnosti Európskej únie, keďže sa neuskutočnilo žiadne posúdenie, či sú tieto politiky skutočne účinné alebo ich oslabujú konfliktné opatrenia. Napríklad sa tu uvádza, že stratégia Európa 2020 sa zaoberá cieľmi udržateľného rozvoja, pokiaľ ide o zníženie chudoby a nerovnosti, nespomína sa však, že príslušné hlavné ciele stratégie Európa 2020 nebudú dosiahnuté.

4.1.2. Mapovanie politík EÚ by sa preto malo doplniť o podrobnú analýzu nedostatkov, aby sa mohlo posúdiť, ako na tom EÚ s plnením cieľov udržateľného rozvoja skutočne je⁽¹³⁾. Jedine posúdenie reálnej situácie umožní európskym tvorcom politiky určiť správne priority pre realizáciu týchto cieľov. Závery, ku ktorým Komisia dospela na základe zmapovania politík, nie sú dosť dôveryhodné a nezakladajú sa na faktoch.

4.1.3. Súčasne s oznámením zverejnil Eurostat prvý štatistický prehľad o súčasnej situácii v členských štátoch EÚ v súvislosti s cieľmi trvalo udržateľného rozvoja⁽¹⁴⁾. Komisia sa však nepokúsila vytvoriť potrebné prepojenie medzi svojím mapovaním, štatistickými údajmi a určením priorít pre realizáciu cieľov.

4.1.4. EHSV dúfa, že zavedenie plne monitorovaného rámca pre plnenie cieľov udržateľného rozvoja umožní zaujať prístup väčšmi založený na faktoch a pomocou neho zistiť, aké sú hlavné nedostatky a výzvy pre EÚ v súvislosti s programom 2030.

4.1.5. Ako už EHSV upozornil, oblasti, v ktorých musí EÚ urobiť najviac, aby dosiahla ciele udržateľného rozvoja, sú zníženie jej vplyvu na životné prostredie a vytvorenie sociálne inkluzívnejšej Európy: cieľ 12 (udržateľná spotreba a výroba), cieľ 13 (ochrana klímy), ciele 14 a 15 (zachovanie ekosystému), cieľ 2 (udržateľné poľnohospodárstvo), cieľ 9 (investovanie do infraštruktúry a inovácie), cieľ 10 (zmenšenie rozdiely), cieľ 8 (dôstojná práca a zamestnanosť), cieľ 1 (zníženie chudoby), cieľ 5 (rodová rovnosť), cieľ 4 (vzdelávanie)⁽¹⁵⁾.

4.2. *Prínos 10 priorít Európskej komisie k programu 2030 (kapitola 2.2 oznámenia)*

4.2.1. Oznámenie ukazuje, ako môže desať pracovných priorít Komisie prispieť k plneniu cieľov udržateľného rozvoja. Komisia by však mala mať aj odvahu prehodnotiť a prispôsobiť svoje pracovné priority, ak je to potrebné, aby mohla plne využiť potenciálne synergie s prácou na plnení cieľov udržateľného rozvoja.

4.2.2. Podľa názoru EHSV by sa mala venovať väčšia pozornosť kultúrnemu rozmeru udržateľného rozvoja a úlohe komunikácie pri propagovaní programu 2030.

⁽¹³⁾ Ú. v. EÚ C 487, 28.12.2016, s. 41, bod 1.7.

⁽¹⁴⁾ Eurostat, *Sustainable Development in the European Union*, 2016.

⁽¹⁵⁾ Ú. v. EÚ C 487, 28.12.2016, s. 41, bod 4.1.

4.3. *Správa vecí verejných (kapitola 3.1 oznámenia)*

4.3.1. EHSV odporúča zaviesť spolu s dlhodobou stratégiou uplatňovania programu 2030 aj rámec pre riadenie a koordináciu v snahe zaistiť súlad medzi centralizovanými a decentralizovanými opatreniami a zapojiť organizovanú občiansku spoločnosť na národnej a regionálnej úrovni.

4.3.2. Európsky semester by sa mal rozvinúť na nástroj vertikálnej, viacúrovňovej koordinácie z hľadiska plnenia cieľov udržateľného rozvoja v členských štátoch⁽¹⁶⁾. Komisia, žiaľ, v oznámení nevyužila príležitosť, aby európsky semester viac rozvinula v tomto smere.

4.3.3. EHSV sa domnieva, že hoci od roku 2010 bol trvalo udržateľný rozvoj zahrnutý do stratégie Európa 2020, nebola dosiahnutá súdržnosť medzi hospodárskymi, sociálnymi a environmentálnymi cieľmi. Je nevyhnutné posilniť mechanizmy na zabezpečenie súdržnosti politik v záujme trvalo udržateľného rozvoja.

4.3.4. EHSV víta integrovanejší prístup, ktorý sa prejavil v novej štruktúre Komisie, a koordinačnú úlohu prvého podpredsedu v súvislosti s napredovaním práce na plnení cieľov udržateľného rozvoja. Koordinačné jednotky v rámci Komisie budú však musieť mať primerané kapacity na to, aby mohli tieto procesy viesť dostatočne energicky vpred.

4.3.5. Je na lídroch EÚ, aby využili možnosti na lepšiu správu vecí verejných, posilnili riadenie, pochopili význam metódy prierezovej koordinácie, ktorej cieľom je zlepšiť vzájomné interakcie, a aby počas prípravnej fázy podľa možnosti delegovali kontrolu na sociálno-hospodárskych aktérov, a tak zabezpečili efektívnejšiu participatívnu. Vďaka tomu budú môcť využiť úžasné skryté sily, ktoré sa plne prejavia v procese realizácie.

4.3.6. V oznámení Komisie sa, žiaľ, nepíše o tom, akým spôsobom by sa tento proces mohol uznať a zlepšiť.

4.4. *Financovanie (kapitola 3.2 oznámenia)*

4.4.1. Zostavovanie viacročného finančného rámca na obdobie po roku 2020 by sa malo využiť ako príležitosť na to, aby sa výdavky fondov EÚ zosúladiť s implementáciou priorít udržateľného rozvoja v EÚ.

4.4.2. EHSV súhlasí s tým, že by EÚ mala ďalej rozvinúť svoj systém finančnej podpory, ktorý zlepšuje hospodárske výsledky na územnej, regionálnej a miestnej úrovni a zasadzuje sa za všeobecné blaho, pričom by sa mali zohľadniť aj potreby udržateľnosti. Hospodárskym základom cieľov udržateľného rozvoja by mala byť hospodárska prosperita, mali by sa však zaviesť pravidlá, ktoré zabezpečia, že sociálne a environmentálne ciele budú dosiahnuté. EHSV sa domnieva, že reforma európskeho daňového systému by mohla priniesť zvýšenie rozpočtových prostriedkov a podporiť lepšie uplatňovanie programu 2030.

4.4.3. Komisia kladie osobitný dôraz na aspekty spojené s udržateľným financovaním. Podľa názoru EHSV je obzvlášť dôležité vytvoriť správne rámcové podmienky pre súkromných a verejných investorov na rozsiahle dlhodobé investície do modernizácie infraštruktúry a inovácie, ktoré sú nevyhnutné, aby sa mohlo ľahšie prejsť na udržateľnejšie hospodárstvo⁽¹⁷⁾.

4.5. *Meranie pokroku (kapitola 3.3 oznámenia)*

4.5.1. EHSV víta zámer Komisie vykonávať podrobnejšie, pravidelné monitorovanie cieľov trvalo udržateľného rozvoja v kontexte EÚ a čerpať pri tom zo širokej škály nepretržitého monitorovania v rámci Komisie, agentúr, Európskej služby pre vonkajšiu činnosť a členských štátov. Chýbajú však konkrétne informácie o tom, ako bude tento systém monitorovania vyzerať.

4.5.2. EHSV oceňuje prácu ESTAT v súvislosti so súborom ukazovateľov na monitorovanie plnenia cieľov udržateľného rozvoja v EÚ. EHSV zdôrazňuje, že rozhodnutia o monitorovaní a najmä navrhovanie ukazovateľov majú veľké politické dôsledky. O ďalšom rozvoji ukazovateľov treba preto transparentne diskutovať a treba ho konzultovať s občianskou spoločnosťou.

⁽¹⁶⁾ Ú. v. EÚ C 487, 28.12.2016, s. 41, bod.1.11; (stanovisko EHSV na tému *Ročný prieskum rastu na rok 2017*, Ú. v. EÚ C 173, 31.5.2017, s. 73).

⁽¹⁷⁾ Stanovisko EHSV na tému *Trvalo udržateľný rozvoj: Mapovanie vnútorných a vonkajších politik EÚ* (Ú. v. EÚ C 487, 28.12.2016, s. 41); stanovisko EHSV na tému *Zelená kniha – Dlhodobé financovanie európskeho hospodárstva* (Ú. v. EÚ C 327, 12.11.2013, s. 11); pozri tiež zelenú knihu vlády Spojeného kráľovstva https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/220541/green_book_complete.pdf.

4.5.3. EHSV očakáva, že po zverejnení pravidelnej správy ESTAT o monitorovaní cieľov udržateľného rozvoja a dostatočne dlhej lehote, ktorá organizáciám občianskej spoločnosti umožní konzultácie so svojimi volebnými obvody, sa v rámci platformy viacerých zainteresovaných strán uskutoční diskusia o záveroch vyplývajúcich z monitorovania a o potrebných zmenách politiky.

4.5.4. Viaceré štúdie EHSV potvrdili, že je nevyhnutné, aby sa okrem všeobecne akceptovaného ukazovateľa HDP, ktorý bol doteraz preukázateľne relevantný, zaviedol ďalší ukazovateľ umožňujúci merať nielen hospodársky rast, ale aj jeho dosah a výsledky (*gross domestic result*). Monitorovanie želaného procesu rozvoja do roku 2030 musí spočívať na komplexnom súbore hospodárskych, sociálnych a environmentálnych ukazovateľov⁽¹⁸⁾.

4.5.5. Monitorovací rámec by takisto mal byť prepojený s európskym semestrom.

4.5.6. Program 2030 si vyžaduje, aby vlády zaviedli rámec pre monitorovanie a *prehodnotenie*, a tak vytvorili nástroje pre celý politický cyklus navrhovania, zavádzania, monitorovania a *prehodnocovania* stratégií. Štádiom *prehodnotenia* Komisia v oznámení nezohľadnila. Dôvodom by mohla byť skutočnosť, že neexistuje žiadna zastrešujúca stratégia ani akčný plán v súvislosti s plnením cieľov udržateľného rozvoja, ktoré by sa mohli pravidelne *prehodnocovať*.

4.6. **Spoločná zodpovednosť a prístup spočívajúci na zapojení viacerých zainteresovaných strán**

4.6.1. Ciele trvalo udržateľného rozvoja sú programom, do ktorého sú zapojené viaceré zainteresované strany. Dosiahneme ich iba v prípade, ak sa budú občianska spoločnosť, podniky, odborové zväzy, miestne komunity a iné zainteresované strany aktívne zapájať a prevezmú svoj diel zodpovednosti. Mechanizmy participatívneho riadenia musia zabezpečiť zapojenie občianskej spoločnosti na všetkých úrovniach: od miestnej a národnej úrovne až po úroveň EÚ a OSN. Ciele udržateľného rozvoja si vyžadujú integrovanú spoluprácu inštitúcií a zainteresovaných strán v rôznych oblastiach.

4.6.2. Nedávno zverejneným rozhodnutím vytvorila Komisia platformu viacerých zainteresovaných strán zameranú na realizáciu cieľov udržateľného rozvoja v EÚ⁽¹⁹⁾. EHSV víta tento nový projekt a rád by prispel k tomu, aby bola platforma úspešná.

4.6.3. EHSV je však sklamaný, že Komisia v oznámení nereagovala na jeho návrh vytvoriť v spolupráci s ňou fórum v oblasti udržateľného rozvoja a na jeho odporúčania, ako takéto fórum navrhnúť⁽²⁰⁾, ktoré vychádzali zo záverov vyplývajúcich z príspevkov o navrhovanom fóre, ktoré odzneli na konferenciách, v rámci pracovných skupín Rady, Komisie a konzultácií so zainteresovanými stranami, kde účastníci vyjadrili podporu vytvoreniu takéhoto fóra.

4.7. EHSV oceňuje, že Komisia vo svojom rozhodnutí týkajúcom sa vytvorenia platformy viacerých zainteresovaných strán rozšírila úlohy platformy, pokiaľ ide o dosledovanie realizácie cieľov udržateľného rozvoja a výmenu osvedčených postupov, a že poradnú úlohu zástupcov občianskej spoločnosti zahrnula do reflexie o dlhodobej realizácii cieľov udržateľného rozvoja, ako aj zapojenie do monitorovania a revízie realizačných opatrení. Okrem toho by platforma mala uľahčovať spoluprácu a partnerstvá medzi viacerými zainteresovanými stranami. EHSV sa domnieva, že tento typ participatívnej platformy musí zohrávať kľúčovú úlohu v novom európskom riadení, ktoré by sa malo vyznačovať spoločnou zodpovednosťou.

V Bruseli 5. júla 2017

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Georges DASSIS

⁽¹⁸⁾ Pozri viac o ukazovateľoch: index skutočného pokroku (*genuine progress indicator – GPI*), *Happy Planet index*, *footprint index* atď.

⁽¹⁹⁾ C(2017) 2941 final.

⁽²⁰⁾ Stanovisko EHSV na tému *Fórum európskej občianskej spoločnosti v oblasti udržateľného rozvoja* (Ú. v. EÚ C 303, 19.8.2016, s. 73).

**Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Oznámenie Komisie – Pracovný plán
v oblasti ekodizajnu na obdobie rokov 2016 – 2019**

[COM(2016) 773 final]

(2017/C 345/16)

Spravodajca: **Cillian LOHAN**

Konzultácia	Komisia, 27. 1. 2017
Právny základ	článok 304 Zmluvy o fungovaní Európskej únie
Rozhodnutie predsedníctva	13. 12. 2016
Príslušná sekcia	sekcia pre poľnohospodárstvo, rozvoj vidieka a životné prostredie
Prijaté v sekcii	15. 6. 2017
Prijaté v pléne	5. 7. 2017
Plenárne zasadnutie č.	527
Výsledok hlasovania (za/proti/zdržalo sa)	130/0/1

1. Závbery a odporúčania

1.1. Rozsah pôsobnosti pracovného plánu v oblasti ekodizajnu na roky 2016 – 2019 je príliš obmedzený na to, aby s dostatočnou silou poháňal celkové zmeny v správaní v jednotlivých článkoch reťazca dodávok tovaru a služieb takým tempom, ktoré by odrážalo ambície akčného plánu obehového hospodárstva.

1.2. Ekodizajn tovaru a služieb nemôže byť zameraný iba na energetickú problematiku. Je síce dôležitá, ale je potrebné zamerať sa na celý životný cyklus výrobkov vrátane ich trvanlivosti, jednoduchosti údržby a opráv, potenciálu spoločného využívania a digitalizácie, možnosti opätovného použitia a modernizácie, recyklovateľnosti a využitia po skončení používania vo forme druhotných surovín vo výrobkoch uvádzaných na trh.

1.3. Ekodizajn sa zásadám obehového hospodárstva musí podrobiť v kontexte digitalizácie, spoločného využívania a funkčného hospodárstva, aby sa dosiahol súlad medzi rozličnými stratégiami, ktorých cieľom je dospieť k novému hospodárskemu modelu.

1.4. Jednotlivé súčiastky výrobku by sa mali dať ľahko oddeliť na opätovné použitie a/alebo opätovné spracovanie vo výrobe a poháňať vytváranie silného trhu s druhotnými surovinami.

1.5. Požiadavky na označovanie môžu nabádať na zlepšovanie stratégií ekodizajnu a pomôcť spotrebiteľom pri rozhodovaní, čiže sa môžu stať hnacou silou zmeny správania. Označovanie by malo obsahovať údaje o životnosti výrobku a/alebo jeho dôležitých súčiastok.

1.6. EHSV opätovne vyslovuje svoju podporu používaniu rozšírenej zodpovednosti výrobcov ako nástroja na podporu prechodu na podnikateľské modely obehového hospodárstva a zdôrazňuje, že aj to môže zohrávať úlohu v propagácii ekodizajnu.

2. Súvislosti

2.1. Pracovný plán v oblasti ekodizajnu na roky 2016 – 2019 prispieva k novej iniciatíve Komisie na vytvorenie obehového hospodárstva. Celkovým cieľom je podporiť prechod na obehový hospodársky model, ktorý bude zohľadňovať celý životný cyklus výrobkov a materiálov, z ktorých sú vyrobené.

2.2. Je následníkom predchádzajúcich pracovných plánov v oblasti ekodizajnu na roky 2009 – 2011 a 2012 – 2014. Legislatívne súvisí s rámcovou smernicou o ekodizajne (smernica 2009/125/ES) i s rámcovou smernicou o označovaní energetickej účinnosti (smernica 2010/30/ES). Vypracovávanie pravidelných pracovných plánov je stanovené v článku 16 ods. 1 smernice o ekodizajne.

2.3. Majú slúžiť ako prostriedok na zvýšenie konkurencieschopnosti Európy a podporu hospodárskeho rastu a vytvárania pracovných miest.

2.4. Boli určité očakávania, že výsledkom revízie smernice o ekodizajne alebo aktualizácie pracovného plánu bude rozšírenie rozsahu pôsobnosti predchádzajúcich iniciatív v prospech ekodizajnu.

3. Súhrn pracovného plánu v oblasti ekodizajnu na roky 2016 – 2019

3.1. Právny rámec pre ekodizajn a energetické označovanie má mať dvojaký cieľ⁽¹⁾. Prvým cieľom je zabezpečiť, aby sa prostredníctvom ekodizajnu postupne na trhu EÚ povolili účinnejšie výrobky. Druhý cieľ je zameraný na to, aby sa prostredníctvom energetického označovania dala spotrebiteľom možnosť nakupovať čo najúčinnejšie výrobky a aby boli k ich nákupu podnecovaní.

3.2. V súčasnom pracovnom pláne sa spomínajú prijaté vykonávacie opatrenia, ktoré zahŕňajú 28 nariadení o ekodizajne, 16 delegovaných nariadení o energetickom označovaní a 3 uznaných dobrovoľných dohôd.

3.3. Medzi ďalšie oblasti, na ktorých sa pracuje, patrí ekodizajn výrobkov na ohrievanie vzduchu a chladenie, ktorý bude upravený nariadením, a viaceré zmeny nariadení na zlepšenie skúšania výrobkov a zmenšenie možností podvádzania prostredníctvom ekodizajnu a energetického označovania. Tieto iniciatívy dopĺňajú pracovný plán a sú na ne uvedené odkazy, avšak v pláne nie sú konkrétne obsiahnuté.

3.4. Hodnotenie a prezentácia vykonaných a prebiehajúcich prác sa zameriava na energetické označovanie a dosiahnutie prvku ekodizajnu iba v súvislosti s výkonom a efektívnosťou.

3.5. Do zoznamu skupín výrobkov, ktoré vyplývajú z platných právnych predpisov alebo revízií, boli pridané tieto nové skupiny výrobkov:

- systémy automatizácie a riadenia budov,
- elektrické varné kanvice,
- sušiče rúk,
- výťahy,
- solárne panely a inventory,
- chladené kontajnery,
- vysokotlakové čističe.

4. Zásady ekodizajnu

4.1. Ekodizajn môže prispieť k oddeleniu hospodárskeho rastu od spotreby zdrojov zmenšením spotreby materiálov a energie, zvýšením miery recyklovania a zmenšením produkcie odpadov⁽²⁾. Silnou stránkou modelu obehového hospodárstva je to, že je v ňom navzájom prepojené vytváranie hospodárskej prosperity, sociálnych výhod a environmentálnych prínosov. Ekodizajn môže byť dôležitým činiteľom v prospech sociálnej udržateľnosti.

4.2. Aj keď sa smernica o ekodizajne používa na zlepšenie energetickej účinnosti výrobkov, mohla by sa intenzívnejšie využívať aj na stimulovanie navrhovania výrobkov vhodných pre obehové hospodárstvo, napríklad vylúčením takých návrhárskych stratégií, ktoré sťažujú opravu alebo výmenu pokazených súčiastok⁽³⁾.

4.3. Vďaka ekodizajnu sú dostupné systémy výrobkov a služieb a výrobky produkované s menšou spotrebou zdrojov, s využitím recyklovaných a obnoviteľných zdrojov a bez nebezpečných látok, ako aj s použitím súčiastok, ktoré sú trvácnejšie a ľahšie sa udržiavajú, opravujú, modernizujú a recyklujú. Rozoznávame dva prístupy: prepracovávanie návrhov pôvodných výrobkov založené na pravidelnom vylepšovaní existujúcich výrobkov a navrhovanie nových výrobkov, ktorého

⁽¹⁾ Ú. v. EÚ C 82, 3.3.2016, s. 6.

⁽²⁾ *Towards the circular economy: Opportunities for the consumer goods sector*, Ellen MacArthur Foundation, 2013. Dokument je dostupný na internetovej adrese: https://www.ellenmacarthurfoundation.org/assets/downloads/publications/TCE_Report-2013.pdf.

⁽³⁾ *Environmental indicator report 2014: Environmental impacts of production-consumption systems in Europe*, Európska environmentálna agentúra, 2014. Dokument je dostupný na stránke: <https://www.eea.europa.eu/publications/environmental-indicator-report-2014>.

cieľom je vývoj nových výrobkov s účinným využitím zdrojov, ktoré sa dajú opravovať, modernizovať a recyklovať⁽⁴⁾. Vykonať smernice o ekodizajne sa doteraz väčšinou tlačilo na tento prvý prístup pravidelného vylepšovania, ale teraz je potrebné urýchliť uplatňovanie druhého prístupu v spojení s rozvojom prepracovaného vhodného označovania a prostredníctvom podpory vyplývajúcej z prebiehajúcej práce európskych organizácií pre normalizáciu v týchto oblastiach.

4.4. Hlavným prvkom navrhovania výrobkov vhodných pre obehové hospodárstvo je to, že výrobok sa môže stať službou, pričom sa dôraz z vlastníctva prenesie na užívateľský vzťah a z predaja výrobku na zmluvný vzťah zabezpečujúci určité výkony, napr. systém kombinujúci výrobky a služby alebo dohoda o poskytovaní služieb.

4.5. Treba poznamenať, že v poľnohospodárstve a potravinárstve sú systémy udržateľnej výroby potravín, napríklad hlavne biologickej, príkladom obehovosti aj ekodizajnu.

4.6. Nedávno spustená spoločná iniciatíva EHSV a Európskej komisie, ktorou sa vytvorila Európska platforma pre obehové hospodárstvo určená mnohým zainteresovaným subjektom, môže uľahčiť zisťovanie osvedčených postupov v danej oblasti a politických prekážok prechodu na ekodizajn.

5. Nedostatky a chýbajúce prvky

5.1. Integrovaný prístup

5.1.1. Ekodizajn tovaru a služieb nemôže byť zameraný iba na energetickú problematiku. Je síce dôležitá, ale je potrebné zamerať sa na celý životný cyklus výrobkov vrátane ich trvanlivosti, jednoduchosti údržby a opráv, potenciálu spoločného využívania a digitalizácie, možnosti opätovného použitia a modernizácie, recyklovateľnosti a využitia po skončení používania vo forme druhotných surovín vo výrobkoch uvádzaných na trh. Ekodizajn musí byť súčasťou celistvého prístupu, pri ktorom sa energetická účinnosť a parametre výrobku považujú za prepojené a rovnocenné s efektívnosťou a výsledkami z hľadiska využívania zdrojov a materiálov.

5.1.2. V súčasnom pracovnom pláne sa uznáva obmedzenie, pokiaľ ide o prístup zameraný predovšetkým na energetické vlastnosti. V záujme ucelenosti a zrozumiteľnosti je potrebná komplexnejšia stratégia využívania ekodizajnu. Samotná smernica o ekodizajne sa neobmedzuje na energetické vlastnosti výrobkov spotrebujúcich energiu, ale je širšie zameraná aj na materiálové súčiastky takýchto výrobkov a rozsiahlejší vplyv a náklady neefektívneho využívania zdrojov.

5.1.3. Zásady obehového hospodárstva si vyžadujú výrobky a služby, ktoré sú trvanlivé, opätovne použiteľné, opraviteľné a recyklovateľné. Ekodizajn sa týmto zásadám musí podrobiť v kontexte digitalizácie, spoločného využívania⁽⁵⁾ a funkčného hospodárstva⁽⁶⁾, aby sa dosiahol súlad medzi rozličnými stratégiami, ktorých cieľom je dospieť k novému hospodárskemu modelu⁽⁷⁾. Riziká spojené s terajším nesúladom môžu spôsobiť neistotu v podnikateľskej sfére a táto neistota zasa brzdí inovácie alebo investície do podnikateľských modelov založených na komplexnejšom modeli obehového hospodárstva. Povedie tiež k vývoju zameranému na účinné využívanie zdrojov na úkor nadmerného využívania energie a naopak. Súčasný a budúci výber výrobkov, ktorý bol doteraz založený na energetickej neúčinnosti, by sa mal rozšíriť na výrobky a služby s vysokou neúčinnosťou využívania zdrojov.

5.1.4. Na rozvoj obehového hospodárstva je nevyhnutné mať silný trh s druhotnými surovinami. Ekodizajn by mal prispievať k navrhovaniu takých výrobkov a služieb, pri ktorých je jednotlivé súčiastky výrobku možné oddeliť. To znamená, že súčiastky výrobku by sa mali dať ľahko odňať na ďalšie použitie a/alebo opätovné spracovanie vo výrobe. Návrhy výrobkov by mali umožniť toto získavanie druhotných surovín na dodávanie čistých a kvalitných materiálov na trh.

⁽⁴⁾ *Design for sustainability – A step-by-step approach*, Program OSN pre životné prostredie (UNEP) a Technická univerzita v Delfte, 2009. Dokument je dostupný na internetovej adrese: <http://wedocs.unep.org/bitstream/handle/20.500.11822/8742/DesignforSustainability.pdf?sequence=3&isAllowed=y>.

⁽⁵⁾ Ú. v. EÚ C 303, 19.8.2016, s. 36.

⁽⁶⁾ Ú. v. EÚ C 75, 10.3.2017, s. 1.

⁽⁷⁾ *Circular by design – Products in the circular economy*, Európska environmentálna agentúra, správa č. 6-2017, jún 2017. Dokument je dostupný na stránke: <https://www.eea.europa.eu/publications/environmental-indicator-report-2014> EHSV v súčasnosti skúma celkový potenciál nových udržateľných hospodárskych modelov v príslušnom stanovisku (SC/048), ktorá sa má prijať v druhom polroku 2017.

5.1.5. Používanie návrhov výrobkov ako pohonu silného trhu s druhotnými surovinami sa musí objaviť aj v kontexte návrhárskeho významu trvanlivosti a modularity.

5.2. Zmena správania

5.2.1. Na zmenu správania spotrebiteľov by sa mali použiť viaceré stratégie. Samotné označovanie nebude dostatočné na to, aby sa dosiahla rozsiahla zmena správania. Už v predchádzajúcich stanoviskách EHSV poukázal na potrebu používať ako súčasť súboru nástrojov na dosiahnutie želaného prechodu aj ekonomické nástroje⁽⁸⁾, označovanie životnosti výrobku⁽⁹⁾ a behaviorálnu ekonomiku⁽¹⁰⁾ [predovšetkým povzbudzovanie⁽¹¹⁾].

5.2.2. Požiadavka zmeny správania sa netýka iba spotrebiteľov a konečných užívateľov. Aj podnikateľská sféra potrebuje na povzbudenie k zmenám podporu stimulmi a istotu smerovania politiky. Osobitne dôležité to bude pre malé a stredné podniky, v ktorých odborná príprava a podporné nástroje môžu významne prispieť k chápaniu a dodržiavaniu zásad ekodizajnu a zabezpečiť, že akákoľvek transformácia bude sprevádzaná presunom pracovníkov, čím sa zminimalizuje prepúšťanie.

5.2.3. EHSV opätovne vyslovuje svoju podporu používaniu rozšírenej zodpovednosti výrobcov ako nástroja na podporu prechodu na podnikateľské modely obehového hospodárstva a zdôrazňuje, že aj to môže zohrávať úlohu v propagácii ekodizajnu.

5.2.4. V stanovisku EHSV o obehovom hospodárstve⁽¹²⁾ sa poukazuje na úlohu nových modelov vlastníctva, medzi ktoré by patrilo aj leasingové poskytovanie výrobkov. To môže z ekodizajnu urobiť komerčnú veličinu, ktorá bude prospešná životnému prostrediu aj celej spoločnosti.

5.3. Ustanovenia o preskúmaní

5.3.1. Väčšina vykonávacích opatrení v oblasti ekodizajnu a energetického označovania obsahuje ustanovenia o preskúmaní, ktoré sa musia splniť v nadchádzajúcich rokoch. Konkrétne pôjde o preskúmanie účinnosti využívania zdrojov, opraviteľnosti, recyklovateľnosti a trvanlivosti výrobkov.

5.3.2. EHSV vyzdvihuje význam uplatňovania týchto zásad v prebiehajúcich štúdiách k jestvujúcemu zoznamu výrobkov a nielen k novým skupinám výrobkov, ktoré sa majú doplniť do pracovného plánu.

5.3.3. Uplatňovanie týchto zásad by sa nemalo iba externalizovať do štúdií, ale malo by sa tiež integrovať do nového pracovného plánu v oblasti ekodizajnu.

5.4. Plnenie súčasného relevantného pracovného plánu v oblasti ekodizajnu

5.4.1. EHSV konštatuje, že súčasný pracovný plán v oblasti ekodizajnu bol prehodnotený z hľadiska akčného plánu obehového hospodárstva. Konzultácia s konzultačným fórom, ktorá sa týkala prípravy návrhu tohto pracovného plánu a zodpovedala požiadavke z článku 18 smernice o ekodizajne, sa však uskutočnila na konci októbra 2015. To bolo pred spustením akčného plánu obehového hospodárstva.

5.4.2. Konzultačné fórum by malo zohľadniť oficiálny postoj organizovanej občianskej spoločnosti, ku ktorému dospela prácou vykonanou v EHSV.

5.4.3. Pre komplikácie a ťažkosti súvisiace s rýchloobehovými výrobkami a neistotou budúceho vývoja trhu sa v prípade výrobkov v oblasti IKT v pracovnom pláne iba navrhuje „samostatný spôsob“. Treba konštatovať, že príprava označovania týchto výrobkov zvyčajne zaberá priveľa času (v priemere 4 roky) a dobrovoľné dohody neprinášajú environmentálne, hospodárske a sociálne výsledky dostatočne rýchlo a dôsledne.

⁽⁸⁾ Ú. v. EÚ C 226, 16.7.2014, s. 1.

⁽⁹⁾ Ú. v. EÚ C 67, 6.3.2014, s. 23.

⁽¹⁰⁾ *Circular by design – Products in the circular economy*, už citovaná správa Európskej environmentálnej agentúry, s. 31.

⁽¹¹⁾ Ú. v. EÚ C 75, 10.3.2017, s. 28.

⁽¹²⁾ Ú. v. EÚ C 264, 20.7.2016, s. 98.

5.4.4. Je dôležité, že výrobky IKT sa v rámci pracovného plánu posudzujú samostatne. Aby sa rozprúdila inovácia v ekodizajne týchto výrobkov, je pre toto odvetvie potrebné určiť špecifické jasné smerovanie a ambície. Napríklad uplatňovanie ekodizajnu na mobilné telefóny by z mobilných telefónov mohlo urobiť vyslancov ekodizajnu tým, že by sa tieto komunikačné zariadenia využili na sprostredkovanie praktických aspektov ekodizajnu a jeho dôsledkov a prínosov širšiemu publiku.

5.4.5. Dohoda medzi EÚ a USA o používaní značky *Energy Star* vyprší v roku 2018. Táto značka stanovuje v oboch jurisdikciách rovnaké dobrovoľné požiadavky na kancelárske zariadenia z hľadiska účinnosti. Vzhľadom na novú politickú dynamiku v USA sa s predĺžením tejto dohody môžu spájať určité riziká. V preskúmaní by sa mali zohľadniť konkurenčné prednosti intenzívnej podpory ekodizajnu pre európskych podnikateľov. EÚ má príležitosť byť v tejto oblasti svetovým lídrom. Pokiaľ ide o dosiahnutie zovšeobecnenia ekodizajnu, nemal by sa podceňovať význam vzájomnosti a medzinárodných dohôd.

5.4.6. Sú výslovné náznaky toho, že sa v rámci plánu vypracuje komplexnejšia časť o príspevku ekodizajnu k obehovému hospodárstvu. Vitáme toto uznanie potreby rozšíriť rozsah pôsobnosti, musí však byť sprevádzané konkrétnou krátkou lehotou vypracovania.

5.4.7. Príprava súboru nástrojov obehového hospodárstva pre ekodizajn, ako je napríklad *Circular Design Guide*, ktorý nedávno zverejnila nadácia *Ellen MacArthur Foundation* môže uľahčiť zmeny, ale musí mať podporu v silnej vhodnej legislatíve, ktorá sa bude opierať o príslušný výskum, rozsiahle konzultácie so zainteresovanými subjektmi a normalizačnú podporu. Tak z pohľadu spotrebiteľov, ako aj z pohľadu podnikateľov rozhodnú o prijatí takéhoto súboru nástrojov ceny výrobkov a ekonomické stimuly. Oporou osvedčených postupov v tejto oblasti môže byť zásada „znečisťovateľ platí“.

5.4.8. Nemali by sa podceňovať výzvy, ktorým treba čeliť z hľadiska dohľadu nad trhom a medzinárodnej spolupráce. EHSV konštatuje, že je čoraz potrebné, aby členské štáty implementovali a vykazovali prostredníctvom dohľadu nad trhom, a ak sa tak nestane, môže byť potrebný prísnejší mechanizmus dohľadu, ktorý sa bude uplatňovať na národnej úrovni a bude koordinovaný buď nepriamo, alebo priamo prostredníctvom dozoru na úrovni EÚ. Môže byť potrebné zväziť používanie mechanizmov dohľadu alebo kontroly, ktoré sa budú odlišovať od mechanizmov v súčasnosti bežne používaných pri ekodizajne a energetickom označovaní, a to s cieľom zminimalizovať prítomnosť oportunistických výrobcov a dovozcov na trhu EÚ a chrániť a odmeňovať investície tých podnikov, ktoré používajú dobré a transparentné praktiky v ekodizajne, označovaní a poskytovaní informácií a vyhlásení o výrobkoch.

5.4.9. Pokiaľ ide o spotrebiteľov a transparentnosť, má označovanie zásadný význam. Označovanie však nie je všeliek a hlavne nemusí byť vhodným nástrojom, pokiaľ ide o dodávanie výrobkov alebo poskytovanie služieb medzi podnikateľmi. Označovanie by podľa potreby malo odrážať aj životnosť, a nemalo by byť zamerané iba na energetické vlastnosti. Napríklad budova môže mať vysoké skóre vďaka svojej energetickej hospodárnosti, ale toto skóre môže byť opodstatnené aj väčším ocenením materiálov použitých pri výstavbe. Alebo veľký zložitý výrobok (napríklad nejaký systém vykurovania, chladenia alebo vetrania) môže zaručovať ďalšie ocenenie použitých materiálov a ich opraviteľnosti, nahraditeľnosti, trvanlivosti a recyklovateľnosti.

V Bruseli 5. júla 2017

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Georges DASSIS

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov – Úloha energetického zhodnocovania odpadu v obehovom hospodárstve

[COM(2017) 34 final]

(2017/C 345/17)

Spravodajca: **Cillian LOHAN**

Pomocný spravodajca: **Antonello PEZZINI**

Konzultácia	Európska komisia, 17. 2. 2017
Právny základ	článok 304 Zmluvy o fungovaní Európskej únie
Príslušná sekcia	sekcia pre poľnohospodárstvo, rozvoj vidieka a životné prostredie
Prijaté v sekcii	15. 6. 2017
Prijaté v pléne	5. 7. 2017
Plenárne zasadnutie č.	527
Výsledok hlasovania (za/proti/zdržalo sa)	140/0/2

1. Závbery a odporúčania

1.1. Európsky hospodársky a sociálny výbor (ďalej len „EHSV“) podporuje dodržiavanie hierarchie odpadového hospodárstva pri prijímaní rozhodnutí týkajúcich sa nakladania s odpadom⁽¹⁾, vrátane možností energetického zhodnocovania odpadu.

1.2. Mala by existovať koordinovaná stratégia na šírenie hlavnej myšlienky, podľa ktorej je prvým krokom v hierarchii odpadového hospodárstva predovšetkým predchádzanie vzniku odpadu.

1.3. EHSV sa vzhľadom na ciele trvalo udržateľného rozvoja⁽²⁾ stotožňuje so zásadou overovania udržateľnosti vo verejných financiách EÚ a so zásadou, podľa ktorej by akékoľvek verejné financovanie malo zlepšovať kvalitu života občanov Európy. Vo verejnom financovaní by sa mala dodržiavať aj zásada, podľa ktorej sa nepodporujú žiadne činnosti poškodzujúce občanov.

1.4. Vo všetkých budúcich právnych predpisoch sa musia odstrániť nedostatky, ktoré obsahujú súčasné smernice o spracovaní odpadu, aby sa zabezpečil spravodlivý, jednotný a systémový prechod na model obehového hospodárstva.

1.5. Pri dosahovaní vyššej miery recyklácie je dôležité, aby sa prostredníctvom investícií do zastaraných procesov energetického zhodnocovania odpadu nevytvárali infraštruktúrne prekážky.

1.6. Hoci prioritou je separovaný zber odpadu, najmä v prípade členských štátov, ktoré sa do veľkej miery spoliehajú na skládky, musí tomu zodpovedať aj zvýšenie miery recyklácie tak, aby sa pri dosahovaní prechodu k lepšej obehovosti vytvoril prínos.

⁽¹⁾ Stanovisko EHSV k balíku pre obehové hospodárstvo, bod 4.3 (Ú. v. EÚ C 264, 20.7.2016, s. 98).

⁽²⁾ Stanovisko EHSV na tému Trvalo udržateľný rozvoj: Mapovanie vnútorných a vonkajších politík EÚ, bod 4.3.5.5 (Ú. v. EÚ C 487, 28.12.2016, s. 41).

1.7. Členské štáty, ktoré majú veľký počet spaľovní odpadov, vykazujú v súčasnosti nesúlad s ambíciou vyšších cieľov v oblasti recyklácie navrhnutých v rámci akčného plánu EÚ pre obehové hospodárstvo⁽³⁾. Úlohou bude, aby sa tieto členské štáty postupne zbavili svojej závislosti od spaľovania a postupne prešli na rôzne riešenia v oblasti nakladania s odpadom, a to prostredníctvom politiky založenej na motivačných a nátlakových nástrojoch, ako sú napríklad:

- zavedenie daní,
- postupné rušenie systémov podpory,
- moratórium na nové zariadenia a vyradenie starších zariadení.

1.8. Prechodu na obehové hospodárstvo v EÚ bráni nedostatok správnych cenových signálov. Tento stav sa prehľbuje aj vzhľadom na pokračujúce neodôvodnené dotácie do neudržateľných výrobných systémov, konkrétne do odvetvia fosílnych palív⁽⁴⁾. EHSV víta, že v oznámení sa výslovne uvádza prepojenie medzi prístupom k fondom politiky súdržnosti a národnými plánmi odpadového hospodárstva, ako aj európskym akčným plánom pre obehové hospodárstvo. Prepojenie s Európskym fondom pre strategické investície by mohlo byť silnejšie.

1.9. Bioplyn ponúka na úrovni EÚ príležitosti v mnohých oblastiach, ako napríklad pri vytváraní pracovných miest, znižovaní emisií, zvyšovaní palivovej bezpečnosti atď. S použitím príkladov osvedčených postupov z členských štátov a mimo nich by sa mal vypracovať legislatívny a politický rámec, ktorý najlepšie podporuje optimalizáciu spojených príležitostí.

1.9.1. Využívanie anaeróbnej digestie na výrobu biometánu na pohon automobilov je v súlade s Parížskou dohodou. Z nedávneho posúdenia Komisie⁽⁵⁾ vyplýva, že výroba bioplynu v EÚ by sa do roku 2030 mohla oproti súčasnej úrovni minimálne zdvojnásobiť a prípadne strojnásobiť.

1.10. Zmeny v správaní a kultúrna zmena sú nevyhnutné a možno ich dosiahnuť prostredníctvom vzdelávania na všetkých úrovniach spoločnosti.

2. Súvislosti

2.1. Komisia 2. decembra 2015 prijala európsky akčný plán pre obehové hospodárstvo, v ktorom navrhla transformačný program s významným potenciálom rastu a nových pracovných miest s cieľom podporovať udržateľné modely spotreby a výroby v súlade so záväzkami EÚ v rámci programu trvalo udržateľného rozvoja do roku 2030. Toto oznámenie sa zameriava na energetické zhodnocovanie odpadu a jeho miesto v obehovom hospodárstve. Energetické zhodnocovanie odpadu je široký pojem, ktorý znamená oveľa viac než len spaľovanie odpadu.

2.2. Hlavným cieľom tohto oznámenia je zabezpečiť, aby energetické zhodnocovanie odpadu v EÚ podporovalo ciele akčného plánu pre obehové hospodárstvo a aby sa pevne riadilo hierarchiou odpadového hospodárstva EÚ. V oznámení sa skúma aj to, ako možno optimalizovať procesy energetického zhodnocovania odpadu tak, aby mohli zohrávať úlohu pri plnení cieľov stanovených v stratégii energetickej únie a v Parížskej dohode. Zamýšľaným cieľom prístupu k energetickému zhodnocovaniu odpadu, ktorý sa uvádza v tomto oznámení, je zároveň stimulovať inovácie a napomáhať tvorbe kvalitných trvalých pracovných miest, a to prostredníctvom dôrazu na overené energeticky účinné technológie.

2.3. EHSV v tomto stanovisku vyjadruje svoj postoj ku všetkým trom častiam oznámenia, a to konkrétne:

- k postaveniu procesov energetického zhodnocovania odpadu v hierarchii odpadového hospodárstva a úlohe verejnej finančnej podpory,

⁽³⁾ Oznámenie Európskej komisie – Kruh sa uzatvára – Akčný plán EÚ pre obehové hospodárstvo, COM(2015) 614 final, 2. decembra 2015.

⁽⁴⁾ David Coady, Ian Parry, Louis Sears, Baoping Shang, *How Large Are Global Energy Subsidies?*, pracovný dokument MMF, WP/15/105, máj 2015.

⁽⁵⁾ Európska komisia, štúdia *Optimal use of biogas from waste streams An assessment of the potential of biogas from digestion in the EU beyond 2020*, marec 2017.

- k procesom energetického zhodnocovania odpadu pri spracúvaní zvyškového odpadu a nájdeniu správnej rovnováhy,
- k optimalizácii príspevku procesov energetického zhodnocovania odpadu k cieľom EÚ v oblasti klímy a energetiky v obehovom hospodárstve.

Uvádzajú sa v ňom aj ďalšie aspekty, ktoré si z hľadiska občianskej spoločnosti zasluhujú začlenenie a ktoré vychádzajú zo súčasných postojov prijatých EHSV.

2.4. EHSV zdôrazňuje, že je potrebné riešiť okamžité potreby EÚ v oblasti nakladania s odpadom v rámci platných právnych predpisov a existujúcej infraštruktúry. Hoci sa budú naďalej používať niektoré postupy, ktoré nie sú optimálne, celkovým dlhodobým trendom je model s nízkou produkciou odpadu, v ktorom po fáze použitia materiálových tokov dominuje predchádzanie odpadu, opätovné použitie, repasovanie a recyklovanie. Výzvou je podporovať rýchly a trvalý spravodlivý prechod smerom k dlhodobým cieľom.

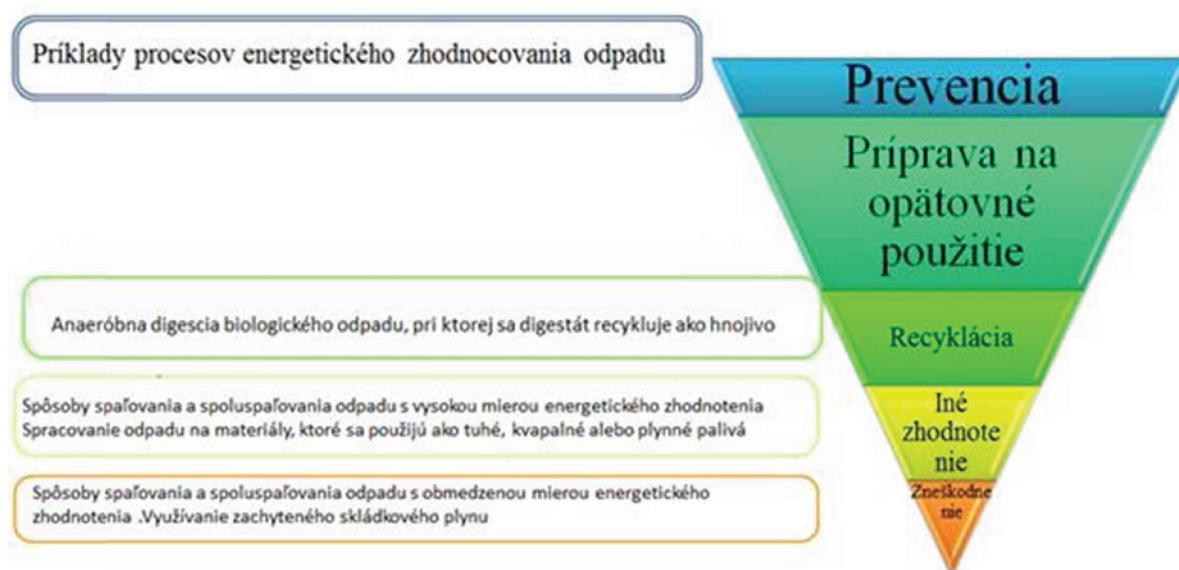
2.5. V roku 2015 predstavoval priemerný vyprodukovaný mestský odpad v EÚ približne 480 kg na obyvateľa, pričom množstvo skládkovaného odpadu sa môže líšiť v závislosti od krajiny – od 3 kg v najvzornejších krajinách po 150 kg v najmenej vzorných krajinách.

3. Postavenie procesov energetického zhodnocovania odpadu v hierarchii odpadového hospodárstva a úloha verejnej finančnej podpory

3.1. EHSV podporuje dodržiavanie hierarchie odpadového hospodárstva pri prijímaní rozhodnutí týkajúcich sa nakladania s odpadom ⁽⁶⁾, vrátane možností energetického zhodnocovania odpadu.

3.2. Je dôležité poznamenať, že energetické zhodnocovanie odpadu nie vždy možnosťou, ktorá je v súlade s cieľmi alebo so zásadami obehového hospodárstva. Napríklad z hľadiska efektívnosti zdrojov alebo najlepšieho využitia surovín nie je optimálnou voľbou spaľovanie odpadových materiálov, ktoré sa mohli pripraviť na opätovné použitie alebo recykláciu. Takisto preprava odpadu do veľkých vzdialeností pri vysokých energetických nákladoch, aby sa prostredníctvom procesu energetického zhodnocovania dosiahla porovnateľne nižšia energetická návratnosť, by priniesla čisté energetické náklady a s tým súvisiaci vplyv na klímu. Existujú ďalšie príklady.

3.3. Obrázok v oznámení znázorňuje vzťah medzi procesmi energetického zhodnocovania odpadu a hierarchiou odpadového hospodárstva.

⁽⁶⁾ Stanovisko EHSV k balíku pre obehové hospodárstvo, bod 4.3 (Ú. v. EÚ C 264, 20.7.2016, s. 98).

3.4. Hierarchia odpadového hospodárstva sama osebe nestačí na stanovenie vhodnosti alebo iných aspektov procesov energetického zhodnocovania odpadu. EHSV sa vzhľadom na ciele trvalo udržateľného rozvoja stotožňuje so zásadou overovania udržateľnosti vo verejných financiách EÚ a so zásadou, podľa ktorej by akékoľvek verejné financovanie malo zlepšovať kvalitu života občanov Európy. Vo verejnom financovaní by sa mala dodržiavať aj zásada, podľa ktorej sa nepodporujú žiadne činnosti poškodzujúce občanov.

3.5. Je dôležité, aby iniciatívy v oblasti obehového hospodárstva neobsahovali nedostatky rámcovej smernice o odpade, napríklad pokiaľ ide o možnosť vyňať členský štát z povinnosti separovaného zberu odpadu z dôvodu technickej alebo finančnej neschopnosti plniť si túto povinnosť. Dôraz by sa mal klásť na to, aby sa pomocou verejného financovania odstránili technické ťažkosti alebo s použitím nástrojov hospodárskej politiky odstránili finančné prekážky brániace realizácii najlepšieho riešenia. Pri materiáloch s toxickými látkami existujú opodstatnené dôvody na to, aby sa uprednostnilo ich zneškodňovanie alebo energetické zhodnocovanie pred ich opätovným použitím alebo recykláciou.

3.6. Toto oznámenie je rozhodujúcim krokom vo vývoji od začiatku akčného plánu pre obehové hospodárstvo. Stanovujú sa v ňom vysoké ambície na zlepšenie efektívnosti procesov energetického zhodnocovania odpadu, ako aj silnejší dôraz na hierarchiu odpadového hospodárstva ako rozhodujúci faktor obehovosti jednotlivých procesov. Právne predpisy, z ktorých oznámenie vychádza, konkrétne rámcová smernica o odpade, však majú určité historické nedostatky, ktoré pokiaľ sa nevyriešia, budú naďalej spôsobovať ťažkosti a oslabovať zámer oznámenia. Klasifikácia odpadov sa musí prehodnotiť, prípadne na základe možností, ktoré ponúkajú nové technológie na výrobu energie v zariadeniach na energetické zhodnocovanie odpadu (napr. na trh sa nedávajú poškodené rajčiny, avšak nepredaná rajčina sa považuje za odpad), eventuálne aj využívanie kalu z mestských odpadových vôd na biodigesciu. Ambícia riešiť tieto otázky v akčnom pláne pre obehové hospodárstvo sa musí prejavovať v nevyhnutných legislatívnych zmenách na všetkých príslušných úrovniach.

3.7. Vzhľadom na obmedzenia spojené s právnou úpravou procesov energetického zhodnocovania odpadu môže byť ich postavenie v hierarchii odpadového hospodárstva zavádzajúce. Postavenie sa vymedzuje podľa definícií, ktoré sú stanovené v právnych predpisoch, než na základe vedeckej analýzy skutočného vplyvu takýchto procesov energetického zhodnocovania odpadu

3.8. S vymedzeniami pojmov a prahovými hodnotami stanovenými v rámcovej smernici o odpade súvisia aj technické aspekty metodiky výpočtu. Ide o metódy výpočtu, ktoré určujú postavenie procesov energetického zhodnocovania odpadu v hierarchii odpadového hospodárstva. Komisia by uvedené podrobné výpočty mala preskúmať, aby zabezpečila, že budú spoľahlivé v kontexte obehového hospodárstva, ale aj vzhľadom na ciele trvalo udržateľného rozvoja, energetickej únie a Parížskej dohody.

3.9. Kritickým aspektom pri dosahovaní lepšieho nakladania s odpadom je povinnosť separovaného zberu odpadu, ktorá je súčasťou európskych právnych predpisov o odpadoch ⁽⁷⁾.

3.10. Technologický pokrok bude naďalej ponúkať lepšie možnosti na maximalizáciu účinnosti výrobkov a energetických tokov, čo povedie k inovatívnym riešeniam v oblasti účinnejších postupov.

3.11. Keď sa obehové hospodárstvo stane realitou, ekodizajn výrobkov a služieb, ktorý bude zahŕňať všetky aspekty ako súčasť celoeurópskeho systému, umožní znížiť objem odpadu na minimum. Ekodizajn má zásadný význam pre zabezpečenie čistých opraviteľných, opätovne použiteľných, recyklovateľných a modulárnych výrobkov a v konečnom dôsledku povedie k odstráneniu odpadu tak, ako ho v súčasnosti chápeme.

3.12. Vzhľadom na uvedené aspekty budú spaľovne disponovať menším objemom zmiešaného odpadu ako zdroja, a preto by sa na vnútroštátnej úrovni mali dotácie na spaľovne postupne ukončiť a nemalo by sa uvažovať o žiadnych nových investíciách v tejto oblasti s výnimkou investícií do modernizácie existujúcej infraštruktúry a zvyšovania jej efektívnosti pri využívaní energie a zdrojov.

⁽⁷⁾ Smernica 2008/98/ES, najmä článok 11 (papier, kov, plasty, sklo, stavebný odpad a odpad z demolácií) a článok 22 (biologický odpad) (Ú. v. EÚ L 312, 22.11.2008, s. 3).

4. Procesy energetického zhodnocovania odpadu pri spracúvaní zvyškového odpadu a nájdenie správnej rovnováhy

4.1. Pri dosahovaní vyššej miery recyklácie je dôležité, aby sa prostredníctvom investícií do zastaraných a energeticky nehospodárnych procesov energetického zhodnocovania odpadu nevytvárali infraštruktúrne prekážky.

4.2. V roku 2013 sa medzi členskými štátmi na účely energetického zhodnocovania⁽⁸⁾ prepravilo 2,5 milióna ton paliva, a to prevažne paliva z odpadu.

4.3. Pri posúdeniach energetického zhodnocovania odpadu sa musí myslieť na zložku prepravy, pretože zohľadnením aspektu prepravy v meraniach emisií sa môže stanoviť skutočný vplyv daného procesu z hľadiska emisií.

4.4. Z hľadiska rozdelenia spaľovní možno v Európe pozorovať zemepisný nesúlad. Najväčší počet aktívnych spaľovní v Európe sa nachádza v Nemecku, Holandsku, Dánsku, vo Švédsku a v Taliansku. Vo všeobecnosti je mnoho členských štátoch naďalej nadmerne závislých od skládok. Táto situácia sa musí zmeniť, aby bolo možné reagovať na nové výzvy a ciele stanovené v právnych predpisoch o odpade, ktoré súvisia s akčným plánom pre obehové hospodárstvo.

4.5. Členské štáty, ktoré sa vo veľkej miere spoliehajú na skládky a v malej miere používajú spaľovanie alebo ho nepoužívajú vôbec, by sa v prvom rade mali zamerať na separovaný zber. Separovaný zber pri zdroji by sa mal podporovať, pretože má zásadný význam pre poskytovanie kvalitného a hodnotného odpadu na recykláciu.

4.6. Na úrovni členských štátov však existuje mnoho príkladov, keď vysoká miera separovaného zberu nezodpovedá miere recyklácie. Na riešenie tohto zjavného rozporu sú potrebné ciele politické nástroje.

4.7. V tomto oznámení sa národné vlády nabádajú, aby v rámci svojej finančnej podpory a stratégií hľadali aj iné riešenia ako len spaľovne, a to preskúmaním času návratnosti investícií, dostupnosti východiskových surovín a kapacity v susediacich štátoch.

4.8. V niektorých prípadoch sa môže javiť použitie susednej spaľovne ako najlepšia možnosť, ale predtým, ako sa k tomu pristúpi, mala by sa vykonať úplná analýza životného cyklu, ktorá by mala nevyhnutne zahŕňať aj súvisiace náklady na prepravu z hospodárskeho a environmentálneho hľadiska.

4.9. Okrem niekoľkých veľmi špecifických okolností a vzhľadom na technologický pokrok je nepravdepodobné, že by spaľovanie odpadu bolo z hľadiska využívania zdrojov alebo osvedčených postupov najúčinnšie riešenie problémov spojených s nakladaním s odpadom.

4.10. Členské štáty, ktoré majú veľký počet spaľovní odpadov, vykazujú v súčasnosti nesúlad s ambíciou vyšších cieľov v oblasti recyklácie. Úlohou bude, aby tieto členské štáty postupne upustili od spaľovania, a to prostredníctvom politiky založenej na motivačných a nátlakových nástrojoch, ako sú napríklad:

— zavedenie daní,

— postupné rušenie systémov podpory,

— moratórium na nové zariadenia a vyradenie starších zariadení.

4.11. EHSV zdôrazňuje, že zavedenie všeobecnej dane zo spaľovania bez toho, aby boli pre koncového užívateľa dostupné cenovo prístupné alternatívy, bude jednoducho viesť k vyšším nákladom pre občanov. Používanie zdaňovania ako hospodárskeho nástroja musí byť ciele a inteligentné.

4.12. V každom členskom štáte musí existovať účinný postup na podávanie žiadostí o povolenie vykonávať činnosti súvisiace s nakladaním s odpadom a na jeho udeľovanie.

⁽⁸⁾ Európske tematické centrum pre odpady a materiály v ekologickom hospodárstve (ETC/WMGCE), *Assessment of waste incineration capacity and waste shipments in Europe* (Posúdenie kapacity spaľovania odpadu a preprava odpadu v Európe), január 2017.

5. Optimalizácia príspevku procesov energetického zhodnocovania odpadu k cieľom EÚ v oblasti klímy a energetiky v obehovom hospodárstve

5.1. EHSV súhlasí s tým, že len dodržiavaním hierarchie odpadového hospodárstva môže v súlade so stratégiou energetickej únie a s Parížskou dohodou energetické zhodnocovanie odpadu maximalizovať príspevok obehového hospodárstva k dekarbonizácii. Využívanie anaeróbného rozkladu na výrobu biometánu na pohon automobilov je v súlade s Parížskou dohodou. Účinným prostriedkom pri dekarbonizácii dopravy v Európe môžu byť vozidlá s pohonom na biometán.

5.2. Ak majú v rámci obehového hospodárstva procesy energetického zhodnocovania odpadu optimálnym spôsobom prispieť k cieľom EÚ v oblasti klímy a energetiky, je potrebné zabezpečiť používanie najúčinnnejšej techniky a technológií vždy, keď sú tieto procesy potrebné. Tento postup je v súlade so zmenami smernice o obnoviteľných zdrojoch energie, ktoré navrhuje Komisia; uvedené kritériá by sa však mali podporovať pri všetkých nových zariadeniach bez ohľadu na ich veľkosť vrátane malých zariadení vyrábajúcich menej ako 20 MW.

5.3. Zdaňovanie zberu odpadu ovplyvňuje čoraz viac zdroje rodín a podnikov; malo by sa preto používať perspektívnym spôsobom a mala by sa pri ňom zohľadniť ochrana životného prostredia.

5.4. Verejný a súkromný sektor by mal mať možnosť spolupracovať na dlhodobých projektoch, aby kultúra obehovosti získala konkrétnu podobu. Pri prechode na udržateľnejšie spôsoby nakladania s odpadom môže dôležitú úlohu zohrávať aj sociálna zodpovednosť podnikov.

5.5. Prechodu na obehové hospodárstvo v EÚ bráni nedostatok správnych cenových signálov. Tento stav sa prehĺbuje aj vzhľadom na pokračujúce neodôvodnené dotácie do neudržateľných výrobných systémov, konkrétne do odvetvia fosílnych palív⁽⁹⁾. EHSV víta, že v oznámení sa výslovne uvádza prepojenie medzi prístupom k fondom politiky súdržnosti a národnými a regionálnymi plánmi odpadového hospodárstva, ako aj európskym akčným plánom pre obehové hospodárstvo.

5.6. Prepojenie na financovanie z Európskeho fondu pre strategické investície by mohlo byť silnejšie, aby sa pri týchto investíciách uprednostňovali možnosti, ktorými sa presadzujú ciele akčného plánu pre obehové hospodárstvo. Mohli by sa preskúmať niektoré formy stimulov, aby sa vytvoril vhodný reťazec nadväzujúcich zariadení, ako sú distribúcia paliva a/alebo druhotných surovín, alebo ďalšie výrobky na prípadné použitie.

6. Ďalšie možnosti

6.1. Biometán

6.1.1. V oznámení sa uvádzajú možnosti vyrábať bioplyn anaeróbnou digesciou. Niektoré členské štáty by túto možnosť mohli využiť a rozvíjať ju. Z nedávneho posúdenia Komisie⁽¹⁰⁾ vyplýva, že výroba bioplynu v EÚ by sa do roku 2030 mohla oproti súčasnej úrovni minimálne zdvojnásobiť a prípadne strojnásobiť.

6.1.2. Bioplyn je fungujúci pracovný model v mnohých členských štátoch, najmä v Nemecku a Taliansku. Tieto krajiny sú pracovnými príkladmi a môžu ponúknuť aj cenné skúsenosti získané z praktických aspektov realizácie.

6.1.3. V súčasnosti je cena biometánu vyššia ako cena metánu získaného z fosílnych zdrojov. Používanie biometánu je však odôvodnené vzhľadom na nepriame náklady spojené s mutagénymi a karcinogénymi látkami (napr. NO_x a dym, ktorý vzniká pri spaľovaní fosílnych palív⁽¹¹⁾).

6.1.4. Možné vyššie náklady na biometán sú predovšetkým v súlade s cieľmi stanovenými v Parížskej dohode o znížení emisií skleníkových plynov pochádzajúcich z tradičných palív⁽¹²⁾.

⁽⁹⁾ David Coady, Ian Parry, Louis Sears, Baoping Shang, *How Large Are Global Energy Subsidies?*, pracovný dokument MMF, WP/15/105, máj 2015.

⁽¹⁰⁾ Európska komisia, štúdia *Optimal use of biogas from waste streams An assessment of the potential of biogas from digestion in the EU beyond 2020*, marec 2017.

⁽¹¹⁾ COM(2017) 011 final – 2017/04 (COD).

⁽¹²⁾ „Dielo majstra chváli“, povedal Machiavelli.

6.1.5. Je dôležité, aby východiskové suroviny používané pri anaeróbnej digescii mali nízky alebo žiadny nepriamy vplyv na zmenu využívania pôdy a aby negatívne neovplyvňovali na výrobu potravín. Najlepšia poloha pre zariadenia na výrobu bioplynu je v blízkosti dodávky surovín (najmä poľnohospodárskeho odpadu) a kde je potrebné nájsť riešenie v oblasti odpadového hospodárstva a energetiky. Treba sa vyhnúť výstavbe anaeróbnych digestorov, a teda vytváraniu dopytu po nových dodávkach surovín, či už ide o odpad alebo plodiny.

6.1.6. Poloha zariadenia na výrobu bioplynu je rozhodujúca. Musí sa nájsť efektívne využitie vyrobenej energie, aby naopak nedochádzalo k plytvaniu účinne vyrobenej energie. Treba tiež poznamenať, že anaeróbne digestory nie sú štandardným riešením pre všetky poľnohospodárske regióny v EÚ a ich propagovanie by sa malo obmedziť tam, kde existuje hotová východisková surovina, ktorá je v súčasnosti problematickým odpadom.

6.1.7. Avšak rozvoj dobre naplánovanej výroby bioplynu a využitia infraštruktúry môže byť veľmi účinným spôsobom riešenia poľnohospodárskeho odpadu, dokonca potenciálne škodlivých látok pre životné prostredie, a uľahčenia ich bezpečného zneškodnenia. Môže tiež pomôcť pri riešení potrieb spoločenských, pokiaľ ide o palivo na vykurovanie a dopravu.

6.1.8. Anaeróbna digescia môže pomôcť pri riešení otázok verejného zdravia, poskytnúť hnojivá pre pôdu, predstavovať zníženie emisií a byť praktickým príkladom obehovosti.

6.1.9. Anaeróbna digescia môže byť najúčinnějšía vtedy, ak sa uplatňujú zásady obehového hospodárstva, konkrétne koncepcia tzv. malých slučiek, keď surovina pre digestory pochádza z miestnych zdrojov a energetický výstup sa používa na mieste (výnimkou je plyn používaný ako palivo v nákladných vozidlách). Investíciami sa musí podporovať cieľ, ktorým je zníženie prepravnej vzdialenosti odpadu čo najbližšie k nule.

6.1.10. Zanalyzovať a zdôrazniť by sa malo oživenie zamestnanosti a hospodárstva v kombinácii so zahrnutím prvku bioplynu do národného alebo regionálneho energetického mixu. Mali by sa zvážiť alternatívy uľahčujúce a urýchľujúce administratívne postupy pri udeľovaní povolenia na výstavbu projektov týkajúcich sa digestora s bioodpadom.

6.1.11. Politická a ekonomická podpora projektov, ktoré spĺňajú všetky tieto kritériá, bude hnacou silou inovácií a môže byť jedným z mnohých nástrojov, ktoré môžu pomôcť pri prechode na nízkouhlíkové hospodárstvo.

6.1.12. Preskúmanie mandátu M/475 Európskeho výboru pre normalizáciu by sa malo rozšíriť tak, aby sa do sietí zemného plynu mohol vstrekať biometán zo zdrojov, ktoré nie sú v súčasnosti povolené (napríklad skládkový plyn, plyn z čistiarní odpadových vôd, plyn z kalu a z netriedeného mestského a iného odpadu). Biometán tohto druhu je už dostupný.

6.1.13. Európsky fond pre strategické investície má zásadný význam pre zavedenie anaeróbnej digescie pri projektoch, ktoré z finančného hľadiska zatiaľ nie sú životaschopné.

6.1.14. Používanie vozidiel poháňaných bioplynom by sa malo podporovať podobnými stimulmi, aké sa tradične používajú pre odvetvie fosílnych palív. Tieto stimuly by mali prinášať úžitok konečnému používateľovi a z hľadiska cien a dostupnosti by mali spotrebiteľovi ponúkať alternatívne možnosti dopravy.

6.2. Kultúrna zmena a vzdelávanie

6.2.1. Je potrebné uznať, že kultúrne rozdiely predstavujú výzvu. Zmeny správania z hľadiska separovania odpadu pri zdroji by sa mali riešiť ako potreba kultúrnej zmeny. Na dosiahnutie tohto cieľa možno použiť mnoho nástrojov, v neposlednom rade napríklad koncepciu *nudge* ⁽¹³⁾.

6.2.2. Mala by existovať koordinovaná stratégia na šírenie tejto hlavnej myšlienky, podľa ktorej je prvým krokom v hierarchii odpadového hospodárstva predovšetkým predchádzanie vzniku odpadu.

⁽¹³⁾ Stanovisko EHSV na tému Smerom k uplatňovaniu koncepcie *nudge* v politikách EÚ (Ú. v. EÚ C 75, 10.3.2017, s. 28).

6.2.3. Zmenu správania možno dosiahnuť aj prostredníctvom navrhovania programov na tieto témy v školách. Malo by sa to týkať všetkých úrovní škôl – od materských a základných škôl až po univerzity a odbornú prípravu na pracovisku – a malo by ísť o dlhodobý prístup zameraný na vzdelávanie a osvetu detí a občanov.

6.2.4. Univerzity a verejné orgány môžu prispievať k opodstatnenosti nových technológií a postupov a plniť tak funkciu príkladov osvedčených postupov a regionálnych vyslancov v oblasti procesov energetického zhodnocovania odpadu ⁽¹⁴⁾.

V Bruseli 5. júla 2017

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Georges DASSIS

⁽¹⁴⁾ Príklady existujú v rôznych členských štátoch, pričom jedným z nich je *University College Cork* v Írsku, ktorá má svoje vlastné anaeróbne digestory malého rozsahu používané pri výskume.

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Návrh smernice Európskeho parlamentu a Rady, ktorou sa mení smernica 2011/65/EÚ o obmedzení používania určitých nebezpečných látok v elektrických a elektronických zariadeniach

[COM(2017) 38 final – 2017/0013 (COD)]

(2017/C 345/18)

Spravodajca: **Brian CURTIS**

Konzultácia	Rada, 20. 2. 2017 Európsky parlament, 1. 2. 2017
Právny základ	článok 114 a článok 304 Zmluvy o fungovaní Európskej únie
Príslušná sekcia	sekcia pre poľnohospodárstvo, rozvoj vidieka a životné prostredie
Prijaté v sekcii	15. 6. 2017
Prijaté v pléne	5. 7. 2017
Plenárne zasadnutie č.	526
Výsledok hlasovania (za/proti/zdržalo sa)	139/0/4

1. Závbery a odporúčania

1.1. EHSV sa domnieva, že zmena tejto smernice je dobre načasovaná a potrebná na to, aby sa zabránilo vzniku prekážok obchodu a narušeniu hospodárskej súťaže v EÚ.

1.2. EHSV konštatuje, že v návrhu Komisie sú odzrkadlené výsledky rozsiahlych konzultácií so zainteresovanými stranami, ako aj závery posúdenia vplyvu.

1.3. EHSV súhlasí s vyňatím píštalových organov z rozsahu pôsobnosti smernice z ekonomických, ako aj kultúrnych dôvodov. Pomôže to predísť odhadovanej strate 90 % pracovných miest v tomto sektore, a ročnej strate vo výške až 65 miliónov EUR do roku 2025.

1.4. EHSV súhlasí s vyňatím necestných pojazdných strojov poháňaných trakčným pohonom z rozsahu pôsobnosti smernice. Podporí sa tým priemyselný rozvoj v tomto sektore, pretože sa odstráni deformácia v oblasti zaobchádzania s týmito strojmi.

1.5. EHSV zastáva názor, že na dosiahnutie najvyššej priority hierarchie odpadového hospodárstva, ktorou je predchádzanie vzniku odpadu, táto smernica sama osebe nepostačuje. EHSV sa domnieva, že na dosiahnutie týchto cieľov by sa mala využiť smernica ONL v kombinácii so smernicou o ekodizajne a smernicou o OEEZ.

2. Všeobecné pripomienky

2.1. Dôvody a ciele návrhu

2.1.1. V smernici 2011/65/EÚ (ONL 2) sú stanovené pravidlá, ktorými sa obmedzuje používanie určitých nebezpečných látok v elektrických a elektronických zariadeniach (EEZ). Ustanovenia smernice ONL 2 sa vzťahujú na všetky elektrické a elektronické zariadenia uvedené na trh EÚ bez ohľadu na to, či sú vyrobené v EÚ alebo v tretích krajinách. Smernica ONL 2 má vplyv hlavne na priemyselných výrobcov, dovozcov a distribútorov elektrických a elektronických zariadení, ako aj príslušných zákazníkov.

2.1.2. Smernica ONL 2 je zameraná na najvyššiu prioritu hierarchie odpadového hospodárstva – predchádzanie vzniku odpadu. Predchádzanie vzniku odpadu zahŕňa opatrenia na zníženie obsahu škodlivých látok v materiáloch a výrobkoch. Znižovanie množstva nebezpečných látok v odpade z elektrických a elektronických zariadení je v konečnom dôsledku prínosné pre nakladanie s týmto odpadom. Podporuje sa tak opätovné použitie výrobkov a recyklácia použitých materiálov, a tým aj obehové hospodárstvo.

2.1.3. Smernica ONL 2 je nutná na predchádzanie prekážkam obchodu a narušovaniu hospodárskej súťaže v EÚ, ku ktorým by mohlo dochádzať v prípade rozdielov medzi právnymi predpismi alebo administratívnymi opatreniami týkajúcimi sa obmedzenia používania nebezpečných látok v elektrických a elektronických zariadeniach v rôznych členských štátoch. Prispieva aj k ochrane ľudského zdravia a environmentálne šetrnému zhodnocovaniu a zneškodňovaniu odpadu z EEZ.

2.1.4. Smernica ONL 2 je prepracovaným znením predchádzajúcej smernice ONL 2002/95/ES (ONL 1). Obe uvedené smernice ONL prispeli k zníženiu objemu nebezpečných materiálov na celom svete: v niekoľkých krajinách vrátane Číny, Kórey a USA boli prijaté podobné právne predpisy ako uvedené smernice ONL. Smernicou ONL 2 sa zaviedlo nové vymedzenie pojmov a jej rozsah pôsobnosti sa rozšíril tak, aby zahŕňala zdravotnícke pomôcky a monitorovacie a kontrolné prístroje. Vplyv týchto ustanovení bol posúdený v návrhu Komisie z roku 2008. Smernicou ONL 2 sa však zaviedli aj ďalšie zmeny: „otvorený rozsah pôsobnosti“ prostredníctvom novej kategórie 11: „Iné EEZ, ktoré nepatria do žiadnej z ostatných kategórií.“ Uvedené zmeny umožňujú uplatňovanie smernice na všetky elektrické a elektronické zariadenia (okrem zariadení, ktoré sú výslovne vylúčené) a poskytujú širší výklad pojmu „elektrické a elektronické zariadenia“ založený na novom vymedzení závislosti od elektriny. Ustanovenia, z ktorých vyplýva „otvorený rozsah pôsobnosti“, sa pri zavedení do smernice ONL 2 osobitne neposudzovali.

2.1.5. Komisia je poverená, aby preskúmala, či je potrebné zmeniť rozsah pôsobnosti smernice v súvislosti s otvoreným rozsahom pôsobnosti zavedeným v prepracovanom znení smernice z roku 2011. Komisia uskutočnila toto posúdenie a určila viacero problémov súvisiacich s rozsahom pôsobnosti smernice ONL 2, ktoré treba riešiť, aby sa predišlo nezamýšľaným účinkom právnych predpisov. Pokiaľ by nebol predložený návrh Komisie, po 22. júli 2019 by vznikli tieto problémy:

- zákaz operácií na sekundárnom trhu (napr. opätovného predaja, trhu s použitými výrobkami) s elektrickými a elektronickými zariadeniami, na ktoré sa najnovšie vzťahuje rozsah pôsobnosti smernice. Ide o tzv. náhle zastavenie,
- zrušenie možnosti opravovať podskupinu elektrických a elektronických zariadení, na ktoré sa najnovšie vzťahuje rozsah pôsobnosti smernice a ktoré boli legálne uvedené na trh pred uvedeným dátumom, s použitím náhradných dielov,
- rozdielne (poškodzujúce) zaobchádzanie s necestnými pojazdnými strojami pripojenými káblom k zdroju energie a s inak totožnými strojami, pre ktoré slúži ako zdroj energie batéria alebo motor (a na ktoré sa v súčasnosti nevzťahuje rozsah pôsobnosti smernice ONL),
- *de facto* zákaz uvádzania píšťalových organov na trh EÚ (keďže nie sú v súlade so smernicou ONL z dôvodu použitia olova na dosiahnutie požadovaného zvuku).

Tieto štyri problémy by mohli mať vplyv na trh EÚ, výrobcov a občanov a tiež negatívne hospodárske, environmentálne, sociálne a kultúrne dôsledky.

Návrh Komisie sa preto zameriava na problémy týkajúce sa rozsahu pôsobnosti smernice, ktoré nie je možné vyriešiť nahradením látky alebo výnimkami a usmerneniami, napríklad v prípade konkrétnych skupín výrobkov s pretrvávajúcimi problémami s dosiahnutím súladu so smernicou alebo v prípadoch, keď ustanovenia o rozsahu pôsobnosti vedú k deformáciám trhu. Ide o tieto prípady:

- operácie na sekundárnom trhu s elektrickými a elektronickými zariadeniami, na ktoré sa vzťahuje smernica ONL 2, ale nepatria do rozsahu pôsobnosti smernice ONL 1,
- náhradné diely do elektrických a elektronických zariadení, na ktoré sa vzťahuje smernica ONL 2, ale nepatria do rozsahu pôsobnosti smernice ONL 1,
- necestné pojazdné stroje s trakčným pohonom pripojené káblom k zdroju energie,
- píšťalové organy.

V návrhu sa zohľadňujú aj poznatky získané pri vykonávaní smernice ONL 2 v súlade s jej celkovými cieľmi a požiadavkami na právnu zrozumiteľnosť.

2.2. Posúdenie vplyvu

2.2.1. Komisia vo svojej správe o posúdení vplyvu uvádza, že obnovenie sekundárneho trhu a lepšia dostupnosť náhradných dielov do určitých elektrických a elektronických zariadení (EEZ) by mali tieto kladné vplyvy:

- zníženie nákladov a administratívneho zaťaženia pre podniky vrátane MSP a subjekty verejného sektora,
- dodatočné trhové príležitosti pre opravárenský priemysel a sekundárny predaj,
- pozitívny sociálny vplyv, a to aj na nemocnice v EÚ, ktoré by po roku 2019 ušetrili približne 170 miliónov EUR z dôvodu zachovania možnosti opätovne predávať a kupovať použité zdravotnícke pomôcky,
- environmentálny prínos z hľadiska zníženia celkového vzniku odpadu: možnosť predĺženia používania EEZ by oddialila ukončenie ich životnosti a zneškodnenie, čím by sa spomalil vznik nebezpečného odpadu z elektrických a elektronických zariadení. Vo väčšine prípadov je vplyv výroby ďalších náhradných dielov na životné prostredie zanedbateľný v porovnaní s výhodou udržania celého zariadenia v prevádzke. Týmto opatrením sa v EÚ zabráni vzniku viac než 3 000 ton nebezpečného odpadu ročne, čo by podporilo iniciatívu obehového hospodárstva. Dlhšia životnosť EEZ by viedla aj k dodatočným úsporám energie a surovín.

3. Súlad s existujúcimi ustanoveniami politiky

3.1. Cieľom návrhu je vyriešiť problém operácií na sekundárnom trhu a takto obnoviť úplný súlad smernice ONL 2 so všeobecnými zásadami právnych predpisov EÚ týkajúcich sa výrobkov.

3.2. V smernici ONL 2 sa povoľuje, aby elektrické a elektronické zariadenia, na ktoré sa nevzťahoval rozsah pôsobnosti smernice ONL 1, ktoré by však neboli v súlade so smernicou ONL 2, zostali sprístupnené na trhu až do 22. júla 2019. Po uvedenom dátume však bude zakázané prvé uvedenie na trh a operácie na sekundárnom trhu (napr. ďalší predaj), pokiaľ ide o nevyhovujúce elektrické a elektronické zariadenia. Medzi elektrické a elektronické zariadenia, ktorých sa dotkne „náhle zastavenie“ operácií na sekundárnom trhu, patria zdravotnícke pomôcky, monitorovacie a kontrolné prístroje a ostatné EEZ, na ktoré sa najnovšie vzťahuje rozsah pôsobnosti smernice. Táto prekážka operácií na sekundárnom trhu nie je v súlade so všeobecnou harmonizáciou právnych predpisov EÚ týkajúcich sa výrobkov. Z uvedeného dôvodu Komisia navrhuje upustiť od náhleho zastavenia operácií na sekundárnom trhu.

3.3. Smernicou ONL 2 sa vytvára výnimka (zo všeobecného obmedzenia používania látky) pre káble a náhradné diely určené na opravu, opätovné použitie, modernizáciu funkcií alebo zvýšenie kapacity skupín EEZ, na ktoré sa postupne začína vzťahovať rozsah pôsobnosti smernice. V zozname však nie sú uvedené iné elektrické a elektronické zariadenia, ktoré najnovšie patria do rozsahu pôsobnosti smernice, ako zdravotnícke pomôcky a monitorovacie a kontrolné prístroje. V dôsledku toho nebude možné používať náhradné diely po 22. júli 2019 a dôjde k neopodstatneným rozdielom v zaobchádzaní. Komisia preto navrhuje zaviesť osobitné ustanovenie s cieľom vyňať náhradné diely z ustanovenia o obmedzení používania látky s cieľom kedykoľvek umožniť opravy všetkých EEZ v rozsahu pôsobnosti smernice ONL 2, ktoré boli uvedené na trh EÚ.

3.4. V smernici ONL 2 je uvedený zoznam 10 konkrétnych druhov zariadení, na ktoré sa nevzťahujú ustanovenia o „otvorenom rozsahu pôsobnosti“. Jeden druh zariadenia, ktorý je vyňatý z rozsahu pôsobnosti smernice, („necestné pojazdné stroje sprístupnené výlučne na profesionálne používanie“) zahŕňa len strojové zariadenia s palubným zdrojom energie. Z tohto ustanovenia vyplýva, že na typy strojových zariadení, ktoré sú inak totožné, by sa mali vzťahovať dva regulačné režimy len z jediného dôvodu, ktorým je rozdielny zdroj energie (palubný alebo externý zdroj). Komisia navrhuje zmeniť vymedzenie necestných pojazdných strojov sprístupnených výlučne na profesionálne používanie tak, aby zahŕňalo aj stroje s trakčným pohonom.

3.5. Komisia takisto navrhuje pridať do zoznamu vyňatých zariadení píštalové organy z dôvodu neexistujúcich alternatív, ktoré by mohli nahradiť používanú látku.

3.6. Podľa smernice ONL 2 by platnosť výnimiek z obmedzenia používania látok mala byť časovo obmedzená.

3.7. V článku 5 ods. 5 sa síce nestanovuje osobitná lehota na rozhodnutie Komisie o žiadostiach o nové výnimky, ale lehota na vydanie rozhodnutia Komisie o žiadostiach o predĺženie výnimky končí najneskôr 6 mesiacov pred dátumom ukončenia platnosti výnimky, čo sa v praxi ukázalo ako neuskutočiteľné. V kombinácii s požiadavkou, aby žiadosť

o predĺženie bola podaná najneskôr 18 mesiacov pred dňom uplynutia lehoty platnosti výnimky, to znamená, že Komisia musí rozhodnúť o žiadostiach o predĺženie platných výnimiek do dvanástich mesiacov od podania žiadosti, pokiaľ osobitné okolnosti neopodstatňujú inú lehotu. Dodržanie tohto termínu je v podstate nemožné z dôvodu niekoľkých povinných procesných krokov nutných na zhodnotenie žiadosti o predĺženie výnimky. Preto by sa malo vypustiť ustanovenie, ktorým sa určuje časový rámec na rozhodnutia Komisie o žiadosti o predĺženie výnimiek.

4. Súlad s ostatnými politikami EÚ

4.1. Zmenami, ktorých sa týka tento návrh, sa nemení základný prístup smernice ONL 2 ani jej súlad s ostatnými právnymi predpismi. Pokiaľ ide o interakciu politík, smernica ONL 2 je v súlade s nariadením REACH.

4.2. Smernica ONL 2 je v súlade aj s ďalšími právnymi predpismi týkajúcimi sa výrobkov, ako je smernica Európskeho parlamentu a Rady 2012/19/EÚ o odpade z elektrických a elektronických zariadení (OEEZ) a smernica Európskeho parlamentu a Rady č. 2000/53/ES o vozidlách po dobe životnosti. Ďalšie právne predpisy EÚ môžu obsahovať nezávislé povinnosti súvisiace s fázou používania EEZ, neprekrývajú sa však s požiadavkami smernice ONL 2.

V Bruseli 5. júla 2017

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Georges DASSIS

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov – Preskúmanie vykonávania environmentálnych právnych predpisov EÚ: Spoločné výzvy a ako spojiť úsilie na dosiahnutie lepších výsledkov

[COM(2017) 63 final]

(2017/C 345/19)

Spravodajca: **Mihai MANOLIU**

Konzultácia	23. 3. 2017
Právny základ	článok 33 a článok 114 Zmluvy o fungovaní Európskej únie
Rozhodnutie plenárneho zhromaždenia	24. 1. 2017
Príslušná sekcia	sekcia pre poľnohospodárstvo, rozvoj vidieka a životné prostredie
Prijaté v sekcii	15. 6. 2017
Prijaté v pléne	5. 7. 2017
Plenárne zasadnutie č.	527
Výsledok hlasovania (za/proti/zdržalo sa)	139/1/4

1. Závěry a odporúčania

1.1. EHSV zastáva názor, že preskúmanie vykonávania environmentálnych právnych predpisov EÚ (EIR) odhaľuje, že slabé, rozdrobené a nejednotné vykonávanie právnych predpisov EÚ v oblasti životného prostredia je závažným problémom v mnohých členských štátoch EÚ. Podľa EIR sa zdá, že hlavnou príčinou slabého vykonávania je nedostatok politickej vôle zo strany vlád mnohých členských štátov stanoviť dosiahnutie značného zlepšenia ako politickú prioritu a poskytnúť dostatočné zdroje. V správach o jednotlivých krajinách v rámci EIR sa uvádza, aké opatrenia musí EÚ prijať na dosiahnutie cieľov a čiastkových cieľov stanovených v 7. environmentálnom akčnom programe:

- chrániť, zachovávať a zveľaďovať prírodný kapitál Únie,
- prejsť v Únii na nízkouhlíkové ekologické a konkurencieschopné hospodárstvo efektívne využívajúce zdroje,
- chrániť občanov Únie pred environmentálnymi vplyvmi a rizikami ohrozujúcimi ich zdravie a blahobyt.

1.2. EHSV zdôrazňuje, že riadne vykonávanie acquis EÚ v oblasti životného prostredia je v záujme európskych občanov a má skutočné hospodárske a sociálne prínosy. Zdravie občanov si vyžaduje zdravé životné prostredie. Fungujúce ekosystémy sú predpokladom pre poľnohospodárske a mnohé iné hospodárske činnosti. Rovnaké uplatňovanie environmentálnych noriem vo všetkých členských štátoch zabezpečí pre podniky rovnaké podmienky. Posun hospodárstva smerom k ekologicky zodpovedným postupom poskytuje významný potenciál, pokiaľ ide o modernizáciu hospodárstva a inováciu, podnikateľské a pracovné príležitosti a dobré pracovné podmienky.

1.3. Za vykonávanie sú primárne zodpovedné členské štáty, zatiaľ čo Komisia zohráva dôležitú úlohu pri zabezpečovaní toho, aby sa iniciatíva vykonávala primeraným a jednotným spôsobom.

Politická vôľa, začlenenie environmentálnych a iných politík a aktívne zapojenie občianskej spoločnosti do procesov rozhodovania a procesov preskúmania sú kľúčovými predpokladmi pre úspešné uplatňovanie právnych predpisov v oblasti životného prostredia na úrovni členských štátov.

1.4. Európski občania oceňujú prísne environmentálne normy v EÚ. Nedostatočné uplatňovanie týchto noriem oslabuje dôveryhodnosť EÚ, pokiaľ ide o to, aby sa zabezpečilo, že tieto normy sa budú uplatňovať rovnako vo všetkých členských štátoch EÚ.

1.5. EHSV víta EIR ako nový prístup a dôležitý krok v prebiehajúcom procese, ktorého cieľom je vytvoriť spoločný záväzok Komisie a členských štátov zlepšiť vykonávanie environmentálnych politík a právnych predpisov. V tomto procese treba pokračovať s primeraným ohľadom na synergie, komplexný prístup, transparentnosť a inkluzívnosť.

1.6. EHSV podporuje integrovaný politický prístup EIR a zdôrazňuje, že sa musí vzťahovať aj na prepojenie environmentálnych a sociálnych politík. Plnenie environmentálnych cieľov sa môže zlepšiť, len ak sa starostlivo zväžia a proaktívnym spôsobom zohľadnia sociálne vplyvy, respektíve dôsledky pre trh práce a spotrebiteľov, najmä zraniteľných skupín. Trhové nástroje, ako sú napríklad reformy environmentálnej dane, sú dôležitými nástrojmi na dosiahnutie cieľov stanovených v environmentálnych právnych predpisoch. EHSV v tejto súvislosti zdôrazňuje, že sa musia zaviesť do praxe záväzky na postupné zastavenie ekologicky škodlivých dotácií.

1.7. EIR by sa v najbližších rokoch malo ďalej rozvíjať prostredníctvom rozšírenia jeho rozsahu pôsobnosti na ďalšie príslušné environmentálne legislatívne oblasti, napríklad pokiaľ ide o právne predpisy týkajúce sa klímy a chemických látok.

1.8. Vykonávanie environmentálnych právnych predpisov by sa malo posudzovať integrovaným spôsobom spolu s ostatnými politickými oblasťami. V záujme uľahčenia prierezových riešení by sa mali uskutočňovať spoločné diskusie Rady ministrov pre životné prostredie s ostatnými zloženiami Rady. Mal by sa viac objasniť vzťah medzi európskym semestrom a EIR, aby sa zabezpečilo optimálne využívanie potenciálu rôznych nástrojov.

1.9. EHSV víta úsilie Komisie vytvoriť štruktúrované dialógy s vládami členských štátov na základe zistení obsiahnutých v správach o jednotlivých krajinách. V záujme účinnosti musia byť tieto dialógy transparentné, poskytnúť jasný výsledok a následné opatrenia. Mal by sa zväziť súbor podmienok pre účinný dialóg, ktorý by bol stanovený pre všetky zúčastnené strany.

1.10. EHSV zdôrazňuje, že účinné vykonávanie opatrení v oblasti ochrany životného prostredia čiastočne závisí od občianskej spoločnosti, teda podnikateľov, pracovníkov a iných zástupcov spoločnosti, ktorí môžu zohrávať aktívnu úlohu tým, že umožnia širokej verejnosti monitorovať riadne vykonávanie právnych predpisov v oblasti životného prostredia prostredníctvom slobodného prístupu k informáciám o životnom prostredí, účasti na procese tvorby environmentálnych politík a prístupu k spravodlivosti. Ľudia musia mať prístup k presným správam o vykonávaní environmentálnych právnych predpisov v miestach, kde žijú a pracujú. Všetky pozitívne trendy v oblasti ochrany životného prostredia zahŕňajú výrazné zapojenie občianskej spoločnosti, ktorá je strážkyňou demokracie.

1.11. EHSV vyjadruje poľutovanie nad tým, že kľúčová úloha občianskej spoločnosti nie je v EIR dostatočne zohľadnená. Rozsiahlejším zapojením občianskej spoločnosti by sa projekt EIR mohol posilniť. Organizácie občianskej spoločnosti pôsobiace na vnútroštátnej úrovni musia dostať príležitosť podeliť sa o svoje skúsenosti a poznatky v správach o jednotlivých krajinách a prispieť k štruktúrovaným dialógom s krajinami a následnému monitorovaniu. EHSV je pripravený uľahčiť dialóg s občianskou spoločnosťou na úrovni EÚ.

2. Úvod

2.1. Komisia začala v máji 2016 realizovať preskúmanie vykonávania environmentálnych právnych predpisov EÚ (EIR)⁽¹⁾ s cieľom zlepšiť vykonávanie právnych predpisov EÚ v oblasti životného prostredia v členských štátoch. EIR je politický nástroj spolupráce založený na informáciách, ktorý nezavádza žiadne právne požiadavky alebo povinnosť predkladať správy. Je koncipovaný ako prebiehajúci proces, v rámci ktorého Komisia každé dva roky predkladá správy a vedie dialóg s členskými štátmi.

⁽¹⁾ COM(2016) 316.

2.2. Komisia vo februári 2017 zverejnila prvý súbor správ o 28 členských štátoch a oznámenie o EIR, v ktorom sú zhrnuté zistenia, závery a opatrenia, ktoré Komisia prijme.

3. Všeobecné pripomienky

3.1. EÚ má rozsiahle *acquis* právnych predpisov v oblasti životného prostredia. Závažný problém však predstavuje správne vykonávanie v praxi. V správach o jednotlivých krajinách v rámci EIR sa poukazuje na rozdrobené a nejednotné vykonávanie právnych predpisov v oblasti životného prostredia v členských štátoch. EIR správne popisuje výhody riadneho vykonávania pre kvalitu života európskych občanov, rovnaké podmienky pre podniky a tvorbu pracovných miest⁽²⁾. Náklady vyplývajúce z nevykonávania sa odhadujú na 50 miliárd EUR za rok⁽³⁾.

3.2. V rámci 7. environmentálneho akčného programu, ktorý Európsky parlament a Rada prijali v roku 2013⁽⁴⁾, bolo za jednu z priorít určené lepšie vykonávanie právnych predpisov. EHSV oceňuje skutočnosť, že Komisia tento prístup uplatňuje v praxi prostredníctvom EIR.

3.3. V správach o krajinách sú zhrnuté informácie, ktoré nie sú úplne nové. Ich jednoznačná pridaná hodnota však spočíva v tom, že po prvý raz sa komplexne a prierezovo riešia otázky spojené s nedostatkami vo vykonávaní, vrátane hlavných oblastí právnych predpisov v oblasti životného prostredia a všetkých členských štátov. Táto nová úroveň hodnotenia umožňuje analyzovať spoločné hlavné príčiny a štrukturálne prekážky s cieľom zabezpečiť lepšie vykonávanie a rozvíjať nápravné opatrenia a podporné nástroje.

3.4. Prístup uplatňovaný v rámci EIR taktiež umožňuje prejsť od reakcie na nedostatočné vykonávanie právnych predpisov prostredníctvom postupu v prípade nesplnenia povinnosti k proaktívnym opatreniam, ktoré budú riešiť základné príčiny nedostatočného vykonávania. Členské štáty sú však primárne zodpovedné za vykonávanie právnych predpisov EÚ v oblasti životného prostredia. Treba uznať, že hlavnou príčinou nedostatočného vykonávania zisteného v rámci EIR je v mnohých prípadoch nedostatok politickej vôle zo strany vlád mnohých členských štátov stanoviť zásadné zlepšenie ako politickú prioritu a poskytnúť naň dostatočné zdroje⁽⁵⁾. EHSV by preto uvítal, ak by sa potreba lepšieho vykonávania mohla prostredníctvom EIR zahrnúť do politického programu v členských štátoch EÚ a do programu zasadnutí Rady.

3.5. Komisia musí riešiť nedostatočné vykonávanie právnych predpisov EÚ členskými štátmi prostredníctvom primeraných a prísnych opatrení vrátane postupu v prípade nesplnenia povinnosti. EHSV je znepokojený tým, že tieto opatrenia zatiaľ neboli účinné. Európski občania čiastočne oceňujú EÚ aj pre jej prísne environmentálne normy. Nedostatočné vykonávanie týchto noriem preto oslabuje dôveryhodnosť EÚ v očiach jej občanov.

3.6. Správy o jednotlivých krajinách sú dobrým základom pre štruktúrovaný dialóg Komisie s každým členským štátom a takisto umožňujú, aby sa členské štáty navzájom od seba učili, zisťovali spoločné problémy a poučili sa z osvedčených postupov, vychádzajúc pritom zo zásady, že zdieľanie predstavuje moc.

3.7. Keďže občania, miestne spoločenstvá a podniky sú skutočnými aktérmi, pokiaľ ide o vykonávanie environmentálnych opatrení, občianska spoločnosť musí zohrávať v rámci EIR aktívnu úlohu. Občianska spoločnosť je nevyhnutným partnerom v tomto úsilí.

3.8. EHSV oceňuje skutočnosť, že Komisia považuje zapojenie občianskej spoločnosti za dôležitý aspekt monitorovania EIR. EIR je však stále pomerne nejasné, pokiaľ ide o spôsob, ako zapojiť občiansku spoločnosť. Účasť občianskej spoločnosti treba zabezpečiť počas celej realizácie EIR, a nie iba počas monitorovania. Tento aspekt EIR by sa mal rozpracovať.

⁽²⁾ COM(2017) 63 final, s. 2.

⁽³⁾ Európsky parlament, Stručný prehľad, Preskúmanie vykonávania environmentálnych právnych predpisov.

⁽⁴⁾ Ú. v. EÚ L 354, 28.12.2013, s. 171.

⁽⁵⁾ Stanovisko EHSV Návrh rozhodnutia Európskeho parlamentu a Rady o všeobecnom environmentálnom akčnom programe Únie do roku 2020 „Dobry život v rámci možností našej planéty“ (Ú. v. EÚ C 161, 6.6.2013, s. 77), bod 1.2.

4. Osobitné pripomienky

4.1. Rozsah pôsobnosti EIR

4.1.1. EIR zatiaľ zahŕňa obehové hospodárstvo a nakladanie s odpadom, prírodu a biodiverzitu, kvalitu ovzdušia a hluk, ako aj kvalitu vody a vodohospodárstvo, to je komplexnú oblasť právnych predpisov v oblasti životného prostredia. V ďalšej fáze by sa mali zahrnúť aj ostatné odvetvia, ktoré sú v úzkej spojitosti s týmito politickými oblasťami. Vzťahuje sa to najmä na zmiernenie následkov zmeny klímy a adaptácie na ňu, ktoré sú kľúčové pre mnohé environmentálne politiky, ako je ochrana prírody a biodiverzity a vodohospodárstvo. Vykonávanie právnych predpisov o chemických látkach má kľúčový význam pre zdravé životné prostredie, blahobyt a čisté obehové hospodárstvo.

4.2. Správy o jednotlivých krajinách

4.2.1. Správy o jednotlivých krajinách poskytujú veľmi dobrý prehľad o environmentálnych výzvach, ktorým čelí každý členský štát, a ich výkonnosti pri vykonávaní právnych predpisov v oblasti životného prostredia. EHSV tiež oceňuje skutočnosť, že v správach o jednotlivých krajinách sa odkazuje na ciele udržateľného rozvoja súvisiace s týmito výzvami. To dokazuje, že zlepšenie environmentálneho správania je súčasťou väčšieho integrovaného, holistického a vyváženého prístupu k udržateľnému rozvoju a ďalšiemu hospodárskemu, sociálnemu a environmentálnemu pokroku.

4.2.2. Správy o jednotlivých krajinách sú takisto prínosom pre občanov a organizácie občianskej spoločnosti v príslušných krajinách: okrem toho, že poskytujú dobrý prehľad pre mimovládne zainteresované strany o situácii v ich krajine, umožňujú tiež, aby príslušné strany mohli porovnávať výsledky s výsledkami iných členských štátov a zistiť nedostatky a nevyužitý potenciál. Správy o jednotlivých krajinách sa musia považovať za cenný nástroj pre občianske spoločnosti v členských štátoch EÚ, ktoré vyvodzujú zodpovednosť voči svojim vládam za zabezpečenie zdravého životného prostredia. Umožňujú občianskej spoločnosti presadzovať lepšie vykonávanie právnych predpisov v oblasti životného prostredia.

4.2.3. Tento potenciál by sa však mohol ďalej posilňovať prostredníctvom čoraz rozsiahlejšieho zapájania občianskej spoločnosti do prípravy správ o jednotlivých krajinách a monitorovania, ako aj do preskúmania správ v nasledujúcom dvojročnom cykle. Organizácie občianskej spoločnosti majú značné odborné znalosti, ktoré môžu pomôcť riešiť hlavné environmentálne výzvy, ktorým čelí ich krajina. Preto by sa už v počiatočnej fáze mali s nimi viesť konzultácie.

4.2.4. V záujme toho, aby sa EIR etablovalo ako nepretržitý proces, bude dôležité dosiahnuť pokrok vo vykonávaní odporúčaní uvedených v predchádzajúcich správach o jednotlivých krajinách a zhrnúť výsledky v nasledujúcom kole EIR.

4.3. Hlavné príčiny nedostatočného vykonávania a nástroje na zlepšenie

4.3.1. EHSV oceňuje skutočnosť, že Komisia vníma EIR ako príležitosť na analyzovanie spoločných hlavných príčin nedostatočného vykonávania. V počiatočnom hodnotení v oznámení by sa malo pokračovať s členskými štátmi, pričom je potrebné zohľadniť priame skúsenosti a poznatky mimovládnych zainteresovaných strán, ako aj výskum akademických pracovníkov, expertných skupín a siete EÚ pre vykonávanie a presadzovanie práva v oblasti životného prostredia (IMPEL).

4.3.2. Komisia už určila dôležité spoločné hlavné príčiny: neúčinná koordinácia medzi miestnymi, regionálnymi a vnútroštátnymi orgánmi, chýbajúca administratívna kapacita a nedostatočné financovanie, nedostatočné poznatky a údaje, nedostatočné mechanizmy na zabezpečenie súladu, nedostatočná integrácia a súdržnosť politiky.

4.3.3. Komisia uvádza niekoľko príkladov pre lepšiu politickú koordináciu a integráciu, ako je napríklad koordinovaný prístup k opatreniam pre čistejšie ovzdušie a politikám v oblasti mobility. EHSV podporuje tento integrovaný politický prístup a zdôrazňuje, že sa musí vzťahovať aj na začlenenie environmentálnych a sociálnych politík. Plnenie environmentálnych cieľov sa môže zlepšiť, len ak sa starostlivo zväžia a proaktívnym spôsobom zohľadnia sociálne vplyvy, respektíve dôsledky pre trh práce a spotrebiteľov, najmä zraniteľných skupín.

4.3.4. Napokon mnohé z týchto problémov spôsobuje nedostatočná politická vôľa⁽⁶⁾. Preto bude dôležité, aby EIR dosiahol svoj cieľ, pokiaľ ide o vykonávanie právnych predpisov v oblasti životného prostredia ako politickej otázky a jej zahrnutie do programu EÚ.

4.3.5. EHSV takisto zdôrazňuje, že v záujme riadneho vykonávania je nevyhnutné, aby orgány mali príslušnú právomoc a poznatky. Okrem toho je mimoriadne dôležité zlepšovať informovanosť a komunikáciu, aby sa občianska spoločnosť mohla podieľať na EIR.

4.3.6. Komisia uvádza trhovo orientované nástroje a nástroje na zvýšenie investícií v záujme skvalitnenia cieľov zahrnutých v environmentálnych právnych rámcoch. EHSV už vo svojom predchádzajúcom stanovisku zdôraznil potenciál reformy environmentálnej dane presunutím daňového zaťaženia z práce na využívanie zdrojov s cieľom stimulovať tvorbu pracovných miest a hospodársku inováciu, ako aj znižovať negatívne vplyvy na životné prostredie⁽⁷⁾.

4.3.7. V tom istom stanovisku EHSV vyjadril nespokojnosť so súčasnými dotáciami škodlivými pre životné prostredie. Dosiahol sa však len malý pokrok. Komisia vo svojom oznámení uvádza daňovú reformu a postupné zrušenie dotácií škodlivých pre životné prostredie ako dôležité podporné nástroje pre lepšie vykonávanie. Nepredstavila však žiadny prístup zameraný na riešenie tejto patovej situácie.

4.4. **Ďalšie kroky**

4.4.1. Komisia zdôraznila, že zodpovednosť za správne vykonávanie aquis EÚ v oblasti životného prostredia je predovšetkým v právomoci členských štátov. Avšak aj na úrovni EÚ určite existujú dôležité otázky, ktoré môžu brzdiť alebo podporiť správne vykonávanie. Inteligentná integrácia cieľov v oblasti životného prostredia a iných politických oblastiach sa musí začať na úrovni EÚ prostredníctvom inteligentnej a dôslednej regulácie a vyčleňovaním finančných prostriedkov. Ekologizácia SPP je dobrým príkladom a existujú ďalšie skúsenosti, z ktorých sa možno poučiť. Väčšia súdržnosť politík v záujme udržateľného rozvoja na úrovni EÚ by tiež mohla prispieť k zlepšeniu environmentálneho správania v členských štátoch. EIR by sa malo využívať aj ako mechanizmus na získavanie spätnej väzby o tom, či sa realizované politiky alebo právne predpisy EÚ musia korigovať alebo aktualizovať.

4.4.2. Na základe zistení z prvého kola EIR a v záujme uľahčenia úsilia členských štátov Komisia navrhuje zaviesť štruktúrovaný dialóg s každým členským štátom o vykonávaní, ktorý by poskytoval vhodnú podporu pre jeho expertov prostredníctvom partnerov v ostatných členských štátoch a diskusií o spoločných štruktúrnych otázkach v Rade. EHSV víta tieto opatrenia, aj keď má pochybnosti, či tieto zmeny budú postačujúce na to, aby sa zlepšila celková kvalita environmentálneho správania členských štátov.

4.5. **Štruktúrované dialógy**

4.5.1. Zavedenie štruktúrovaných dialógov podobným prístupom v procese európskeho semestra bolo naplánované už v 7. environmentálnom akčnom programe⁽⁸⁾. V oznámení chýbajú informácie o praktických opatreniach na uskutočnenie týchto dialógov, ktoré by nemali byť ponechané na uváženie vládam členských štátov. Mal by sa zvážiť súbor podmienok pre účinný dialóg, ktorý by bol stanovený pre všetky zúčastnené strany.

4.5.2. Treba zabezpečiť vyváženú účasť širokého spektra mimovládnych zainteresovaných strán, ako aj miestnych a regionálnych orgánov. Musia byť vyzvané v dostatočnom časovom predstihu a treba im poskytnúť náležité informácie, aby si mohli pripraviť svoje príspevky.

4.5.3. V záujme účinnosti musia byť tieto dialógy organizované tak, aby boli orientované na výsledky. Mali by sa jasne stanoviť a monitorovať výsledky a ďalšie kroky, záväzky účastníkov, ako aj časové rámce. V 7. environmentálnom akčnom programe sa uvádzajú „partnerské vykonávacie dohody“ medzi Komisiou a členskými štátmi. Tento nástroj by sa mal zvážiť aj pre EIR. Záväzky môžu prijímať aj mimovládne zainteresované strany, napr. v priemyselnom sektore, maloobchode alebo poľnohospodárstve.

⁽⁶⁾ Stanovisko EHSV Návrh rozhodnutia Európskeho parlamentu a Rady o všeobecnom environmentálnom akčnom programe Únie do roku 2020 „Dobrý život v rámci možností našej planéty“, Siedmy environmentálny akčný program (Ú. v. EÚ C 161, 6.6.2013, s. 77).

⁽⁷⁾ Stanovisko EHSV Trhové nástroje na prechod k hospodárstvu v EÚ s efektívnym využívaním zdrojov a nízkymi emisiami uhlíka (stanovisko z vlastnej iniciatívy) (Ú. v. EÚ C 226, 16.7.2014, s. 1).

⁽⁸⁾ Siedmy environmentálny akčný program, bod 59.

4.6. *Partnerská podpora*

4.6.1. EHSV víta organizovanie partnerskej podpory medzi expertmi z členských štátov. Takisto by sa mali zohľadniť bohaté a dlhodobé skúsenosti Siete Európskej únie pre implementáciu a presadzovanie environmentálneho práva (IMPEL).

4.6.2. Výmena jednotlivých expertov by sa mala doplniť o širšie programy vzájomnej podpory medzi členskými štátmi, podobne ako v prípade „twinningových“ projektov Phare, ktoré úspešne podporili prispôsobenie sa *acquis* EÚ počas procesu rozširovania EÚ v rokoch 2004 až 2007. Zvážiť by sa malo aj zavedenie programov partnerského preskúmania, podobných programu OECD týkajúceho sa preskúmania výkonu v oblasti životného prostredia⁽⁹⁾.

4.7. *Diskusia o spoločných štrukturálnych otázkach v Rade*

4.7.1. Komisia má v úmysle v Rade prediskutovať spoločné štrukturálne prekážky riadneho vykonávania. Tým by sa táto otázka mohla stať súčasťou politického programu. Chýbajú však informácie o tom, akým spôsobom sa to uskutoční.

4.7.2. Prostredníctvom ekologizácie európskeho semestra boli v posledných rokoch uskutočnené pokusy využiť tento mechanizmus na koordináciu centrálného riadenia medzi Komisiou a členskými štátmi aj na zlepšenie výsledkov v environmentálnej oblasti. Predsedovia vlád by tak boli priamo upozorňovaní na problémy v oblasti environmentálneho správania a uľahčilo by sa tým hľadanie integrovaných riešení.

4.7.3. Ekologizácia európskeho semestra však doteraz nebola veľmi úspešná. Komisia nechce, aby EIR nahradilo ekologizáciu európskeho semestra. V tomto prípade by sa však mal viac objasniť vzťah medzi európskym semestrom a EIR, aby sa zabezpečilo, že potenciál každého z týchto nástrojov bude využitý optimálnym spôsobom.

4.7.4. Diskusie počas zasadnutí Rady ministrov pre životné prostredie samy osebe pravdepodobne nebudú postačovať. V záujme uľahčenia integrovaných a prierezových riešení by sa malo pokračovať v spoločných diskusiách s inými zložkami Rady, ako sú napríklad spoločné diskusie s ministrami dopravy a sociálnych vecí.

4.8. *Právne prostriedky na presadzovanie právnych predpisov*

4.8.1. Komisia správne objasnila, že EIR by nemalo nahradiť právne konanie na zlepšenie vykonávania právnych predpisov v oblasti životného prostredia, pretože to nespadá do rozsahu jeho pôsobnosti. Kooperatívnejší prístup EIR však bude úspešný, iba ak sa bude dôveryhodne a účinne uplatňovať možnosť vyvodzovať právne dôsledky a ukladať sankcie. Vzťahuje sa to na postupy Komisie v prípade nesplnenia povinnosti, ak boli porušené právne predpisy v oblasti životného prostredia, ako aj na právne prostriedky, ktoré umožňujú, aby občania a občianska spoločnosť mohli žiadať od vlád, aby prevzali zodpovednosť na úrovni členských štátov a EÚ.

4.8.2. EHSV by chcel Komisii a členským štátom pripomenúť, že niektoré opatrenia na zlepšenie presadzovania právnych predpisov v oblasti životného prostredia boli síce zahrnuté do 7. environmentálneho akčného programu, no neboli doteraz zohľadnené. Ide o tieto opatrenia:

- rozšíriť záväzné kritériá vykonávania účinných inšpekcí a účinného dohľadu členských štátov na širší súbor práva Únie v oblasti životného prostredia,
- zaistiť na vnútroštátnej úrovni jednotné a účinné mechanizmy na vybavovanie sťažností týkajúcich sa vykonávania právnych predpisov Únie v oblasti životného prostredia.

4.8.3. EHSV sa k pripravovanému oznámeniu Komisie o prístupe občanov k spravodlivosti v environmentálnych otázkach vyjadrí v osobitnom stanovisku.

V Bruseli 5. júla 2017

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Georges DASSIS

⁽⁹⁾ <https://www.oecd.org/site/peerreview/environmentalperformancereviews.htm>.

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Správa Komisie Európskemu Parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov – Ceny a náklady na energiu v Európe

[COM(2016) 769 final]

(2017/C 345/20)

Spravodajkyňa: **Laure BATUT**

Konzultácia	Európska komisia, 17. 2. 2017
Právny základ	článok 304 Zmluvy o fungovaní Európskej únie
Príslušná sekcia	sekcia pre dopravu, energetiku, infraštruktúru a informačnú spoločnosť
Prijaté v sekcii	14. 6. 2017
Prijaté v pléne	5. 7. 2017
Plenárne zasadnutie č.	527
Výsledok hlasovania (za/proti/zdržalo sa)	127/15/4

1. Odporúčania

1.1. Európsky hospodársky a sociálny výbor (EHSV) by chcel pripomenúť, že cieľom európskeho energetického balíka je *spotrebiteľ v centre pozornosti* a chcel by požiadať o vymedzenie tejto koncepcie a jej uplatňovanie. Spotrebiteľ môže plniť svoju novú úlohu iba v prípade, ak sa bude môcť oprieť o jasné znenie právnych predpisov, ktoré mu umožní konať. EHSV je presvedčený, že pre úspech „energetickej únie“ je nevyhnutná vízia do budúcnosti toho, čo môžu občania a podniky v Európe v rámci tohto projektu získať, napríklad väčšiu rovnosť.

1.2. EHSV sa domnieva, že pôsobenie na dopyt po energii zvyšovaním informovanosti občanov a odborníkov z praxe (vzdelávanie, odborná príprava) ich môže urobiť zodpovednými za vlastné rozhodnutia a energetické správanie. Energetická účinnosť sa môže zaznamenávať v účtovných správach o energetických potrebách, môže prispieť k zníženiu spotreby, a mať teda vplyv na náklady, dokonca aj keď ceny stúpajú. Nemôže však sama osebe vyriešiť problémy spojené so zmenou klímy, bezpečnosťou dodávok alebo chudobou⁽¹⁾. Energetická účinnosť a absencia spotreby energie nepredstavujú zdroj energie.

1.3. EHSV odporúča rozšíriť preskúvanie údajov v nasledujúcich rokoch vrátane preskúmania viacerých zdrojov energie a zamerať sa na tri druhy spotreby: v domácnostiach, v priemysle a v podnikoch poskytujúcich služby.

1.4. Správa by mala obsahovať aj hodnotenie reakcií na dopyt po energii, aby sa zistila miera spokojnosti uspokojovania potrieb za udržateľné ceny (článok 14 ZFEÚ).

1.5. EHSV odporúča, aby sa správa zamerala na sumy, ktoré podniky a/alebo spotrebiteľia investujú do výskumu a vývoja a zavádzania výsledkov výskumu v oblasti uskladňovania energie do praxe, čo by sa malo premietnuť do cien energie a nákladov na financovanie sietí.

1.6. Náklady spôsobené škodami na životnom prostredí by sa mali posúdiť a všetkým by mali byť ľahko dostupné.

1.7. EHSV odporúča, aby na začiatku dvojročných správ Komisie o cenách energie a nákladoch na energiu boli uvedené kľúčové slová, ktoré by všetkým spotrebiteľom umožnili ich pochopenie.

⁽¹⁾ Stanovisko EHSV na tému Čistá energia pre všetkých Európanov (Ú. v. EÚ C 246, 28.7.2017, s. 64).

1.8. So zreteľom na transparentnosť výbor zároveň žiada, aby Komisia pri každom skúmanom členskom štáte doplnila informácie týkajúce sa piatich referenčných bodov podľa zdroja energie:

- ročný cenový rozdiel medzi veľkoobchodnými a maloobchodnými cenami,
- podiel „suroviny“, „siete“, „daní“ v cenách účtovaných spotrebiteľom,
- miera ročného zisku podnikov hodnotového reťazca, ale najmä domácich dodávateľov,
- percentuálny podiel a rozdelenie finančnej podpory EÚ medzi štát a podniky,
- podiel regulovaných sadzieb a sociálnych sadzieb na celkových maloobchodných cenách.

2. Úvod

2.1. V roku 2014 Európska komisia vypracovala prvú správu o cenách energie a nákladoch na energiu v Európskej únii (EÚ); vzhľadom na nedostatočnú kvalitu zozbieraných údajov navrhla nariadenie⁽²⁾ o európskej štatistike cien zemného plynu a elektriny.

2.2. Cieľom je zistiť stav vývoja vnútorného trhu s energiou, ktorý zatiaľ nie je dokončený, a pomôcť určiť opatrenia, ktoré na zvýšenie energetickej účinnosti a bezpečnosti dodávok bude potrebné prijať v tejto oblasti spoločnej právomoci.

3. Zhrnutie správy Komisie

3.1. Táto správa Komisie je teda druhou správou. Posudzuje sa v nej situácia cien energie v sektore zemného plynu, elektriny a ropných produktov, ako aj ich dôsledky pre domácnosti a priemysel a zdôrazňuje význam strategických politík EÚ pre vytvorenie energetickej únie.

4. Ceny elektriny

4.1. Komisia uvádza požiadavky, ktoré môžu mať vplyv na ceny: zvyšovanie energetickej účinnosti a využívanie energie z alternatívnych zdrojov, kde chce mať EÚ vo svete vedúce postavenie.

4.2. Čistý dovoz elektrickej energie z fosílnych palív sa v členských štátoch EÚ zvýšil a tiež ich závislosť, čo znovu oživilo komplikovanú diskusiu o ťažbe bridlicového plynu a ropy.

4.3. Veľkoobchodné ceny od roku 2008 neustále klesali a v rámci jednotného trhu sa približovali, čo viedlo k poklesu ceny uhlia a plynu. Mnohé vnútroštátne faktory však bránia tomu, aby sa toto zníženie prejavilo na maloobchodných cenách, ktoré aj naďalej stúpajú, pretože počas rovnakého obdobia sa **priemerná cena pre domácnosti** zvýšila o 3,2 %:

- zložka „energia“ sa v období rokov 2008 až 2015 znížila o 15 %,
- „sieťová“ zložka sa ročne zvýšila o 3,3 %,
- „daňová a odvodová“ zložka, ktorá sa delí na 10 čiastkových zložiek⁽³⁾ a zahŕňa DPH, sociálne sadzby, zamestnanosť, kompenzácie, bezpečnosť dodávok, koncesné poplatky atď., sa zvýšila o 10 percentuálnych bodov z 28 na 38 % ceny.

4.4. **Ceny elektriny pre podniky** vzrástli menej: o 0,8 až 3,1 % ročne v období od roku 2008 do roku 2015, pričom „veľkí“ odberatelia mohli využívať upravené sadzby.

4.5. Komisia uvádza, že **medzi členskými štátmi existujú veľmi veľké rozdiely**, ktoré môžu pre domácnosti dosiahnuť až trojnásobok, čo je spôsobené faktorom „dane a odvody“ (59 % v Dánsku, 5 % na Malte).

4.6. V priemere je elektrická energia v Európe drahšia ako v Spojených štátoch, ale oveľa lacnejšia ako v Japonsku.

⁽²⁾ Ú. v. EÚ L 311, 17.11.2016, s. 1.

⁽³⁾ COM(2016) 769 final, s. 7, poznámka pod čiarou č. 8.

5. Ceny plynu

5.1. Plyn predstavuje 23 % spotreby primárnej energie v EÚ, z čoho 15 % sa využíva na výrobu elektrickej energie a predstavuje takmer tretinu konečnej potreby energie domácností a podnikov.

5.2. EÚ je na 69 % závislá od dovozu plynu pochádzajúceho od malého počtu dodávateľov, a preto je nútená sledovať výkyvy globálnych trendov cien.

5.3. Veľkoobchodné ceny sa od roku 2013 znížili o 50 % najmä v dôsledku slabého celosvetového dopytu, výroby bridlicového plynu v USA a indexácie cien plynu podľa cien ropy.

5.4. Od roku 2008 sa maloobchodné ceny **pre domácnosti** zvýšili o 2 % ročne. Aj tu je „daňová a odvodová“ zložka dôležitým faktorom a jej zvýšenie predstavuje 4,2 % ročne a spolu s nákladmi na siete vysvetľuje, prečo sú také výrazné rozdiely medzi členskými štátmi, keď je najvyššia cena (vo Švédsku) štyrikrát vyššia než najnižšia cena (v Rumunsku).

5.5. Pre **priemysel** a veľkých priemyselných odberateľov **ceny klesli**. Pri tvorbe ceny je najdôležitejšia zložka „energia“, čo má za následok, že veľkoobchodné ceny vplyvajú na maloobchodné ceny a tým v rámci jednotného trhu umožňujú väčšie zblížovanie cien.

5.6. V celosvetovom meradle predstavuje zblížovanie cien v Európe priemer a jeho tendencia je od roku 2013 klesajúca, hoci ceny sú tu stále vyššie než v USA a Rusku.

6. Ceny ropy

6.1. Od mája 2014 do januára 2016, teda v priebehu 19 mesiacov, ceny ropy v dolároch klesli o 77 % a potom sa znovu zvyšovali, až sa zastavili na polovici cien z roku 2014.

6.2. Maloobchodné ceny boli ovplyvnené v menšom rozsahu, keďže euro znehodnotilo voči doláru a dane a odvody zostávajú dôležitou zložkou ceny.

EÚ stanovila minimálne sadzby spotrebných daní⁽⁴⁾, ale členské štáty ich vo všeobecnosti prekračujú: v roku 2015 tvorili **dane** 63 % priemernej maloobchodnej ceny benzínu a 57 % ceny nafty, pričom medzi členskými štátmi sú rozdiely.

6.3. Možno teda konštatovať, že od predchádzajúcej správy ceny troch zdrojov klesli a tento pokles sa prejavil v nižších veľkoobchodných cenách. Tento pokles sa premietol aj do maloobchodných cien ropných produktov, zatiaľ čo ceny plynu a elektrickej energie sa zvýšili v dôsledku nárastu sieťových nákladov a najmä daní a poplatkov.

7. Výdavky domácností na energiu

7.1. Pri týchto troch zdrojoch je **spotreba** domácností od roku 2008 **pomerne stabilná**.

Ich **výdavky sa zvýšili** v dôsledku zvýšenia maloobchodných cien zemného plynu a elektriny (mimo dopravy). Vo výdavkoch domácností na energiu existujú medzi členskými štátmi značné rozdiely. Týka sa to zjavne hlavne chudobných domácností: 8,6 % v roku 2016 oproti 6,2 % v roku 2004. Spotreba domácností sa v tomto období znížila o 4 %.

7.2. Komisia zdôrazňuje, že na boj proti energetickej chudobe sú veľmi potrebné sociálne opatrenia zamerané na zraniteľných spotrebiteľov.

8. Náklady priemyslu na energiu

8.1. V období rokov 2008 až 2013 sa v 14 energeticky náročných priemyselných odvetviach náklady priemyslu na energiu **znížili** a v posledných rokoch sa podiel nákladov na energiu v rámci výrobných nákladov pohybuje v priemere medzi 5 a 10 %. Ide skôr o dôsledok poklesu cien pre veľkoobchodateľov, daňových výnimiek a daňových úľav, ako o dôsledok opatrení zameraných na energetickú efektívnosť.

8.2. Komisia sa domnieva, že EÚ na medzinárodnej úrovni nie je hospodárstvom s vysokou energetickou náročnosťou a že konkurencieschopnosť a riadne fungovanie trhu s energiou by mali umožniť poskytovať energiu potrebnú pre podniky a domácnosti nákladovo najefektívnejším spôsobom, a pritom sa vyhnúť inflačným vplyvom a dotáciám zo strany verejných orgánov, ktoré vedú k neprimeranému narúšaniu trhu: v roku 2012 bolo vyplatených na dotácie 113 miliárd EUR, z toho 17,2 na priame dotácie a v roku 2014 predstavovali príjmy z daní 263 miliárd EUR, čo zodpovedá 1,88 % HDP EÚ.

⁽⁴⁾ Ú. v. EÚ L 283, 31.10.2003, s. 51.

9. Všeobecné pripomienky

9.1. Energia je pre hospodárstva a domácnosti kľúčovým prvkom. Pri jej spotrebe vznikajú emisie CO₂, ktoré sú škodlivé pre klímu a živé organizmy. EÚ začala prechod na hospodárstvo s nízkymi emisiami CO₂. Pochopenie mechanizmov určovania nákladov a cien energií by malo byť činiteľom lepšieho prechodu a boja proti energetickej chudobe⁽⁵⁾.

9.2. Z posudzovanej správy Európskej komisie vyplýva, že v EÚ neexistuje *jedna* cena energie, ale *rôzne* ceny podľa jednotlivých nosičov energie, ktoré sa menia v závislosti od zemepisnej polohy, vnútroštátnych postupov, obdobia a spôsobov spotreby používateľov.

9.3. Vo viacerých európskych krajinách sa uverejňuje „Barometer cien energie“ (European Climate Foundation) pre domácnosti. Pokiaľ ide o Komisiu, tá svoje správy uverejňuje už dva roky.

10. Rôzne druhy energie

10.1. Ropa, uhlie a zemný plyn, ktoré sú zatiaľ spolu s biomasou, jadrovou energiou a elektrinou hlavné zdroje svetovej spotreby energie, nemožno v rovnakej miere uskladňovať ani prepravovať:

- ropa sa prepravuje ľahko: jej cena môže byť preto vo veľkých geografických oblastiach homogénna,
- plyn sa musí skvapalniť: to si vyžaduje nákladnú infraštruktúru podporovanú zo strany rôznych subjektov,
- elektrina, „derivát“ pochádzajúci z iných zdrojov energie, sa nedá uskladňovať, vyžaduje si výrobnú a prenosovú infraštruktúru a jej konečné náklady sú rôzne pre odberateľov a priemysel.

10.2. Cena energie má vplyv na konkurencieschopnosť určitého odvetvia v závislosti od úrovne priamej spotreby energie a energie zahrnutej do medzispotreby za výrobu tovaru. Nízke náklady na energiu môžu ovplyvniť konkurencieschopnosť (pozri bridlicový plyn v USA), pričom však nejde nevyhnutne o štrukturálny faktor produktivity.

10.3. Mnohé členské štáty dovážajú energiu od svojich susedov v rámci EÚ alebo zo susedných krajín: geopolitická situácia má vplyv na bezpečnosť dodávok a cenu.

10.4. Cena za barel ropy je vždy stanovená v dolároch: kurz cudzích mien, a teda celosvetová konkurencieschopnosť hospodárstva EÚ zohráva významnú úlohu v hospodárskej súťaži a pri tvorbe cien pre konečného spotrebiteľa.

10.5. Dosah cien energie, ktoré za energiu platia priemysel a domácnosti, sa prejavuje na celosvetovom dopyte. V oblasti obchodu EÚ sa obchod s tovarom väčšinou realizuje v rámci Európy a tvorí ho spracovaný tovar, ktorý je citlivý na zmeny cien energie.

11. Ceny a náklady

11.1. *Ceny

11.1.1. Náklady alebo ceny? V bežnom jazyku sa tieto pojmy často používajú ako synonymá. Správa Komisie [COM(2017) 769] by bola zrozumiteľnejšia, keby sa na začiatku venovala tomuto bodu.

11.1.2. Pojem *cena* je najzrejmější. Cena je vyjadrením výmennej hodnoty jednotky tovaru alebo energetickej služby. Na úplne „voľnom“ trhu by predstavovala rovnováhu medzi ponukou a dopytom.

11.1.3. Na komplikovanom svetovom trhu je toľko cien, koľko je trhov. V každej fáze transakcií na ňu vplývajú vonkajšie prvky (externality). Potom vstupujú vnútropolitické činitele členských štátov, ako je štruktúra odvetvia, zdaňovanie, klíma, kúpna sila domácností, konkurencieschopnosť podnikov atď.

11.1.4. Energetická únia by v rámci dodržiavania zásady subsidiarity mohla odstrániť tieto rozdiely a túto nespravodlivosť medzi Európanmi.

⁽⁵⁾ Ú. v. EÚ C 341, 21.11.2013, s. 21.

11.2. *Náklady

11.2.1. Tieto náklady zodpovedajú cene energetických surovín potrebných na výrobu tovaru alebo služby a cene za ich sprístupnenie spotrebiteľom (*Les prix et les coûts des sources d'énergie*, Jean-Marie Martin-Amouroux, 20. 2. 2017). V závislosti od zdroja energie, ktorý sa pri danej spotrebe energie zvolí, môžu v nákladoch existovať veľmi veľké rozdiely [SWD(2016) 420 final].

11.2.2. V prípade malých a stredných podnikov, ktoré tvoria 90 % európskeho hospodárstva, aj keď tieto podniky nie sú považované za energeticky veľmi náročné, môžu mať náklady na odoberanú energiu, ako aj náklady na energiu využívanú na výrobu základných výrobkov, značný vplyv na výrobné náklady vyrábaných tovarov a ich predaj.

11.2.3. Náklady na energiu okrem toho nie sú činiteľom, ktorý možno ľahko zmeniť. Ide o nevyhnutný výdavok. Keď je dôležitým činiteľom pri výrobných nákladoch, ovplyvňuje predajné ceny tovarov, dolieha na kúpnu silu spotrebiteľov a môže spôsobiť spomalenie nárastu dopytu (prípady motorových vozidiel). Pre podniky sú zdroje energie aj naďalej nahraditeľné: ak sa ceny benzínu veľmi zvýšia, prejdú na plyn atď.

11.2.4. Otázka nákladov na energiu súvisí s otázkami diplomacie EÚ a vymedzenia európskej priemyselnej politiky, a to nielen pri energeticky náročných priemyselných odvetviach.

12. Konkrétne pripomienky

12.1. Posudzovaný dokument je súčasťou balíka Udržateľná energia pre všetkých Európanov⁽⁶⁾, v ktorom Komisia hodnotí ceny energie a náklady na energiu v Európe. EHSV vyjadruje poľutovanie nad tým, že sa v ňom viac nezodrazňuje perspektíva prechodu. Umožnilo by to lepšie pochopiť jednotlivé kategórie nákladov v závislosti od rôznych zdrojov výroby elektrickej energie. Energetický obsah tovaru závisí od celého výrobného reťazca a nákladov na energiu. Ide tu o konkurencieschopnosť podnikov, ich potenciál vytvárať udržateľné pracovné miesta a chrániť životné prostredie.

12.2. Vďaka rôznym právnym predpisom v tejto oblasti sa EÚ stala spoločnou referenciou v boji členských štátov proti emisiám skleníkových plynov (ESP), za energetickú efektívnosť a podporu obnoviteľných zdrojov energie. Voľba energetického mixu je však na uvážení členských štátov. Najmä pokiaľ ide o zdanenie a zameranie opatrení v oblasti boja proti zmene klímy existujú medzi nimi rozdiely. Takáto situácia je zodpovedná za dumping, ktorý sťažuje riadenie energetickej únie⁽⁷⁾.

12.3. Prístup založený na zásade osemdesiatich rokov, podľa ktorej všetko možno riešiť hospodárskou súťažou, nezohľadňuje realitu svetového odvetvia energetiky a nové smerovanie EÚ: celý systém je zameraný na spotrebiteľa a už viac nemôžeme lamentovať nad „nedokonalosťou trhu“, početnými verejnými intervenciami v prospech odvetvia energetiky, ktoré sú vlastne „subvencie“ a ani nad významnou daňovou základňou pre verejné príjmy. Možno to nazvať prerzdelením na účel kompenzácie sociálnych nákladov na energiu, ktoré sa stali pre mnohých občanov neúnosné.

12.4. Dôsledkom zvýšenia cien energie, hlavne elektriny, môže byť delokalizácia pracovných miest; pre zamestnancov, podniky a investorov je stabilita verejných politík nevyhnutná.

12.5. Nerovnosti medzi ľuďmi a medzi členskými štátmi sú naďalej zjavné. Existujú aj medzi podnikmi, veľkými odberateľmi a ostatnými a medzi jednotlivcami a podnikmi. Následkom liberalizácie európskeho trhu, ktorá zničila národné monopoly a zaviedla hospodársku súťaž, ktorá mala prinášať prospech spotrebiteľom, bol zaznamenaný nárast cien plynu a elektriny pre konečných spotrebiteľov a nezabránilo sa ňou vzniku bezkonkurenčných oligopolov. Výbor zastáva názor, že pojem rovnosti medzi „spotrebiteľmi“, nazývaný aj vyrovnanie, by mohol byť európskym pojmom.

12.6. Jedno z oznámení Komisie sa týka urýchlenia inovácií v oblasti čistej energie⁽⁸⁾ a „energetického systému“, ktorý „v Európe dospel do bodu, odkiaľ už niet návratu“ a kde „energia z obnoviteľných zdrojov je čoraz konkurencieschopnejšia“. Európska rada prijala opatrenia na dekarbonizáciu hospodárstva a integráciu trhu s energiou. Obnoviteľné zdroje energie predstavujú čoraz väčší podiel výroby elektrickej energie a miera energetickej náročnosti, ktorou sa meria spotreba energie vo vzťahu k hospodárskej výkonnosti, sa znižuje, a to najmä v rozvinutých hospodárstvach.

⁽⁶⁾ COM(2015) 80 final.

⁽⁷⁾ Stanovisko EHSV na tému *Riadenie energetickej únie* (Ú. v. EÚ C 246, 28.7.2017, s. 34).

⁽⁸⁾ Stanovisko EHSV na tému *Urýchlenie inovácií v oblasti čistej energie* (TEN/619), zatiaľ neuverejnené v úradnom vestníku.

12.7. V skúmanom oznámení sa predstavuje balík legislatívnych opatrení zameraný na tri hlavné ciele:

- umožniť v prvom rade energetickú efektívnosť,
- byť globálnym lídrom v oblasti obnoviteľných zdrojov energie,
- zabezpečiť spravodlivé podmienky pre spotrebiteľov.

12.8. Prístup EÚ týkajúci sa otázok cien a nákladov by sa mal radikálne zmeniť, aby sa zohľadnili zraniteľní spotrebiteľia a stanovilo sa, do akej miery majú verejné politiky financovať výrobu energie z obnoviteľných zdrojov, aby sa príslušné daňové opatrenia neprímerane nedotkli domácností. Komisia hovorí o intuitívnejšom regionálnom prístupe, ktorý je bližšie k spotrebiteľom, s cieľom pokročiť smerom k jednotnému trhu.

12.9. Komisia zdôrazňuje, že na boj proti energetickej chudobe sú veľmi potrebné sociálne opatrenia zamerané na zraniteľných spotrebiteľov. Ide o pozitívnu skutočnosť, avšak tieto opatrenia nie sú financované z marží veľkých podnikov v odvetví energetiky, ale z daní občanov a z rozpočtov členských štátov.

12.10. Výbor konštatuje, že správa poskytuje množstvo informácií zozbieraných od mnohých subjektov, ale vyjadruje poľutovanie nad tým, že táto **transparentnosť** cien a nákladov nesiahá až k domácnostiam: pri energii z obnoviteľných zdrojov môžu sieťové náklady dosiahnuť až 50 % (správa Centra pre strategickú analýzu, 2012, Francúzsko). Aby si spotrebiteľia vedeli vybrať a mohli sa správne rozhodnúť, sú potrebné spoľahlivé štatistiky, ako sa navrhuje v návrhu nariadenia Komisie (pozri poznámku pod čiarou č. 1). Mali by zahŕňať náklady spôsobené škodami na životnom prostredí a mali by byť ľahko dostupné tým, pre ktorých boli tieto opatrenia prijaté a ktorí chcú pochopiť, prečo a ako získavajú a platia za energiu.

V Bruseli 5. júla 2017

Prededa
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Georges DASSIS

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru — Návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady, ktorým sa mení nariadenie (ES) č. 1008/2008 o spoločných pravidlách prevádzky leteckých dopravných služieb v Spoločenstve

[COM(2016) 818 final – 2016/0411(COD)]

(2017/C 345/21)

Spravodajca: **Jacek KRAWCZYK**

Konzultácia	Európsky parlament, 16. 2. 2017 Rada Európskej únie, 13. 2. 2017
Právny základ	Článok 100 ods. 2 Zmluvy o fungovaní Európskej únie
Príslušná sekcia	Sekcia pre dopravu, energetiku, infraštruktúru a informačnú spoločnosť
Prijaté v sekcii	14. 6. 2017
Prijaté v pléne	5. 7. 2017
Plenárne zasadnutie č.	527
Výsledok hlasovania (za/proti/zdržalo sa)	135/1/1

1. Závery a odporúčania

1.1. Navrhovaná zmena nariadenia (ES) č. 1008/2008 (návrh) je rozsahovo obmedzená na článok 13 ods. 3 písm. b). Ak bude schválená zmena, tak sa úvodná veta nahrádza takto: „pokiaľ sa v medzinárodnej dohode, ktorú uzavrela Únia, nestanovuje inak, je splnená jedna z týchto podmienok“.

1.2. Výbor schvaľuje zámer Komisie vyriešiť konflikt v právnych predpisoch medzi článkom 13 ods. 3 písm. b) nariadenia (ES) č. 1008/2008 a dohodou o leteckej doprave medzi EÚ a USA o dohodách o prenájme lietadiel s posádkou (ATA). Odstránenie nezrovnalostí a obmedzení pri dohodách o prenájme lietadiel s posádkou, ktoré nie sú recipročné alebo v tých, ktoré sa neustanovujú v ATA a zostávajú nejasné, by obmedzilo príležitosti pre letecké spoločnosti EÚ a mohlo by viesť k prehnaným a rozdielnym výkladom. Komisia by mala náležite zohľadniť obavy, že neprimerané znenie by sa mohlo v skutočnosti odchyliť od zámerov stratégie EÚ v oblasti letectva a pripraviť pôdu pre nové neželané hybridné podnikateľské modely.

1.3. Vzhľadom na vysoko technický charakter návrhu a jeho obmedzený rozsah pôsobnosti a so zreteľom na ďalej navrhnuté širšie objasnenie nariadenia (ES) č. 1008/2008 o spoločných pravidlách prevádzky leteckých dopravných služieb (služby vo verejnom záujme) a ustanovenia týkajúce sa vlastníctva a kontroly, sa môže zdať vyčlenenie tejto konkrétnej zmeny problematické. Komisia však už vyčlenila časové obmedzenie v dohodách o prenájme lietadiel s posádkou vo svojom hodnotení plánu⁽¹⁾ na samostatné preskúmanie. Okrem toho špecifické aspekty ATA a dlhotrvajúce rokovania o tejto otázke v spoločnom výbore ATA (spoločný výbor) ukazujú, že si vyžadujú odlišné riešenie. Otázka je takého osobitného charakteru, že by sa nemala riešiť v rovnakom kontexte ako politicky zložité otázky, ako napríklad vlastníctvo a kontrola. Riešenie tejto navrhovanej zmeny na samostatnom základe je preto odôvodnené. Berieme na vedomie, že Komisia nepovažovala za potrebné vykonať pri tejto príležitosti hodnotenie vplyvu. EHSV však uznáva znepokojenie, ktoré návrh vzbudil u odborových zväzov a iných organizácií občianskej spoločnosti.

⁽¹⁾ Hodnotenie nariadenia (ES) č. 1008/2008 o spoločných pravidlách prevádzky leteckých dopravných služieb v Spoločenstve, 21. 11. 2016 (GR MOVE/oddelenie E4, pozri kapitolu C1).

1.4. EHSV vyjadruje obavy, že bez ďalšieho objasnenia navrhovanej úvodnej vety článku 13 ods. 3 písm. b) by vyjednávači a zainteresované strany mohli chápať zmenu ako otvorenie dverí pre upustenie od podmienky „mimoriadnych okolností“ ako politickej otázky, čo by ovplyvnilo nielen zamýšľané rokovanie o novej dohode o prenájme lietadiel s posádkou s USA, ale aj akoukoľvek treťou krajinou. EHSV je presvedčený, že ak sa primerane vysvetlí veľmi obmedzujúci charakter navrhovanej zmeny z hľadiska rozsahu pôsobnosti a obsahu, inkluzívne konzultácie s čo najširšou škálou zainteresovaných strán z priemyslu, ako aj občianskej spoločnosti zabezpečia, že sa predídne neželaným dôsledkom zmeny článku 13 ods. 3 písm. b) nariadenia (ES) č. 1008/2008 a diskusie sa obmedzia na dohodu medzi EÚ a USA o prenájme lietadiel s posádkou. Je dôležité, aby Komisia pri konzultáciách so zainteresovanými stranami zabezpečila zapojenie všetkých príslušných strán vrátane uznávaných sociálnych partnerov a iných organizácií občianskej spoločnosti.

1.5. EHSV so záujmom očakáva budúce podrobnejšie preskúmanie nariadenia (ES) č. 1008/2008, ktoré bolo oznámené a zdôrazňuje potrebu inkluzívnych konzultácií s čo najširšou škálou zainteresovaných strán z odvetvia, ako aj občianskej spoločnosti. EHSV je pripravený aktívne podnecovať túto diskusiu.

1.6. Vzhľadom na nedostatok spoľahlivých údajov z oboch strán o súčasnom využívaní prenájmu lietadiel s posádkou by mali obe strany pri rokovaniach o dohode o prenájme lietadiel s posádkou požiadať o registráciu všetkých prenájomov v rámci spoločného výboru na štatistické účely. Tento register by mal prípadne obsahovať záznamy o sociálnych podmienkach nielen na zabezpečenie spravodlivých pracovných podmienok zamestnancov, ale tiež práv cestujúcich, ktoré by mohli byť ovplyvnené.

2. Regulačný kontext

2.1. Navrhovaná zmena nariadenia (ES) č. 1008/2008 sa má rozsahovo obmedziť na článok 13 ods. 3 písm. b) a ATA. Tento odsek vo svojom súčasnom znení uvádza, že popri splnení všetkých bezpečnostných noriem rovnocenných s normami stanovenými Spoločenstvom⁽²⁾, sa právo leteckého dopravníctva Spoločenstva na prenájom lietadiel s posádkou registrovaných v tretej krajine obmedzuje na sezónne kapacitné potreby⁽³⁾ alebo prekonanie prevádzkových ťažkostí⁽⁴⁾ alebo je obmedzené na situácie mimoriadnej potreby na obdobie siedmich mesiacov, ktoré možno obnoviť na ďalších sedem mesiacov⁽⁵⁾. Ak bude schválená zmena, tak sa úvodná veta nahrádza takto: „pokiaľ sa v medzinárodnej dohode, ktorú uzavrela Únia, nestanovuje inak, je splnená jedna z týchto podmienok“. Navrhované znenie preto nemá vplyv na práva licenčného orgánu, ani na základnú požiadavku splniť normy Spoločenstva týkajúce sa bezpečnosti.

2.2. Jedinou medzinárodnou dohodou EÚ s relevantnou treťou krajinou je v tejto súvislosti dohoda ATA s USA. Prostredníctvom výkladových usmernení by sa malo objasniť, že dôvodom zmeny je odstrániť protichodné právne predpisy v článku 13 ods. 3 písm. b) a ATA. Ak sa to primerane objasní, navrhované zmeny by mali mať preto význam len pre jednu konkrétnu medzinárodnú dohodu o leteckých dopravných službách a nemali by obsahovať základné zmeny politiky a predpisov vzťahujúcich sa na prenájom lietadiel s posádkou vo všeobecnosti.

2.3. Ako uvádza Komisia v dôvodovej správe k návrhu, iniciatíva má veľmi konkrétny cieľ a obmedzenú oblasť pôsobnosti, a preto Komisia nenavrhuje hodnotenie vplyvu. Vzhľadom na obavy z možného prehnaného výkladu navrhovanej zmeny a následných diskusií s USA a prípadne ďalšími tretími krajinami v strednodobom horizonte, by Komisia mala zvážiť zdôvodnenie svojho návrhu nezaraďiť hodnotenie vplyvu. Treba jasne uviesť, že vplyv navrhovanej zmeny nariadenia (ES) č. 1008/2008 by vyplýval z obsahu komerčných dohôd o prenájme lietadiel s posádkou medzi stranami, a nie z navrhovanej legislatívnej zmeny.

⁽²⁾ Článok 13 ods. 3 písm. a) nariadenia (ES) č. 1008/2008.

⁽³⁾ Článok 13 ods. 3 písm. b) bod ii) nariadenia (ES) č. 1008/2008.

⁽⁴⁾ Článok 13 ods. 3 písm. b) bod iii) nariadenia (ES) č. 1008/2008.

⁽⁵⁾ Článok 13 ods. 3 písm. b) bod i) nariadenia (ES) č. 1008/2008.

2.4. Plán Európskej komisie na tému „Zriadenie neobmedzenej dohody o prenájme lietadiel s posádkou medzi EÚ a USA prostredníctvom dohody o prenájme lietadiel s posádkou medzi stranami“⁽⁶⁾ zdôrazňuje kontext tohto legislatívneho návrhu, ktorý zosúladzuje dohodnuté zásady cezhraničnej prenosnosti lietadiel medzi EÚ a USA, a tým sa prekonáva patová situácia v rokovaní medzi EÚ a USA v rámci spoločného výboru.

2.5. Návrh spĺňa požiadavky odvetvia leteckých spoločností Spoločenstva. ATA, ktorá bola podpísaná v roku 2007, ustanovuje otvorený režim prenájmu lietadiel s posádkou medzi dvoma stranami. Čas na prekonanie operačných ťažkostí a vyriešenie kapacitných prekážok obmedzuje terminológia. Obmedzenie dvoch sedemmesačných období v prípade „výnimočných potrieb“ možno posudzovať v historickom kontexte⁽⁷⁾, avšak javí sa ako svojvoľné a poškodzuje komerčné príležitosti na efektívny presun lietadiel novým prevádzkovateľom. Vzhľadom na to, že obvyklá lehota pre typický prenájom je 36 mesiacov, obmedzenie 7 + 7 mesiacov predstavuje právnu a obchodnú neistotu pre dopravcov z EÚ.

2.6. Komisia tvrdí, že navrhovaná zmena nemá významný vplyv na požiadavky na pracovnú silu. Dohody o prenájme lietadiel s posádkou sú vo všeobecnosti veľmi citlivou témou pracovných organizácií. Finančné obmedzenia zo strany dopravcov z krajín mimo EÚ s nízkymi sociálnymi normami a následnými nákladovými základňami – a dokonca aj rozdiely v právnych predpisoch v sociálnej oblasti v rámci EÚ – spôsobili, že prenájom lietadiel s posádkou sa stal kľúčovou oblasťou pre nepretržité monitorovanie zo strany sociálnych partnerov. Ak by sa otvorila Pandorina skrinka neželaným a nepodloženým výkladom tejto zmeny, prenájom lietadiel s posádkou by mohol rýchlo prerásť do závažného problému namiesto „technickej opravy“ protichodných právnych predpisov. Požiadavky na pracovnú silu sa preto budú musieť hodnotiť z hľadiska budúceho vývoja rozhovorov medzi EÚ a USA na základe dohody o prenájme lietadiel s posádkou pod záštitou ATA, ako aj následného vývoja na trhu.

2.7. Odkazom na medzinárodné dohody navrhované znenie PDN otvára cestu pre konkrétnu dohodu o prenájme lietadiel s posádkou medzi EÚ a USA bez toho, aby sa opäť museli otvoriť rokovania o celej ATA. Komisia sa preto rozhodla sporné ustanovenia riešiť cielene, efektívne a rýchlo, znovu obnoviť stabilitu plánovania pre komerčné subjekty a tiež vyhnúť sa novej odvetve zo strany subjektov z USA. To je však možné dosiahnuť len vtedy, ak Komisia primerane objasní, že táto zmena má umožniť rokovania s USA prostredníctvom vyriešenia nezrovnalostí v právnych predpisoch vzťahujúcich sa na príslušnú jednu krajinu.

2.8. EHSV sa už v minulosti vyjadril priaznivo k dohode ATA a jej vykonávaniu. Ako sa uvádza v predchádzajúcom stanovisku EHSV, „Konceptia otvoreného vzdušného priestoru [...] umožňuje prenájom lietadiel s posádkou za nediskriminačných, transparentných podmienok“⁽⁸⁾.

3. Posúdenie návrhu

3.1. Komisia posúdila rôzne možnosti riešenia tejto otázky⁽⁹⁾.

3.1.1. Zmena platnej ATA by bola časovo veľmi náročná. Skúsenosti z minulosti ukazujú, že strany ATA súhlasili s provizórnym uplatňovaním dohody od marca 2008. Rozhodnutie Rady po ratifikácii v parlamentoch členských štátoch bolo prijaté v roku 2016. Vzhľadom na príležitosť, o ktorej by odvetvie mohlo prísť, by bolo neprimerané a neodôvodnené, ak by takýto namáhavý proces musel prebehnúť s cieľom zmeniť ustanovenia o prenájme.

3.1.2. EÚ nemôže legálne robiť výnimky týkajúce sa USA z ustanovení nariadenia (ES) č. 1008/2008 s cieľom vyhovieť požiadavkám EÚ a USA v súvislosti s prenájomom lietadiel s posádkou. Členské štáty sú viazané všetkými ustanoveniami nariadení EÚ.

3.1.3. Spoločná dohoda o vzájomných obmedzeniach, i keď jasná, by bola v rozpore s podstatou dohody a poškodila by obchodné záujmy odvetvia leteckej dopravy.

⁽⁶⁾ Plán zo 7. marca 2016, GR MOVE/E.1.

⁽⁷⁾ Toto obmedzenie bolo zavedené v nariadení (ES) č. 1008/2008, aby sa zabránilo nejasnosti z predchádzajúcich nariadení (EHS) č. 2407/92, (EHS) č. 2408/92 a (EHS) č. 2409/92 [ktoré nahradilo nariadenie (ES) č. 1008/2008] o presnom význame výnimočných potrieb.

⁽⁸⁾ Ú. v. EÚ C 306, 16.12.2009, s. 1.

⁽⁹⁾ Plán EK na zavedenie dojednaní o neobmedzenom prenájme lietadiel s posádkou medzi EÚ a USA prostredníctvom dohody o prenájme lietadiel s posádkou medzi stranami, strana 7.

3.1.4. Lepším riešením, ako zainteresované strany opakovane zdôraznili, je dohoda o prenájme lietadiel s posádkou medzi EÚ a USA, ktorá by bola v plnom súlade s ATA a nebola by v rozpore s vnútroštátnymi ani ustanoveniami EÚ. O všetkých otázkach týkajúcich sa podrobností takejto dohody sa rokuje od januára 2014. Očakáva sa, že by sa mohlo rýchlo dospieť ku konsenzu. Existuje zhoda o tom, že takáto technická dohoda by bola založená na súčasných dopravných právach podľa dohody ATA a že by sa nevytvárali nové práva, ani nemenili platné práva. Komisia by mala riadne objasniť, že zámerom zmeny nie je zmeniť, upraviť alebo doplniť ďalšie dopravné práva medzi EÚ a USA. Takáto dohoda by si však vyžadovala zmenu článku 13 nariadenia (ES) č. 1008/2008, ktorým sa stanovilo obmedzenie 7 + 7 mesiacov pre prenájmy lietadiel s posádkou pre dopravcov od leteckých spoločností mimo EÚ. Plánované znenie plne spĺňa požiadavku na zohľadnenie skutočnosti, že ods. 13 by sa mal uplatňovať, len ak podmienky stanovené v ods. 13 písm. b) nie sú inak ustanovené v medzinárodnej dohode.

3.2. Komisia v hodnotení dospela k záveru, že navrhované opatrenie je vhodné, primerané a právne prípustné, ako aj v záujme členských štátov a odvetvia EÚ, pričom neprináša žiadne nevýhody pre akúkoľvek zainteresovanú stranu.

4. Súvislosti

4.1. Návrh Komisie sa venuje len prenájomu lietadiel s posádkou. Tento prenájom sa zvyčajne využíva prostredníctvom poskytnutia kapacity počas období dopravnej špičky, ročných údržbárskych kontrol ad hoc a na prekonanie prevádzkových ťažkostí v rámci leteckého parku. Ide o zmluvu o prenájme, na základe ktorej jedna letecká spoločnosť (prenajímateľ) prevádzkuje lety a poskytuje lietadlo a posádku inej leteckej spoločnosti (nájomcovi). Lietadlo je prevádzkované pod osvedčením leteckého prevádzkovateľa, a preto je v prevádzkovej zodpovednosti prenajímateľa.

4.2. Dojednania o prenájme sa považujú za celoodvetvové, sú prínosom v rámci operačnej flexibility a nemali by sa svojvoľne obmedzovať. Spolu s odvetvím leteckej dopravy v EÚ, aj väčšina, ak nie všetky členské štáty, ako aj odvetvie leteckej dopravy USA očakávajú riešenia pre súčasnú a budúcu prevádzku lietadiel prenajatých s posádkou v rámci bilaterálnych vzťahov.

4.3. Návrh Komisie by nemal meniť politiky alebo zásady týkajúce sa prenájomov lietadiel s posádkou. Jeho cieľom by malo byť výlučne riešenie regulačného rozporu medzi nariadením (ES) č. 1008/2008 a ATA.

4.4. EHSV dôrazne odporúča, aby spoločný výbor zhromažďoval štatistické údaje o prenájmoch lietadiel s posádkou, ktoré sa uskutočňujú na základe ATA. Tento register by mal prípadne obsahovať záznamy o sociálnych podmienkach nielen na zabezpečenie spravodlivých pracovných podmienok zamestnancov, ale tiež práv cestujúcich, ktoré by mohli byť ovplyvnené.

5. Osobitné pripomienky

5.1. EHSV akceptuje odôvodnenie Komisie na zmenu nariadenia (ES) č. 1008/2008 umožniť neobmedzené dohody o prenájme lietadiel s posádkou na recipročnom základe medzi dopravcami EÚ a USA na medzinárodných letoch podľa ATA. Navrhované nové znenie však nesmie pripustiť, a to ani na základe ATA ani akejkoľvek budúcej dohody o letovej prevádzke s tretou krajinou, dlhodobý prenájom lietadiel s posádkou z iných dôvodov, než sú uvedené v článku 13 nariadenia. EHSV súhlasí s tým, že návrh týkajúci sa ATA ponúka pružnejší mechanizmus – na recipročnej báze – pre prenájom lietadiel s posádkou počas období až do 36 mesiacov. Takýto mechanizmus by nemal žiadny vplyv na sociálne podmienky. EHSV by však veľmi znepokojilo, ak by sa navrhovaná zmena obmedzení pri prenájme lietadiel s posádkou použila na zabezpečenie dlhodobějších subdodávateľských dojednaní, ktorými by sa zhoršili pracovné alebo spotrebiteľské podmienky/práva. Vyzývame preto Komisiu, aby pri uzatváraní plánovanej dohody o prenájme lietadiel s posádkou medzi EÚ a USA do nej zahrnula znenie, ktoré zakazuje takéto postupy. Návrh nemožno vykladať ako prostriedok na prenájom lietadiel leteckými spoločnosťami, pomocou ktorého sa môžu buď úmyselne, alebo neúmyselne vyhnúť dlhodobým vnútroštátnym právnym predpisom v oblasti sociálneho zabezpečenia.

V Bruseli 5. júla 2017

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Georges DASSIS

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru**Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov – Budovanie európskeho dátového hospodárstva**

[COM(2017) 9 final]

(2017/C 345/22)

Spravodajca: **Joost VAN IERSEL**

Konzultácia	Európska komisia, 17. 2. 2017
Právny základ	Článok 304 Zmluvy o fungovaní Európskej únie
Príslušná sekcia	Sekcia pre dopravu, energetiku, infraštruktúru a informačnú spoločnosť
Prijaté v sekcii	14. 6. 2017
Prijaté v pléne	5. 7. 2017
Plenárne zasadnutie č.	527
Výsledok hlasovania (za/proti/zdržalo sa)	148/0/7

1. Závěry a odporúčania**Závěry**

1.1. EHSV víta oznámenie Komisie na tému *Budovanie európskeho dátového hospodárstva* o zachovávaní údajov ako ústredného a kľúčového prvku nového hospodárstva ⁽¹⁾.

1.2. Oznámenie sa zaoberá len inými ako osobnými a/alebo anonymizovanými údajmi. Pokiaľ ide o osobné údaje, vzťahuje sa na ne rámec ochrany osobných údajov, predovšetkým všeobecné nariadenie o ochrane údajov.

1.3. Hlavným problémom je vybudovanie ekosystému európskych údajov ako nevyhnutného vektora hospodárskeho a sociálneho pokroku, ako aj silnej konkurencieschopnosti vo svete, ktorý sa v súčasnosti nachádza v procese radikálnej transformácie so silnými konkurentmi v Spojených štátoch a v Ázii. Na rozvoj možností prepojenia a uchovávanía údajov sú potrebné verejno-súkromné investície do infraštruktúry na celom kontinente.

1.4. Vytvorenie ekosystému údajov si vyžaduje predovšetkým zvyšovanie povedomia v podnikoch, verejných službách, spoločnosti a členských štátoch. Potrebná je väčšia dôvera a otvorenosť, ako aj ochota všetkých aktérov poskytovať údaje.

1.5. EHSV zdôrazňuje, že ide o omnoho viac ako len o právne a praktické ustanovenia. Európske hlavné právomoci sa musia naliehavo upraviť v súvislosti so súčasným procesom transformácie. Európa v tejto strategickej oblasti zaostáva. Podniky musia zvoliť proaktívny prístup a otvoriť sa rozširujúcemu sa toku údajov a rozvinúť schopnosť spracovávať veľké dáta. Treba zaviesť flexibilné a prispôbivejšie modely podnikania.

1.6. Medzi nástroje umožňujúce inováciu, ktoré zároveň chránia legitímne záujmy podnikov a občanov, patria celoeurópske platformy a semináre, terénne laboratóriá, vytváranie centier excelentnosti, budovanie spoločenstiev, továrne

⁽¹⁾ Oznámenie na tému *Budovanie európskeho dátového hospodárstva*, COM(2017) 9 final z 10. januára 2017. Pozri tiež motivačný list 14 hláv štátov alebo predsedov vlád o voľnom pohybe údajov z 2. decembra 2016 – neoficiálny dokument o iniciatíve zameranej na voľný tok údajov.

budúcnosti, skúšobné priestory, výmeny, rozhrania na programovanie aplikácií, poradenstvo pre podniky, vzorové zmluvy, interakcia medzi vedou a podnikmi a spoločné technologické iniciatívy, ako aj zmluvné verejno-súkromné partnerstvá, do ktorých sa zapojí verejný aj súkromný sektor, ako napríklad rozsiahle demonštračné projekty.

1.7. Nevyhnutný je súkromný kapitál a vyspelejší európsky trh s rizikovým kapitálom.

Odporúčania

1.8. Komisia by mala urobiť presnú analýzu súčasného stavu a obranných postojov voči voľnému toku údajov v členských štátoch s cieľom odstrániť neodôvodnené prekážky zavádzaním vhodných právnych a technických ustanovení. Odstránenie neodôvodnených prekážok voľného toku údajov by malo byť súčasťou celoeurópskej priemyselnej politiky. Súčasťou európskeho semestra by malo byť aj otvorenie vnútroštátnych trhov.

1.9. Lokalizácia údajov negatívne vplýva najmä na MSP a inovácie. EHSV dôrazne podporuje návrh Komisie, že uchovávanie údajov v členských štátoch by sa malo riadiť zásadou voľného pohybu. EHSV žiada o plán a termíny na otvorenie vnútroštátnych trhov. Európsky semester by sa mal zaoberať aj touto problematikou.

1.10. Verejný výskum je veľmi dôležitým zdrojom údajov. Komisia by mala podporovať rozsiahlejšie šírenie údajov v celej Európe.

1.11. Zo zásady by sa mala rešpektovať zmluvná sloboda v súkromnom sektore. Žiaduci je všeobecný rámec EÚ pre normy, ale tieto normy by v žiadnom prípade nemali brzdiť inovácie. Mala by sa podporovať prenosnosť.

1.12. Otázka zodpovednosti je chýlostivou témou: možno bude potrebná revízia smernice o zodpovednosti za výroby a možno sa budú musieť zväziť osobitné právne ustanovenia pre komunikáciu medzi strojnami (M2M).

1.13. Komisia by mala byť vyzvaná, aby riadne zvažila aspekty údajov vo viacerých jazykoch v rámci voľného toku údajov a prístupu k údajom.

1.14. Dôležitý je ľudský faktor. Musia sa zaviesť programy EÚ, ktoré pripravujú zamestnancov a mladých ľudí na budúci vývoj. Vzdelávanie a odborná príprava na pracovisku sú veľmi dôležité, aby sa uspokojila nesmierna potreba väčšieho počtu analytikov údajov.

1.15. Tieto procesy sa musia riadne monitorovať v podnikoch, ako aj na úrovni Komisie a na národnej úrovni, aby sa v celej Európe skutočne vytvorili rovnaké podmienky.

2. Súvislosti

2.1. Je rozdiel medzi osobnými a inými ako osobnými údajmi – súvisiacimi osobnými a nešpecifickými hromadnými údajmi. Obe skupiny sú súčasťou digitálneho trhu, ale zameriavajú sa na rôzne oblasti a riadia sa odlišnými regulačnými ustanoveniami EÚ⁽²⁾.

2.2. Oznámenie o veľkých dátach⁽³⁾, ktoré nadväzuje na oznámenie na tému Na ceste k prosperujúcemu hospodárstvu založenému na údajoch⁽⁴⁾, sa zaoberá inými ako osobnými a anonymnými údajmi.

2.3. Osobné a iné ako osobné údaje sa v špecifických prípadoch prekrývajú z dôvodu možného vzájomného pôsobenia medzi týmito dvoma oblasťami a interakcie medzi súkromným a verejným sektorom. Príkladom je sektor zdravotníctva, kde sa osobné záujmy pacientov, obchodné záujmy a verejné záujmy čiastočne prekrývajú.

2.4. Zmeny sú rôznorodé a nepredvídateľné. Prebiehajúce procesy súvisiace s vertikálnym a horizontálnym rozvetvením údajov vytvárajú mnoho príležitostí na zber, analýzu a spracovanie údajov. Veľké dáta sú rozhodujúcim prvkom pre budovanie budúceho hospodárstva zameraného na spotrebiteľov.

⁽²⁾ Ú. v. EÚ C 71, 24.2.2016, s. 65.

⁽³⁾ Oznámenie na tému Budovanie európskeho dátového hospodárstva, COM(2017) 9 final z 10. januára 2017.

⁽⁴⁾ Oznámenie COM(2014) 442 final z 2. júla 2014. (Ú. v. EÚ C 242, 23.7.2015, s. 61).

2.5. Údaje majú značné dôsledky pre výrobné linky, vzájomné pôsobenie služieb a výrobných činností, ako aj pre hodnotové reťazce. Posilňuje to fragmentáciu hodnotových reťazcov.

2.6. Rastúci počet začínajúcich a rozvíjajúcich sa podnikov poukazuje na významnú úlohu údajov. MSP do značnej miery závisia od priaznivého medzinárodného (európskeho) kontextu a financovania.

2.7. Hospodárstvo zamerané na zákazníka je výsledkom veľkých dát, komunikácie medzi strojmi (M2M) a voľného toku údajov. Produkuje sofistikované výrobky a služby. Všetky sektory a všetky úrovne v rámci podnikov sa prispôbujú týmto zmenám. Existujú však značné rozdiely medzi jednotlivými odvetviami, ako aj medzi veľkými a malými podnikmi, podniky majú rôzne pozície v hodnotových reťazcoch, odlišuje sa vzájomná závislosť medzi podnikmi, rozdielne sú vyhliadky vo výrobných odvetviach a službách a v dôsledku toho vládne rozmanitosť názorov medzi podnikmi.

2.8. Ak EÚ naplno nevyužije potenciál digitalizácie, ohrozí to veľkú časť pridanej hodnoty vo výške 605 mld. EUR do roku 2025. Prínos je však ešte výraznejší: v štúdiu vypracovanej pre nemeckú Federáciu priemyslu sa uvádza, že do roku 2025 by sa v Európe mohla vytvoriť pridaná hodnota vo výške 1,25 bilióna EUR.

2.9. Podobné procesy prebiehajú na celom svete. Porovnávacie štúdie ukazujú, že EÚ v tejto oblasti zaostáva, a to napriek jej súčasnej vynikajúcej hospodárskej výkonnosti v mnohých priemyselných odvetviach na celom svete.

2.10. Medzi americkými a európskymi podnikmi sú značné kultúrne rozdiely. V Európe je hlavnou hnacou silou údajov časť spracovateľského priemyslu⁽⁵⁾. Naopak, hnacou silou odvetvia veľkých dát v Spojených štátoch sú podniky zamerané na služby a údaje, ide o tzv. GAFA a od nedávna aj NATU⁽⁶⁾. Spojené štáty majú rozsiahly a dynamický vnútorný trh a vynikajúce finančné podmienky. V podnikaní vládne mentalita riskovania. Podniky v USA majú okrem toho k dispozícii aj rýchle siete a obrovské kapacity na uchovávanie. Podobne neustále rastie aj počet veľkých čínskych platforiem.

2.11. Európa zaostáva a Európska komisia v oznámení pozoruhodne neodkazuje na hlavných medzinárodných konkurentov Európy napriek tomu, že sú hlavným dôvodom, prečo Európa musí bezodkladne rozvinúť svoju produktivitu a politickú koordináciu. V USA a Číne boli národné ciele definované len nedávno s cieľom získať a zaistiť dominantnú ekonomickú pozíciu vo svete. Nasledované inými krajinami zámerne podporujú veľké dáta ako nástroj na posilnenie konkurenčnej výhody spoločností so sídlom v USA a čínskych spoločností. V Spojených štátoch prijala Obamova administratíva veľmi jasný prístup k americkej tretej priemyselnej revolúcii, ktorá je ekvivalentom Priemyslu 4.0 v EÚ, ako základu pre posilňovanie konkurencieschopnosti a hospodárskej dominancie USA. Stratégia Amerika na prvom mieste (*America first*) tento prístup pravdepodobne ešte posilní. Ďalší rozvoj veľkých dát sa musí v tejto súvislosti považovať aj za geopolitický faktor.

3. Voľný tok údajov medzi členskými štátmi

3.1. Spomedzi dôvodov, prečo bolo európske digitálne hospodárstvo v porovnaní s USA pomalé, pokiaľ ide o vytváranie podmienok pre dátovú revolúciu, a tiež mu chýba porovnateľná priemyselná kapacita⁽⁷⁾, Komisia správne poukazuje na súvislosť medzi prekážkami voľného pohybu údajov a zaostávajúcim rozvojom európskeho trhu.

⁽⁵⁾ Digitálna transformácia priemyslu, Bundesverband der Deutschen Industrie, 1. februára 2015.

⁽⁶⁾ GAFA – Google, Apple, Facebook a Amazon – má celkový kombinovaný obrat 468 mld. USD. NATU – Netflix, Airbnb, Tesla a Uber. GAFA má v súčasnosti kombinovanú trhovú hodnotu 2,3 bilióna USD. Takmer sa to rovná trhovej cene 50 najväčších spoločností EURO STOXX, t. j. 2,9 bilióna EUR. Táto skutočnosť zdôrazňuje finančnú silu podnikania v oblasti veľkých dát/platforiem a obrovskú tvorbu hodnoty.

⁽⁷⁾ COM (2017) 9 final, s. 2.

3.2. Zatiaľ čo ochrana údajov v USA je založená najmä na zásade zámerného poskytovania údajov a – pokiaľ ide o súkromné údaje – spadá do oblasti ochrany spotrebiteľa, väčšina európskych krajín má právne predpisy o ochrane údajov a často sú zakotvené ako ústavné právo na ochranu údajov. Na jednej strane možno európsky prístup k bezpečnosti údajov vnímať ako konkurenčnú výhodu, na druhej strane sa však využívanie a spracovanie veľkých dát zdá byť také obmedzené, že negatívne vplyva na inováciu.

3.3. Treba ukončiť fragmentáciu trhu. Komisia musí byť poverená, aby preskúmala, ako a do akej miery sa musia odstrániť rozdiely v prístupoch medzi jednotlivými členskými štátmi, aby sa zmenšili rozdiely v rozvoji a prístupoch.

3.4. Vzhľadom na stále rastúci objem údajov v súvislosti s iniciatívami internet vecí, továrne budúcnosti a autonómnymi prepojenými systémami sú obzvlášť potrebné a strategicky dôležité opatrenia na európskej úrovni. Právny a technický základ pre voľný tok údajov v celej Európe je základným kameňom pre vybudovanie rozsiahleho a silného dátového hospodárstva⁽⁸⁾.

3.5. Treba zaviesť priemyselnú politiku EÚ. Neodôvodnené prekážky voľného toku údajov treba zrušiť. Vnútrošný trh nie je kompatibilný s 28 rozdielnymi priemyselnými politikami, ktoré majú svoje nástroje a ciele. Platí to aj v digitálnom veku⁽⁹⁾. Komisia a vlády by preto mali pôsobiť ako moderátori s dlhodobou víziou definujúcou podmienky a rámcové požiadavky na základe verejno-súkromného partnerstva⁽¹⁰⁾.

3.6. Komisia správne poukazuje na argumenty vnútroštátnych orgánov pre obmedzenie toku údajov. Opatrenia na lokalizáciu údajov, ktorými sa v podstate znovu zavádzajú digitálne „hraničné kontroly“⁽¹¹⁾, musí nahradiť uspokojivý európsky rámec.

3.7. EHSV odporúča, aby sa urobila podrobná analýza súčasnej situácie v členských štátoch a obrovských rozdielov, ktoré v Európe existujú. Najväčší pokrok v oblasti tvorby údajov dosiahli moderné spracovateľské odvetvia v Nemecku a po nich nasledujú pokrokové výrobné klustre v ostatných – veľkých a malých – krajinách. Veľké dáta zamerané na služby vo Francúzsku a v Spojenom kráľovstve, a niektoré menšie ekonomiky, však tiež výrazne rastú.

3.8. Voľný tok údajov vážne ohrozuje defenzívny prístup členských štátov. Doteraz bolo identifikovaných najmenej 50 právnych a administratívnych prekážok. Medzi členskými štátmi sú značné rozdiely aj pokiaľ ide o požiadavky v oblasti verejného obstarávania. Pretrvávajú rozdielne kultúry a tradície. Národné priemyselné politiky vytvárajú rozdielne legislatívne prostredie. Neexistuje spoločný priemyselný rámec. Nedôvera v súvislosti s inými ako osobnými údajmi môže byť vyvolaná aj rôznymi prístupmi k spôsobu, akým sa musia osobné údaje legálne spracúvať. Defenzívny prístup vlády a v podnikaní sa v jednotlivých krajinách zvyčajne navzájom posilňuje.

3.9. Avšak len posilnením dôvery medzi členskými štátmi sa bude jednotný trh rozvíjať ako bezpečné útočisko pre údaje a plodná pôda pre inovácie.

3.10. Vnútroštátne ciele, ako je podpora inovácie a postupné vytváranie pridanej hodnoty, sa najlepšie dosahujú vytvorením spoločného trhu pre veľké dáta, zaručením bezpečného uchovávanía údajov najmodernejším riadením IKT vo veľkom rozsahu a spoločným využívaním možností.

3.11. Lokalizácia údajov má kontraproduktívny vplyv na transparentnosť a bráni inovácií a okrem toho negatívne vplyva najmä na MSP s cezhraničnou pôsobnosťou. EHSV preto dôrazne podporuje návrh Komisie, „aby sa všetky činnosti členských štátov, ktoré majú vplyv na uchovávanie alebo spracovávanie údajov, riadili zásadou voľného pohybu údajov v rámci EÚ“⁽¹²⁾.

⁽⁸⁾ Pozri tiež motivačný list 14 hláv štátov na túto tému – neoficiálny dokument o iniciatíve zameranej na voľný tok údajov. Je zlým znamením, že žiadna z veľkých krajín okrem Spojeného kráľovstva tento list nepodpísala?

⁽⁹⁾ Ú. v. EÚ C 71, 24.2.2016, s. 65 a Ú. v. EÚ C 389, 21.10.2016, s. 50.

⁽¹⁰⁾ FME-CWM, holandské združenie pre odvetvie technológie, odporúča, aby ministerská skupina na vysokej úrovni koordinovala digitalizáciu v Holandsku, 16. marca 2017.

⁽¹¹⁾ Oznámenie COM (2017) 9 final, s. 5.

⁽¹²⁾ Oznámenie COM (2017) 9 final, s. 7.

3.12. EHSV trvá na tom, že otázka otvorenia vnútroštátnych trhov pre celoeurópske šírenie údajov by mala byť tiež zahrnutá do ročného európskeho semestra vrátane odporúčaní pre jednotlivé krajiny. Otvorenosť verejných údajov v celej Európe doplní jednotný trh a vytvorí rovnaké podmienky pre všetkých. Všeobecné nariadenie o ochrane údajov pomáha vytvárať spoločný základ⁽¹³⁾.

3.13. Regióny a mestské oblasti majú k dispozícii aj dynamické údaje. Regionálne platformy s verejnými a súkromnými aktérmi budú podporovať regionálne hospodárstva a môžu posilniť regionálne klastre v medzinárodnom kontexte. Treba presvedčiť regióny a mestá, aby konali v otvorenom duchu. Aj tu môže EÚ zohrávať dôležitú úlohu pri výmene osvedčených postupov a poskytovaní najmodernejších znalostí regionálnym subjektom.

3.14. Verejný výskum je veľmi dôležitým zdrojom údajov. Keďže ide o peniaze daňovníkov, treba zabezpečiť, aby sa tieto údaje šíрили vo väčšom rozsahu. Súborné údaje získané z výskumu môžu byť prínosné najmä pre MSP.

3.15. Takéto verejné údaje sa často prelínajú so súkromnými aktivitami. Zmluvné dohody s obchodným sektorom samozrejme znamenajú odlišné spracovanie údajov. Ide napríklad o iné ako osobné údaje vytvorené v doprave, energetike, prostredníctvom satelitov, v katastroch nehnuteľností a v ďalších verejných službách.

3.16. EHSV vzhľadom na poľutovaniahodné obrovské rozdiely v Európe poukazuje na to, že neobmedzený tok údajov v Európe by mohol prispieť aj k zblížovaniu národných hospodárstiev, čo je značne v záujme vyspelejších hospodárstiev, ako aj zaostávajúcejších hospodárstiev. Verejné orgány môžu byť vyzvané, aby si navzájom pomáhali a poskytovali si poradenstvo s cieľom zaviesť správne mechanizmy.

3.17. V oznámení sa neriešia aspekty údajov vo viacerých jazykoch súvisiace s voľným tokom údajov alebo prístupom k údajom. Keďže jazykové údaje by tiež mohli byť len strojovo generované, EHSV sa nazdáva, že Komisia by mala zintenzívniť svoje úsilie zamerané na podporu výskumu a inovácie, ako aj využívanie automatického prekladu údajov uvedených vo viacerých jazykoch vo všetkých oficiálnych jazykoch EÚ.

3.18. EHSV zdôrazňuje, že v rámci Rady pre konkurencieschopnosť a mimo nej je potrebné zaujať holistický prístup a posilniť zmysel pre spoločný cieľ, aby sa podarilo vytvoriť vzájomnú dôveru. Dôvera je veľmi dôležitá. Otvorenie európskeho trhu pre voľný tok iných ako osobných údajov má aj vážne politické dôsledky. Objavuje sa široký okruh otázok, ako napríklad posilnenie základu jednotného trhu a inovácií vo veľkých a malých podnikoch, zlepšenie vyhládok na hospodársky rast a tvorbu pracovných miest, podpora hospodárskej konvergencie medzi členskými štátmi a konkurencieschopnosť.

4. Prístup k údajom a prenos údajov na trhu

4.1. V oznámení sa rieši mnoho možných interakcií medzi podnikmi všetkých veľkostí v oblasti údajov (interakcia medzi podnikmi alebo B2B). Do úvahy treba vziať aj verejné služby. Rozmanitosť údajov je nekonečná a jej vývoj je preto nepredvídateľný.

4.2. Komisia správne uprednostňuje cieľ prístupu všetkých aktérov na trhu k veľkým a rozmanitým súborom údajov. Poukazuje na mnohé prekážky voľného prístupu a konštatuje, že „výmena údajov v súčasnosti zostáva obmedzená“⁽¹⁴⁾.

4.3. Dôvody, prečo si podniky ponechávajú údaje pre seba, sú jasné. Výrobky a služby sa produkujú na základe výrobných systémov podniku, alebo v širšom meradle, na základe podnikovej stratégie, ktorá nie je zverejnená. Zmluvná sloboda sa musí zo zásady rešpektovať a zaručiť⁽¹⁵⁾.

⁽¹³⁾ Všeobecné nariadenie o ochrane údajov, máj 2016. Pozri stanovisko EHSV Ú. v. EÚ C 229, 31.7.2012, s. 90.

⁽¹⁴⁾ Oznámenie COM (2017) 9 final, s. 10.

⁽¹⁵⁾ Pozri tiež pripomienky Orgalime k plánovanej iniciatíve Európskej komisie na tému Budovanie európskeho dátového hospodárstva, 21. septembra 2016, a prvotný postoj DIGITALEUROPE k oznámeniu Budovanie európskeho dátového hospodárstva, 14. februára 2017.

4.4. Situácia je veľmi rôznorodá. Veľké podniky často využívajú vlastný výskum, ktorý má široké spektrum možných uplatnení. Menšie podniky majú už zo svojej podstaty obmedzený záber. V každom prípade však prevažujú argumenty, ktoré obhajujú výmenu údajov medzi podnikmi, čo by prinieslo priame výhody pre všetky zúčastnené podniky.

4.5. Právo duševného vlastníctva sa nevzťahuje na údaje komunikácie M2M. Preto platí právo EÚ pre špecifické uplatňovanie, ktoré potrebuje právnu ochranu. V iných prípadoch tieto údaje a spôsob, akým sa s nimi nakladá, naďalej podliehajú zmluvným riešeniam, napríklad vlastníctvo údajov a ceny.

4.6. Právny rámec týkajúci sa údajov by mal zabezpečiť ochranu práv spoločností v rovnakej miere ako ochranu fyzického tovaru.

4.7. Nie sú potrebné nové legislatívne opatrenia. Platná úprava sa týka väčšiny oblastí a môže byť v prípade potreby prepracovaná v súlade so špecifickými požiadavkami digitálneho veku.

4.8. Vzhľadom na súčasnú dynamiku a nepredvídateľnosť vývoja by prípadný všeobecný rámec noriem v žiadnom prípade nemal brzdiť inovácie. Platné normy často obmedzujú inovácie a nové normy možno len ťažko vytvoriť bez lepších poznatkov o vývoji. Preto sú potrebné nové spôsoby regulácie. Mala by sa podporovať prenosnosť.

4.9. Otázka zodpovednosti je chýlostivou témou⁽¹⁶⁾. Platia niektoré smernice, a keďže rozsah uplatňovania technológie sa rozširuje, bude možno potrebná ich revízia, napríklad aby sa smernica o zodpovednosti za výrobky prispôbila aj internetu vecí a umelej inteligencii. M2M si možno bude vyžadovať osobitné právne ustanovenia o zodpovednosti. Vzhľadom na širokú škálu a neustále sa meniace vzťahy medzi podnikmi, pokiaľ ide o údaje, sa EHSV nazdáva, že súčasná regulácia je do značnej miery uspokojivá. Akékoľvek nové právne predpisy by mali podporovať inováciu a nie ju brzdiť.

4.10. Väčší tok alebo prenos údajov možno dosiahnuť prostredníctvom zmlúv medzi podnikmi, využitím existujúcich alebo nových platforiem a seminárov, pokiaľ možno na medzinárodnej úrovni, rozhraní na programovanie aplikácií⁽¹⁷⁾ a zintenzívnením cieľených kontaktov medzi vedou a podnikmi. Veda by mala byť zastúpená aj v platformách a workshopoch. Mnohé už boli vytvorené pre Priemysel 4.0, ako sú napríklad regionálne terénne laboratória. Šírenie údajov, ktoré vyprodukovali výskumné strediská a ktoré boli financované z verejných prostriedkov, by malo byť povinné⁽¹⁸⁾.

4.11. EHSV uprednostňuje skúšobné priestory a otvorené trhy pre obchodovanie s údajmi s cieľom povzbudiť tých, ktorí sa prikláňajú k väčšej otvorenosti. Možno identifikovať a posilniť oblasti, kde prevláda spoločný názor. Za označenie potrieb pre testovacie oblasti a uľahčovanie plodnej a vysokokvalitnej spolupráce medzi zúčastnenými agentúrami by mala byť zodpovedná jedna organizácia.

4.12. EHSV upozorňuje na veľmi užitočnú iniciatívu, ktorú v roku 2014 spustila Komisia spolu so združením Big Data Value⁽¹⁹⁾. Obaja partneri v nedávnom vyhlásení poukázali na štyri hlavné nástroje, ktoré sa majú implementovať prostredníctvom verejno-súkromných projektov:

- rozsiahle demonštračné projekty (tzv. vlajkové projekty) v priemyselných odvetviach,
- integrácia údajov a experimentovanie s údajmi (inovačné priestory),
- technické projekty v kľúčových oblastiach,
- vytváranie sietí, budovanie spoločenstiev a politická podpora.

⁽¹⁶⁾ Oznámenie COM (2017) 9 final, s. 14 a 15.

⁽¹⁷⁾ Oznámenie COM (2017) 9 final, s. 12.

⁽¹⁸⁾ Región Valónsko plánuje vydať dekrét k tejto problematike.

⁽¹⁹⁾ Táto iniciatíva spája Komisiu, priemysel a výskumné inštitúcie v rámci verejno-súkromného partnerstva (PPP) s cieľom spolupracovať v oblasti výskumu a inovácie v oblasti údajov, posilniť budovanie spoločenstiev v oblasti údajov a vytvoriť podmienky pre prosperujúce dátové hospodárstvo v Európe (spoločné vyhlásenie Európskej komisie a združenia Big Data Value).

Tento prístup je príkladom pre ďalšie európske iniciatívy. Okrem PPP v oblasti výskumu sa na inovácie zameriavajú aj spoločné technologické iniciatívy.

4.13. Ďalšou možnosťou by mohli byť európske vzorové zmluvy pre spoluprácu.

5. Povedomie a prístup podnikov

5.1. Odhliadnuc od právnych a praktických ustanovení si silné digitálne hospodárstvo vyžaduje atmosféru väčšej otvorenosti európskych podnikov. To je predovšetkým otázkou informovanosti a proaktívneho prístupu v reakcii na zmenu modelu.

5.2. Svetové hospodárstvo ako celok prechádza rozsiahlou transformáciou. Do tohto procesu musia byť zapojené všetky odvetvia, veľké aj malé, pričom by sa nemalo rozlišovať medzi súčasnými odvetviami a novými sektormi, nemal by existovať žiaden rozpor medzi „starým“ a „novým“. Európske hlavné právomoci sa musia transformovať rýchlejšie a efektívnejšie a všetkým odvetviám sa musí umožniť, aby sa do tohto procesu zapojili.

5.3. Samotný proces vo veľkej miere prebieha zdola nahor, a preto je záležitosťou podnikateľského sektora a podnikov. Okrem cenných nástrojov, ktoré Komisia predkladá⁽²⁰⁾ s cieľom dosiahnuť, aby trhy citlivejšie reagovali na proaktívne úpravy, EHSV poukazuje na potrebu zmeniť zmýšľanie vo väčšine európskych podnikov.

5.4. Údaje sú v podnikoch citlivou otázkou a v budúcnosti sa to ešte zintenzívni. Len obmedzený počet podnikov súhlasí so sprístupnením údajov. Zoznam príkladov, ktorý by mala vytvoriť Komisia, bude užitočný. Mnohé podniky sa navyše stále domnievajú, že ich súčasná sofistikovaná úroveň výroby zaručí ich postavenie na trhu v budúcnosti.

5.5. Rozdiel medzi USA a Európou je obrovský. Tradícia strojárstva v Európe sa prikláňa k uzavretej mentalite. Moderné strojárstvo a vysoká úroveň prepracovanosti pri spracovaní údajov sú rozhodujúce pre konkurenčnú výhodu. V USA je veľmi rozvinutá komunikácia medzi podnikom a spotrebiteľom (B2C) a prevláda väčšia otvorenosť voči voľnému prístupu. V Európe je veľmi rozvinutá vysokokvalitná výroba a B2B, zatiaľ čo podniky si chcú ponechať kontrolu nad svojimi údajmi.

5.6. Treba dôsledne zvážiť, či je Európa v tomto momente schopná vhodne riešiť otázku veľkých dát. Inými slovami, podniky EÚ sa musia vyrovnávať s tým, že kapacitou transformovať údaje do podnikania disponujú do značnej miery najmä USA, čo znamená, že údaje, ktorými sa budú musieť zaoberať, sa uchovávajú na serveroch spoločností USA, a to vrátane vhodných algoritmov na generovanie nových nápadov⁽²¹⁾.

5.7. Naliehavo musí dôjsť k zmene. Najlepším spôsobom, ako dosiahnuť pokrok, je prijať stratégiu pre zachovanie súčasnej sily výroby a zároveň čoraz väčšiu otvorenosť toku údajov. Zmeny nemožno zrealizovať zo dňa na deň, len postupne. Európske podniky musia nájsť čo najúčinnejší európsky spôsob: nejsť proti prúdu, ale dosiahnuť zmenu prijateľným spôsobom⁽²²⁾.

5.8. Mnohé európske podniky musia dobehnúť vývoj posilnením svojich schopností pracovať s údajmi a tiež zlepšením výroby. Aj keď sa to môže zdať zvláštne, vo viacerých podnikoch by otvorenosť a transparentnosť v súvislosti s veľkými dátami mala začať zmenou interných postupov a interných prístupov v podnikoch.

5.9. Hlavným problémom je skutočnosť, že flexibilnejšie a prispôsobivejšie modely podnikania postupne nahrádzajú tradičné prostredie vertikálne integrovaných výrobných podnikov⁽²³⁾. Takéto modely podnikania musia podnikom umožniť účinnejšie fungovať v prostredí stále sa zvyšujúceho počtu výrobkov a služieb a dosiahnuť úplnú integráciu výroby a služieb. Podniky musia niekedy akceptovať nevýhody, aby mohli získať viac výhod.

⁽²⁰⁾ Oznámenie COM(2017) 9 final, s. 11 až 13.

⁽²¹⁾ Výborným príkladom je automobilový priemysel, ktorý je hnacou silou Európy, v kontraste s úplne novými koncepciami ako Google, ktorý nebude predávať autá, ale v rozhraní s klientom mobilitu a balíky mobility.

⁽²²⁾ Pozri bielu knihu o digitálnych platformách, Biela kniha o digitálnej regulačnej politike pre rast, inovácie, konkurencieschopnosť a participáciu nemeckej vlády, ktorú vypracovalo spolkové ministerstvo hospodárstva a energetiky, marec 2017.

⁽²³⁾ Budúci vývoj automobilového priemyslu je výborným príkladom: pozri správu EHSV CCM/148 z 22. februára 2017.

5.10. Mali by sa organizovať výmeny s cieľom diskutovať o napätí medzi zachovaním podnikovej identity údajov a nevyhnutnou potrebou inovácií v medzinárodnom kontexte, a zároveň hľadať najúčinnnejšie prístupy, vďaka ktorým by sa podniky otvorili. Komisia by mohla byť veľmi nápomocná pri rozšírení týchto výmen po celej Európe.

5.11. Potrebné sú nápady, aby sa mohli vytvoriť centrá excelentnosti ako protiváha Silicon Valley a veľkým americkým univerzitám.

5.12. Treba prehľbiť nedostatočne rozvinutý európsky kapitálový trh. Spracovanie veľkých dát dynamickým spôsobom si vyžaduje nielen úspešné začínajúce podniky, ale najmä rozvíjajúce sa podniky, ktorých je príliš málo. Nevyhnutný je preto dynamickejší európsky trh s rizikovým kapitálom. Opatrenia na posilnenie a podporu jeho rozvoja na základe osvedčených postupov, napríklad z Izraela, by sa mali preskúmať a prispôsobiť.

5.13. Spojené kráľovstvo má pulzujúce dátové hospodárstvo. EHSV sa nazdáva, že európsky a britský priemysel by mal naďalej úzko spolupracovať s cieľom dosiahnuť transparentné a otvorené generovanie údajov.

6. Spoločnosť a trh práce

6.1. Názory vyjadrené v predchádzajúcich stanoviskách EHSV ⁽²⁴⁾ týkajúce sa účinkov Priemyslu 4.0 na spoločnosť a trh práce sú rovnako aktuálne v časoch voľného toku údajov. Niektoré aspekty treba zdôrazniť.

6.2. Dynamika rozvoja a šírenia údajov si vyžaduje úplné pochopenie zo strany spoločnosti, a najmä zamestnancov v európskych podnikoch. Na podporu adekvátnych znalostí a akceptovania rozsiahlej transformácie zo strany verejnosti sú potrebné aktuálne informácie. Sociálni partneri musia zohrávať svoju úlohu.

6.3. Dôležitý je ľudský faktor. Na všetkých úrovniach by mal prebiehať sociálny dialóg s cieľom zaviesť potrebné úpravy a realizovať programy, ktoré pripravujú zamestnancov a mladých ľudí na nové skutočnosti. Potrebných je omnoho viac dátových analytikov a vedeckých pracovníkov.

6.4. Poukazuje to aj na výzvu spojenú s rozvojom nových foriem organizácie odbornej prípravy a spolupráce pracovníkov vo všetkých vrstvách spoločnosti, ktorých práca zanikne. Súčasný sociálne systémy nie sú prispôbivé týmto zmenám, okrem niekoľkých výnimiek, ako sú tzv. nárazníkové spoločnosti, ktoré sa využívajú napríklad vo Fínsku s cieľom presunúť bývalých administratívnych pracovníkov k hromadnej práci a zároveň zachovať ich sociálne zabezpečenie. Všetci si musia uvedomiť, že v súčasnosti pracujeme v inom prostredí.

6.5. Vývoj na trhu práce a sociálne začlenenie sú tiež súčasťou širšej koncepcie priemyselnej politiky. Štúdie uvádzajú odlišné predpovede, od straty 50 % pracovných miest, najmä administratívnych pracovníkov, až po 20 % nárast počtu nových pracovných miest v dôsledku digitalizácie a modernej výroby. Všetky zainteresované strany by sa mali zamerať na prechod s cieľom odstrániť prekážky prispôbovania sa a umožniť výsledky, vďaka ktorým vzniknú nové príležitosti pre ľudí, najmä v rozvoji služieb.

6.6. Vzdelávanie a praktická odborná príprava na všetkých úrovniach pracovnej sily majú veľký význam v každom odvetví a v každej krajine. Nemali by pokrývať len technické oblasti.

6.7. EHSV poukazuje na podpornú úlohu, ktorú môže Komisia zohrávať tým, že zaujme vedúcu pozíciu a identifikuje problémy a príležitosti. Medzi podnikmi, sociálnymi partnermi a vládami by sa mali na európskej úrovni organizovať semináre a výmeny vrátane osvedčených postupov. Treba nájsť a rozvinúť spoločné názory a spoločné prístupy vzhľadom na množstvo rozmanitých kultúr v Európe.

V Bruseli 5. júla 2017

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Georges DASSIS

⁽²⁴⁾ Ú. v. EÚ C 13, 15.1.2016, s. 161.

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru**Návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady o rešpektovaní súkromného života a ochrane osobných údajov v elektronických komunikáciách a o zrušení smernice 2002/58/ES (nariadenie o súkromí a elektronických komunikáciách)**

[COM(2017) 10 final – 2017/0003 (COD)]

(2017/C 345/23)

Spravodajkyňa: **Laure BATUT**

Konzultácia	Európsky parlament, 16. 2. 2017 Rada Európskej únie, 9. 3. 2017
Právny základ	článok 16 a článok 114 Zmluvy o fungovaní Európskej únie
Príslušná sekcia	sekcia pre dopravu, energetiku, infraštruktúru a informačnú spoločnosť
Prijaté v sekcii	14. 6. 2017
Prijaté v pléne	5. 7. 2017
Plenárne zasadnutie č.	527
Výsledok hlasovania (za/proti/zdržalo sa)	155/0/5

1. Závbery a odporúčania

1.1. EHSV vyjadruje hlboké poľutovanie nad tým, že v dôsledku množstva právnych predpisov o ochrane údajov, ich objemu a splotitosti, neustáleho vracania sa od jedného k druhému, ktoré je potrebné na ich pochopenie, je nepravdepodobné, že by sa ich čítaniu a vykonávaniu venoval ktokoľvek nad rámec okruhu zainteresovaných osôb a ich pridaná hodnota nie je prístupná pre občanov, čo je zároveň pojem, ktorý v návrhu nariadenia chýba. Odporúča uverejniť na internete prehľadnú brožúru, ktorá by ich sprostredkovala a sprístupnila všetkým.

1.2. EHSV zdôrazňuje, že spomedzi navrhovaných možností v posúdení vplyvu Komisia zvolila to, ktoré „premyslene“ posilní ochranu súkromia. Je dôvodom snaha zabezpečiť rovnováhu so záujmami priemyslu? Komisia nespresňuje, ktoré prvky budovania „ďalekosiahleho“ posilňovania súkromia by poškodili záujmy priemyslu. Tento prístup sa usiluje oslabiť text už od jeho koncipovania.

1.3. EHSV odporúča Komisii:

1. vziať do úvahy skutočnosť, že v súčasnosti sa čokoľvek môže stať údajom a byť predmetom elektronickej komunikácie s dôsledkami na súkromie fyzických a právnických osôb;
2. objasniť uplatňovanie Charty základných práv Európskej únie a ľudských práv obsiahnuté v návrhu (články 5, 8 a 11), ako aj možnosti jeho obmedzenia na základe vnútroštátnych právnych predpisov (odôvodnenie 26);
3. preskúmať články 5 a 6 návrhu. Keďže umožňujú elektronickej komunikácii, internet a mobilné telefóny sú službami všeobecného záujmu, ku ktorým musí byť zaručený univerzálny, bezproblémový a cenovo prijateľný prístup bez toho, aby spotrebiteľia pri ich využívaní boli nútení k súhlasu so spracovaním svojich údajov požadovaných zo strany operátora. Je preto potrebné stanoviť povinnosť, aby bola užívateľom systematicky ponúkaná možnosť odmietnutia na základe zrozumiteľných informácií (cookies a iné systémy sledovania);
4. jasne stanoviť, že *lex specialis* navrhnutý na doplnenie všeobecného nariadenia o ochrane údajov je v súlade so všeobecnými zásadami tohto dokumentu a neznižuje ním zavedenú ochranu, a že akékoľvek spracovanie vrátane merania využívania webu (*web audience measuring*) sa riadi zásadami všeobecného nariadenia o ochrane údajov (článok 8);

5. zabezpečiť regulačnú stabilitu pre občanov a podniky a na tento účel objasniť text nariadenia a obsah vykonávacích opatrení, aby sa zabránilo príliš veľkému množstvu delegovaných aktov;
6. vypracovať stratégiu, ktorá by všetkým spotrebiteľom ukázala skutočnosť, že Únia zostáva verná svojim zásadám dodržiavania ľudských práv, a že chce zabezpečiť rešpektovanie súkromia nielen zo strany operátorov elektronických komunikácií, ale aj zo strany poskytovateľov over-the-top (OTT) služieb;
7. zabrániť, aby oblasť zdravia ponúkala obrovský priestor na využívanie súkromných a osobných údajov zo strany poskytovateľov elektronických komunikačných služieb na komerčné účely;
8. zaoberať sa hospodárstvom spoločného využívania zdrojov, prenosom a využívaním údajov prostredníctvom elektronických komunikačných platforiem, ktoré sa často nachádzajú mimo EÚ;
9. vziať do úvahy internet vecí, ktorý je veľmi rušivý a môže predstavovať porušenie práva na súkromie pri prenose údajov prostredníctvom elektronickej komunikácie;
10. zohľadniť to, čo nasleduje po prenose údajov a chrániť údaje, ktoré osoby ukladajú, pretože ide väčšinou o osobné údaje (bez ohľadu na rozhranie vrátane cloud computing);
11. objasniť ochranu prenosu údajov medzi strojmi (M2M), a to nielen v odôvodnení (12), ale aj v osobitnom článku;
12. zriadiť európsky portál (GR Justice) dostupný a zrozumiteľný pre všetkých – s cieľom pomôcť občanom orientovať sa v spleti textov a uplatňovať svoje práva – a ponúkajúci prístup k európskym a vnútroštátnym dokumentom, prostriedkom nápravy a judikatúre (napríklad: objasniť odôvodnenie 25 a články 12 a 13);
13. poskytnúť orgánom dohľadu príslušné prostriedky na plnenie ich úloh (európsky dozorný úradník pre ochranu údajov, vnútroštátne orgány);
14. umožniť spotrebiteľom podávať na európskej úrovni kolektívne žaloby s cieľom domôcť sa svojich práv tým, že v novej smernici zjádže ďalej ako v odporúčaní C(2013) 401 a 3539 ⁽¹⁾.

2. Prvky legislatívneho kontextu

2.1. Siete elektronickej komunikácie sa výrazne zmenili od nadobudnutia účinnosti **smerníc 95/46/EHS a 2002/58/ES** ⁽²⁾ o ochrane súkromia v sektore elektronických komunikácií.

2.2. **Všeobecné nariadenie o ochrane údajov prijaté v roku 2016** [nariadenie (EÚ) 2016/679] sa stalo základom pre príslušné opatrenia a stanovili sa ním hlavné zásady vrátane zásad týkajúcich sa justičných údajov a údajov z trestných spisov. V súlade s týmto nariadením sa osobné údaje smú zhromažďovať len za prísnych podmienok na legitímne účely a pri dodržaní dôvernosti (článok 5 všeobecného nariadenia o ochrane údajov).

2.2.1. Komisia predložila v **októbri 2016** návrh smernice, ktorou sa zavádza európsky kódex elektronickej komunikácie ⁽³⁾ (v rozsahu 300 strán), ktorý ešte nebol prijatý, ale odkazuje sa v ňom na niektoré vymedzenia pojmov, ktoré nie sú uvedené ani vo všeobecnom nariadení o ochrane údajov, ani v skúmanom dokumente.

2.2.2. **V dvoch návrhoch z januára 2017** sa objasňujú určité aspekty vychádzajúce zo všeobecného nariadenia o ochrane údajov: ide o navrhované nariadenie o ochrane fyzických osôb pri spracúvaní osobných údajov inštitúciami a orgánmi Únie [**COM(2017) 8 final**, spravodajca: pán PEGADO LIZ] a predmetný text [**COM(2017) 10 final**] o rešpektovaní súkromného života a ochrane osobných údajov.

2.3. Tieto tri texty, ktorých cieľom je harmonizácia práv a postupov kontroly, **sa budú uplatňovať od rovnakého dátumu, t. j. od 25. mája 2018.**

2.4. Je potrebné poznamenať, že na uľahčenie tohto prístupu sa v záujme ochrany súkromného života rozhodlo uprednostniť podobu európskeho nariadenia, a nie smernice.

⁽¹⁾ 11. 6. 2013-IP/13/525-oznam13/531 – GR pre spravodlivosť.

⁽²⁾ Smernicou 2002/58/ES sa zakazujú okrem iného nevyžiadané e-mail (spam) (článok 13) v dôsledku zmeny z roku 2009 platí tzv. zásada „opt-in“, podľa ktorej musí operátor najskôr získať súhlas príjemcu a následne môže poslať mu „reklamné správy“.

⁽³⁾ COM(2016) 590 final z 12. 10. 2016 – Návrh smernice Európskeho parlamentu a Rady, ktorou sa stanovuje európsky kódex elektronickej komunikácie, s. 2. (Ú. v. EÚ C 125, 21.4.2017, s. 56).

3. Úvod

3.1. Občianska spoločnosť by rada pochopila, či v digitálnom svete, ktorý sa tvorí, prináša Únia pridanú hodnotu, ktorá zaručí priestor pre rozvoj súkromného života bez obáv.

3.2. Údaje sa generujú nepretržite, v dôsledku čoho je možné vysledovať a identifikovať všetkých užívateľov. Spracovanie osobných údajov v zariadeniach, ktoré väčšinou sídlia mimo Európy, je predmetom obáv.

3.3. Veľké dáta sa stali menou a ich inteligentné spracovanie umožňuje vypracovať profil fyzických a právnických osôb, využívať ich údaje na obchodné účely a zarábať peniaze často bez toho, aby o tom užívatelia vedeli.

3.4. Predovšetkým však skutočnosť, že v odvetví spracovania údajov sa objavili nové subjekty mimo poskytovateľov služby pripojenia k internetu, musí viesť k preskúmaniu relevantných dokumentov.

4. Zhrnutie návrhu

4.1. Komisia by týmto znením chcela vytvoriť rovnováhu medzi spotrebiteľmi a priemyslom:

— povoľuje používanie údajov operátormi a umožňuje koncovému používateľovi zachovať kontrolu tým, že výslovne vyjadrí svoj súhlas,

— vyžaduje od operátorov, aby uviedli, ako chcú využiť tieto údaje,

— stanovuje tretiu možnosť posúdenia vplyvu, ktorá uprednostňuje „premyslené“ posilňovanie rešpektovanie súkromia, a nie štvrtú, v rámci ktorej sa navrhlo „ďalekosiahle“ posilnenie.

4.2. Cieľom návrhu je zavedenie všeobecného nariadenia o ochrane údajov, ktoré je všeobecne uplatniteľné tak, ako majú všeobecnú platnosť dôvernosc súkromných údajov a právo na vymazanie, pokiaľ ide o konkrétny aspekt rešpektovania súkromného života a ochrany osobných údajov v oblasti telekomunikácií. Navrhuje sa zavedenie prísnejších pravidiel v oblasti ochrany súkromia, ako aj koordinované kontroly a sankcie.

4.3. Nestanovujú sa v ňom osobitné opatrenia týkajúce sa nedostatkov v oblasti osobných údajov zapríčinené samotnými užívateľmi, ale potvrdzuje sa zásada dôvernosc údajov z elektronickej komunikácie (článok 5).

4.4. Poskytovatelia môžu spracúvať obsah elektronickej komunikácie, ak:

— ide o účel poskytnutia služby koncovému používateľovi, ktorý vyjadril svoj súhlas,

— ide o koncových užívateľoch [článok 6 ods. 3 písm. a) a b)], ktorí vyjadrili svoj súhlas.

4.5. Ich povinnosťou je vymazať alebo anonymizovať obsah po tom, ako ho dostali príjemcovia.

4.6. Podľa článku 4 ods. 11 všeobecného nariadenia o ochrane údajov sa ako „súhlas dotknutej osoby“ chápe akýkoľvek slobodne daný, konkrétny, informovaný a jednoznačný prejav vôle dotknutej osoby, ktorým formou vyhlásenia alebo jednoznačného potvrdzujúceho úkonu vyjadruje súhlas so spracúvaním osobných údajov, ktoré sa jej týka.

4.7. Návrh zachováva požiadavku **výslovného vyjadrenia súhlasu**, ktorá je stanovená vo všeobecnom nariadení o ochrane údajov, pričom dôkazné bremeno nesú operátori.

4.8. „Spracúvanie“ je založené na súhlase. Prevádzkovateľ musí „vedieť preukázať, že dotknutá osoba vyjadrila súhlas so spracúvaním svojich osobných údajov“ (článok 7 ods. 1 všeobecného nariadenia o ochrane údajov).

4.9. Právne predpisy EÚ alebo vnútroštátne právne predpisy môžu zaviesť určité obmedzenia (práv a povinností) dôvernosc s cieľom zabezpečiť verejný záujem alebo inšpekciu.

4.10. Fyzická osoba môže dať súhlas so zaradením do verejne dostupného informačného zoznamu s možnosťou overiť a opraviť údaje, ktoré sa jej týkajú (článok 15).

4.11. Právo namietať umožní každému užívateľovi zablokovať používanie jeho údajov poskytnutých tretej strane (napríklad obchodníkovi), a ktoré sa poskytne pri každom odoslaní správy (článok 16). Nové pravidlá poskytujú užívateľom lepšiu kontrolu nad ich parametrami (cookies, identifikátory) a umožnia zablokovať nevyžiadajú komunikáciu (spam, správy, SMS, hovory) v prípade, ak užívateľ nedal svoj súhlas.

4.12. Pokiaľ ide o identifikáciu volajúceho a zablokovanie neželaných volaní (články 12 a 14), v nariadení sa poukazuje na to, že tieto práva majú aj právnické osoby.

4.13. Štruktúra kontrolného systému je v súlade so všeobecným nariadením o ochrane údajov (kapitoly VI o dozorných orgánoch a kapitola VII o spolupráci medzi dozornými orgánmi).

4.13.1. Členské štáty a ich vnútroštátne orgány zodpovedné za ochranu údajov budú musieť zabezpečiť dodržiavanie pravidiel dôvernosti. Ostatné príslušné dozorné orgány budú môcť v rámci vzájomnej pomoci vypracúvať námietky, ktoré budú prípadne predložené vnútroštátnym dozorným orgánom. S nimi a s Európskou komisiou budú spolupracovať v rámci mechanizmu konzistentnosti (článok 63 všeobecného nariadenia o ochrane údajov).

4.13.2. Úlohou európskeho výboru pre ochranu údajov (CEPD) je zaistiť konzistentné uplatňovanie tohto nariadenia (články 68 a 70 všeobecného nariadenia o ochrane údajov).

Môže vydávať usmernenia, odporúčania a najlepšie postupy s cieľom uľahčiť uplatňovanie nariadenia.

4.14. Prístup k prostriedkom nápravy majú koncoví užívatelia z radov fyzických aj právnických osôb s cieľom presadiť svoje záujmy poškodené porušeniami predpisov, pričom majú právo na náhradu vzniknutej škody.

4.15. Stanovené správne pokuty majú pôsobiť odrádzajúco, pretože sa môžu zvýšiť pre všetky subjekty porušujúce pravidlá až do výšky 10 000 000 EUR alebo v prípade podniku až do výšky 2 % celkového svetového ročného obratu za predchádzajúci účtovný rok (článok 23). V prípadoch bez správnej pokuty rozhodnú o sankciách členské štáty a informujú o nej Komisiu.

4.16. Nový dokument o rešpektovaní súkromia a využívania osobných údajov sa bude **uplatňovať od 25. mája 2018**, teda počnúc rovnakým dňom ako všeobecné nariadenie o ochrane údajov z roku 2016 a nariadenie o ochrane fyzických osôb pri spracúvaní osobných údajov inštitúciami, orgánmi, úradmi a agentúrami Únie a návrh smernice, ktorou sa stanovuje európsky kódex elektronickej komunikácie [COM/2016) 590], pokiaľ budú prijaté.

4.17. Rozsah pôsobnosti *lex specialis* na vykonávanie všeobecného nariadenia o ochrane údajov:

— *ratione jure*: právny základ

Vychádza z článku 16 (ochrana údajov) a článku 114 (jednotný trh) ZFEÚ, ale tiež z článku 7 charty a článku 8 Charty základných práv Európskej únie. Nariadenie je doplnením všeobecného nariadenia o ochrane údajov, pokiaľ ide o údaje, ktoré možno považovať za osobné údaje.

— *ratione personae*: subjekty

Koncoví používatelia, fyzické a právnické osoby, ako sa stanovuje v návrhu európskeho kódexu elektronickej komunikácie a na druhej strane všetci poskytovatelia komunikačných služieb, nielen tí tradiční, ale najmä nové subjekty, ktorých nové služby neposkytujú užívateľom žiadne záruky. Techniky obchádzania v over-the-top komunikačných službách (okamžité správy, SMS, internetová telefónia, viaceré rozhrania atď.) v súčasnosti nespádajú do rozsahu pôsobnosti existujúcich právnych predpisov.

— *ratione materiae*: údaje

Návrh neobsahuje ustanovenie o uchovávaní údajov v rámci *cloud computingu* a ponecháva na členských štátoch, aby konali v súlade s článkom 23 všeobecného nariadenia o ochrane údajov, ktorý sa týka obmedzení práva namietať, a judikatúrou Súdneho dvora (pozri bod 1.3 dôvodovej správy).

Užívateľ bude musieť udeliť svoj súhlas s uchovávaním vytvorených údajov a metaúdajov (dátum, čas, lokalizácia atď.) v systémoch, v opačnom prípade budú tieto údaje musieť byť anonymizované alebo vymazané.

— *ratione loci*: kde?

Prevádzkarne, ktoré vykonávajú aktivity na spracúvanie údajov v členských štátoch EÚ – alebo jedna z prevádzkarní so sídlom v členskom štáte – bude plniť funkciu vedúceho orgánu pre dozor. Národné dozorné orgány budú plniť svoje úlohy a na celý proces bude dohliadať európsky dozorný úradník pre ochranu údajov.

4.18. Ciele EÚ: jednotný digitálny trh

- Jedným z cieľov jednotného digitálneho trhu je vytvoriť podmienky pre bezpečné digitálne služby a vytvárať dôveru používateľov s cieľom rozvinúť, okrem iného, elektronický obchod, inovácie, a tým ovplyvniť zamestnanosť a rast (dôvodová správa, bod 1.1).
- Návrh nariadenia sa zameriava aj na zosúladenie znenia a koherentnosti medzi členskými štátmi.
- Každé tri roky Komisia vykoná hodnotenie tohto nariadenia a predloží ho Európskemu parlamentu, Rade a EHSV (článok 28).

5. Všeobecné pripomienky

5.1. Výbor víta skutočnosť, že s cieľom chrániť práva fyzických a právnických osôb sa v celej Únii súbežne zavádza jednotný súbor pravidiel spojených s používaním digitálnych dát prostredníctvom elektronickej komunikácie.

5.1.1. Víta, že EÚ si plní svoju úlohu ochrancu ľudských práv občanov a spotrebiteľov.

5.1.2. Zdôrazňuje, že hoci je cieľom harmonizácia, výklad mnohých pojmov je na členských štátoch, čím sa toto nariadenie pretvára na určitú formu smernice, ktorá ponecháva široký priestor na komercializáciu súkromných údajov. Najmä oblasť zdravia ponúka a veľkú príležitosť na zber obrovského množstva osobných údajov.

5.1.3. Článok 11 ods. 1, článok 13 ods. 2, článok 16 ods. 4 a ods. 5 a článok 24 predstavujú ustanovenia, ktoré možno označiť za „transpozičné“ a ktoré by boli vhodné pre smernicu, ale nie pre nariadenie. Príliš veľký priestor pre voľnú úvahu je ponechaný poskytovateľom s cieľom zlepšiť kvalitu služieb (články 5 a 6). Toto nariadenie by malo byť neoddeliteľnou súčasťou návrhu smernice o európskom kódexe elektronickej komunikácie [COM(2016) 590 final].

5.1.4. EHSV vyjadruje hlboké poľutovanie nad tým, že v dôsledku prekryvania sa týchto dokumentov, ich rozsahu a spletitosti je nepravdepodobné, že ich bude čítať niekto iný okrem obmedzeného okruhu osôb. Je potrebné neustále sa vracieť od jedného textu k druhému. Navyše ich prínos nebude viditeľný pre občanov. Náročné čítanie návrhu a jeho zložitosť sú v rozpore s duchom programu regulačnej vhodnosti a efektívnosti (REFIT) a cieľom „lepšej tvorby práva“, bude ťažké ho interpretovať a vzniknú medzery v ochrane.

5.1.5. Napríklad návrh nariadenia neobsahuje vymedzenie pojmu „operátor“ a je potrebné nazrieť do návrhu európskeho kódexu elektronickej komunikácie⁽⁴⁾, ktorý ešte nenadobudol účinnosť, a ktorým sa zmenia pravidlá v odvetví ako súčasťou jednotného digitálneho trhu, konkrétne rámcová smernica 2002/21/ES, smernica o povolení 2002/20/ES, smernica o univerzálnej službe 2002/22/ES, smernica o prístupe 2002/19/ES v znení neskorších predpisov, nariadenie (ES) č. 1211/2009, ktorým sa zriaďuje orgán BEREC, rozhodnutie 676/2002/ES o rádiovom frekvenčnom spektre, rozhodnutie 2002/622/ES, ktorým sa ustanovuje skupina pre politiku rádiového frekvenčného spektra a rozhodnutie 243/2012/EÚ, ktorým sa zriaďuje viacročný program politiky rádiového frekvenčného spektra. Základným referenčným dokumentom zostáva samozrejme všeobecné nariadenie o ochrane údajov (pozri vyššie bod 2.2). Predmetný text je jeho doplnením a je mu teda podradený.

5.2. EHSV osobitne zdôrazňuje obsah článku 8 týkajúci sa ochrany informácií uchovávaných v koncových zariadeniach a možných výnimiek, ide o základný článok, pretože umožňuje informačnej spoločnosti získať prístup k súkromným údajom. Rovnako zdôrazňuje aj obsah článku 12 o zamedzení identifikácie volajúceho a volaného účastníka. Tieto články sú ťažko zrozumiteľné pre nezainteresovanú verejnosť.

5.2.1. V smernici z roku 1995 (článok 2) sa „osobné údaje“ definujú ako „akékoľvek informácie týkajúce sa identifikovanej alebo identifikovateľnej fyzickej osoby (ďalej len „dotknutá osoba“). Toto nariadenie rozširuje ochranu osobných údajov o metaúdajoch a bude sa vzťahovať na fyzické, ako aj na právnické osoby. Treba opätovne zdôrazniť, že návrh má dvojaký cieľ: na jednej strane ochrániť údaje osobnej povahy, a na strane druhej zabezpečiť voľný pohyb údajov a služieb elektronickej komunikácie v EÚ (článok 1).

⁽⁴⁾ COM(2016)590 a prílohy 1 až 11 z 12. 10. 2016 (Ú. v. EÚ C 125, 21.4.2017, s. 56).

5.2.2. EHSV zdôrazňuje, že záväzok chrániť údaje právnických osôb (článok 1 ods. 2) bude v rozpore s inými dokumentmi, v ktorých takýto záväzok chýba. Nie je jasne vyjadrené, že sa bude vzťahovať na ich prípady (pozri všeobecné nariadenie o ochrane údajov, údaje v európskych inštitúciách).

5.3. EHSV si kladie otázku, či skutočným cieľom tohto návrhu nie je viac zdôrazniť jeho článok 1 ods. 2, a to konkrétne zabezpečiť „voľný pohyb údajov z elektronických komunikácií a elektronických komunikačných služieb v rámci Únie“, ktorý nesmie byť obmedzený ani zakázaný z dôvodov súvisiacich s rešpektovaním súkromného života a komunikácií fyzických a právnických osôb, či skôr naozaj zaručiť to, čo stanovuje v článku 1 ods. 1, t. j. „práva na rešpektovanie súkromného života a komunikácií a ochranu fyzických osôb v oblasti spracovania osobných údajov“.

5.4. Všetko sa opiera o vyjadrenie súhlasu fyzickej alebo právnickej osoby. V dôsledku toho musia byť podľa EHSV užívatelia informovaní, poučení a naďalej opatrní, pretože po vyjadrení ich súhlasu môže poskytovateľ ďalej spracúvať obsah a metaúdaje s cieľom mať čo najväčší úžitok a zisk. Koľko ľudí vie – predtým, než akceptuje cookies – že tieto majú sledovaciu funkciu? Medzi priority súvisiace s týmto nariadením by malo patriť aj vzdelávanie užívateľov, aby tak vedeli využívať svoje práva vrátane anonymizácie a šifrovania.

6. Konkrétne pripomienky

6.1. Osobné údaje by mali zhromažďovať len orgány, ktoré dodržiavajú veľmi prísne podmienky a ich ciele sú známe a legitímne (všeobecné nariadenie o ochrane údajov).

6.2. Výbor opäť vyjadruje poľutovanie nad príliš veľkým počtom „výnimiek a obmedzení, ktoré sa dotýkajú stanovených zásad práva na ochranu osobných údajov“⁽⁵⁾. Rovnováha medzi slobodou a bezpečnosťou by mala zostať hlavnou črtou Európskej únie, viac než rovnováha medzi základnými právami človeka a priemyslom. Pracovná skupina „článok 29“ vo svojej analýze návrhu nariadenia (WP247, 4. 4. 2017, stanovisko 1/2017, bod 17) dôrazne upozornila, že znižuje úroveň ochrany definovanú vo všeobecnom nariadení o ochrane údajov, najmä pokiaľ ide o umiestnenie terminálu, nedostatočné obmedzenie rozsahu zbieraných údajov a neposkytuje štandardný priestor na ochranu súkromia (bod 19).

6.3. Údaje sú akoby ďalším rozmerom osoby, jej tieňovou identitou, „tieňovým identifikačným dokladom“. Údaje patria osobe, ktorá ich generuje, avšak po ich spracovaní sú už mimo jej vplyvu. Za uchovávanie údajov má zodpovednosť každý členský štát, pričom nedochádza k harmonizácii vzhľadom na možné právne obmedzenia, o ktorých sa hovorí v návrhu dokumentu. Výbor poukazuje na nebezpečenstvo rozdielneho prístupu, ktoré súvisí so skutočnosťou, že obmedzenie práv je ponechané na voľnú úvahu členských štátov.

6.4. Najmä v súvislosti s osobami, ktoré pracujú v podnikoch, vyvstáva otázka: komu patria údaje, ktoré tieto osoby generujú počas pri práci? A ako sú chránené?

6.5. Kontrolný systém nie je veľmi jasný⁽⁶⁾. Napriek dohľadu zo strany CEPD (európskeho výboru pre ochranu údajov) sa záruky proti svojvoľnému konaniu zdajú byť nedostatočné a nemožno posúdiť, koľko času treba na to, než postupy skončia sankciami.

6.6. EHSV sa zasadzuje za vytvorenie európskeho portálu, kde by boli zhromaždené a aktualizované všetky európske a vnútroštátne dokumenty, všetky práva, prostriedky nápravy, judikatúra a praktické aspekty s cieľom pomôcť občanom a užívateľom vyznať sa v spleti textov a postupov, aby tak mohli uplatňovať svoje práva. Tento portál by mal vychádzať minimálne z požiadaviek smernice (EÚ) 2016/2102 z 26. októbra 2016 o prístupnosti webových sídel a mobilných aplikácií subjektov verejného sektora a zo zásad uvedených v odôvodneniach 12, 15 a 21 návrhu smernice nazývanej *Európsky akt o prístupnosti* 2015/0278 (COD) a ponúkať obsah, ktorý bude dostupný a zrozumiteľný pre všetkých koncových používateľov. EHSV je pripravený zapojiť sa do fázy definovania tohto portálu.

6.7. V článku 22 chýba zmienka o *skupinovej žalobe*, ako už uviedol EHSV vo svojom stanovisku o európskom kódexe elektronickej komunikácie.

⁽⁵⁾ Ú. v. EÚ C 125, 21.4.2017, s. 56 a Ú. v. EÚ C 110, 9.5.2006, s. 83.

⁽⁶⁾ Kapitola IV nariadenia odkazuje na kapitolu VII, a najmä na článok 68 všeobecného nariadenia o ochrane údajov.

6.8. Obmedzenie vecnej pôsobnosti (článok 2 ods. 2), rozšírenie právomoci spracúvať údaje bez súhlasu majiteľa (článok 6 odseky 1 a 2) a nejasný pojem získania súhlasu VŠETKÝCH dotknutých používateľov [článok 6 ods. 3 písm. b)] a článok 8 ods. 1, 2 a 3 a obmedzenia práv, ktoré môžu umožniť členské štáty, ak to považujú za „nevyhnutné, vhodné a primerané“ predstavujú pravidlá, ktorých obsah sa môže vykladať tak rôznorodo, že budú napokon v rozpore so skutočnou ochranou súkromia. Osobitnú pozornosť treba navyše venovať ochrane údajov týkajúcich sa maloletých osôb.

6.9. EHSV víta právo na kontrolu uvedené v článku 12, ale upozorňuje na jeho mimoriadne nezrozumiteľné znenie, ktoré, ako sa zdá, uprednostňuje využívanie telefonických hovorov z „neznámeho“ alebo „skrytého“ čísla, akoby bola anonymita odporúčaná, hoci zásadou by mala byť identifikácia hovorov.

6.10. Nevyžiadaná komunikácia (článok 16) a priamy marketing sú už predmetom smernice o „nekalých obchodných praktikách“⁽⁷⁾. Režim by mal byť štandardne založený na súhlase (*opt-in*), a nie na odmietnutí (*opt-out*).

6.11. Hodnotenie Komisie je naplánované každé tri roky, čo je však v digitálnej oblasti príliš dlhá lehota. Po dvoch hodnoteniach bude digitálny svet úplne zmenený. Delegovanie právomoci (článok 25), ktoré bude možné rozšíriť, však musí byť časovo obmedzené s možnosťou jeho obnovenia.

6.12. V právnych predpisoch sa musia zachovať práva užívateľov (článok 3 ZEÚ), pričom treba zároveň zaručiť právnu stabilitu potrebnú na obchodnú činnosť. EHSV vyjadruje poľutovanie nad tým, že sa návrh nezmieňuje o obeh údajov medzi prístrojmi (M2M); treba odkázať na európsky kódex elektronickej komunikácie (návrh smernice, články 2 a 4).

6.12.1. Internet vecí (IoT)⁽⁸⁾ povedie k tomu, že z veľkých dát (*big data*) sa stanú obrovské dáta (*huge data*) a následne všedáta (*all data*). To je kľúčové pre budúce vlny inovácií. Prístroje – malé či veľké – budú teda komunikovať a prenášať medzi sebou súkromné údaje (vaše hodinky zaznamenajú tep a pošlú do počítača vášho lekára). Mnohí účastníci digitálneho trhu spustili svoju vlastnú platformu vyhradenú pre pripojené prístroje: Amazon, Microsoft, Intel, či Orange a La Poste vo Francúzsku.

6.12.2. V každodennom živote sa internet vecí môže ľahko stať predmetom neoprávneného vniknutia so zlým úmyslom a objem osobných údajov, ktoré môžu byť zozbierané na diaľku narastá (lokalizačné údaje, údaje o zdravotnom stave, obrazové a zvukové súbory). Nedostatky v oblasti ochrany údajov zaujímajú okrem iných poisťovacie spoločnosti, ktoré začínajú svojim zákazníkom ponúkať, aby sa vybavili pripojenými zariadeniami a prevzali zodpovednosť za svoje správanie.

6.13. Viaceré veľké internetové spoločnosti sa snažia vyvinúť z pôvodnej aplikácie platformu: takto treba rozlišovať medzi aplikáciou Facebook a platformou Facebook, ktorá vývojom umožňuje vyvíjať aplikácie dostupné z profilov užívateľov. Samotný Amazon bol webovou aplikáciou špecializujúcou sa na online predaj. V súčasnosti je z neho platforma, ktorá umožňuje tretím stranám – od jednotlivcov až po veľké skupiny – uvádzať na trh svoje produkty využívajúc pritom zdroje Amazonu: jeho dobré meno, logistiku atď. Súčasťou tohto všetkého je prenos osobných údajov.

6.14. Hospodárstvo spoločného využívania zdrojov registruje nárast platforiem: „platforma, v rámci ktorej sa najmä elektronickými prostriedkami dostáva do kontaktu široká škála osôb, ktoré majú k dispozícii tovar alebo služby, a široká škála používateľov“⁽⁹⁾. Napriek tomu, že sú vyhľadávané z dôvodu činnosti a pracovných miest, ktoré prinášajú, EHSV sa pýta, ako možno – pri uplatňovaní všeobecného nariadenia o ochrane údajov a tohto nariadenia – kontrolovať údaje, ktoré tieto platformy generujú.

V Bruseli 5. júla 2017

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Georges DASSIS

⁽⁷⁾ Ú. v. EÚ L 149, 11.6.2005, s. 22, články 8 a 9.

⁽⁸⁾ WP247/17 – stanovisko z 1. 4. 2017, bod 19 (Ú. v. EÚ C 12, 15.1.2015, s. 1).

⁽⁹⁾ Ú. v. EÚ C 125, 21.4. 2017, s. 56.

ISSN 1977-1037 (elektronické vydanie)
ISSN 1725-5236 (papierové vydanie)

Úrad pre vydávanie publikácií Európskej únie
2985 Luxemburg
LUXEMBURSKO

SK